МКФ

Меѓународна класификација на функционирање, попреченост и здравје

unicef

World Health Organization

Издадено од Светската здравствена организација во 2001 година

под насловот *International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*
© Светска здравствена организација 2001

Светската здравствена организација ги одобри преводот и правата за издавање на македонското издание на Канцеларијата на УНИЦЕФ Скопје, која е единствено одговорна за квалитетот и веродостојноста на македонската верзија. Во случај на било каква неконзистентност помеѓу англиската и македонската верзија, оригиналната англиска верзија ќе се смета за обврзителна и автентична верзија.

Меѓународна класификација на функционирање, попреченост и здравје (МКФ)
© Светска здравствена организација 2017

Превод и лингвистичка анализа:
Ана Арсенкова, Весна Андоновска
Уредување:
Роберт Величковски, Александар Лазовски, Марија Ралева, Огнен Зографски

ISBN: 978-608-4787-23-5

Сите барања за дозвола за превод или репродукција на здравствени и информативни производи на СЗО, без разлика дали истите се за продажба или за некомерцијална употреба, треба да се достават до службата за печат на СЗО на permissions@who.int

Публикацијата е изработена со финансиска поддршка на Канцеларијата на УНИЦЕФ, Скопје. Ставовите изнесени во оваа публикација се на авторите и не мора да се совпаѓаат со ставовите и политиките на УНИЦЕФ.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

616/618(083.73)

МЕЃУНАРОДНА класификација на функционирање, попреченост и здравје / [превод Ана Арсенкова, Весна Андоновска]. - Скопје : УНИЦЕФ, 2017. - 270 стр. : граф. прикази ; 21 см

Превод на делото: International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)

ISBN 978-608-4787-23-5

а) Болести - Меѓународна класификација
COBISS.MK-ID 103783434

Содржина

Вовед **1**

1. Основни информации 3
2. Цели на МКФ 5
3. Карактеристики на МКФ 7
4. Преглед на компонентите на МКФ 10
5. Модел на функционирање и попреченост 18
6. Употреба на МКФ 21

Првостепена класификација **27**

Второстепена класификација **31**

Детална класификација со дефиниции **47**

Телесни функции 49

Телесни структури 99

Активност и учество 117

Фактори на средината 161

Анекси **195**

1 Таксономски и терминолошки прашања 197

2 Упатства за кодирање во МКФ 205

3 Можни примени на листата за активност и учество 220

4 Примери 224

5 МКФ и лицата со попреченост 227

6 Упатства за етичко користење на МКФ 229

7 Краток преглед на процесот на ревизија 231

8 Идни насоки за МКФ 235

Индекс **237**

МКФ

Вовед

1. Основни информации

Ова издание ја содржи *Меѓународната класификација на функционирање, попреченост и здравје*, позната како МКФ.[1] Општата цел на класификацијата МКФ е да се обезбеди унифициран и стандардизиран јазик, како и рамка за опис на здравјето и состојбите поврзани со здравјето. Во неа се дефинирани компонентите на здравјето и одредени здравствено поврзани компоненти на благосостојбата (како што се образованието и трудот). Затоа, домените содржани во МКФ може да се набљудуваат како *здравствени и домени поврзани со здравјето.* Овие домени се опишани од аспект на телото, односно на поединецот и општеството, во две основни листи: (1) Телесни функции и структури; и (2) Активност и учество.[2] Како класификација, МКФ систематски ги групира различните домени[3] на лицето со дадена здравствена состојба (на пример, што лицето со некаква болест или нарушување прави или може да прави). *Функционирање* е сеопфатен термин што ги опфаќа сите телесни функции, активности и учество; слично на тоа, *попреченост* служи како сеопфатен термин за оштетувања/нарушувања, лимитираност на активноста или ограничувања на учеството. Исто така, во МКФ се наведуваат факторите во средината кои содејствуваат со сите овие конструкти. На овој начин, на корисникот му се овозможува да ги набележи корисните профили на поединецот, на функционирање, попреченост и здравје во разни домени.

МКФ му припаѓа на „семејството“ меѓународни класификации развиени од Светската здравствена организација (СЗО) заради примена во различни аспекти на здравјето. Семејството на меѓународни класификации на СЗО обезбедува рамка за кодирање на широка низа информации за здравјето (на пример, дијагноза, функционирање и попреченост, причини за контакт со здравствените служби), и тука се користи стандардизиран заеднички јазик кој овозможува комуникација за здравјето и здравствената заштита низ целиот свет, во различни дисциплини и науки.

Во меѓународните класификации на СЗО, здравствените состојби (болести, нарушувања, повреди, и сл.) се класифицирани првенствено во МКБ-10 (кратенка за Меѓународната класификација на болести, десетта ревизија),[4] која обезбедува етиолошка рамка. Функционирањето и попреченоста поврзани со здравствената состојба се

---

1 Текстот претставува ревизија на Меѓународната класификација на оштетувања, инвалидност и хендикеп (ICIDH), која Светската здравствена организација за првпат ја објави во 1980 година за истражувачки цели. Изработена по систематските теренски истражувања и меѓународни консултации во претходните пет години, на Педесет и четвртото собрание на Светската здравствена организација, таа беше одобрена за меѓународна употреба на 22 мај 2001 година (резолуција WHA54.21).

2 Овие термини, кои ги заменуваат претходно користените термини „оштетување“, „инвалидност“ и „хендикеп“, го прошируваат опфатот на класификацијата за да се овозможи опишување на позитивни искуства. Новите термини дополнително се дефинираат во овој Вовед и детално се опишани во класификацијата. Треба да се напомене дека овие термини се користат со специфични значења кои може да се разликуваат од нивната секојдневна употреба.

3 Домен е низа од практично и целисходно поврзани физиолошки функции, анатомски структури, активности, задачи, или животни области.

4 Меѓународната статистичка класификација на болести и сродни здравствени проблеми, десетта ревизија, томови 1-3. Женева, Светска здравствена организација, 1992-1994.

класифицирани во МКФ. Така, МКБ-10 и МКФ се комплементарни,[5] па корисниците се поттикнуваат заедно да ги користат овие два члена од семејството на меѓународни класификации на СЗО. МКБ-10 обезбедува „дијагноза“ на болестите, нарушувањата или другите здравствени состојби, а овие информации се збогатени со дополнителните информации дадени во МКФ за функционирањето.[6] Заедно, информациите за дијагнозата плус информациите за функционирањето обезбедуваат поширока и поцелисходна слика за здравјето на луѓето или популациите, што потоа може да се искористи за носење одлуки.

Семејството на меѓународни класификации на СЗО претставува важна алатка за опишување и споредување на здравјето на населението во меѓународен контекст. Информациите за смртноста (кои се обезбедуваат со МКБ-10) и за здравјето (кои се обезбедуваат со МКФ) може да се искомбинираат во збирни мерки за здравјето на населението, со цел да се следи здравјето и неговата дистрибуција, како и да се оцени учеството на разни причини во морталитетот и морбидитетот.

Од класификација на „последици од болести“ (верзија од 1980 г.) , МКФ се пренасочи и се трансформира во класификација на „компоненти на здравје“. Со „компонентите на здравје“ се утврдуваат составните делови на здравјето, додека „последиците“ имаат фокус врз ефектите од болеста или другите здравствени состојби што може да произлезат како резултат. Така, МКФ зазема неутрален став во однос на етиологијата, па научниците може да извлечат причинско-последични заклучоци со помош на соодветни научни методи. Слично на тоа, овој пристап се разликува и од пристапот со „детерминанти на здравјето“ или со „фактори на ризик“. За да се олесни проучувањето на детерминантите или факторите на ризик, МКФ вклучува листа на фактори на средината, со кои се опишува контекстот во кој живеат поединците.

5 Исто така, важно е да се препознае преклопувањето меѓу МКБ-10 и МКФ. И двете класификации започнуваат со телесните системи. Оштетувањата се однесуваат на телесните структури и функции, кои обично се дел од „процесот на болеста“, па затоа се користат и во МКБ-10. Меѓутоа, МКБ-10 ги користи оштетувањата (како што се знаци и симптоми) како дел од констелацијата што ја сочинува „болеста“, или понекогаш како причини за контакт со здравствените служби, додека системот на МКФ ги користи оштетувањата како проблеми на телесните функции и структури поврзани со здравствената состојба.

6 Две лица со иста болест може да имаат различни нивоа на функционирање, а две лица со исто ниво на функционирање не мора да имаат иста здравствена состојба. Оттука, заедничкото користење го подобрува квалитетот на податоците за медицински цели. Употребата на МКФ не треба да ги заобиколи редовните дијагностички постапки. За други намени, МКФ може да се користи сама.

2. Цели на МКФ

МКФ е повеќенаменска класификација изработена да им служи на разни дисциплини и различни сектори. Нејзините специфични цели може да се резимираат на следниов начин:

- Обезбедување научна основа за разбирање и проучување на здравјето и здравствените состојби, исходи и детерминанти;
- Воспоставување заеднички јазик за опишување на здравјето и состојбите поврзани со здравјето, со цел да се подобри комуникацијата меѓу различните корисници, како што се здравствените работници, истражувачите, креаторите на политики и јавноста, вклучувајќи ги и лицата со попреченост;
- Овозможување споредба на податоците меѓу земјите, здравствените дисциплини, службите и низ времето;
- Обезбедување систематска кодификација за здравствените информативни системи.

Овие цели се меѓусебно поврзани, бидејќи потребата и употребите на МКФ налагаат изградба на целисходен и практичен систем кој може да го користат разни корисници во поглед на здравствени политики, обезбедување квалитет и оценување на исходот во различни култури.

2.1 Примени на МКФ

Од објавувањето како пробна верзија во 1980 година, ICIDH е користена за различни намени, како на пример:

- како статистичка алатка - при собирање и евидентирање податоци (на пример, во студии и истражувања за населението или во системи за управување со податоци);
- како истражувачка алатка - за мерење на резултатите, квалитетот на живот или факторите во средината;
- како клиничка алатка - при анализа на потребите, усогласување на третманот со конкретните состојби, при стручна процена, рехабилитација и оценување на исходот;
- како алатка за социјална политика - при планирање на социјалното осигурување и на системите за надомест, како и при изработка и имплементација на политиките;
- како едукативна алатка - при изработка на наставни програми, и за подигање на свеста и преземање општествена акција.

Бидејќи МКФ е инхерентно здравствена и здравствено поврзана класификација, неа ја користат и секторите како што се осигурување, социјално осигурување, секторот на труд , образование, економија, социјална политика, а се користи и за изработка на општото законодавство, како и за промена на средината. Таа е прифатена како една од социјалните класификации на Обединетите нации и е наведена и ги втемелува *Стан-*

дардните правила за изедначување на можностите за лицата со попреченост.[7] На тој начин, МКФ претставува соодветен инструмент за спроведување на меѓународните обврски преземени во врска со човековите права, како и на националното законодавство.

МКФ е корисна за широк спектар на различни примени, како на пример за социјално осигурување, евалуација при насочувана здравствена заштита, и анкети на населението на локално, национално и меѓународно ниво. Таа нуди концепциска рамка за информации кои може да се применат за лична здравствена заштита, вклучувајќи превенција, унапредување на здравјето и подобрување на учеството преку отстранување или ублажување на општествените пречки и преку поттик да се обезбеди социјална помош и олеснувачки фактори. Исто така, таа е корисна за проучување на системите за здравствена заштита, во смисла на нивна евалуација и формулирање политики.

7 *Стандардни правила за изедначување на можностите за лицата со попреченост*. Усвоени од Генералното собрание на Обединетите нации на 48-та седница, на 20 декември 1993 година (резолуцијата 48/96). Њујорк, држава Њујорк, Оддел за информации од јавен карактер на Обединетите нации, 1994.

3. Карактеристики на МКФ

Класификацијата треба да биде јасна околу тоа што го класифицира: треба да се знае нејзиниот свет и опфат, нејзините единици на класификација и организација, и како овие елементи се структурирани во поглед на својот меѓусебен однос. Во следните делови се објаснуваат овие основни својства на МКФ.

3.1 Светот на МКФ

МКФ ги опфаќа сите аспекти на човековото здравје и одредени здравствено релевантни компоненти на благосостојбата, и ги опишува во однос на *домените на здравјето и домените поврзани со здравјето*.[8] Класификацијата останува во поширокиот контекст на здравјето и не ги покрива околностите што не се поврзани со него, како што се оние предизвикани од социо-економските фактори. На пример, поради својата раса, род, религија или други социо-економски карактеристики, луѓето може да бидат ограничени при извршување на задачите во актуелната средина, но тоа не се здравствено поврзани ограничувања на учеството како што се класифицирани во МКФ.

Постои раширено недоразбирање дека МКФ се однесува само на лицата со попреченост; всушност, таа се однесува на *сите луѓе*. Здравјето и здравствено поврзаните состојби во врска со сите здравствени услови може да се опишат со помош на МКФ. Со други зборови, МКФ има универзална примена.[9]

3.2 Опфат на МКФ

МКФ дава опис на ситуации во поглед на човековото функционирање и неговите ограничувања, и служи како рамка за организирање на ваквите информации. Во неа, информациите се структурирани целисходно, тие се меѓусебно поврзани и лесно достапни.

МКФ ги организира информациите во два дела. Дел 1 се занимава со функционирањето и попреченоста, додека Дел 2 ги опфаќа контекстуалните фактори. Секој дел има по две компоненти:

1. Компоненти на функционирање и попреченост

Компонентата за телото се состои од две класификации, една за функциите на телесните системи и една за телесните структури. Поглавјата во двете класификации се организирани според телесните системи.

8 Примери за домени на здравјето се: гледање, слушање, одење, учење и помнење, а примери на домени поврзани со здравјето вклучуваат: транспорт, образование и социјална интеракција.

9 Бикенбах ЈЕ, Чатерџи С, Бедли ЕМ, Устун ТБ. Модели на онеспособеност, универзалност и ICIDH, Општествени науки и медицина *(Social Science and Medicine)*, 1999, 48:1173-1187.

Компонентата за активност и учеството ја опфаќа целосната низа на домени со кои се означуваат аспектите на функционирање, како од индивидуална, така и од општествена перспектива.

2. Компоненти на контекстуални фактори

Листата на фактори на средината е првата компонента на контекстуалните фактори. Факторите во средината имаат влијание врз сите компоненти на функционирање и попреченост и организирани се по ред, почнувајќи од најнепосредната околина на поединецот, па сè до општата средина.

Индивидуалните фактори, исто така, се составен дел од контекстуалните фактори, но тие не се класифицирани во МКФ поради својата голема општествено-културна варијанса.

Компонентите на функционирање и попреченост во Дел 1 од МКФ може да се изразат на два начина. Од една страна, тие може да се употребат за да се укаже на проблеми (на пример, оштетување, лимитираност на активноста или ограничување на учеството, сумирани под општиот термин *попреченост*); од друга страна, тие може да укажат на непроблематични (т.е. неутрални) аспекти на здравјето и состојбите поврзани со здравјето сумирани под општиот термин *функционирање*).

Овие компоненти на функционирање и попреченост се толкуваат со помош на четири одделни, но поврзани *конструкти.* Овие конструкти се операционализираат со помош на *квалификатори*. Телесните функции и структури може да се толкуваат со помош на промените во физиолошките системи или во анатомските структури. За компонентата „Активност и учество“, достапни се два конструкта: *капацитет* и *изведба* (видете го делот 4.2).

Функционирањето и попреченоста на лицето се замислени како динамична интеракција[10] меѓу здравствените состојби (болести, нарушувања, повреди, трауми, и сл.) и контекстуалните фактори. Како што е наведено погоре, контекстуалните фактори вклучуваат индивидуални и фактори на средината. МКФ содржи сеопфатна листа на фактори во средината како суштинска компонента на класификацијата. Факторите на средината содејствуваат со сите компоненти на функционирањето и попреченоста. Основниот конструкт во компонентата „Фактори на средината“ е олеснувачкиот или попречувачкиот ефект на карактеристиките на физичкиот свет, општеството и општествените ставови.

3.3 Единици на класификација

МКФ ги класифицира здравјето и состојбите поврзани со здравјето. Според тоа, единици за класификација се категориите во домените на здравјето и домените поврзани со здравјето. Затоа, важно е да се напомене дека во МКФ, лицата не се единици на класификација; т.е. МКФ не ги класифицира луѓето, туку ја опишува ситуацијата на секој поединец во низа домени на здравјето или домени поврзани со здравјето. Покрај тоа, описот секогаш се дава во контекст на срединските и индивидуалните фактори.

10 Оваа интеракција може да се набљудува како процес или како резултат, во зависност од корисникот.

3.4 Претставување на МКФ

МКФ е претставена во две верзии, со цел да се задоволат потребите на различните корисници за различен степен на деталност.

Целосната верзија на МКФ, содржана во ова издание, дава класификација на четири нивоа на деталност. Овие четири нивоа може да се здружат во систем на повисоко ниво на класификација кој ги вклучува сите домени на второто ниво. Двостепениот систем, исто така, е достапен како *кратка верзија* на МКФ.

4. Преглед на компонентите на МКФ

ДЕФИНИЦИИ[11]

Во контекст на здравјето:

Телесни функции се физиолошките функции на телесните системи (вклучувајќи ги и психичките функции).

Телесни структури се анатомските делови од телото, како што се органите, екстремитетите и нивните составни делови.

Оштетувања/нарушувања се проблеми во функцијата или структурата на организмот, како што е значително отстапување или загуба.

Активност е извршување задача или постапка од страна на поединец.

Учество е вклученост во некаква животна ситуација.

Лимитираност во активноста се тешкотиите што поединецот може да ги има при извршување активности.

Ограничувања во учеството се проблемите што поединецот може да ги доживее при вклучување во животни ситуации.

Фактори на средината се физичката и општествената средина, како и ставовите според кои луѓето живеат и го водат својот живот.

Преглед на овие концепти е даден во Табела 1; тие се подетално објаснети во оперативна смисла во делот 5.1. Како што е посочено во табелата:

- МКФ има *два дела* со по две *компоненти*:

  Дел 1. Функционирање и попреченост

  (a) Телесни функции и структури

  (b) Активност и учество

  Дел 2. Контекстуални фактори

  (c) Фактори на средината

  (d) Индивидуални фактори

- Секоја компонента може да се изрази во *позитивна* и *негативна* смисла.
- Секоја компонента се состои од различни домени, а во секој домен има категории, коишто се единиците на класификација. Здравјето и состојбите поврзани со здравјето на поединецот може да се набележат со избирање на кодот или кодовите на соодветната категорија и потоа, со додавање на *квалификатори*, коишто се нумерички кодови со кои се определува степенот или обемот на функционирање или

11 Види и Анекс 1, Таксономски и терминолошки прашања.

попреченост во таа категорија, или степенот до кој факторот во средината претставува олеснувачки фактор или бариера.

Табела 1. Преглед на МКФ

<table>
<tr><th></th><th colspan="2">Дел 1: Функционирање и попреченост</th><th colspan="2">Дел 2: Контекстуални фактори</th></tr>
<tr><td>Компоненти</td><td>Телесни функции и структури</td><td>Активност и учество</td><td>Фактори на средината</td><td>Индивидуални фактори</td></tr>
<tr><td>Домени</td><td>Телесни функции
Телесни структури</td><td>Животни области (задачи, активности)</td><td>Надворешни влијанија врз функционирањето и попреченоста</td><td>Внатрешни влијанија врз функционирањето и попреченоста</td></tr>
<tr><td>Конструкти</td><td>Промени во телесните функции (физиолошки)

Промени во телесните структури (анатомски)</td><td>Капацитет
Извршување задачи во стандардна средина

Изведба
Извршување задачи во актуелната средина</td><td>Олеснувачки или попречувачки влијанија на карактеристиките на физичкиот и општествениот свет, и на ставовите во него</td><td>Влијание на атрибутите на лицето</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Позитивен аспект</td><td>Функционално-структурен интегритет</td><td>Активност
Учество</td><td rowspan="2">Олеснувачки фактори</td><td rowspan="2">Нема податоци</td></tr>
<tr><td colspan="2">Функционирање</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Негативен аспект</td><td>Оштетување/ нарушување</td><td>Лимитираност на активноста
Ограничување на учеството</td><td rowspan="2">Бариери / пречки</td><td rowspan="2">Нема податоци</td></tr>
<tr><td colspan="2">Попреченост</td></tr>
</table>

4.1 Телесни функции и структури, и нарушувања

Дефиниции: *Телесни функции се физиолошките функции на системите во организмот (вклучувајќи ги и психичките функции).*

Телесни структури се анатомските делови од телото, како што се органите, екстремитетите и нивните составни делови.

Оштетувања/нарушувања се проблеми во некоја телесна функција или структура како на пример, значително отстапување или загуба.

(1) Телесните функции и телесните структури се класифицирани во два различни дела. Овие две класификации се наменети за паралелна употреба. На пример, телесните функции ги опфаќаат основните човекови сетила, како што се „функции на гледање“, а нивните структурни корелати се изразени како „око и сродни структури“.

(2) „Тело“ се однесува на човековиот организам во целина; па оттука, го вклучува мозокот и неговите функции, т.е. умот. Затоа, менталните (или психичките) функции се подведени под телесни функции.

(3) Телесните функции и структури се класифицирани според системите во организмот; па според тоа, телесните структури не се сметаат за органи.[12]

(4) Оштетувањата/нарушувањата на структурата може да вклучат аномалија, дефект, загуба или други значајни отстапувања во телесните структури. Оштетувањата/нарушувањата се конципирани во согласност со биолошките сознанија на ниво на ткива или клетки, и на супклеточно или молекуларно ниво. Меѓутоа, од практични причини, овие нивоа не се наведени.[13] Класификацијата се води според биолошките основи на оштетувањата, па можеби има простор да се прошири на клеточно или молекуларно ниво. За медицинските корисници, треба да се напомене дека оштетувањата/нарушувањата не се исти со основната патологија, туку се манифестации на таа патологија.

(5) Оштетувањата/нарушувањата претставуваат отстапувања од одредени општо прифатени стандарди за популацијата во поглед на биомедицинскиот статус на телото и неговите функции, а дефинирањето на нивните составни делови го вршат првенствено лица кои се квалификувани да го проценуваат физичкото и менталното функционирање во согласност со овие стандарди.

(6) Оштетувањата/нарушувањата може да бидат привремени или трајни; прогресивни, регресивни или статични; повремени или постојани. Отстапувањето од нормата за популацијата може да биде мало или сериозно, и може да се менува со текот на времето. Овие карактеристики се доловени во натамошните описи, главно во кодовите, со помош на квалификаторите што следуваат по точката.

---

12 Иако нивото на органи е споменато во верзијата на ICIDH од 1980 година, дефиницијата на „орган“ не е јасна. Окото и увото традиционално се сметаат за органи; но, тешко е да се утврдат и да се дефинираат нивните граници, а истото се однесува и на екстремитетите и внатрешните органи. Наместо пристап според „органи“, кој подразбира постоење на ентитет или единица во телото, МКФ го заменува овој термин со „телесна структура“.

13 Така, оштетувањата/нарушувањата кодирани со помош на целосната верзија на МКФ треба да се откријат или да се забележат од страна на другите, или од засегнатото лице, преку директно набљудување или преку заклучување од набљудувањето.

(7) Оштетувањата/нарушувањата не се условени од етиологијата или од тоа како се развиле; на пример, губењето на видот или на ногата може да произлезе од генетска абнормалност или од повреда. Присуството на оштетување/нарушување нужно подразбира некаква причина; меѓутоа, причината не мора да биде доволна за да се објасни појавеното оштетување/нарушување. Исто така, кога постои оштетување/нарушување, постои дисфункција кај телесните функции или структури, но ова може да биде поврзано со било која од разните болести, нарушувања или физиолошки состојби.

(8) Оштетувањата/нарушувањата може да бидат дел или израз на здравствената состојба, но не мора нужно да укажуваат на тоа дека е присутна болест или дека поединецот треба да се смета за болен.

(9) Оштетувањата/нарушувањата се пошироки и посеопфатни по опсег отколку нарушувањата или болестите; на пример, губењето нога е оштетување на телесната структура, но не и нарушување или болест.

(10) Оштетувањата/нарушувањата може да доведат до други оштетувања; на пример, недостатокот на мускулна сила може да ги оштети функциите на движење, срцевите функции може да се поврзат со губење на респираторните функции, а нарушената перцепција може да е поврзана со мисловните функции.

(11) Се чини дека некои категории од компонентата „Телесни функции и структури" и категориите на МКБ-10 се преклопуваат, особено во врска со симптомите и знаците. Сепак, целта на двете класификации е различна. МКБ-10 ги класифицира симптомите во посебни поглавја заради документирање на морбидитетот или користењето услуги, а МКФ ги прикажува како дел од функциите на телото, што може да се искористи за превенција или за идентификување на потребите на пациентите. Што е најважно, во МКФ класификацијата на телесните функции и структури е наменета да се користи заедно со категориите „Активност и учество".

(12) Оштетувањата/нарушувањата се класифицирани во соодветни категории со помош на дефинирани критериуми за идентификација (на пример, како присутни или отсутни во зависност од нивото на прагот). Овие критериуми се исти за телесните функции и структури. Тие се: (а) загуба или недостаток; (б) редукција; (в) додавање или вишок; и (г) девијација. Откако ќе се утврди присуство на оштетување/нарушување, тоа може да се измери во смисла на неговата сериозност со помош на генеричкиот квалификатор во МКФ.

(13) Факторите на средината содејствуваат со телесните функции, како при интеракцијата меѓу квалитетот на воздухот и дишењето, светлината и гледањето, звуците и слухот, деконцентрирачките дразби и вниманието, текстурата на тлото и рамнотежата, и температурата на околината и регулирањето на телесната температура.

4.2 Активност и учество/лимитираност на активноста и ограничувања во учеството

Дефиниции: *Активност е извршување задача или дејство од страна на поединец.*

Учество е вклучување во животна ситуација.

Лимитираност на активноста се тешкотиите што поединецот може да ги има при вршење активности.

Ограничувања во учеството се проблемите што поединецот може да ги доживее при вклучување во животни ситуации.

(1) Домените за компонентата „Активност и учество" се дадени во *една единствена листа*, која го опфаќа целиот спектар на животни области (почнувајќи од основно учење или набљудување, па сè до сложени области како што се меѓучовечки интеракции или вработување). Во оваа компонента, за означување може да се употреби или „активност" (а), или „учество" (р), или и двете. Домените на оваа компонента се квалификувани со два квалификатора на „изведба" и „капацитет". Оттука, информациите собрани од листата обезбедуваат матрица со податоци што нема преклопување или одвишност (види Табела 2).

Табела 2. Активност и учество: матрица со информации

Домени		Квалификатори	
		Изведба	Капацитет
d1	Учење и примена на знаењето		
d2	Општи задачи и барања		
d3	Комуникација		
d4	Мобилност		
d5	Грижа за себе		
d6	Живот во домот		
d7	Меѓучовечки интеракции и односи		
d8	Главни животни области		
d9	Заедница, социјален и граѓански живот		

(2) Со квалификаторот „*изведба*" се опишува што поединецот прави во актуелната средина. Бидејќи актуелната средина вклучува општествен контекст, изведбата може да се сфати и како „вклученост во животна ситуација" или „преживеано искуство" на луѓето, во конкретниот контекст во кој живеат[14]. Овој контекст ги опфаќа факторите на средината - сите аспекти на физичкиот и општествениот

14 Дефиницијата на „учество" го внесува концептот на вклученост. Некои предложени дефиниции на „вклученост" опфаќаaат учествување, вклучување или ангажирање во некоја област на животот, бидување прифатен, или имање пристап до потребните ресурси. Во матрицата со информации во Табела 2, единствениот можен показател за учество е кодирање преку изведбата. Ова не значи дека учеството автоматски се изедначува со изведбата. Концептот на вклученост, исто така, треба да се разграничи од субјективното доживување на вклученоста (чувството на „припадност"). Корисниците кои сакаат вклученоста да ја кодираат одделно треба да се послужат со упатствата за кодирање во Анекс 2.

свет, како и ставовите во неа, што може да се кодираат со помош на компонентата „Фактори на средината".

(3) Со квалификаторот „*капацитет*" се опишува способноста на поединецот да изврши некаква задача или постапка. Овој конструкт има за цел да го покаже највисокиот веројатен степен на функционирање што лицето може да го постигне во даден домен, во даден момент. За да се оцени целосната способност на поединецот, треба да има „стандардизирана" средина во која е неутрализирано влијанието на различните средини врз способноста на поединецот. Ваквата стандардизирана средина може да биде: (а) конкретната средина што вообичаено се користи за процена на капацитетот во експериментални услови; или (б) во случаи кога тоа не е можно, претпоставена средина за која се смета дека ќе има истоветен ефект како стандардизираната средина. Ваквата средина може да се нарече „униформна" или „стандардна" средина. Така, капацитетот ја одразува способноста на поединецот прилагодена за средината. Ова прилагодување мора да биде исто за сите лица во сите земји за да се овозможи меѓународно споредување. Карактеристиките на униформната или стандардната средина може да се кодираат со помош на класификацијата „Фактори на средината". Јазот меѓу капацитетот и изведбата ја одразува разликата меѓу влијанијата на актуелната и униформната средина, а со тоа се обезбедуваат корисни насоки за тоа што може да се направи со средината на поединецот за да се подобри изведбата.

(4) Квалификаторите за капацитет и изведба натаму може да се користат со или без помагала или лична помош. Иако ниту помагалата, ниту личната помош не го елиминираат оштетувањето, тие може да ги отстранат ограничувањата на функционирањето во одредени домени. Овој тип на кодирање е особено корисен за да се открие во колкава мера функционирањето на поединецот би било ограничено без помагалата (види упатства за кодирање во Анекс 2)

(5) Во овие домени може да се јават тешкотии или проблеми кога постои квалитативна или квантитативна промена во начинот на кој поединецот ги извршува функциите во тие домени. *Лимитираноста* или *ограничувањата* се оценуваат според општо прифатен стандард за популацијата. Стандардот или нормата во однос на кои се споредуваат капацитетот и изведбата на поединецот се стандардот и нормата на поединец без слична здравствена состојба (болест, нарушување или повреда, и сл.). Со лимитираноста или ограничувањето се евидентира расчекорот меѓу набљудуваната и очекуваната изведба. Очекуваната изведба е нормата на популацијата, што го претставува искуството на лицата без конкретната здравствена состојба. Истата норма се користи и во квалификаторот за капацитет, за да може да се заклучи што може да се направи со средината на поединецот за да се подобри изведбата.

(6) Проблемот со изведбата може да резултира директно од општествената средина, дури и кога поединецот нема оштетување. На пример, поединец кој е ХИВ-позитивен, без никакви симптоми или болест, или некој со генетска предиспозиција за одредена болест, може да не покажуваат оштетување или може да имаат доволен капацитет за работа, но не можат да го прават тоа поради одбивањето пристап до услуги, дискриминација или стигма.

(7) Тешко е да се направи разлика меѓу „Активност" и „Учество" врз основа на домените во компонентата „Активност и учество" . Слично на тоа, разграничувањето на „индивидуалната" и „општествената" перспектива врз основа на домените не е можно со оглед на меѓународните варијации и разлики во пристапот на професионалците и во теоретските рамки. Затоа, МКФ обезбедува една

единствена листа што може да се употреби, ако корисниците така сакаат, за разграничување на активноста и учеството на сопствен оперативен начин. Ова дополнително се објаснува во Анекс 3. Постојат четири можни начини за тоа:

(а) некои домени да се означат како активност, а други како учество, не дозволувајќи преклопување;

(б) исто како (а) погоре, но со делумно преклопување;

(в) сите детални домени да се означат како активност, а насловите на широките категории како учество;

(г) сите домени да се користат како активност и учество.

4.3 Контекстуални фактори

Контекстуалните фактори ја претставуваат целосната заднина на животот и живеењето на поединецот. Тие опфаќаат две компоненти: Фактори на средината и Индивидуални фактори - кои може да влијаат врз лицето со здравствена состојба и врз неговото општо здравје и состојби поврзани со здравјето.

Факторите на средината ја сочинуваат физичката и општествената средина во која живеат луѓето и го водат својот живот, како и ставовите во неа. Овие фактори се надворешни за поединците и може да имаат позитивно или негативно влијание врз успешноста на поединецот како член на општеството, врз неговиот капацитет да врши активности или задачи, или врз неговите телесни функции или структури.

(1) Факторите на средината во класификацијата се организирани со фокус врз две различни нивоа:

   (а) *Индивидуално* – во непосредното опкружување на поединецот, вклучувајќи ги и средините како дома, на работа и на училиште. Во ова ниво се вклучени и физичките и материјалните карактеристики на средината со која се соочува поединецецот, како и директниот контакт со другите, како на пример, семејството, познајниците, врсниците и непознатите лица.

   (b) *Општествено* – формалните и неформалните општествени структури, услуги и сеопфатни пристапи или системи во заедницата или во општеството кои имаат влијание врз поединците. Ова ниво вклучува организации и услуги поврзани со работната средина, активностите во заедницата, владините агенции, комуникациските и транспортните услуги, како и неформалните социјални мрежи и законите, прописите, формалните и неформалните правила, ставови и идеологии.

(2) Факторите на средината содејствуваат со компонентите „Телесни функции и структури“ и „Активност и учество“. За секоја компонента, природата и степенот на таквото содејство може да бидат разработени во идни научни трудови. Попреченоста се карактеризира како исход или резултат од комплексен однос меѓу здравствената состојба и индивидуалните фактори на поединецот, и надворешните фактори кои ги претставуваат околностите во кои тој живее. Поради ваквиот однос, различните средини може да имаат многу различно влијание врз едно исто лице со дадена здравствена состојба. Средина со бариери или без олеснувачки фактори ќе ја ограничи изведбата на поединецот; други средини кои имаат повеќе олеснувачки фактори може да ја зголемат таквата изведба. Општеството може да ја попречи изведбата на поединецот или затоа што создава бариери (на пример, непристапни објекти)

или затоа што не обезбедува олеснувачки фактори (на пример, недостапност на помагала).

Индивидуалните фактори се конкретните услови за живот и живеење на поединецот, и се состојат од неговите карактеристики кои не се дел од општата здравствена состојба или посебните здравствени состојби. Овие фактори може да вклучуваат пол, раса, возраст, други здравствени услови, физичка кондиција, начин на живот, навики, воспитание, стилови на справување со проблеми, социјално потекло, образование, професија, минато и сегашно искуство (изминати животни случувања и актуелни настани), општ образец на однесување и карактерен стил, индивидуални психолошки атрибути и други карактеристики, при што сите или некои од нив може да играат улога во попреченоста на било кое ниво. Индивидуалните фактори не се класифицирани во МКФ. Сепак, тие се вклучени на Сл. 1 за да се покаже нивниот придонес, кој може да има влијание врз исходот од разните интервенции.

5. Модел на функционирање и попреченост

5.1 Процес на функционирање и попреченост

Како класификација, МКФ не го моделира „процесот“ на функционирање и попреченост. Меѓутоа, таа може да се искористи за опишување на процесот така што ќе обезбеди средства за мапирање на различните конструкти и домени. Ова обезбедува повеќеперспективен приод кон класификацијата на функционирањето и попреченоста како интерактивен и еволутивен процес. Таа нуди градбени елементи за корисниците кои сакаат да креираат модели и да проучуваат различни аспекти на овој процес. Во оваа смисла, МКФ може да се набљудува како јазик: текстовите што може да се креираат со неа ќе зависат од корисниците, нивната креативност и нивната научна ориентација. Можеби дијаграмот претставен на Сл. 1 ќе помогне да се визуелизира сегашното разбирање на содејството меѓу различните компоненти.[15]

Сл. 1. Содејство меѓу компонентите на МКФ

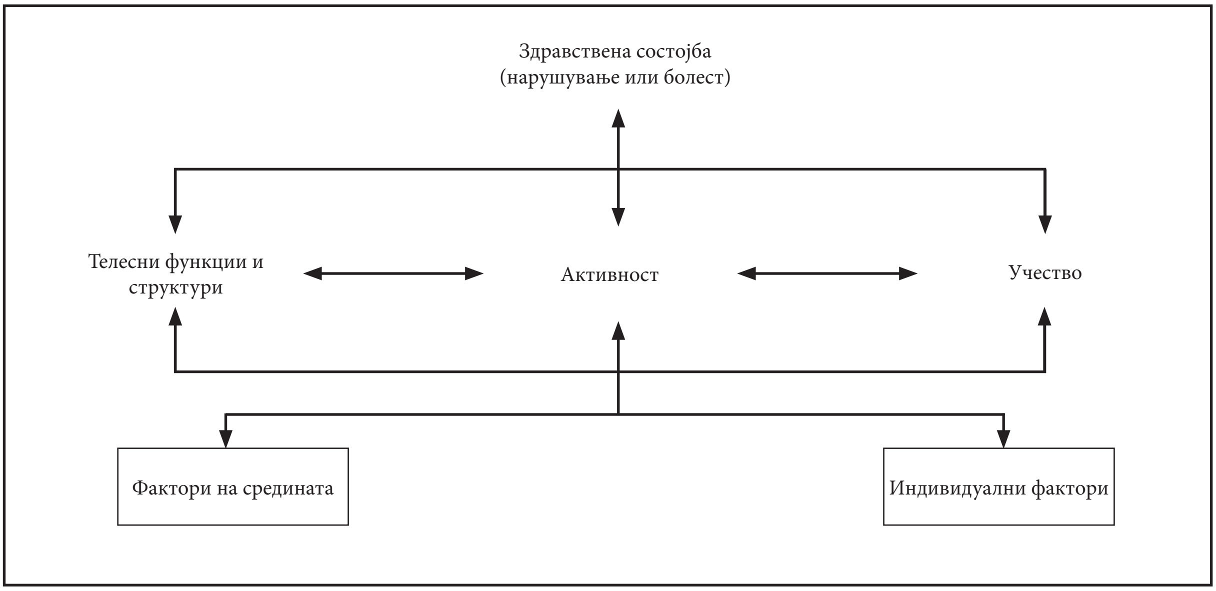

Во овој дијаграм, функционирањето на поединецот во одреден домен е интеракција или комплексен однос меѓу здравствената состојба и контекстуалните фактори (на пр., срединските и индивидуалните фактори). Постои динамична интеракција меѓу овие целини: интервенциите во една целина имаат потенцијал да изменат една или повеќе други целини. Ваквите интеракции се специфични и не се наоѓаат секогаш во предвидлив однос „еден-на-еден“. Интеракцијата се одвива во две насоки; присуството на попреченост дури може и да ја измени самата здравствена состојба. Констатирањето лимитираност

15 МКФ значително се разликува од верзијата на ICIDH од 1980 г., во прикажувањето на меѓусебните односи меѓу функционирањето и попреченоста. Треба да се напомене дека секој дијаграм најверојатно ќе биде нецелосен и со склоност кон погрешно претставување поради комплексноста на интеракциите во повеќедимензионалниот модел. Моделот е составен за да се илустрираат многуте интеракции. Секако, можни се поинакви претставувања со други важни фокуси во процесот. Толкувањето на интеракциите меѓу различните компоненти и конструкти, исто така, може да варира (на пример, влијанието на срединските фактори врз телесните функции сигурно се разликува од нивното влијание врз учеството).

на капацитетот поради едно или повеќе оштетувања, или ограниченост на изведбата поради едно или повеќе ограничувања, често може да се чини разумно. Меѓутоа, важно е независно да се соберат податоци за овие конструкти, а потоа да се истражат поврзаноста и причинско-последичните врски меѓу нив. Ако треба да се опише целото доживување на здравјето, корисни се сите компоненти. На пример, лицето може:

- да има оштетувања без ограниченост на капацитетот (на пример, обезличувањето кај лепрата не мора да има влијание врз капацитетот на лицето);
- да има проблеми со изведбата и ограниченост на капацитетот без очигледни оштетувања (на пр., намалена изведба во секојдневните активности поврзана со многу болести);
- да има проблеми со изведбата без оштетувања или ограниченост на капацитетот (на пр., ХИВ-позитивно лице или поранешен пациент кој закрепнал од ментална болест кои се соочуваат со стигматизација и дискриминација во меѓучовечките односи или на работа);
- да има ограниченост на капацитетот без помош, и да нема проблеми со изведбата во актуелната средина (на пр., поединец со ограничена подвижност може од општеството да добие асистивна технологија за да се движи наоколу);
- да доживее степен на влијание во обратна насока (на пр., недоволното користење на екстремитетите може да предизвика мускулна атрофија; институционализацијата може да резултира со губење на социјалните вештини).

Примерите на случаи во Анекс 4 дополнително ги илустрираат можностите за интеракции меѓу конструктите.

Шемата прикажана на Сл. 1 ја покажува улогата што контекстуалните фактори (на пр., срединските и индивидуалните фактори) ја играат во процесот. Овие фактори содејствуваат со лицето што има некаква здравствена состојба и го определуваат нивото и степенот на функционирање на поединецот. Факторите на средината се надворешни за поединецот (на пр., ставовите на општеството, архитектонските карактеристики, правниот систем) и се класифицирани во класификацијата со наслов „Фактори на средината". Индивидуалните фактори, од друга страна, не се класифицирани во оваа верзија на МКФ. Тие вклучуваат пол, раса, возраст, физичка кондиција, начин на живот, навики, стилови на справување со проблеми и други слични фактори. Нивната проценка му се препушта на корисникот, доколку е потребна.

5.2 Медицински и социјален модел

Се предлагаат неколку концепциски модели за да се разбере и да се објасни попреченоста и функционирањето. Тие може да се изразат во дијалектиката меѓу „медицинскиот модел" наспроти „социјалниот модел". Со *медицинскиот модел*, попреченоста се набљудува како проблем на лицето, директно предизвикан од болест, траума или од друга здравствена состојба која бара медицинска нега во форма на индивидуален третман од страна на стручни лица. Контролирањето на попреченоста е насочено кон излекување, или прилагодување и промена на однесувањето на поединецот. Медицинската нега се смета за главна работа, а на политичко ниво, главниот одговор е модифицирање или реформирање на политиките за здравствена заштита. Од друга страна, со *социјалниот модел* на попреченост проблемот се набљудува главно како општествено создаден проблем, и во основа, како прашање на целосна интеграција на поединците во општест-

вото. Попреченоста не е особина на поединецот, туку сложен збир на услови, од кои многу се создадени од општествената средина. Оттука, решавањето на проблемот бара општествена акција, а тоа значи колективна одговорност на општеството во целина да направи модификации на средината што се потребни за целосно учество на лицата со попреченост во сите сфери на општествениот живот. Па така, прашањето се однесува на ставовите или е од идеолошка природа и налага општествени промени, кои на политичко ниво стануваат прашање на човековите права. За овој модел, попреченоста претставува политичко прашање.

МКФ се заснова врз интеграција на овие два спротивставени модела. Со цел да се долови интеграцијата на различните перспективи на функционирањето, се користи „биопсихосоцијален“ пристап. Така, МКФ се обидува да постигне синтеза за да обезбеди единствен поглед на различните перспективи на здравјето од биолошка, индивидуална и општествена перспектива.[16]

16 Види и Анекс 5 - „МКФ и лицата со попреченост“.

6. Употреба на МКФ

МКФ е класификација на човечкото функционирање и попреченост. Таа систематски ги групира здравствените домени и оние домени поврзани со здравјето. Во секоја од компонентите, домените се дополнително групирани во согласност со нивните заеднички карактеристики (како што се нивното потекло, вид или сличност) и истите се подредени на целесобразен начин. Класификацијата е организирана според збир на принципи (види Анекс 1). Овие принципи се однесуваат на меѓусебната зависност на нивоата и на хиерархијата на класификацијата (збир на неколку нивоа). Сепак, некои категории во МКФ се подредени на не-хиерархиски начин, без подредување, туку како еднакви разграноци.

Следниве структурни карактеристики на класификацијата имаат влијание врз нејзината употреба:

(1) МКФ дава стандардни оперативни дефиниции за здравствените домени и за домените поврзани со здравјето, наспроти „народските“ дефиниции за здравјето. Овие дефиниции ги опишуваат клучните карактеристики на секој домен (на пример, квалитети, својства и односи) и содржат информации за тоа што е вклучено а што е исклучено од секој домен. Дефинициите содржат взаемно употребувани клучни точки за проценка за да може истите да бидат преобразени во прашалници. Соодветно на тоа, резултатите од веќепостоечки инструменти за проценка може да бидат кодирани со термини од МКФ. На пример, „функциите за гледање“ се дефинирани во смисла на функции на осет на форма и контури, од различни растојанија, употребувајќи едно или двете очи, така што нивото на потешкотии со видот може да биде кодирано како умерено, средно или тешко, или пак како вкупни нивоа во однос на овие параметри.

(2) МКФ користи алфанумерички систем во кој буквите b, s, d и e се користат за одбележување на Телесните функции, Телесните структури, Активности и учество, и Фактори на средината. По овие букви следат нумерички кодови кои започнуваат со бројот на поглавјето (една цифра), проследено со второто ниво (две цифри), и третото и четврто ниво (по една цифра за секое).

(3) Категориите од МКФ се „вгнездени“, така што поширoките категории се дефинирани да што вклучуваат подетални поткатегории од повисоката категорија (На пример, Поглавјето 4 за Мобилност во компонентата за Активности и учество, вклучува одделни категории за стоење, седење, одење, носење предмети, итн.). Кратката верзија покрива две нивоа, додека целосната (детална) верзија ги покрива сите четири нивоа. Кодовите од кратката и целосната верзија кореспондираат едни со други, а кратката верзија може да се состави од целосната верзија.

(4) Секој поединец може да има низа на кодови од секое ниво. Тие може да бидат независни или поврзани.

(5) Кодовите од МКФ се комплетни само при присуство на квалификатор, кој ја одредува степенот на здравјето (на пример, нивото на проблемот). Квалификаторите се кодираат како една, две или повеќе цифри по точка (или разделник). Употребата на секој код треба да биде придружена со најмалку еден квалификатор. Без квалификатори, кодовите немаат никакво инхерентно значење.

(6) Првиот квалификатор за Телесни функции и структури, потоа квалификаторите за изведба и капацитет , т.е. Активности и учество, и првиот квалификатор за Фактори на средината го опишуваат нивото на проблемите во секоја од соодветните компоненти.

(7) Сите три компоненти кои се класифицирани во МКФ (Телесни функции и Структури, Активности и Учество, и Фактори на средината) се квантифицирани со користење на истата генеричка скала. Имањето проблем може да значи постоење на оштетување, ограничување, рестрикција или бариера во зависност од конструктот. Како што е прикажано подолу во загради, треба да се одберат соодветни термини за квалификација во согласност со соодветниот домен на класификација (при што xxx се користи за бројот на домен од второ ниво). За да ваквата квантификација да се користи на универзален начин, треба да се развијат процедури за проценка преку соодветна истражувачка работа. Постојат широки размери на проценти за оние случаи каде има калибрирани инструменти за проценка или, пак, постојат други стандарди за квантификација на оштетувањата, ограничувањата на капацитетот, проблемите во изведбата или постоењето на бариери. На пример, кога се наведува „нема проблем“ или „целосен проблем“, тогаш кодирањето има маргина на грешка до 5%. „Умерен проблем“ се дефинира како не повеќе од половина времето или нивото за целосна потешкотија. Процентите треба да се калибрираат во одделни домени земајќи ги предвид соодветните популациони стандарди како перцентили.

xxx.0	НЕМА проблем	(нема, отсутно, занемарливо,....)	0-4%
xxx.1	БЛАГ проблем	(малку, ниско,...)	5-24%
xxx.2	УМЕРЕН проблем	(средно, прилично,....)	25-49%
xxx.3	СЕРИОЗЕН проблем	(високо, екстремно,...)	50-95%
xxx.4	ЦЕЛОСЕН проблем	(тотално,...)	96-100%
xxx.8	недефинирано		
xxx.9	неприменливо		

(8) Во случајот со факторите на средината, првиот квалификатор може да се користи за да го одбележи или нивото на позитивни ефекти од средината, т.е. олеснувачки фактори, или, пак, нивото на негативни ефекти, т.е. бариери. И едните и другите ја користат истата скала од 0 до 4, но, за да се одбележат олеснителните фактори точката се заменува со плус: на пример e110+2. Факторите на средината може да бидат кодирани (а) во однос на секој конструкт поединечно, или (б) генерално, без упатување на било кој поединечен конструкт. Првата опција е подобра бидејќи појасно го дефинира влијанието.

(9) За одделни корисници може да биде посоодветно и полесно да се додадат и други видови на податоци кон кодирањето на секој од поимите. Постојат низа дополнителни квалификатори кои може да бидат од помош. Во табелата број 3 се претставени се деталите за квалификаторите на секоја од компонентите како и предлог дополнителни квалификатори кои може да се развијат.

(10) Описот на здравствените домени и на оние домени кои се поврзани со здравјето се однесува на нивната функција во даден момент (т.е. слика). Сепак, можна е употреба во повеќе временски точки со цел да се опише траекторија во времето и процесот.

(11) Со МКФ, здравствената состојба на лицето, како и состојбите поврзани со здравјето добиваат низа кодови кои ги опфаќаат двата дела на класификацијата. Така, максималниот број на кодови по лице може да биде 34 на едноцифрено ниво (8 кодови за телесни функции, 8 за телесни структури, 9 за изведба и 9 кодови за капацитет). Слично, за поимите од второ ниво вкупниот број на кодови е 362. Во подеталните нивоа, овие кодови може да набројат до 1424 поими. Во секојдневната примена на МКФ, низа од 3 до 18 кодови би била соодветна да опише случај со двостепена (троцифрена) прецизност. Општо земено, подеталната верзија од четврто ниво се користи за специјалистички услуги (на пример резултати при рехабилитација, геријатрија), додека, пак, второстепената класификација може да се користи за истражувања и проценка на клинички резултати.

Дополнителни напатствија за кодирањето се претставени во Анекс 2. Се препорачува корисниците да добијат обука за употребата на класификацијата преку СЗО и нејзината мрежа на центри со кои соработува.

Табела 3. Квалификатори

Компоненти	Прв квалификатор	Втор квалификатор
Телесни функции (b)	Генерички квалификатор со негативна скала која се користи за опис на нивото на оштетувањето Пример: b167.3 кој индицира тешко оштетување на одредени ментални функции на јазикот	Нема
Телесни структури (s)	Генерички квалификатор со негативна скала која се користи за опис на нивото оштетувањето Пример: s730.3 кој индицира тешко оштетување во горниот екстремитет	Се користи за да ја посочи природата на промената во соодветната телесна структура: 0 нема промена во структурата 1 целосно отсуство 2 делумно отсуство 3 дополнителен дел 4 несоодветни димензии 5 дисконтинуитет 6 девијантна позиција 7 квалитативни промени во структурата, вклучувајќи и акумулација на течности 8 недефинирано 9 несоодветно Пример: s730.32 кој индицира делумно отсуство на горниот екстремитет
Активности и учество (d)	Изведба Генерички квалификатор Проблем со постоечката средина на лицето Пример: d5101.1_ кој посочува блага потешкотија со капењето на целото тело при употреба на асистивни технологии кои се достапни за лицето во неговата/нејзината постоечка средина	Капацитет Генерички квалификатор Ограничување без асистенција Пример: d5101._2 кој посочува умерена потешкотија со капењето на целото тело; имплицира дека постои умерена потешкотија кога не се користат асисистивни технологии или лична помош
Фактори на средината (e)	Генерички квалификатор, со негативна и позитивна скала кои се користат за опис на нивото на бариерите и олеснувачките фактори Пример: e130.2 кој посочува дека средствата за образование претставуваат умерена бариера. Соодветно на тоа, e130+2 би индицирало дека средствата за образование претставуваат умерен олеснувачки фактор.	Нема

Усвојување на МКФ за меѓународна употреба од страна на 54-то собрание на Светската здравствена организација

Резолуцијата бр. WHA54.21 гласи:

Педесет и четвртото собрание на Светската здравствена организација,

1. ГО УСВОЈУВА второто издание на Меѓународната класификација за оштетувања, инвалидност и хендикеп (ICIDH), под насловот Меѓународна класификација на функционирање, попреченост и здравје, со скратен назив МКФ;
2. ГИ ПОТТИКНУВА земјите-членки да ја користат МКФ во нивната истражувачка дејност, надзор и известување, земајќи ги притоа предвид специфичните состојби на земјите-членки и, особено, можните идни ревизии;
3. БАРА од Генералниот директор да пружи поддршка во користењето на МКФ за земјите-членки, на нивно барање.

МКФ

Првостепена класификација

Листа на поглавја во класификацијата

Телесни функции

Поглавје 1 Ментални функции

Поглавје 2 Сетилни функции и болка

Поглавје 3 Функции на глас и говор

Поглавје 4 Функции на кардиоваскуларен, хематолошки, имунолошки и респираторен систем

Поглавје 5 Функции на дигестивен, метаболен и ендокрин систем

Поглавје 6 Генитоуринарни и репродуктивни функции

Поглавје 7 Невромускулни функции и функции поврзани со движење

Поглавје 8 Функции на кожа и сродни структури

Телесни структури

Поглавје 1 Структури на нервниот систем

Поглавје 2 Око, уво и сродни структури

Поглавје 3 Структури вклучени во глас и говор

Поглавје 4 Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем

Поглавје 5 Структури поврзани со дигестивен, метаболен и ендокрин систем

Поглавје 6 Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем

Поглавје 7 Структури поврзани со движење

Поглавје 8 Кожа и сродни структури

Активност и учество

Поглавје 1 Учење и примена на знаењето

Поглавје 2 Општи задачи и барања

Поглавје 3 Комуникација

Поглавје 4 Мобилност

Поглавје 5 Грижа за себе

Поглавје 6 Живот во домот

Поглавје 7 Меѓучовечки интеракции и односи

Поглавје 8 Главни животни области

Поглавје 9 Заедница, социјален и граѓански живот

Фактори на средината

Поглавје 1 Производи и технологија
Поглавје 2 Природна средина и човечки промени на средината
Поглавје 3 Поддршка и односи
Поглавје 4 Ставови
Поглавје 5 Услуги, системи и политики

МКФ

Второстепена класификација

Листа на поглавја и прво ниво на разграноци во класификацијата

ТЕЛЕСНИ ФУНКЦИИ

Поглавје 1 Ментални функции

Општи ментални функции (b110-b139)

b110 Функции на свеста
b114 Функции на ориентација
b117 Интелектуални функции
b122 Општи психосоцијални функции
b126 Темперамент и функции на личноста
b130 Енергија и функции на нагон
b134 Функции на спиењето
b139 Општи ментални функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Специфични ментални функции (b140-b189)

b140 Функции на внимание
b144 Функции на меморија
b147 Психомоторни функции
b152 Емоционални функции
b156 Функции на перцепција
b160 Мисловни функции
b164 Когнитивни функции од повисок степен
b167 Ментални функции на јазик
b172 Функции за сметање
b176 Ментални функции за редослед на комплексни движења
b180 Доживување на себе си и времето
b189 Специфични ментални функции, поинаку дефинирани и недефинирани
b198 Ментални функции, поинаку дефинирани
b199 Ментални функции, недефинирани

Поглавје 2 Сетилни функции и болка

Гледање и сродни функции (b210-b229)

b210 Функции на гледање
b215 Функции на придружни структури на окото
b220 Сетилни осети поврзани со окото и структури околу окото
b229 Гледање и сродни функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Слушање и вестибуларни функции (b230-b249)

b230 Функции на слушање
b235 Вестибуларни функции
b240 Сетилни осети поврзани со слушањето и вестибуларните функции
b249 Слушање и вестибуларни функции, други дефинирани и недефинирани

Други сетилни функции (b250b279)

b250 Функции на вкус

b255 Функции на мирис

b260 Проприоцептивни функции

b265 Функција на допир

b270 Сетилни функции поврзани со температура и други дразби

b279 Други сетилни функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Болка (b280-b289)

b280 Чувство на болка

b289 Чувство на болка, поинаку дефинирано и недефинирано

b298 Сетилни функции и болка, поинаку дефинирано

b299 Сетилни функции и болка, недефинирано

Поглавје 3 Функции на глас и говор

b310 Функции на гласот

b320 Функции на артикулација

b330 Функции на течност и ритам на говорот

b340 Функции на алтернативна вокализација

b398 Функции на глас и говор, поинаку дефинирани

b399 Функции на глас и говор, недефинирани

Поглавје 4 Функции на кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем

Функции на кардиоваскуларниот систем (b410-429)

b410 Срцеви функции

b415 Функции на крвни садови

b420 Функции на крвен притисок

b429 Функции на кардиоваскуларен систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Функции на хематолошки и имунолошки системи (b430-b439)

b430 Функции на хематолошки систем

b435 Функции на имунолошкиот систем

b439 Функции на хематолошкиот и имунолошкиот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Функции на респираторниот систем (b440-b449)

b440 Респираторни функции

b445 Функции на респираторни мускули

b449 Функции на респираторниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Други функции и сетилни доживувања на кардиоваскуларниот и респираторниот систем (b450-b469)

b450 Други респираторни функции

b455 Функции за издржливост на физичка активност

b460 Сетилни доживувања поврзани со кардиоваскуларните и респираторните функции

b469 Други функции и сетилни доживувања на кардиоваскуларниот и респираторниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

b498 Функции на кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем, поинаку дефинирани

b499 Функции на кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем, недефинирани

Поглавје 5 Функции на дигестивен, метаболичен и ендокрин систем

Функции поврзани со дигестивниот систем (b510-b539)

b510 Функции на внесување храна

b515 Дигестивни функции

b520 Функции на асимилација на храната

b525 Функции на дефекација

b530 Функции за одржување на телесна тежина

b535 Сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем

b539 Функции поврзани со дигестивниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Функции поврзани со метаболизмот и ендокриниот систем (b540-b559)

b540 Општи метаболни функции

b545 Функции за одржување баланс на водата, минералите и електролитите

b550 Функции на терморегулација

b555 Функции на ендокрините жлезди

b559 Функции поврзани со метаболичниот и ендокриниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

b598 Функции на дигестивниот, метаболичниот и ендокриниот систем, поинаку дефинирани

b599 Функции на дигестивниот, метаболичниот и ендокриниот систем, недефинирани

Поглавје 6 Генитоуринарни и репродуктивни функции

Уринарни функции (b610-639)

b610 Функции на излачување на урина

b620 Функции на мокрење

b630 Осети поврзани со уринарните функции

b639 Уринарни функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Генитални и репродуктивни функции (b640-b679)

b640 Сексуални функции

b650 Менструални функции

b660 Функции за прокреација

b670 Осети поврзани со гениталните и репродуктивните функции

b679 Генитални и репродуктивни функции, поинаку дефинирани и недефинирани

b698 Генитоуринарни и репродуктивни функции, поинаку дефинирани

b699 Генитоуринарни и репродуктивни функции, недефинирани

Поглавје 7 Невромускулни функции и функции поврзани со движење

Функции на зглобовите и коските (b710-b729)

b710 Функции на подвижност на зглобовите

b715 Функции за стабилност на зглобовите

b720 Функции за подвижност на коските

b729 Функции на зглобови и коски, поинаку дефинирани и недефинирани

Мускулни функции (b730-b749)

b730 Функции на мускулна сила

b735 Функции на мускулен тонус

b740 Функции на мускулна издржливост

b749 Мускулни функции, дефинирани и недефинирани

Функции на движење (b750-b789)

b750 Функции на моторни рефлекси

b755 Функции за контрола на неволеви движења

b760 Функции на контрола на волеви движења

b765 Функции на неволни движења

b770 Функции на начин на одење

b780 Сетилни доживувања поврзани со функции на мускулите и движењето

b789 Функции на движења, поинаку дефинрани и недефинирани

b798 Невромускулоскелетни и функции поврзани со движењето, поинаку дефинирани

b799 Невромускулоскелетни и функции поврзани со движењето, недефинирани

Поглавје 8 Функции на кожа и сродни структури

Функции на кожа (b810-b849)

b810 Заштитни функции на кожата

b820 Регенеративни функции на кожата

b830 Други функции на кожата

b840 Сетилни доживувања поврзани со кожата

b849 Функции на кожата, поинаку дефинирани и недефинирани

Функции на коса и нокти (b850-b869)

b850 Функции на коса

b860 Функции на нокти

b869 Функции на коса и нокти, поинаку дефинирани и недефинирани

b898 Функции на кожа и сродни структури, поинаку дефинирани

b899 Функции на кожа и сродни структури, недефинирани

ТЕЛЕСНИ СТРУКТУРИ

Поглавје 1 Структури на нервниот систем

s110 Структура на мозок
s120 Рбетен мозок и сродни структури
s130 Структура на мозочни обвивки (менинги)
s140 Структура на симпатички дел на вегетативен нервен систем
s150 Структура на парасимпатички дел на вегетативен нервен систем
s198 Структура на нервен систем, поинаку дефинирано
s199 Структура на нервен систем, недефинирано

Поглавје 2 Око, уво и сродни структури

s210 Структура на очна дупка
s220 Структура на очно јаболкце
s230 Структури околу окото
s240 Структура на надворешно уво
s250 Структура на средно уво
s260 Структура на внатрешно уво
s298 Око, уво и сродни структури, поинаку дефинирано
s299 Око, уво и сродни структури, недефинирано

Поглавје 3 Структури вклучени во глас и говор

s310 Структура на нос
s320 Структура на уста
s330 Структура на фаринкс
s340 Структура на ларинкс
s398 Структури вклучени во глас и говор, поинаку дефинирани
s399 Структури на глас и говор, недефинирани

Поглавје 4 Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем

s410 Структура на кардиоваскуларен систем
s420 Структури на имунолошки систем
s430 Структура на респираторен систем
s498 Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем, поинаку дефинирано
s499 Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем, недефинирано

Поглавје 5 Структури поврзани со дигестивен, метаболен и ендокрин систем

s510 Структури на плунковни жлезди

s520 Структура на езофагус (хранопроводник)

s530 Структура на желудник

s540 Структура на црева

s550 Структура на панкреас

s560 Структура на црн дроб

s570 Структура на жолчен меур и жолчни канали

s580 Структура на ендокрини жлезди

s598 Структури поврзани со дигестивен, метаболичен и ендокрин систем, поинаку дефинирано

s599 Структури поврзани со дигестивен, метаболичен и ендокрин систем, недефинирано

Поглавје 6 Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем

s610 Структура на уринарен систем

s620 Структура на карлично дно

s630 Структура на репродуктивен систем

s698 Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем, поинаку дефинирано

s699 Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем, недефинирано

Поглавје 7 Структури поврзани со движење

s710 Структури во регионот на главата и вратот

s720 Структура на регионот на рамото

s730 Структура на горни екстремитети

s740 Структура на карличен регион

s750 Структура на долни екстремитети

s760 Структура на трупот

s770 Други мускулоскелетни структури поврзани со движењето

s798 Структури поврзани со движењето, поинаку дефинирани

s799 Структури поврзани со движењето, недефинирани

Поглавје 8 Кожа и сродни структури

s810 Структури на регионот на кожата

s820 Структура на кожни жлезди

s830 Структура на нокти

s840 Структура на коса

s898 Кожа и сродни структури, поинаку дефинирано

s899 Кожа и сродни структури, недефинирано

АКТИВНОСТ И УЧЕСТВО

Поглавје 1 Учење и примена на знаењето

Целисходни сетилни искуства (d110-d129)

d110 Гледање
d115 Слушање
d120 Друго целисходно користење на сетилата
d129 Целисходни сетилни искуства, поинаку дефинирани и недефинирани

Основно учење (d130-d159)

d130 Имитирање
d135 Вежбање
d140 Учење да се чита
d145 Учење да се пишува
d150 Учење да се смета
d155 Стекнување вештини
d159 Основно учење, поинаку дефинирано и недефинирано

Примена на знаењето (d160-d179)

d160 Фокусирање на вниманието
d163 Размислување
d166 Читање
d170 Пишување
d172 Сметање
d175 Решавање проблеми
d177 Носење одлуки
d179 Примена на знаењето, поинаку дефинирано и недефинирано
d198 Учење и примена на знаењето, поинаку дефинирано
d199 Учење и примена на знаењето, недефинирано

Поглавје 2 Општи задачи и барања

d210 Преземање поединечна задача
d220 Преземање повеќе задачи
d230 Вршење на секојдневната рутина
d240 Справување со стресот и со другите психолошки потреби
d298 Општи задачи и барања, поинаку дефинирани
d299 Општи задачи и барања, недефинирани

Поглавје 3 Комуникација

Комуницирање - примање (d310-d329)

d310 Комуницирање преку - примање - говорни пораки

d315 Комуницирање преку - примање - невербални пораки

d320 Комуницирање преку - примање - пораки со формален знаковен јазик

d325 Комуницирање преку - примање - пишани пораки

d329 Комуницирање - примање, поинаку дефинирано и недефинирано

Комуницирање - продуцирање (d330-d349)

d330 Зборување

d335 Продуцирање невербални пораки

d340 Продуцирање пораки на формален знаковен јазик

d345 Пишување пораки

d349 Комуницирање - продуцирање, поинаку дефинирано и недефинирано

Разговор и употреба на уреди и техники за комуникација (d350-d369)

d350 Разговор

d355 Дискусија

d360 Користење комуникациски уреди и техники

d369 Разговор и употреба на средства и техники за комуникација, поинаку дефининрани и недефинирани

d398 Комуникација, поинаку дефининрана

d399 Комуникација, недефинирана

Поглавје 4 Мобилност

Менување и одржување на положбата на телото (d410-d429)

d410 Менување на основната положба на телото

d415 Одржување на положбата на телото

d420 Самостојно преместување

d429 Менување и одржување на положбата на телото, поинаку дефинирано и недефинирано

Носење, преместување и ракување со предмети (d430-d449)

d430 Кревање и носење предмети

d435 Движење на предмети со долните екстремитети

d440 Прецизно користење на шаката

d445 Користење на раката и шаката

d449 Носење, движење и ракување со предмети, поинаку дефинирано и недефинирано

Одење и движење (d450-d469)

d450 Одење

d455 Движење наоколу

d460 Движење наоколу на различни локации
d465 Движење со помош на опрема
d469 Одење и движење, поинаку дефинирано и недефинирано

Движење со помош на превоз (d470-d489)

d470 Користење превоз
d475 Возење
d480 Јавање животни за превоз
d489 Движење со помош на превоз, поинаку дефинирано и недефинирано
d498 Мобилност, поинаку дефинирана
d499 Мобилност, недефинирана

Поглавје 5 Грижа за себе

d510 Самостојно миење
d520 Грижа за деловите од телото
d530 Вршење нужда
d540 Облекување
d550 Јадење
d560 Пиење
d570 Грижа за здравјето
d598 Грижа за себе, поинаку дефинирана
d599 Грижа за себе, недефинирана

Поглавје 6 Живот во домот

Задоволување на основните потреби (d610-d629)

d610 Стекнување место за живеење
d620 Стекнување стоки и услуги
d629 Стекнување со неопходни потреби, поинаку дефинирано и недефинирано

Домашни задачи (d630-d649)

d630 Подготовка на јадења
d640 Работа низ домот
d649 Задачи низ домот

Грижа за предмети во домаќинството и помагање на другите (d650-d669)

d650 Грижа за предмети во домаќинството
d660 Помагање на другите
d669 Грижа за предмети во домаќинството и помагање на другите, поинаку дефинирани и недефинирани
d698 Живот во домот, поинаку дефиниран
d699 Живот во домот, недефиниран

Поглавје 7 Меѓучовечки интеракции и односи

Општи меѓучовечки интеракции (d710-d729)

d710 Основни меѓучовечки интеракции
d720 Комплексни меѓучовечки интеракции
d729 Општи меѓучовечки интеракции, поинаку дефинирани и недефинирани

Посебни меѓучовечки односи (d730-d779)

d730 Поврзување со непознати
d740 Формални односи
d750 Неформални социјални односи
d760 Семејни односи
d770 Интимни врски
d779 Посебни меѓучовечки односи, поинаку дефинирани и недефинирани
d798 Меѓучовечки интеракции и односи, поинаку дефинирани
d799 Меѓучовечки интеракции и односи, недефинирани

Поглавје 8 Главни животни области

Образование (d810-d839)

d810 Неформално образование
d815 Предучилишно образование
d820 Училишно образование
d825 Стручна обука
d830 Високо образование
d839 Образование, поинаку дефинирано и недефинирано

Работа и вработување (d840-d859)

d840 Пракса (подготовка за работа)
d845 Добивање, задржување и прекин на работа
d850 Платено вработување
d855 Неплатено вработување
d859 Работа и вработување, поинаку дефинирани и недефинирани

Економски живот (d860-d879)

d860 Основни економски трансакции
d865 Комплексни економски трансакции
d870 Економска самостојност
d879 Економски живот, поинаку дефиниран и недефиниран
d898 Главни животни области, поинаку дефинирани
d899 Главни животни области, недефинирани

Поглавје 9 Заедница, социјален и граѓански живот

d910 Живот во заедницата

d920 Рекреација и разонода

d930 Религија и духовност

d940 Човекови права

d950 Политички живот и државјанство

d998 Заедница, социјален и граѓански живот, поинаку дефинирани

d999 Заедница, социјален и граѓански живот, недефинирани

ФАКТОРИ НА СРЕДИНАТА

Поглавје 1 Производи и технологија

e110 Производи или супстанци за лична употреба
e115 Производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот
e120 Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор
e125 Производи и технологии за комуникација
e130 Производи и технологија за образование
e135 Производи и технологија за вработување
e140 Производи и технологија за култура, спорт и рекреација
e145 Производи и технологија за практикување на религијата и духовноста
e150 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологии за објекти за јавна употреба
e155 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија на објекти за приватна употреба
e160 Производи и технологија за уредување на земјиште
e165 Средства
e198 Производи и технологија, поинаку дефинирани
e199 Производи и технологија, недефинирани

Поглавје 2 Природна средина и човечки промени на средината

e210 Физичка географија
e215 Население
e220 Флора и фауна
e225 Клима
e230 Природни појави
e235 Човечки предизвикани настани
e240 Светлина
e245 Промени поврзани со времето
e250 Звук
e255 Вибрации
e260 Квалитет на воздухот
e298 Природна средина и промени на средината направени од човекот, поинаку дефинирани
e299 Природна средина и промени на средината направени од човекот, недефинирани

Поглавје 3 Поддршка и односи

e310 Потесно семејство
e315 Пошироко семејство
e320 Пријатели
e325 Познајници, врсници, колеги, соседи и членови на заедницата
e330 Лица од авторитет
e335 Лица во подредена положба
e340 Даватели на лична нега и лични асистенти

e345 Непознати лица
e350 Припитомени животни
e355 Здравствени работници
e360 Други професионалци
e398 Поддршка и односи, поинаку дефинирани
e399 Поддршка и односи, недефинирани

Поглавје 4 Ставови

e410 Индивидуални ставови на членовите на потесното семејство
e415 Индивидуални ставови на членовите на поширокото семејство
e420 Индивидуални ставови на пријателите
e425 Индивидуални ставови на познајниците, врсниците, колегите, соседите и членовите на заедницата
e430 Индивидуални ставови на луѓето од аворитет
e435 Индивидуални ставови на луѓето во подредена положба
e440 Индивидуални ставови на давателите на лична нега и на личните асистенти
e445 Индивидуални ставови на непознатите лица
e450 Индивидуални ставови на здравствените работници
e455 Индивидуални ставови на други стручни лица во врска со здравјето
e460 Општествени ставови
e465 Општествени норми, практики и идеологии
e498 Ставови, поинаку дефинирани
e499 Ставови, недефинирани

Поглавје 5 Услуги, системи и политики

e510 Услуги, системи и политики за производство на стоки за широка потрошувачка
e515 Архитектонско-градежни услуги, системи и политики
e520 Услуги, системи и политики за планирање отворен простор
e525 Услуги, системи и политики за домување
e530 Комунални услуги, системи и политики
e535 Комуникациски услуги, системи и политики
e540 Транспортни услуги, системи и политики
e545 Услуги, системи и политики за цивилна заштита
e550 Правни услуги, системи и политики
e555 Услуги, системи и политики за здружување и организирање
e560 Медиумски услуги, системи и политики
e565 Економски услуги, системи и политики
e570 Услуги, системи и политики за социјално осигурување
e575 Услуги, системи и политики за општа социјална помош
e580 Здравствени услуги, системи и политики
e585 Услуги, системи и политики за образование и обука
e590 Услуги, системи и политики за работна сила и вработување
e595 Политички услуги, системи и политики
e598 Услуги, системи и политики, поинаку дефинирани
e599 Услуги, системи и политики, недефинирани

МКФ

Детална класификација со дефиниции

Сите категории од класификацијата со нивните дефиниции, вклучувања и исклучувања

ТЕЛЕСНИ ФУНКЦИИ

Дефиниции: ***Телесни функции*** *се физиолошките функции на телесните системи (вклучувајќи ги и психолошките функции)*

Оштетувањата *се проблеми во телесните функции или структури претставени како значителна девијација или загуба.*

Квалификатор

Генеричен квалификатор со негативна скала која се користи за да го посочи степенот или опсегот на оштетувањето:

xxx.0	НЕМА оштетување	(нема, отсутно, занемарливо,....)	0-4%
xxx.1	БЛАГО оштетување	(мало, ниско,...)	5-24%
xxx.2	УМЕРЕНО оштетување	(средно, прилично,....)	25-49%
xxx.3	СЕРИОЗНО оштетување	(високо, екстремно,....)	50-95%
xxx.4	ЦЕЛОСНО оштетување	(тотално,...)	96-100%
xxx.8	недефинирано		
xxx.9	неприменливо		

Овие широки процентуални размери се дадени за оние случаи за кои постојат калибрирани инструменти за проценка или пак достапни се некои други стандарди преку кои се квантифицираат оштетувањата на телесните функции. На пример, кога се кодира „нема општетување" или „целосно оштетување" во телесните функции, оваа скала може да има маргина на грешка до 5%. „Умерено оштетување" вообичаено претставува до половина од скалата на сите видови оштетувања. Процентуалните размери треба да бидат калибрирани во различни домени со упатување на популациските стандарди како перцентили. За да ваквата квантификација да се користи истоветно начин треба да се развијат процедури за проценка преку истражувачка дејност.

За дополнителни објаснувања на конвенциите за кодирање на МКФ, погледнето го Анекс 2.

Поглавје 1

Ментални функции

Ова поглавје се однесува на мозочните функции, и тоа: општите ментални функции, како што се свест, енергија и нагони, и специфичните ментални функции, како што се меморија, јазик и сметање.

Општи ментални функции (b110-b139)

b110 Функции на свеста

Општи ментални функции на состојба на свесност и будност, вклучувајќи бистрина и континуитет на состојба на будност.

Вклучува: функции на состојба, континуитет и квалитет на свеста; губење на свеста, кома, состојба на вегетирање, фуга, состојба на транс, состојба на поседување, индуцирана промена на свеста со лекови, делириум, ступор

Не вклучува: функции на ориентација (b114), функции на енергија и нагони (b130),и функции на спиење (b134)

b1100 Состојба на свеста

Ментални функции кои при промена создаваат состојби како што се поматување на свеста, ступор или кома.

b1101 Континуитет на свеста

Ментални функции кои создаваат постојана состојба на будност, претпазливост и свесност, и кои при прекин може да доведат до фуга, транс или до други слични состојби.

b1102 Квалитет на свеста

Ментални функции кои при промена доведуваат до промена во карактерот на доживувањето на будноста, претпазливоста и свесноста, како што е состојба на делириум предизвикана со лекови.

b1108 Функции на свеста, поинаку дефинирани

b1109 Функции на свеста, недефинирани

b114 Функции на ориентација

Општи ментални функции на познавање и утврдување на односот кон самиот себе, кон другите, кон времето и кон своето опкружување.

Вклучува: функции на ориентација во време, место и во однос на други лица; ориентација кон себе и останатите; дезориентираност во време, простор и во однос на други лица.

Не вклучува: функции на свеста (b110), функции на вниманието (b140); и функции на меморијата (b144).

b1140 Ориентација во време

Ментални функции кои овозможуваат ориентација во денот, датата, месецот и годината.

b1141 Ориентација во простор
Ментални функции кои создаваат свесност за местоположбата на поединецот, како што се неговата/нејзината непосредна околина, град или земја.

b1142 Ориентација кон личност
Ментални функции кои создаваат свесност за сопствениот идентитет и идентитетот на поединци во непосредната околина

b11420 Ориентација кон себе
Ментални функции кои создаваат свесност за сопствениот идентитет

b11421 Ориентација кон други лица
Ментални функции кои создаваат свесност за идентитетот на други поединци од непосредната околина

b11428 Ориентација кон личност, поинаку дефинирани

b11429 Ориентација кон личност, недефинирано

b1148 Функции на ориентација, поинаку дефинирани

b1149 Функции на ореинтација, недефинирани

b117 Интелектуални функции
Општи ментални функции кои се неопходни за разбирање и конструктивно интегрирање на разни ментални функции, вклучувајќи ги сите когнитивни функции и нивниот развој во текот на животот

Вклучува: функции на интелектуаелн равој; интелектуална ретардација; ментална ретардација, деменција

Не вклучува: функции на меморија (b144); мисловни функции (b160); когнитивни функции од повисоко ниво (b164)

b122 Општи психосоцијални функции
Општи ментални функции кои се развиваат во текот на животот, и се неопходни за разбирање и конструктивно интегрирање на менталните функции, кои пак доведуваат до формирање на вештини за воспоставување на меѓусебни социјални интеракции, во однос и на значењето и на целта.

Вклучува: како кај аутизам

b126 Темперамент и функции на личноста
Општи ментални функции на вродена диспозиција на поединецот да реагира на ситуациите на одреден начин, вклучувајќи група на ментални карактеристики заради кои поединецот се разликува од останатите.

Вклучува: функции на екстроверзија, интроверзија, пријатност, совесност, психичка и емоционална стабилност, и отвореност за стекнување искуства; оптимизам; потрага по ново; доверба, веродостојност

Не вклучува: интелектуални функции (b117); функции на енергија и нагони (b130); психомоторни функции (b147); емоционални функции (b152)

b1260 Екстровертност
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција за отвореност, дружељубивост и екстровертност, наспроти доживување на срам, ограниченост и инхибиција.

b1261 Благонаклоност
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција за соработка, пријателство и пресретливост, наспроти непријателство,противење и пркосење.

b1262 Совесност
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција, како што се да се биде работлив, систематичен и скрупулозен, наспроти ментални функции кои создаваат диспозиција да се биде мрзелив, непоуздан и неодговорен.

b1263 Психичка стабилност
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција за благ темперамент, смиреност и сталоженост, наспроти раздразливост, загриженост, непостојаност и промеливо расположение.

b1264 Отвореност за стекнување искуства
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција за љубопитност, имагинативност, истражување и потрага по искуства, наспроти неактивност, непосветување внимание и неизразување емоции.

b1265 Оптимизам
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција за веселост, ведрина и надеж, наспроти малодушност, нерасположеност и очајување.

b1266 Доверба
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција за самодоверба, смелост и самоувереност, наспроти плашливост, несигурност и покорност.

b1267 Веродостојност
Ментални функции кои создаваат лична диспозиција, како што се доверливост и принципиелност, наспроти лажливост и недружељубивост.

b1268 Темперамент и функции на личноста, поинаку дефинирани

b1269 Темперамент и функции на личноста, недефинирани

b130 Енергија и функции на порив
Општи ментални функции на физиолошки и психолошки механизми кои предизвикуваат поединецот да ги задоволува специфичните потреби и општите цели со упорност.

Вклучува: Функции на ниво на енергија, мотивација, апетит, поседување на силна желба (вклучувајќи силна потреба за супстанции кои може да се злоупотребат), и контрола на импулси

Не вклучува: функции на совесност (b110), функции на темперамент и личност (b126), функции на спиење (b134), психомоторни функции (b147), емоционални функции (b152)

b1300 Ниво на енергија
Ментални функции кои создаваат виталност и издржливост

b1301 Мотивација
Ментални функции кои создаваат иницијативност да се дејствува; свесна и несвесна движечка сила за дејствување

b1302 Апетит
Ментални функции кои создаваат природно посакување или желба, особено природна и повторлива желба за храна и пијалок.

b1303 Чувство на силна потреба
Ментални функции кои создаваат порив за конзумирање супстанции, вклучувајќи и супстанции кои може да се злоупотребуваат

b1304 Контрола на импулсивност
Ментални функции со кои се регулираат и се одолева на нагли силни пориви да се направи нешто

b1308 Енергија и нагонски функции, поинаку дефинирани

b1309 Енергија и нагонски функции, недефинирани

b134 Функции на спиењето
Општи ментални функции на периодочна, реверзибилна и ментална неангажираност во непосредната околина, придружено со карактеристични физиолошки промени

Вклучува: функции на количина на спиење и заспивање, одржување и квалитет на спиењето; функции кои го вклучуваат циклусот на спиење, како што се инсомнија, хиперсомнија и нарколепсија

Не вклучува: функции на свеста (b110), енергија и нагонски функции (b130); функции на внимание (b140); психомоторни функции (b147).

b1340 Количина на спиење
Ментални функции вклучени во времето поминато во состојба на сон во текот на едно денонокие или циркадијарен ритам

b1341 Појава на сон
Ментални функции кои создаваат премин од будност во сон

b1342 Одржување на сон
Ментални функции кои ја одржуваат состојбата на спиење

b1343 Квалитет на сон
Ментални функции кои создаваат природен сон кој води кон оптимален физички и ментален одмор и релаксација

b1344 Функции кои вклучуваат циклус на сон
Ментални функции кои создаваат РЕМ фаза на сонот (поврзано со сонување) и НРЕМ фаза на сонот (која се карактеризира со традиционалниот концепт на спиење како време на намалена физиолошка и психолошка активност)

b1348 Функции на спиењето, поинаку дефинирани

b1349 Функции на спиењето, недефинирани

b139 Општи ментални функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Специфични ментални функции (b140-b189)

b140 Функции на внимание
Специфични ментални функции за фокусирање на надворешни дразби или внатрешно доживување во даден временски период

Вклучува: функции за одржување на вниманието, пренасочување на вниманието, распределување на вниманието, споделување на вниманието, концентрација, одвлекување на вниманието

Не вклучува: функции на свеста (b110), енергија и нагонски функции (b130); функции на спиење (b134); функции на меморија (b144), психомоторни функции (b147), функции на перцепција (b156).

b1400 Одржување на внимание
Ментални функции со кои се создава концентрација за даден временски период

b1401 Пренасочување на вниманието
Ментални функции кои овозможуваат концентрацијата да се пренасочи од една дразба на друга

b1402 Распределување на вниманието
Ментални функции кои овозможуваат фокусирање на два или повеќе дразби во исто време

b1403 Споделување на вниманието
Ментални функции кои овозможуваат фокусирање на истата дразба од страна на две или повеќе лица, како што се дете и негувател фокусирани на играчката

b1408 Функции на вниманието, поинаку дефинирани

b1409 Функции на вниманието, недефинирани

b144 Функции на меморија
Специфични ментални функции за регистрирање и запомнување на информации, и сеќавање на истите доколку е потребно

Вклучува: функции на краткорочна и долгорочна меморија, на непосредни, скорешни, дамнешни функции; опсег на меморија, присеќавање, запомнување, функции кои се користат при сеќавање и учење, како при номинална, селективна и дисоцијативна амнезија

Не вклучува: функции на свеста (b110), функции на ориентација (b114), интелектуални функции (b117), функции на внимание (b140), функции на перцепција (b156), мисловни функции (b160), когнитивни функции од повисок степен (b164), ментални функции на јазикот (b167), функции за сметање (b172).

b1440 Краткорочна меморија
Ментални функции кои создаваат привремено, испрекинато складирање на меморијата со траење од околу 30 секунди, од каде информациите се губат ако не се консолидираат во долгорочната меморија.

b1441 Долгорочна меморија
Ментални функции кои создаваат мемориски систем кој овозможува долгорочно складирање на информациите од краткорочната меморија, како и автобиографска меморија за минати настани и семантичка меморија за јазик и факти.

b1442 Присеќавање на запаметеното
Специфични ментални функции за присетување на информации складирани во долгорочната меморија и нивно доведување во состојба на свесност

b1448 Функции на меморија, поинаку дефинирани

b1449 Функции на меморија, недефинирани

b147 Психомоторни функции
Специфични ментални функции за контрола врз моторните и психолошките случувања на ниво на телото

Вклучува: функции на психомоторна контрола, какви што се психомоторна ретардација/забавеност, возбуденост и агитираност, телесен став, кататонија, негативизам, амбитенденција, ехопраксија и ехолалија (повторување на исти движења и исти зборови); квалитет напсихомоторни функции

Не вклучува: функции на свест (b110; функции на ориентација (b114); интелектуални функции (b117); енергија и функции на нагон (b130); функции на внимание (b140); ментални функции на јазик (b167); ментални функции за редоследот на комплексните движења (b176)

b1470 Психомоторна контрола
Ментални функции кои ја регулираат брзината во однесувањето или времето за реакција, кое вклучува моторни и психолошки компоненти, како што се прекината контрола која создава психомоторна ретардација (бавно движење или зборување, намалена гестикулација и спонтаност) или психомоторна возбуденост (прекумерна бихевиорална и когнитивна активност, вообичаено непродуктивна и честопати како одговор на внатрешна тензија, како што е тропање со стапалата, кршење на рацете, раздразливост или немир).

b1471 Квалитет на психомоторни функции
Ментални функции кои создаваат невербално однесување со соодветен редослед и карактер на сите подкомпоненти, како што е координација на рацете и очите или одењето

b1478 Психомоторни функции, поинаку дефинирани

b1479 Психомоторни функции, недефинирани

b152 **Емоционални функции**
Специфични ментални функции поврзани со компонентите на чувствување и афективните компоненти на процесите на умот.

Вклучува: функции на соодветност на емоциите, регулација на емоциите и опсегот на емоции; афект; тага, среќа, љубов, страв, лутина, омраза, напнатост, вознемиренсот, радост, жал; емоционална лабилност; зарамнетост на афектот

Не вклучува: функции на темперамент и личност (b126), функции на енергија и нагони (b130)

b1520 **Адекватност на емоцијата**
Ментални функции кои создаваат усогласеност на чувството или емоционалната состојба со ситуацијата, како што е среќа при добивање добри вести.

b1521 **Регулирање на емоцијата**
Ментални функции кои го контролираат доживувањето и покажувањето емоции.

b1522 **Опсег на емоции**
Ментални функции кои создаваат низа на доживувања од побудувањето на афектот или чувства, како што се љубов, омраза, анксиозност, тага, радост, страв и гнев.

b1528 **Емоционални функции, поинаку дефинирани**

b1529 **Емоционални функции, недефинирани**

b156 **Функции на перцепција**
Специфични ментални фуннкции за препознавање и толкување на сетилни дразби.

Вклучува функции на аудитивна, визуелна, мирисна, тактилна и визуелнопросторна перцепција, перцепција на вкус, како што е халуцијација или илузија

Не вклучува: функции на свест (b110), функции на ориентација (b114), функции на внимание (b140), функции на меморија (b144), ментални функции на јазик (b167), гледање и сродни функции (b210-b229), слушање и вестибуларни функции (b230-b249), други сетилни функции (b250-b279)

b1560 **Аудитивна перцепција**
Ментални функции вклучени во разликување на звуци, тонови,висина на тон и други звучни дразби

b1561 **Визуелна перцепција**
Ментални функции вклучени во разликување на форма, големина, боја и други дразби на видот

b1562 **Перцепција на мирис**
Ментални функции вклучени во разликување мириси

b1563 **Перцепција на вкус**
Ментални функции вклучени во разликување на вкусови, како што се слатко, кисело, солено и горчливо со помош на јазикот

b1564 Перцепција на допир
Ментални функции вклучени во разликување на текстура, како што се груба или мазна текстура преку допир

b1565 Визуелнопросторна перцепција
Ментална функција за разликување на релативната положба на предметите во опкружувањето или во однос на себе со помош на видот

b1568 Функции на перцепција, поинаку дефинирани

b1569 Функции на перцепција, недефинирани

b160 Мисловни функции
Специфични ментални функции кои се однесуваат на идејната компонента на умот.

Вклучува: функции на брзина, форма, контрола и содржина на мислата; мисловни функции насочени кон одредена цел; мисловни функции кои не се насочени кон одредена цел; функција на логично мислење, како што се притисок на мислите, изобилство на идеи, блокирање на мислите, некохерентност на мислите,тангенцијалност на мислите, патолошка опширност (circumstantiality), налудничавост, опсесивност/присилни мисли и компулсивни дејства

Не вклучува: интелектуални функции (b117); мемориски функции (b144); психомоторни функции (b147); перцептивни функции (b156); когнитивни функции од повисок ред (b164); ментални функции на јазик (b167); функции на сметање (b172)

b1600 Брзина на мисла
Ментални функции кои управуваат со брзината на мисловниот процес

b1601 Форма на мисла
Ментални функции кои го организираат мисловниот процес во однос на неговата кохерентност и логичност
Вклучува: нарушувања како што се персеверација на идеи, тангенцијалност на мислите и патолошка опширност

b1602 Содржина на мисла
Ментални функции кои се состојат од идеи кои се присутни во процесот на мислење и она што се концептуализира (замислува)
Вклучува: нарушувања како што се налудничави идеи, преценети идеи и соматизација

b1603 Контрола на мислите
Ментални функции кои обезбедуваат волева контрола на мислењето кои лицето ги препознава како такви
Вклучува: нарушувања со руминација (прецвакување на идеи), опсесивни идеи, пренос на идеи и вметнување на идеи

b1608 Мисловни функции, поинаку дефинирани

b1609 Мисловни функции, недефинирани

b164 Когнитивни функции од повисок степен
Специфични ментални функции кои се особено зависни од фронталниот лобус на мозокот, вклучувајќи комплексно однесување насочено кон некоја цел како што е носење одлука, апстрактно размислување, планирање и спроведување планови, ментална флексибилност, и одлучување за соодветноста на однесувањето во дадени околности; кои често се нарекуваат екзекутивни функции

Вклучува: функции на айсшракција и орīанизирање на идеи; орīанизирање во време, увид и йросудување; формирање на йоим, кашеīоризација и коīнишивна флексибилносш

Не вклучува: функции на меморија (b144), мисловни функции (b160), меншални функции на јазик (b167), функции за смешање (b172)

b1640 Апстрактно мислење
Ментални функции за креирање општи идеи, квалитети или карактеристики кои произлегуваат или се разликуваат од конкретна реалност, конкретни предмети или актуелни случувања.

b1641 Организација и планирање
Ментални функции за координирање на деловите во една целина, систематизација; ментална функција која е вклучена во развивање на метод за изведба или дејствување.

b1642 Управување со време
Ментална функција за подредување на настаните по хронолошки редослед, распоредување на количина на време за настани и активности.

b1643 Когнитивна флексибилност
Ментални функции за промена на стратеги или менување на ментален склоп, особено при вклученост за решавање на проблем

b1644 Увид
Ментални функции за свесност и разбирање на себеси и своето однесување

b1645 Оценка
Ментални функции вклучени во разликување и оценување на разни опции, како што се оние вклучени при формирање на мислење

b1646 Решавање проблем
Ментални функции за идентификување, анализирање и интегрирање на информации кои не се совпаѓаат или се спротивставени, во едно решение

b1648 Когнитивни функции од повисок степен, поинаку дефинирани

b1649 Когнитивни функции, недефинирани

b167 **Ментални функции на јазик**
Специфични ментални функции за препознавање и употреба на знаци, симболи и други компоненти на јазикот

Вклучува: функции на разбирање и откривање на говорен, пишан јазик или други форми на јазик какви што се знаковен јазик; функции на изразен говорен, пишан јазик или други форми на јазик; интегративни јазични функции, говорни или пишани, какви што се оние вклучени при рецептивни или експресивни нарушувања на јазикот како при афазијата на Брока, Вернике или кондуктивна афазија

Не вклучува: функции на внимание (b140); функции на меморија (b144); функции на перцепција (b156); мисловни функции (b160); когнитивни функции од повисок степен (b164); функции на сметање (b172); ментални функции на комплексни движења (b176); Поглавје 2 Сензорни функции и болка; Поглавје 3 Функции на говор и глас

b1670 **Разбирање на јазик**
Специфични ментални функции на дешифрирање пораки во говорна, пишана или друга форма, како што е знаковен јазик, за да се разбере нивното значење

b16700 **Разбирање на говорен јазик**
Ментални функции за дешифрирање на говорни пораки за да се разбере значењето

b16701 **Разбирање на пишан јазик**
Ментални функции за дешифрирање на пишани пораки за да се разбере значењето

b16702 **Разбирање на знаковен јазик**
Ментални функции за дешифрирање пораки на јазици кои користат знаци со рацете и други движења за да се разбере значењето

b16708 **Разбирање на јазик, поинаку дефинирано**

b16709 **Разбирање на јазик, недефинирано**

b1671 **Изразување на јазик**
Специфични ментални функции кои се неопходни за креирање разбирливи пораки во говорна, пишана, знаковна или друга форма на јазик

b16710 **Изразување на говорен јазик**
Ментални функции кои се неопходни за креирање разбирливи говорни пораки

b16711 **Изразување на пишан јазик**
Ментални функции кои се неопходни за креирање на разбирливи пишани пораки

b16712 **Изразување на знаковен јазик**
Ментални функции кои се неопходни за креирање пораки на јазици кои користат знаци со раце или други движења

b16718 Изразување на јазик, поинаку дефинирано

b16719 Изразување на јазик, недефинирано

b1672 Интегративни функции на јазикот
Ментални функции кои ги организираат семантичкото и симболичното значење, граматичката структура и идеите за да се креираат пораки во говорна, пишана или друга форма на јазик

b1678 Ментални функции на јазик, поинаку дефинирани

b1679 Ментални функции на јазик, недефинирани

b172 Функции на сметање
Специфични ментални функции за одредување, апроксимација (одредување на приближна вредност) и ракување со математички симболи и процеси

Вклучува: функции на собирање, одземање и други едноставни математички операции; функции на комплексни математички операции

Не вклучува: функции на внимание (b140), функции на меморија (b144), мисловни функции (b160), когнитивни функции од повисок степен (b164), ментални функции на јазик (b167)

b1720 Едноставно сметање
Ментални функции за сметање со бројки, како што се собирање, одземање, множење и делење.

b1721 Комплексно сметање
Ментални функции за преточување на проблеми зададени со зборови во аритметички постапки, преточување на математички формули во аритметички постапки и други комплексни операции кои вклучуваат бројки.

b1728 Функции на сметање, поинаку дефинирани

b1729 Функции на сметање, недефинирани

b176 Ментални функции за редослед на комплексни движења
Специфични ментални функции за редослед и координација на комплексни и намерни движења

Вклучува: нарушувања какви што се идеациска апраксија (неможност за ментално создавање идеи за движењата), идеомоторна апраксија (неможност за создавање идеи за движењата и спроведување на движењата), облекување, окуломоторна и говорна апраксија

Не вклучува: психомоторни функции (b147), когнитивни функции од повисок степен (b164), Поглавје 7 Невромускулоскелетни функции и функции поврзани со движењето

b180 Доживување на себеси и времето
Специфични ментални функции кои се однесуваат на свесноста за сопствениот идентитет, сопственото тело, положбата во реалноста на своето опкружување и времето

Вклучува: Функции на доживување на себеси, телесната слика и времето

b1800 Доживување на себеси
Специфични ментални функции на свесноста за сопствениот идентитет и положба во реалното опкружување
Вклучува: оштетувања како што се деперсонализација и дереализација

b1801 Телесна слика
Специфични ментални функции кои се однесуваат на претставата и свесноста за своето тело
Вклучува: Нарушувања какви што се фантомски екстремитети и доживување на преголема дебелина или преголема слабост

b1802 Доживување на времето
Специфични ментални функции за субјективно доживување кои се однесуваат на должината и течењето на времето
Вклучува: нарушувања какви што се jamais vu (никогаш видено) и déjà vu (веќе видено)

b1808 Доживување на себеси и функции на времето, поинаку дефинирани

b1809 Доживување на себеси и функции на времето, недефинирани

b189 Специфични ментални функции, поинаку дефинирани и недефинирани

b198 Ментални функции, поинаку дефинирани

b199 Ментални функции, недефинирани

Поглавје 2

Сетилни функции и болка

Ова поглавје е за функциите на сетилата, видот, слухот, вкусот и т.н. како и чувството на болка.

Гледање и сродни функции (b210-b229)

b210 Функции на гледање
Сетилни функции кои се однесуваат на восприемање на присуство на светлина и восприемање на форма, големина, облик и боја на визуелни дразби

Вклучува: функции на острина на видот; функции на видно поле; квалитет на видот; функции на восприемање на светлина и боја, острина на видот при гледање близу и далеку, монокуларен и бинокуларен вид; квалитет на визуелни слики; нарушувања какви што се миопија (кратковидост), хиперметропија (далекувидост), астигматизам, хемианопсија, слепило за бои, тунелски вид, централни и периферни скотоми (слепи точки), диплопии (двојни слики), ноќно слепило и нарушено прилагодување кон светлина

Не вклучува: функции на перцепција (b156)

b2100 Функции на острина на вид
Функции на гледање кои се однесуваат на чувството за форма и контура, како за монокуларен и бинокуларен вид, и за далековидост и кратковидост

b21000 Бинокуларна острина на гледање на далеку
Функции на гледање кои се однесуваат на чувството за големина, форма и контура, користејќи ги двете очи, за предмети оддалечени од окото.

b21001 Монокуларна острина на гледање на далеку
Функции на гледање кои се однесуваат на чувството за големина, форма и контура, користејќи го само левото или десното око, за предмети оддалечени од окото

b21002 Бинокуларна острина на гледање близу
Функции на гледање кои се однесуваат на чувството за големина, форма и контура, користејќи го или само десното или левото око, за предмети кои се блиску до окото.

b21003 Монокуларна острина на гледање близу
Функции на гледање кои се однесуваат на чувството за големина, форма и контура, користејќи го само десното или левото око, за предмети кои се блиску до окото.

b21008 Функции на острина на вид, поинаку дефинирани

b21009 Функции на острина на вид, недефинирани

b2101 Функции на видно поле
Функции на гледање кои се однесуваат на целото поле што може да се види со фиксиран поглед.
Вклучува: оштетувања како што се скотом, тунелски вид, анопија

b2102 Квалитет на вид
Функции на гледање кои вклучуваат осетливост на светлина, воочување бои, осетливост на контрасти и севкупен квалитет на видот.

b21020 Осетливост на светлина
Функции на гледањето за восприемање на минимална количина светлина (минимално светло), и минимална разлика во интензитетот (разлика во јачината)
Вклучува: функции на прилагодување на темница; оштетувања како што се ноќно слепило (хипосензитивност на светлина) и фотофобија (хиперсензитивност на светлина).

b21021 Восприемање бои
Функции на гледање за разликување и сложување на бои

b21022 Осетливост на контрасти
Функции на гледање за да се оддели предметот од позадината, вклучувајќи минимално потребно осветлување.

b21023 Визуелен квалитет на сликата
Функции на гледање кои се однесуваат на квалитетот на сликата.
Вклучува: оштетувања како што се гледање на расурснати зраци, оштетувања на квалитетот на сликата (лебдечка или мрежеста слика), дисторзија на слика и гледање звезди или блесоци

b21028 Квалитет на вид, поинаку дефиниран

b21029 Квалитет на вид, недефиниран

b2108 Функции на гледање, поинаку дефинирани

b2109 Функции на гледање, недефинирани

b215 Функции на придружни структури на окото
Функции на структури во и околу окото кои ги олеснуваат функциите на гледање.
Вклучува: функции на внатрешните мускули на окото, очниот капак, надворешните мускули на окото, вклучувајќи ги волевите движења и движењата на следење и фиксација на окото, солзните жлезди, акомодацијата, рефлексот на зеницата; нарушувања какви што се нистагмус, ксерофталмија и птоза

Не вклучува: функции на гледање (b210), Поглавје 7 Невромускулноскелетни функции и функции поврзани со движењето

b2150 Функции на внатрешните мускули на окото
Функции на мускуките внатре во окото, како што е шареницата која го прилагодува обликот и големината на зеницата и очната леќа.

Вклучува: функции на прилагодување, рефлекс на зеницата

b2151 Функции на очниот капак
Функции на очниот капак, како што е заштитниот рефлекс

b2152 Функции на надворешните мускули на окото
Функции на мускулите кои се користат за гледање во разни насоки, за следење на предметот додека се движи низ видното поле, за создавање на сакадни (брзи истовремени движења со двете очи) движења на окото за да се опфати метата која се движи, и да се фиксира окото.

Вклучува: нистагмус, координација на двете очи

b2153 Функции на солзните жлезди
Функции на солзните жлезди и канали

b2158 Функции на придружни структури на окото, поинаку дефинирани

b2159 Функции на придружни структури на окото, недефинирани

b220 Сетилни осети поврзани со окото и структури околу окото
Чувство на умор, суво око, чешање на окото и сродни чувства.

Вклучува: чувство на притисок зад окото, чувство на страно тело во окото, умор во окото, жарење во окото; иритираност на окото

Не вклучува: чувство на болка (b280)

b229 Гледање и сродни функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Слушање и вестибуларни функции (b230-b249)

b230 Функции на слушање
Сетилни функции кои се однесуваат на восприемање на присуство на звуци и распознавање на локацијата, висината, гласноста и квалитетот на звуците.

Вклучува: функции на слухот, распознавање на звуци, одредување на локацијата на изворот на звукот, латерализација на звук, распознавање на говор; оштетувања како што се глувост, наглувост и губење на слухот

Не вклучува: функции на перцепција (b156) и ментални функции на јазик (b167)

b2300 Воочување на звук
Сетилни функции кои се однесуваат на восприемање на присуство на звуци.

b2301 Распознавање на звуци
Сетилни функции кои се однесуваат на восприемање на присуство на звуци, вклучително и разликување на основниот звук и синтеза на звукот со двете уши, раздвојување и мешање на звуците.

b2302 Одредување локација на изворот на звукот
Сетилни функции за одредување на локацијата на изворот на звук.

b2303 Латерализација на звукот
Сетилни функции за одредување дали звукот доаѓа од десната или левата страна

b2304 Распознавање на говор
Сетилни функции за одредување на говорен јазик и негово разликување од други звуци

b2308 Функции на слушање, поинаку дефинирани

b2309 Функции на слушање, недефинирани

b235 Вестибуларни функции
Сетилни функции на внатрешното уво поврзани со положбата, рамнотежата на телото и движењето

Вклучува: функции за положба и чувство за положбата; функции за рамнотежа на телото и движењето

Не вклучува: сетилни доживувања поврзани со слушањето и вестибуларните функции (b240)

b2350 Вестибуларна функција за положбата
Сетилни функции на внатрешното уво за одредување на положбата на телото

b2351 Вестибуларна функција за рамнотежа
Сетилни функции на внатрешното уво за одредување на рамнотежата на телото

b2352 Вестибуларна функциа за одредување на движењето
Сетилни функции на внатрешното уво за одредување на движењето на телото, вклучувајќи ја насоката и брзината на движење

b2358 Вестибуларни функции, поинаку дефинирани

b2359 Вестибуларни функции, недефинирани

b240 Сетилни осети поврзани со слушањето и вестибуларните функции
Чувство на зашеметеност, паѓање, ѕвонење во ушите, вртоглавица

Вклучува: чувство на ѕвонење во ушите, иритација на увото, притисок во ушите, мачнина поврзана со зашеметеност или вртоглавица

Не вклучува: вестибуларни функции (b235); чувство на болка (b280)

b2400 Ѕвонење во ушите или тинитус
Чувство на нискотонско шушкање, пиштење или ѕвонење во ушите

b2401 Зашеметеност
Чувство на движење кое вклучува чувство на движење на себеси или на опкружувањето; чувство на вртење, нишање или навалување.

b2402 Чувство на паѓање
Чувство на губење на тлото под нозете и паѓање

b2403 Мачнина поврзана со зашеметеност или вртоглавица
Чувство на потреба за повраќање поради зашеметеност или вртоглавица

b2404 Иритација во увото
Чувство на чешање или друго слично чувствување во увото

b2405 Притисок во ушите
Чувство на притисок во ушите

b2408 Сетилни доживувања поврзани со слушањето и вестибуларните функции, поинаку дефинирани

b2409 Сетилни доживувања поврзани со слушањето и вестибуларните функции, недефинирани

b249 Слушање и вестибуларни функции, други дефинирани и недефинирани

Други сетилни функции (b250b279)

b250 Функции на вкус
Сетилни функции за чувство на горчливо, слатко, кисело и солено
Вклучува: функции на вкус; оштетувања како што се губење на вкус (агеузија) и намален осет за вкус (хипогеузија)

b255 Функции на мирис
Сетилни функции за осет на мирис и смрад

Вклучува: олфакторни функции; оштетувања како што се губење на осет за мирис (аносмија) и намален осет за мирис (хипосмија)

b260 Проприоцептивни функции
Сетилни функции за чувство за релативната положба на одредени делови на телото

Не вклучува: вестибуларни функции (b235); сетилни доживувања поврзани со функциите на мускулите и движењето (b780)

b265 Функција на допир
Сетилни функции за добивање осет за површината и нејзината текстура или квалитет

Вклучува: функции на допир, чувство на допир; нарушувања какви што се отапување, анестезија, трпнење, парестезија и хиперестезија

Не вклучува: сетилни функции за температура и други дразби (b270)

b270 Сетилни функции поврзани со температура и други дразби
Сетилни функции за чувство за температура, вибрации, притисок и опасни дразби

Вклучува: функции за чувство за температура, вибрација, тресење или осцилации, површински притисок, длабок притисок, чувство на вжареност или опасни дразби

Не вклучува: функции на допир (b265); чувство на болка (b280)

b2700 Осетливост на температура
Сетилни функции за чувство за студено и топло.

b2701 Осетливост на вибрации
Сетилни функции за чувство на тресење и осцилации.

b2702 Осетливост на притисок
Сетилни функции за чувство на притисок во контакт со или на кожата.
Вклучува: функции на допир, чувство на допир; нарушувања какви што се отапување, анестезија, парестезија, хиперестезија и трпнење

b2703 Осетливост на опасни дразби
Сетилни функции за чувство на болка или нелагодност.
Вклучува: оштетувања како што се хипалгезија, хиперпатија, алодинија, аналгезија и анестезија долороса

b2708 Сетилни функции поврзани со температура и други дразби, поинаку дефинирани

b2709 Сетилни функции поврзани со температура и други дразби, недефинирани

b279 Други сетилни функции, поинаку дефинирани и недефинирани

Болка (b280-b289)

b280 Чувство на болка
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потецијално или постоечко оштетување на некој дел од телото.

Вклучува: чувство на општа или локализирана болка во еден или повеќе делови од телото, болка во дерматомот, болка со чувство на бодежи, болка од вжареност, тапа болка, непрекината болка; оштетувања како што се миалгија, аналгезија и хипералгезија

b2800 Општа болка
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување на одредени телесни структури кое се чувствува насекаде или по целото тело

b2801 Болка во дел од телото
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување на одредени телесни структури кое се чувствува во одреден дел или делови на телото

b28010 Болка во главата и вратот
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално оштетување на некоја телесна структура, кое се чувствува во главата и вратот

b28011 Градна болка
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, кое се чувствува во градите

b28012 Желудочна или абдоминална болка
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, кое се чувствува во желудникот или абдоменот

Вклучува: болка во карличниот регион

b28013 Болки во грбот
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, кое се чувствува во грбот

Вклучува: болка во трупот;болка во долниот дел на грбот

b28014 Болка во горните екстремитети
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, кое се чувствува во едниот или двата горни екстремитети, вклучувајќи ги дланките.

b28015 Болка во долните екстремитети
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, кое се чувствува во едниот или двата долни екстремитети, вклучувајќи ги стапалата.

b28016 Болка во зглобовите
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, кое се чувствува во еден или повеќе зглобови, вклучувајќи ги малите и големите зглобови.

Вклучува: болка во колкот; болка во рамото

b28018 Болка во дел на телото, поинаку дефинирано

b28019 Болка во дел на телото, недефинирано

b2802 Болка во повеќе делови на телото
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, лоцирано во неколку делови од телото.

b2803 Зрачење на болка во дерматомот
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, лоцирано во делови од кожата каде инервацијата е од ист корен на нервот.

b2804 Зрачење на болка во одреден дел или регион
Доживување на непријатно чувство кое укажува на потенцијално или постоечко оштетување во одредена телесна структура, лоцирано во делови од кожата во различни делови на телото каде инервацијата не е од ист корен на нервот.

b289 Чувство на болка, поинаку дефинирано и недефинирано

b298 Сетилни функции и болка, поинаку дефинирани

b299 Сетилни функции и болка, недефинирани

Поглавје 3

Функции на глас и говор

Ова поглавје се однесува на функции на продукција на гласови и говор.

b310 Функции на гласот
Функции за создавање на разни звуци кога воздухот минува низ ларинксот.

Вклучува: функции за создавање и квалитет на глас; функции на фонација, висина на гласот, гласност и други квалитети на гласот; оштетувања како што се афонија, дисфонија, засипнатост, хиперназалитет и хипоназалитет

Не вклучува: ментални функции на јазик (b167); функции на артикулација (b320)

b3100 Создавање на глас
Функции за создавање на глас преку координација на ларинксот и околните мускули со респираторниот систем

Вклучува: функции на фонација, гласност; оштетување како што е афонија

b3101 Квалитет на глас
Функции за создавање на карактеристиките на гласот, вклучувајќи висина, звучност и други карактеристики

Вклучува: функции на висок или длабок глас; оштетувања како што се хиперназалност, хипоназалност, дисфонија, зарипнатост или рапавост

b3108 Функции на глас, поинаку дефинирани

b3109 Функции на глас, недефинирани

b320 Функции на артикулација
Функции за создавање на говорни гласови.

Вклучува: функции на изговорање, артикулација на фонеми; спастична, атаксична, флакцидна дисартрија; анартрија

Не вклучува: ментални функции на јазик (b167); функции на глас (b310)

b330 Функции на течност и ритам на говорот
Функции за создавање на текот и темпото на говорот.

Вклучува: функции на течност, ритам, брзина и мелодичност на говорот; прозодија (метрика) и интонација; оштетувања како што се пелтечење, тепттавење, спојување слогови, брадилалија (бавно зборување) и тахилалија (брзо зборување)

Не вклучува: ментални функции на јазик (б167), функции на глас (б310), функции на артикулација (б320)

b3300 Течност на говорот
Функции за создавање на непречен, непрекинат тек на говорот
Вклучува; функции на непречено поврзување на говорот; оштетувања како што се пелтечење, тетгавење, спојување слогови, пореметување на течноста на говорот, повторување на звуци, зборови или делови од зборови и нередовни прекини во говорот

b3301 Ритам на говор
Функции за прилагодување на брзината и обрасците за нагласување во говорот.
Вклучува: оштетувања како што се стереотипен или повторлив ритам на говор

b3302 Брзина на говор
Функции за брзината со која се создава говорот.
Вклучува: оштетувања како што се брадилалија и тахилалија

b3303 Мелодичност на говорот
Функции за прилагодување на обрасците на висината на гласот при говорењето
Вклучува: прозодија на говорот, интонација, мелодичност на говорот; оштетувања како што се монотон говор

b3308 Функции на течност и ритам на говорот, поинаку дефинирани

b3309 Функции на течност и ритам на говорот, недефинирани

b340 Функции на алтернативна вокализација
Функции за создавање на други начини на вокализација
Вклучува: функции за создавање на тон и низа на звуци, како што е при пеење, ритмично потпевнување, брборење и мумлање; гласно плачење и врштење
Не вклучува: ментални функции на јазик (b167); функции на глас (b310); функции на артикулација (b320); функции на течност и ритам на говор (b330)

b3400 Создавање тон
Функции за создавање на музички вокални гласови
Вклучува: одржување, прилагодување и прекинување на поединечни или поврзани вокализации со варијации во висината на гласот, како што е при пеење, мумлање и потпевнување.

b3401 Создавање на низа гласови
Функции за создавање на низа разни вокализации
Вклучува: функции на брборење кај децата

b3408 Функции на алтернативна вокализација, поинаку дефинирани

b3409 Функции на алтернативна вокализација, недефинирани

b398 Функции на глас и говор, поинаку дефинирани

b399 Функции на глас и говор, недефинирани

Поглавје 4

Функции на кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем

Ова поглавје се однесува на функциите на кардиоваскуларниот систем (функции на срце и крвни садови), хематолошкиот и имунолошкиот систем (функции на содавање крв и имунитет) и респираторниот систем (функции на респирација и издржливост на физичка активност)

Функции на кардиоваскуларниот систем (b410-429)

b410 Срцеви функции
Функции за пумпање на крв со соодветна и потребна количина и притисок низ телото

Вклучува: функции на срцеви отчукувања (пулс), ритам и минутен волумен, сила за контракција на вентрикуларните мускули; функции на срцеви залистоци, пумпање крв низ пулмонарниот крвоток, динамика на циркулација кон срцето, оштетувања како што се тахикардија, брадикардија и неправилни срцеви отчукувања како кај срцева слабост, кардиомиопатија, миокардит и коронарна инсуфициенција.

Не вклучува: функции на крвни садови (b415); функции на крвен притисок (b420); функции за издржливост на физичка активност (b455)

b4100 Срцеви отчукувања, Пулс
Функции кои се однесуваат на бројот на срцеви контракции во една минута.
Вклучува: оштетувања како што се забрзани срцеви отчукувања (тахикардија) и многу бавни срцеви отчукувања (брадикардија)

b4101 Срцев ритам
Функции кои се однесуваат на регуларноста на срцевите отчукувања.
Вклучува: оштетувања како што е аритмија

b4102 Сила за контракција на вентрикуларните мускули
Функции кои се однесуваат на количината на крв која вентрикуларните мускули ја испумпуваат при секое срцево отчукување
Вклучува: оштетувања како што се намален минутен волумен

b4103 Снабдување на срцето со крв
Функции кои се однесуваат на количината на крв достапна на срцевиот мускул
Вклучува: оштетувања како што е коронарна исхемија

b4108 Срцеви функции, поинаку дефинирани

b4109 Срцеви функции, недефинирани

b415 **Функции на крвни садови**
Функција за движење на крвта низ целото тело.

Вклучува: функции на артерии, капилари и вени; вазомоторни функции, функции на пулмонарни артерии, капилари и вени; функции на венски залистоци; оштетувања како што се блокада и стеснување на артериите; атеросклероза, артериосклероза, тромбоемболија и проширени вени

Не вклучува: срцеви функции (b410), функции на крвен притисок (b420), функции на хематолошкиот систем (b430), функции за издржливост на физичка активност (b455)

b4150 Функции на артерии
Функции кои се однесуваат на протокот на крв во артериите

Вклучува: оштетувања како што се артериска дилатација (ширење на артериите), стеснување на артериите како што е при интермитентна клаудикација

b4151 Функции на капилари
Функции кои се однесуваат на протокот на крв низ капиларите

b4152 Функции на вени
Функции кои се однесуваат на протокот на крв во вените, и функции на венските залистоци

Вклучува: оштетувања како што се венска дилатација (ширење на вените), стеснување на вени, недоволно затворање на залистоците како кај проширени вени

b4158 Функции на крвни садови, поинаку дефинирани

b4159 Функции на крвни садови, недефинирани

b420 **Функции на крвен притисок**
Функции за одржување на притисокот на крвта во артериите.
Вклучува: функции за одржување на крвниот притисок; зголемен и намален крвен притисок; оштетувања како што се хипотензија, хипертензија и постуларна хипотензија

Не вклучува: срцеви функции (b410), функции на крвни садови (b415), функции на издржливост на физичка активност (b455)

b4200 Зголемен крвен притисок
Функции кои се однесуваат на зголемен систоличен или дијастоличен крвен притисок над нормалната вредност за дадена возраст

b4201 Намален крвен притисок
Функции кои се однесуваат на паѓање на систоличниот или дијастоличниот крвен притисок под нормалната вредност за дадена возраст

b4202 Одржување на крвниот притисок
Функции поврзани со одржување на соодветен крвен притисок како одговор на промените во телото

b4208 Функции на крвен притисок, поинаку дефинирани

b4209 Функции на крвен притисок, недефинирани

b429 Функции на кардиоваскуларен систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Функции на хематолошкиот и имунолошкиот систем (b430-b439)

b430 Функции на хематолошкиот систем

Функции за создавање крв, пренесување кислород и метаболити и згрутчување на крвта

Вклучува: создавање на крв и коскена срж; функции на крвта за пренесување кислород; функции на слезинката поврзани со крвта; функции на крвта за пренесување метаболити; згрутчување на крвта; нарушувања како што се анемија, хемофилија и други нарушени функции на згрутчувањето на крвта

Не вклучува: функции на кардиоваскуларниот систем (b410-b429), функции на имунолошкиот систем (b435), функции за издржливост на физичка активност (b455)

b4300 Создавање крв

Функции кои се однесуваат на создавање крв и сите нејзини составни делови.

b4301 Функции на крвта за пренесување кислород

Функции кои се однесуваат на капацитетот на крвта да пренесува кислород низ телото

b4302 Функции на крвта за пренесување метаболити

Функции кои се однесуваат на капацитетот на крвта за пренесување метаболити низ телото

b4303 Функции за згрутчување на крвта

Функции кои се однесуваат на коагулација или згрутчување на крвта, како што е на местото на повреда.

b4308 Функции на хематолошкиот систем, поинаку дефинирани

b4309 Функции на хематолошкиот систем, недефинирани

b435 **Функции на имунолошкиот систем**
Функции на телото кои се однесуваат на заштита од надворешни материи, вклучувајќи и инфекции, по пат на специфична и неспецифична имунолошка реакција

Вклучува: имунолошка реакција (специфична и неспецифична); реакција на преосетливост; функции на лимфните садови и јазли; функции на клеточен имунитет, хуморален имунитет; реакција на имунизација; оштетувања како што се автоимунитет, алергиски реакции, лимфоденитис и лимфедем

Не вклучува: функции на хематолошкиот систем (b430)

b4350 **Имунолошка реакција**
Функции за реакција на телото при осетливост на надворешни материи, вклучувајќи инфекции

b43500 **Специфична имунолошка реакција**
Функции на реакција на телото при осетливост на специфични надворешни материи

b43501 **Неспецифична имунолошка реакција**
Функции за општа реакција на телото на осетливост на надворешни материи, вклучувајќи инфекции

b43508 **Имунолошка реакција, поинаку дефинирана**

b43509 **Имунолошка реакција, недефинирана**

b4351 **Реакција на преосетливост**
Функции за реакција на телото при зголемена осетливост на надворешни материи, како што е осетливост на различни антигени

Вклучува: оштетувања како што се преосетливост или алергии

Не вклучува: толеранција на храна (b5153)

b4352 **Функции на лимфните садови**
Функции кои се однесуваат на садовите за пренос на лимфа.

b4353 **Функции на лимфни јазли**
Функции кои се однесуваат на жлездите долж текот на лимфните садови

b4358 **Функции на имунолошкиот систем, поинаку дефинирани**

b4359 **Функции на имунолошкиот систем, недефинирани**

b439 **Функции на хематолошкиот и имунолошкиот систем, поинаку дефинирани и недефинирани**

Функции на респираторниот систем (b440-b449)

b440 Респираторни функции
Функции на вдишување воздух во белите дробови, размена на гасови помеѓу воздухот и крвта, и издишување на воздух

Вклучува: функции на брзина, ритам и длабочина на дишење; оштетувања како што се апнеа, хипервентилација, неправилна респирација, парадоксална респирација и бронхоспазам, и како кај белодробна емфизема

Не вклучува: функции на респираторни мускули (b455), други респираторни функции (b450), функции за издржливост на физичка активност (b455)

b4400 Респираторна стапка
Функции кои се однесуваат на бројот на вдишувања во една минута
Вклучува: оштетувања како што се пребрзо дишење (тахипнеа) или пребавно дишење (брадипнеа)

b4401 Ритам на дишење
Функции кои се однесуваат на периодично и правилно дишење
Вклучува: оштетувања како што се неправилно дишење

b4402 Длабочина на дишење
Функции кои се однесуваат на волуменот на ширење на белите дробови при дишење
Вклучува: оштетувања како што се површно или плитко дишење

b4408 Респираторни функции, поинаку дефинирани

b4409 Респираторни фунции, недефинирани

b445 Функции на респираторни мускули
Функции на мускулите кои се вклучени во дишењето

Вклучува: функции на торакални респираторни мускули; функции на дијафрагма; функции на помошни респираторни мускули

Не вклучува: респираторни функции (b440), други респираторни функции (b450), функции за издржливост на физичка активност (B455)

b4450 Функции на торакални респираторни мускули
Функции на торакални мускули вклучени во дишењето

b4451 Функции на дијафрагма
Функции на дијаграфмата вклучени во дишењето

b4452 Функции на помошни респираторни мускули
Функции на помошни респираторни мускули во дишењето

b4458 Функции на респираторните мускули, поинаку дефинирани

b4459 Функции на респираторните мускули, недефинирани

b449 Функции на респираторниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Други функции и сетилни доживувања на кардиоваскуларниот и респираторниот систем (b450-b469)

b450 Други респираторни функции
Други функции поврзани со дишењето, како што се кашлање, кивање и зевање

Вклучува: функции на дување, свирење и дишење на уста

b455 Функции за издржливост на физичка активност
Функции кои се поврзани со респираторниот и кардиоваскуларниот капацитет кој е потребен за издржување на физички напор

Вклучува:функции за физичка издржливост, аеробен капацитет, кондиција или виталност и замореност

Не вклучува: функции на кардиоваскуларен систем (b410-b429), функции на хематолошки систем (b430), респираторни функции (b440), функции на респираторни мускули (b445),други респираторни функции (b450)

b4550 Општа физичка издржливост
Функции кои се однесуваат на општото ниво на издржливост на физичка активност или виталност

b4551 Аеробен капацитет
Функции поврзани со степенот до кој лицето може да вежба без да остане без здив

b4552 Склоност кон заморување
Функции поврзани со подложноста кон заморување при било каков напор

b4558 Функции за издржливост на физичка активност, поинаку дефинирани

b4559 Функции за издржливост на физичка активност, недефинирани

b460 Сетилни доживувања поврзани со кардиоваскуларните и респираторните функции
Сетилни доживувања како што се прескокнато срцево отчукување, палпитација и губење здив

Вклучува: чувство на стегање во градите, чувство на неправилно срцево отчукување, диспнеа, недостаток на воздух, задушување, задавување и отежнато дишење.

Не вклучува: чувство на болка (b280)

b469 Други функции и сетилни доживувања на кардиоваскуларниот и респираторниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

b498 Функции на кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем, поинаку дефинирани

b499 Функции на кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем, недефинирани

Поглавје 5

Функции на дигестивен, метаболен и ендокрин систем

Функции поврзани со дигестивниот систем (b510-b539)

b510 Функции на внесување храна
Функции кои се однесуваат на внесување и постапување со цврста храна или течности преку устата во телото

Вклучува: функции на цицање, џвакање и ѓризење, маниӣулирање со хранаӣа во усӣаӣа, лачење ӣлунка, ѓолӣање, ждриѓање, враќање на хранаӣа,ӣлукање и ӣовраќање; ошӣеӣувања како шӣо е дисфаѓија, асӣирација на храна, ѓолӣање воздух, обилно лачење ӣлунка, лиѓавење и недоволно лачење ӣлунка

Не вклучува: сеӣилни доживувања ӣоврзани со диѓесӣивниоӣ сисӣем (b535)

b5100 Цицање
Функции кои се однесуваат на вовлекување во устата со сила на вшмукување преку движења на образите, усните и јазикот

b5101 Гризење
Функции на сечење, пробивање или откинување на храната со предните заби

b5102 Џвакање
Функција на дробење, мелење и ситнење на храната со задните заби (на пр: со катниците)

b5103 Постапување со храната во устата
Функции за движење на храната во устата со забите и јазикот

b5104 Лачење плунка
Функција на лачење на плунка во устата

b5105 Голтање
Функција на поместување на храната и пијалакот низ усната шуплина, фаринксот, хранопроводот во желудникот со соодветен ритам и брзина
Вклучува: орална, фаринѓеална или езофаѓеална дисфаѓија; ошӣеӣувања во ӣреминувањеӣо на хранаӣа низ храноӣроводоӣ (езофаѓусоӣ)

b51050 Орално голтање
Функција на поместување на храната и течностите низ усната шуплина со соодветен ритам и брзина

b51051 Фарингеално голтање
Функција на поместување на храната и течностите низ фаринксот со соодветен ритам и брзина

b51052 Езофагеално голтање
Функција на поместување на храната и течностите низ езофагусот со соодветен ритам и брзина

b51058 Голтање, поинаку дефинирано

b51059 Голтање, недефинирано

b5106 Враќање на храната (регургитација) и повраќање
Функција на леместување на храната или течноста во обратна насока од голтањето (ингестијата), од желудникот кон езофагусот, па потоа кон устата и надвор

b5108 Функции на внесување храна/ингестија, поинаку дефинирани

b5109 Функции на внесување храна/ингестија, недефинирани

b515 Дигестивни функции
Функции на пренесување на храната низ гастроинтестиналниот тракт, разложување на храната и апсорпција на хранливите материи

Вклучува: функции на пренесување на храната преку желудникот, перисталтика; разложување на храната, создавање ензими и активност на желудникот и цревата; апсорпција на хранливите материи и толеранција на храна; оштетувања како што се зголемена желудочна киселина (хиперацидитет), несоодветна апсорпција на хранливи материи во интестиналниот тракт (малапсорпција), нетолеранција на храна, хипермотилитет на цревата, интестинална парализа, интестинална опструкција и намалено создавање на жолчка.

Не вклучува: функции на ингестија (b510), функции на апсорпција (b520), функции на дефекација (b525), сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем (b535)

b5150 Пренесување на храната преку желудникот и цревата
Функции на перисталтика и сродни функции за механичко придвижување на храната преку желудникот и цревата

b5151 Разложување на храната
Функции на механичко делење на храната на помали делови во гастроинтестиналниот тракт

b5152 Апсорпција на хранливи материи
Функција на пренесување на хранливите материи од храната и течностите од цревата во крвотокот

b5153 Толеранција на храна
Функција на прифаќање на храна и течности кои се соодветни за варење и отфрлање на тоа што не одговара

Вклучува: нарушувања какви што се пречувствителност, нетолеранција на глутен

b5158 Дигестивни функции, поинаку дефинирани

b5159 Дигестивни функции, недефинирани

b520 **Функции на асимилација на храната**
Функции со кои хранливите состојки се претвораат во компоненти на живиот организам

Вклучува: функции на складирање на хранливите состојки во телото

Не вклучува: дигестивни функции (b515), функции на дефекација (b525), функции за одржување на телесната тежина (b530), општи метаболни функции (b540)

b525 **Функции на дефекација**
Функција на исфрлање на распаднатите производи и несварената храна како фецес и сродни функции

Вклучува: функции на исфрлање на фецесот, конзистентност на фецесот, зачестеност на дефекацијата, фекална континенција, надуеност; оштетувања како што се констипација (запек), дијареја, течна столица и слабост на аналниот свинктер или инконтиненција

Не вклучува: дигестивни функции (b515), функции на асимилација на храната (b520), сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем(b535)

b5250 **Исфрлање на фецес**
Функција на исфрлање на распаднатите производи од ректумот (дебело црево), вклучувајќи функции на контракции на абдоминалните мускули.

b5251 **Конзистентност на фецесот**
Конзистентност на фецесот, како што е тврд, цврст, мек или воденест.

b5252 **Зачестеност на дефекација**
Функции вклучени во зачестеноста на дефекацијата

b5253 **Фекална континенција**
Функции вклучени во волевата контрола над функцијата за исфрлање на фецес

b5254 **Надуеност**
Функции вклучени во исфрлање на прекумерни количини на воздух и гасови од цревата

b5258 **Функции на дефекација, поинаку дефинирани**

b5259 **Функции на дефекација, недефинирани**

b530 **Функции за одржување на телесна тежина**
Функции за одржување на соодветна телесна тежина, вклучувајќи и зголемување на тежината во текот на развојот.

Вклучува: функции на одржување на Индекс на телесна маса (BMI), оштетувања како што се премала телесна тежина, кахексија, слабеење, прекумерна тежина, и како кај примарна и секундарна згоеност

Не вклучува: функции на асимилација на храната (b520), општи метаболни функции (b540), функции на ендокрините жлезди (b555)

b535 Сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем
Сетилни доживувања кои се јавуваат при јадење, пиење и сродни дигестивни функции

Вклучува: чувство на мачнина, чувство на подуеност и чувство на грчеви во абдоменот; полн стомак, чувство на заобленост на желудникот, спазам на желудникот, гасови во желудникот и жиговина

Не вклучува: чувство на болка (b280); функции на внесување храна (b510), дигестивни функции (b515), функции на дефекација(b525)

b5350 Чувство на мачнина
Чувство на потреба за повраќање

b5351 Чувство на подуеност
Чувство на дуење во желудникот или абдоменот

b5352 Чувство на абдоминални грчеви
Чувство на спазматични или болни контракции на мазните мускули во гастроинтестиналниот тракт

b5358 Сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем, поинаку дефинирани

b5359 Сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем, недефинирани

b539 Функции поврзани со дигестивниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

Функции поврзани со метаболизмот и ендокриниот систем (b540-b559)

b540 Општи метаболни функции
Функции за регулација на основните компоненти на телото, како што се јаглехидрати, протеини и масти, претворање од едни во други, и нивно претворање во енергија

Вклучува: функции на метаболизам, базален метаболизам, метаболизам на јаглехидрати, протеини и масти, катаболизам, анаболизам, создавање енергија во телото, зголемување или намалување на метаболизмот

Не вклучува: функции на асимилација на храната (b520), функции за одржување на телесната тежината (b530), функции за балансирање на водата, минералите и електролитите (b545), функции на терморегулација (b550),функции на ендокрините жлезди (b555)

b5400 Базален метаболизам
Функции вклучени во користењето на кислородот од организмот при одредени услови на одмор и температура
Вклучува: зголемен или намален базален метаболизам; оштетувања како кај хипертиреоидизам и хипотиреоидизам

b5401 Метаболизам на јаглехидрати
Функции вклучени во процесот со кој јаглехидратите од исхраната се складираат и разградуваат во гликоза, а потоа во јаглероден диоксид и вода.

b5402 Метаболизам на протеини
Функции вклучени во процесот со кој протеините од исхраната се претвораат во амино киселини и понатаму се разградуваат во организмот

b5403 Метаболизам на масти
Функции вклулчени во процесот со кој мастите од исхраната се складираат и се разградуваат во организмот

b5408 Општи метаболни функции, поинаку дефинирани

b5409 Општи метаболни функции, недефинирани

b545 Функции за одржување баланс на водата, минералите и електролитите
Функција за регулација на водата, минералите и електролитите во организмот.

Вклучува: функции на одржување баланс на водата, баланс на минералите како што се калциум, цинк и железо, и баланс на електролитите како што се натриум и калиум; оштетувања како што се при ретенција на вода, дехидрација, хиперкалцемија, хипокалцемија, недостиг на железо, хипернатриемија, хипонатриемија, хиперкалиемиа, хипокалиемија

Не вклучува: функции на хематолошкиот систем (b430), општи метаболни функции (b540), функции на ендокрина жлезда (B555)

b5450 Баланс на вода
Функции вклучени во одржувањето на нивото или количината на вода во организмот.

b54500 Ретенција на вода
Функции вклучени во задржувањето на вода во организмот.

b54501 Одржување баланс на вода
Функции вклучени во одржување на оптимална количина на вода во организмот.

b54508 Функции на одржување баланс на вода, поинаку дефинирани

b54509 Функции на одржување баланс на вода, недефинирани

b5451 Баланс на минерали
Функции вклучени во одржување на баланс помеѓу внесот, складирањето, користењето и исфрлањето на минерали во организмот.

b5452 Баланс на електролити
Функции вклучени во одржувањето баланс помеѓу внесот, складирањето, користењето и исфрлањето на електролити во организмот.

b5458 Функции на одржување баланс на вода, минерали и електролити, поинаку дефинирани

b5459 Функции на одржување баланс на вода, минерали и електролити, недефинирани

b550 Функции на терморегулација
Функции за регулација на телесната температура

Вклучува: функции за одржување на телесната температура; оштетувања како што се хипотермија и хипертермија

Не вклучува: општи метаболни функции (b540), функции на ендокрините жлезди (b555)

b5500 Телесна температура
Функции вклучени во регулацијата на внатрешната температура на организмот

Вклучува; оштетувања како што се хипертермија или хипотермија

b5501 Одржување на телесната температура
Функции за одржување на оптимална телесна температура при промена на надворешната температура

Вклучува: толеранција на топлина или студ

b5508 Функции на терморегулација, поинаку дефинирани

b5509 Функции на терморегулација, недефинирани

b555 Функции на ендокрините жлезди
Функции за создавање и регулација на нивото на хормони во организмот, вклучувајќи циклични промени

Вклучува: функции на хормонален баланс, хиперпитуитаризам, хипопитуитаризам, хипертиреоидизам, хипотиреоидизам, хиперадренализам, хипоадренализам, хиперпаратиреоидизам, хипопаратиреоидизам, хипергонадизам, хипогонадизам

Не вклучува: општи метаболни функции (b540), функции на одржување баланс на вода, минерали и електролити (b545), функции на терморегулација (b550), сексуални функции (b640), менструални функции (b650)

b559 Функции поврзани со метаболниот и ендокриниот систем, поинаку дефинирани и недефинирани

b598 Функции на дигестивниот, метаболниот и ендокриниот систем, поинаку дефинирани

b599 Функции на дигестивниот, метаболниот и ендокриниот систем, недефинирани

Поглавје 6

Генитоуринарни и репродуктивни функции

Уринарни функции (b610-639)

b610 Функции на излачување на урина
Функции за филтирирање и собирање на урината

Вклучува: функции за уринарна филтрација, собирање на урината; оштетувања како што се бубрежна инсуфициенција, анурија, олигурија, хидронефроза, хипотоничен мочен меур, и опструкција на мочните канали

Не вклучува: функции на уринирање (b610)

b6100 Филтрација на урината
Функција на филтрација на урината во бубрезите

b6101 Собирање на урината
Функции на собирање на урината во мочниот канал (уретер) и мочниот меур

b6108 Функции на излачување на урина, поинаку дефинирани

b6109 Функции на излачување на урина, недефинирани

b620 Функции на мокрење
Функции на исфрлање на урината од мочниот меур

Вклучува: функции на мокрење, зачестеност на мокрењето, уринарна континенција (задршка); нарушувања какви што се при стрес, потреба, рефлексна, преоптоварување, континуирана инконтиненција, капење, автоматска бешика, полиурија, уринарна ретенција и уринарна потреба

Не вклучува: уринарни екскреторни функции (b610); сетилни доживувања поврзани со уринарните функции (b630)

b6200 Уринирање
Функции на празнење на мочниот меур

Вклучува: оштетувања како што е уринарна ретенција

b6201 Зачестеност на уринирање
Функции поврзани со бројот на уринирања.

b6202 Уринарна континенција или задржување на урината
Функции со кои се контролира уринирањето

Вклучува: оштетувања како што се при стрес,ургентна, рефлексна, континуирана и комбинирана инконтиненција

b6208 Функции на уринирање, поинаку дефинирани

b6209 Функции на уринирање, недефинирани

b630 **Осети поврзани со уринарните функции**
Сетилни доживувања поврзани со празнењето и сродни уринарни функции

Вклучува: чувство на потполно исфрлање на урината, чувство за полн мочен меур

Не вклучува: чувство на болка (b280); уринарни функции (b620)

b639 **Уринарни функции, поинаку дефинирани и недефинирани**

Генитални и репродуктивни функции (b640-b679)

b640 **Сексуални функции**
Ментални и физички функции кои се однесуваат на сексуалниот чин, вклучувајќи ги фазите на возбудување, подготовка, оргазам и завршеток.

Вклучува: фази на на возбудување, подготовка, оргазам и завршеток: функции поврзани со интересот за секс, изведба на сексуален чин, ерекција на пенисот, ерекција на клиторисот, влажнење на вагината, ејакулација, оргазам; оштетувања како што се импотенција, фригидност, вагинизам, предвремена ејакулација, пријапизам и задоцнета ејакулација

Не вклучува: функции за прокреација (b660), сетилни доживувања поврзани со гениталните и репродуктивните функции (b670)

b6400 **Функции во фазата на сексуално возбудување**
Функции кои се однесуваат на интересот за секс и возбудувањето

b6401 **Функции во фазата на подготовка за сексуален чин**
Функции кои се однесуваат на вклучување во сексуален чин

b6402 **Функции на фазата на доживување оргазам**
Функции на постигнување оргазам

b6403 **Функции на фазата на завршеток на сексуалниот чин**
Функции на доживување задоволство по оргазмот и придружната релаксација

Вклучува; оштетувања како што е незадоволство заради оргазмот

b6408 **Сексуални функции, поинаку дефинирани**

b6409 **Сексуални функции, недефинирани**

b650 Менструални функции
Функции поврзани со менструалниот циклус, вклучувајќи редовност на менструацијата и исфрлање на менструална течност

Вклучува: функции на редовност и интервал на менструација, обем на менструално крвавење, менарха, менопауза; оштетувања како што се примарна и секундарна аменореа, менорагија, полименорагија, ретроградна менсутруација и предменструална напнатост

b6500 Редовност на менструалниот циклус
Функции кои се однесуваат на редовноста на менструалниот циклус
Вклучува: премногу честа или премалку ретка појава на менструација

b6501 Интервал на менструација
Функции кои се однесуваат на должината на времето помеѓу две менструации

b6502 Обем на менструално крвавење
Функции вклучени во количината на менструалното крвавење
Вклучува: премало менструално крвавење (хипоменореја); прегoлемо менструално крвавење (менорагија, хиперменореја)

b6508 Менструални функции, поинаку дефинирани

b6509 Менструални функции, недефинирани

b660 Функции за прокреација
Функции кои се однесуваат на плодност, бременост, раѓање и лактација

Вклучува: функции на машка и женска плодност, бременост и породување и лактација; нарушувања какви што се азооспермија, олигозооспермија, галактореа, агалактореа, алактација и како при намалена плодност, стерилност, спонтани абортуси, вонматерична бременост, абортус, мал плод, хидрамнион и предвремено породување, одложено породување

Не вклучува: сексуални функции (b640),менструални функции (b650)

b6600 Функции поврзани со плодноста
Функции поврзани со способноста да се создаваат гамети (клетки) за зачнување.
Вклучува: оштетувања како што се субфертилност (намалена плодност)и стерилитет
Не вклучува: сексуални функции (b640)

b6601 Функции поврзани со бременоста
Функции поврзани со зачнувањето и бременоста

b6602 Функции поврзани со раѓањето
Функции поврзани со чинот на раѓање

b6603 Лактација
Функции поврзани со создавањето млеко и давање млеко на детето

b6608 Функции за прокреација, поинаку дефинирани

b6609 Функции за прокреација, недефинирани

b670 **Осети поврзани со гениталните и репродуктивните функции**
Сетилни доживувања поврзани со сексуалното возбудување, сексуалниот чин, менструацијата и сродни генитални или репродуктивни функции

Вклучува: сетилни доживувања поврзани со диспареунија, дисменореја, бранови топлина при менопауза и ноќно потење при менопауза

Не вклучува: чувство на болка (b280), сетилни доживувања поврзани со уринарните функции (b630), сексуални функции (b640), менструални функции (b650), функции за прокреација (b660)

b6700 **Нелагодност поврзана со сексуалниот чин**
Сетилни доживувања поврзани со сексуалното возбудување, подготовка, сексуален чин, оргазам и завршница

b6701 **Нелагодност поврзана со менструалниот циклус**
Сетилни доживувања поврзани со менструацијата, вклучувајќи предменструална и постменструална фаза

b6702 **Нелагодност поврзана со менопауза**
Сетилни доживувања поврзани со прекин на менструалниот циклус

Вклучува: бранови топлина и ноќно потење за време на менопауза

b6708 **Осети поврзани со гениталните и репродуктивните функции, поинаку дефинирани**

b6709 **Осети поврзани со гениталните и репродуктивните функции, недефинирани**

b679 **Генитални и репродуктивни функции, поинаку дефинирани и недефинирани**

b698 **Генитоуринарни и репродуктивни функции, поинаку дефинирани**

b699 **Генитоуринарни и репродуктивни функции, недефинирани**

Поглавје 7

Невромускулни функции и функции поврзани со движење

Ова поглавје се однесува на функциите за движење и подвижност, вклучувајќи ги функциите на зглобовите, коските, рефлексите и мускулите

Функции на зглобовите и коските (b710-b729)

b710 **Функции на подвижност на зглобовите**
Функции на опсегот и леснотијата во движење на зглобовите

Вклучува: функции на подвижност на поединечни или неколку зглобови, вертербрални, зглобови на рамото, лактот, рачниот зглоб, колкот, коленото, мали зглобови на шаката и стапалото; општа подвижност на зглобовите; оштетувања како што се хипермобилност на зглобовите (зголемена подвижност на зглобовите), вкочанети зглобови, вкочането рамо, артритис

Не вклучува: функции на стабилност на зглобовите (b715), функции за контрола на волево движење (b760)

b7100 Подвижност на поединечен зглоб
Функции за опсегот и леснотијата на подвижноста на поединечен зглоб

b7101 Подвижност на повеќе зглобови
Функции за опсегот и леснотијата во движењето на повеќе од еден зглоб

b7102 Општа подвижност на зглобовите
Функции за опсегот и леснотијата во движењето на зглобовите по целото тело

b7108 Функции на подвижност на зглобовите, поинаку дефинирани

b7109 Функции на подвижност на зглобовите, недефинирани

b715 **Функции за стабилност на зглобовите**
Функции за одржување на структурен интегритет на зглобовите

Вклучува: функции за стабилност на поединечен зглоб, неколку зглобови и општо кај зглобовите; оштетувања како што се нестабилен зглоб на рамото, исчашување на зглоб, исчашување на рамото и колкот

Не вклучува: функции на подвижност на зглобот (b710)

b7150 Стабилност на поединечен зглоб
Функции за одржување на структурен интегритет на поединечен зглоб

b7151 Стабилност на неколку зглобови
Функции за одржување на структурен интегритет на повеќе од еден зглоб

b7152 Општа стабилност на зглобовите
Функции за одржување на структурен интегритет на зглобовите по целото тело

b7158 Функции за стабилност на зглобовите, поинаку дефинирани

b7159 Функции за стабилност на зглобовите, недефинирани

b720 Функции за подвижност на коските
Функции на опсег и леснотија на движење на скапула (лопатка), карлица, карпални и тарзални коски

Вклучува: оштетувања како што се вкочането лопатка и вкочането карлица

Не вклучува: функции на подвижност на зглобот (b710)

b7200 Подвижност на скапулата (лопатка)
Функции за опсег и леснотија на движење на лопатката
Вклучува: оштетувања како што се ретракција, латероротација и медијална ротација на лопатката

b7201 Подвижност на карлицата
Функции на опсег и леснотија на подвижност на карлицата
Вклучува: ротација на карлицата

b7202 Подвижност на карпални коски
Функции на опсег и леснотија на подвижност на карпални коски

b7203 Подвижност на тарзални коски
Функции на опсег и леснотија на подвижност на тарзални коски

b7208 Функции на подвижност на коски, поинаку дефинирано

b7209 Функции на подвижност на коски, дефинирано

b729 Функции на зглобови и коски, поинаку дефинирани и недефинирани

Мускулни функции (b730-b749)

b730 Функции на мускулна сила
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на мускул и мускулна група

Вклучува: функции поврзани со силата на поединечни мускули и мускулни групи, мускули на еден екстремитет, на едната страна на телото, на долниот дел од телото, сите екстремитети, трупот и телото во целина; оштетувања како што се слабост на малите мускули на стапалата и дланките, мускулна пареза, мускулна парализа, моноплегија, хемиплегија, параплегија, квадриплегија и акинетички мутизам

Не вклучува: функции на структури околу окото (b215), функции на мускулен тонус (b735), функции на мускулна издржливост (b740)

b7300 Функции на изолирани мускули и мускулни групи
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на конкретни и изолирани мускули и мускулни групи

Вклучува: оштетувања како што се слабост на малите мускули на стапалата или дланките

b7301 Мускулна сила на еден екстремитет
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на мускулите и мускулните групи на една рака или нога

Вклучува: оштетувања како што се монопареза и моноплегија

b7302 Мускулна сила на едната страна на телото
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на мускулите и мускулните групи на левата или десната страна на телото

Вклучува: оштетувања како што се хемипареза и хемиплегија

b7303 Мускулна сила во долниот дел на телото
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на мускулите и мускулните групи во долниот дел на телото

Вклучува: оштетувања како што се парапареза и параплегија

b7304 Мускулна сила на сите екстремитети
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на мускулите и мускулните групи на сите четири екстремитети

Вклучува: оштетувања како што се тетрапареза и тетраплегија

b7305 Мускулна сила на трупот
Функции кои се однесуваат на силата која се создава при контракција на мускулите и мускулните групи на трупот

b7306 Мускулна сила на сите мускули на телото
Функции кои се однесуваат на силата која се создава со контракција на сите мускули и мускулни групи на телото

Вклучува: оштетувања како што е кај акинетички мутизам

b7308 Функции на мускулна сила, поинаку дефинирани

b7309 Функции на мускулна сила, недефинирани

b735 **Функции на мускулен тонус**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост во состојба на мирување и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на мускулите

Вклучува: функции поврзани со напрегнатоста на изолирани мускули и мускулни групи, мускули на едниот екстремитет, едната страна на телото и долниот дел на телото, мускули на сите екстремитети, мускули на трупот и на сите мускули на телото; оштетувања како што се хипотонија, хипертонија и мускулна спастичност

Не вклучува: функции на мускулна сила (b730), функции на мускулна издржливост (b740)

b7350 **Тонус на изолирани мускули и мускулни групи**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на изолирани мускули и мускулни групи во состојба на мирување и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на мускулите

Вклучува: оштетувања како што се фокална дистонија, на пр: тортиколис

b7351 **Тонус на мускулите на едниот екстремитет**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на мускули и мускулни групи на едната рака или нога во состојба на мирување и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на мускулите

Вклучува: оштетувања како што се монопареза и моноплегија

b7352 **Тонус на мускулите на едната страна на телото**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на мускули и мускулни групи во состојба на мирување на десната или на левата страна на телото и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на мускулите

Вклучува: оштетувања поврзани со хемипареза и хемиплегија

b7353 **Тонус на мускулите на долниот дел на телото**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на мускули и мускулни групи во состојба на мирување во долниот дел на телото и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на мускулите

Вклучува: оштетувања поврзани со парапареза и параплегија

b7354 **Тонус на мускулите на сите екстремитети**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на мускули и мускулни групи на сите екстремитети во состојба на мирување и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на мускулите

Вклучува: оштетувања поврзани со тетрапарезис и тетраплегија

b7355 **Тонус на мускулите на трупот**

Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на мускулите и мускулните групи на трупот во состојба на мирување и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на тие мускули

b7356 Тонус на сите мускули на телото
Функции кои се однесуваат на мускулната напрегнатост на мускулите и мускулните групи на целото тело во состојба на мирување и отпорот кој се јавува при обид за пасивно придвижување на тие мускули

Вклучува: оштетувања како што се генерализирана дистонија и Паркинсонова болест или општа пареза и парализа

b7358 Функции на мускулен тонус, поинаку дефинирани

b7359 Функции на мускулен тонус, недефинирани

b740 Функции на мускулна издржливост
Функции кои се однесуваат на одржување на мускулните контракции за одреден временски период

Вклучува: функции поврзани со одржување на мускулните контракции за изолирани мускули или мускулни групи, и на сите мускули на телото; оштетувања како што е кај миастенија гравис

Не вклучува: функции за издржливост на физичка активност (b455), функции на мускулна сила (b730), функции на мускулен тонус (b735)

b7400 Издржливост на изолирани мускули
Функции кои се однесуваат на одржување на мускулните контракции кај изолирани мускули за одреден временски период

b7401 Издржливост на мускулни групи
Функции кои се однесуваат на одржување на мускулните контракции кај изолирани мускулни групи за одреден временски период

Вклучува: оштетувања поврзани со монопареза, моноплегија, хемипареза и хемиплегија, парапареза и параплегија

b7402 Издржливост на сите мускули на телото
Функции кои се однесуваат на одржување на мускулните контракции кај сите мускули на телото за одреден временски период

Вклучува: оштетувања поврзани со тетрапарезис, тетраплегија, општа пареза и парализа

b7408 Функции на мускулна издржливост, поинаку дефинирани

b7409 Функции на мускулна издржливост, недефинирани

b749 Мускулни функции, дефинирани и недефинирани

Функции на движење (b750-b789)

b750 Функции на моторни рефлекси
Функции на неволева мускулна контракција која настанува автоматски кај специфични дразби

Вклучува: функции на моторички рефлекс за истегнување, автоматски рефлекс на локалниот зглоб, рефлекси кои се создаваат при штетни дразби и други естероцептивни стимулации; рефлекс на повлекување, рефлекс на бицепсот, рефлекс на радиусот, рефлекс на квадрицепсот, пателарен рефлекс, рефлекс на глуждот

b7500 Моторен рефлекс при истегнување
Функции на неволева мускулна контракција која настанува автоматски при истегнување

b7501 Рефлекси предизвикани од штетни дразби
Функции на неволева мускулна контракција која настанува автоматски при дразби што создаваат болка или други штетни дразби

Вклучува: рефлекс на повлекување

b7502 Рефлекси кои се создаваат при други екстероцептивни стимулации
Функции на неволева мускулна контракција која настанува автоматски при надворешни стимулации кои не се штетни

b7508 Функции на моторни рефлекси, поинаку дефинирани

b7509 Функции на моторни рефлекси, недефинирани

b755 Функции за контрола на неволеви движења
Функции за неволеви контракции на големите мускули или целото тело предизвикани од положбата на телото, рамнотежата или дразби кои претставуваат закана

Вклучува: функции за реакција на положбата на телото, реакции за исправање на телото, реакции за прилагодување на телото, реакции за одржување рамнотежа, реакции за потпирање, реакции за одбрана

Не вклучува: функции за моторички рефлекси (b750)

b760 Функции на контрола на волеви движења
Функции поврзани со контрола и координација на волеви движења

Вклучува: функции на контрола на едноставни волеви движења и на комплексни волеви движења, координација на волеви движења, потпорна функција на нога или рака, моторна координација лево десно, координација око рака, координација око нога; нарушувања какви што се проблеми на контрола и координација, пр. дисдијадохокинеза

Не вклучува: функции на мускулна сила (b730), функции на неволно движење (b765), функции на обрасци на одот (b770)

b7600 Контрола на едноставни волеви движења
Функции поврзани со контрола и координација на едноставни или изолирани волеви движења

b7601 Контрола на комплексни волеви движења
Функции поврзани со контрола и координација на комплексни волеви движења

b7602 Координација на волеви движења
Функции кои се однесуваат на координација на едноставни и комплексни волеви движења, изведување на движења во уредна комбинација

Вклучува: координација на левата и десната страна, координација на визуелно насочени движења, како што се координација на око и рака и координација на око и стапало; оштетувања како што е дисдијадохокинезија

b7603 Потпорна функција на рака или нога
Функции на контрола или координација на волевите движења со ставање на тежината или на рацете (лактите или дланките) или на нозете (колената или стапалата)

b7608 Функции на контрола на волеви движења, поинаку дефинирани

b7609 Функции за контрола на волеви движења, недефинирани

b765 Функции на неволеви движења
Функции на ненамерни, нецелисходни или полуцелисходни контракции на мускул или мускулна група

Вклучува:неволеви контракции на мускули; оштетувања како што се тремор, тикови, манииризми, стереотипии, моторна персеверација, хореја, атетоза, вокални тикови, дистонични движења и дискинезија

Не вклучува: функции за контрола на волеви движења (b760), фунции за обрасци во одот (b770)

b7650 Неволеви контракции на мускулите
Функции на ненамерни, нецелисходни или полуцелисходни контракции на мускул или мускулна група,како оние кои се дел од психолошка дисфункција

Вклучува: оштетувања како што се хореатички и атетозни движења; нарушување на движењето во врска со спиењето

b7651 Тремор
Функции на наизменична контракција и релаксација на група мускули околу зглоб, што резултира во треперење

b7652 Тикови и манииризми
Функции на повторливи, квазинамерни, неволеви контракции на мускулна група

Вклучува: нарушувања како што се вокални тикови, копролалија и бруксизам (стегање и триење на забите)

b7653 Стереотипии и моторни повторувања (персеверации)
Функции на спонтани, ненамерни движења, како што се повторливо лулање напред назад и климање со главата или нишање

b7658 Функции на неволеви движења, поинаку дефинирани

b7659 Функции на неволеви движења, недефинирани

b770 Функции на начин на одење

Функции за начините на движење кои се поврзани со одење, трчање или други движења со целото тело

Вклучува: начини на одење и начини на трчање; оштетувања како што се спастичен од, хемиплегичен од, параплегичен од, асиметричен од, кривење и начин на вкочането одење

Исклучува: функции на мускулна сила (b730); функции на мускулен тонус (b735); функции на контрола на волеви движења (b760); функција на неволеви движења (b765)

b780 Сетилни доживувања поврзани со функции на мускулите и движењето

Сетилни доживувања поврзани со мускулите и мусклуните групи на телото и нивното движење

Вклучува: чувство на вкочанетост на мускулите и затегнатост на мускулите, мускулен спазам и стегање (констрикција), и чувство на тежина на мускулите

Не вклучува: чувство на болка (b280)

b7800 Чувство на мускулна вкочанетост
Чувство на вкочанетост или затегнатост на мускулите

b7801 Чувство на мускулен спазам
Чувство на неволево стегање (контракција) на мускули или група на мускули

b7808 Осети поврзани со функции на мускулите и движењето, поинаку дефинирани

b7809 Осети поврзани со функции на мускулите и движењето, недефинирани

b789 Функции на движења, поинаку дефинрани и недефинирани

b798 Невромускулоскелетни и функции поврзани со движењето, поинаку дефинирани

b799 Невромускулоскелетни и функции поврзани со движењето, недефинирани

Поглавје 8

Функции на кожа и сродни структури

Функции на кожа (b810-b849)

b810 **Заштитни функции на кожата**
Функции на кожата за заштита на телото од физички, хемиски и биолошки закани

Вклучува: функции на заштита од сонеце и друго зрачење, фотосензитивност, пигментација, квалитет на кожа, функции на кожата за изолација, формирање на задебелување на кожата (калус), затврднување на кожата, оштетувања како што се оштетена кожа, чир (улкус), декубитус, и истенчување на кожата

Не вклучува: регенеративни функции на кожата (b820), други функции на кожата (b830)

b820 **Регенеративни функции на кожата**
Функции на кожата за регенерација на раскината кожа и други оштетувања на кожата

Вклучува: функции за создавање на красти, зараснување, создавање на лузни, создавање модринки и создавање на келоид.

Не вклучува: заштитни функции на кожата (b810), други функции на кожата (b830)

b830 **Други функции на кожата**
Функции на кожата покрај заштитна и регенеративна, а кои се однесуваат на ладење и излачување пот

Вклучува: функции на потење, жлездести функции на кожата, што резултира во мирис на телото

Не вклучува: заштитни функции на кожата (b810), регенеративни функции на кожата (b820)

b840 **Сетилни доживувања поврзани со кожата**
Сетилни доживувања поврзани со кожата, како што се чешање, пецкање и штипење

Вклучува: оштетувања како што се чувство на боцкање со игла и чувство како по кожата да лазат мравки

Не вклучува: чувство на болка (b280)

b849 **Функции на кожата, поинаку дефинирани и недефинирани**

Функции на коса и нокти (b850-b869)

b850 **Функции на коса**
Функции на косата, како што се заштита, боја и изглед

Вклучува: функции на раст на коса, пигментација на коса, локација на коса; оштетувања како што се губење на коса или алопеција

b860 **Функции на нокти**
Функции на нокти, како што се заштита, гребење и изглед

Вклучува: раст и пигментација на нокти, квалитет на нокти

b869 **Функции на коса и нокти, поинаку дефинирани и недефинирани**

b898 **Функции на кожа и сродни структури, поинаку дефинирани**

b899 **Функции на кожа и сродни структури, недефинирани**

ТЕЛЕСНИ СТРУКТУРИ

Дефиниции: ***Телесни структури*** *се анатомските делови од телото, како на пр., органите, екстремитетите и нивните компоненти.*

Оштетувања *се проблемите во телесните функции или структури како на пр., значително отстапување или загуба.*

Прв квалификатор

Генерички квалификатор со негативна скала што се користи за посочување на степенот или големината на оштетувањето:

xxx.0	НЕМА оштетување	(нема, отсутно, занемарливо,…)	0-4%
xxx.0	БЛАГО оштетување	(мало, ниско,…)	5-24%
xxx.2	УМЕРЕНО оштетување	(средно, прилично,...)	25-49%
xxx.3	СЕРИОЗНО оштетување	(високо, екстремно, …)	50-95%
xxx.4	ЦЕЛОСНО оштетување	(тотално,…)	96-100%
xxx.8	недефинирано		
xxx.9	не е применливо		

Предвиден е широк опсег на проценти за оние случаи при кои се достапни калибрирани инструменти или други стандарди за процена, со цел да се измери оштетувањето во телесната структура. На пример, кога телесната структура ќе се кодира со „нема оштетување“ или со „целосно оштетување“, ваквата скала може да има отстапување (маргина на грешка) до 5%. „Умереното оштетување“ обично изнесува до половина од скалата за тотално оштетување. Во различните домени, процентите треба да се калибрираат како перцентили во однос на стандардите за населението. Со цел ваквото мерење да се користи истоветно, преку истражувања, треба да се изработат постапки за процена.

Втор квалификатор

Се користи за да се посочи природата на промената во соодветната телесна структура:

0 нема промена во структурата
1 тотално отсуство
2 делумно отсуство
3 дополнителен дел
4 отстапување во димензиите
5 дисконтинуитет
6 отстапувања во положбата
7 квалитативни промени во структурата, вклучувајќи и акумулација на течност
8 недефинирано
9 не е применливо

Трет квалификатор (препорачлив)

Да се изработи за да се посочи местото на оштетување

0 на повеќе од еден регион
1 десно
2 лево
3 на двете страни напред
4 назад
5 проксимално
6 дистално недефинирано
7 не е применливо

За натамошно објаснување околу конвенциите за кодирање во МКФ, видете Анекс 2.

Поглавје 1

Структури на нервниот систем

s110 **Структура на мозок**

s1100 **Структура на кортикални лобуси**

s11000 **Фронтален лобус**

s11001 **Темпорален лобус**

s11002 **Париетален лобус**

s11003 **Окципитален лобус**

s11008 **Структура на кортикални лобуси, поинаку дефинирано**

s11009 **Структура на кортикални лобуси, недефинирано**

s1101 **Структура на среден мозок**

s1102 **Структура на меѓумозок (диенцефалон)**

s1103 **Базални ганглии и сродни структури**

s1104 **Структура на мал мозок (церебелум)**

s1105 **Структура на мозочно стебло**

s11050 **Продолжен мозок**

s11051 **Мозочен мост**

s11058 **Структура на мозочно стебло, поинаку дефинирано**

s11059 **Структура на мозочно стебло, недефинирано**

s1106 **Структура на кранијални нерви**

s1108 **Структура на мозок, поинаку дефинирано**

s1109 **Структура на мозок, недефинирано**

s120 **Рбетен мозок и сродни структури**

s1200 **Структури на ‘рбетен мозок**

s12000 **Цервикален (вратен) дел на ‘рбетен мозок**

s12001 **Торакален (граден) дел на ‘рбетен мозок**

s12002 **Лумбосакрален дел на ‘рбетен мозок**

s12003 **Cauda equina (коњска опашка)**

s12008 **Структура на ‘рбетен столб, поинаку дефинирано**

s12009 Структура на ‘рбетен столб, недефинирано

s1201 Спинални нерви

s1208 Рбетен мозок и сродни структури, поинаку дефинирано

s1209 Рбетен мозок и сродни структури, недефинирано

s130 Структура на мозочни обвивки (менинги)

s140 Структура на симпатички дел на вегетативен нервен систем

s150 Структура на парасимпатички дел на вегетативен нервен систем

s198 Структура на нервен систем, поинаку дефинирано

s199 Структура на нервен систем, недефинирано

Поглавје 2

Око, уво и сродни структури

s210 **Структура на очна дупка**

s220 **Структура на очно јаболкце**

s2200 Коњуктива, склера (белка на окото), хориоидеја

s2201 Рожница

s2202 Шареница

s2203 Мрежница

s2204 Леќа на очното јаболко

s2205 Стакловидно тело

s2208 Структура на очното јаболко, поинаку дефинирано

s2209 Структура на очното јаболко, недефинирано

s230 **Структури околу окото**

s2300 Лакримални (солзни) жлезди и сродни структури

s2301 Очен капак

s2302 Веѓа

s2303 Надворешни мускули на окото

s2308 Структури околу окото, поинаку дефинирани

s2309 Структури околу окото, недефинирани

s240 **Структура на надворешно уво**

s250 **Структура на средно уво**

s2500 Тимпанична мембрана (ушно тапанче)

s2501 Евстахиева туба

s2502 Ковчиња

s2508 Структура на средно уво, поинаку дефинирано

s2509 Структура на средно уво, недефинирано

s260 **Структура на внатрешно уво**

s2600 **Кохлеја**

s2601 **Вестибуларен лавиринт (предворје на лавиринтот)**

s2602 **Семициркуларни канали**

s2603 **Внатрешен слушен канал**

s2608 **Структура на внатрешно уво, поинаку дефинирано**

s2609 **Структура на внатрешно уво, недефинирано**

s298 **Око, уво и сродни структури, поинаку дефинирано**

s299 **Око, уво и сродни структури, недефинирано**

Поглавје 3

Структури вклучени во глас и говор

s310 **Структура на нос**

s3100 **Надворешен нос**

s3101 **Носна преграда**

s3102 **Носна празнина**

s3108 **Структури на нос, поинаку дефинирани**

s3109 **Структури на нос, недефинирани**

s320 **Структура на уста**

s3200 **Заби**

s3201 **Вилица**

s3202 **Структура на непце**

s32020 **Тврдо непце**

s32021 **Меко непце**

s3203 **Јазик**

s3204 **Структура на усни**

s32040 **Горна усна**

s32041 **Долна усна**

s3208 **Структура на уста, поинаку дефинирана**

s3209 **Структура на уста, недефинирана**

s330 **Структура на фаринкс**

s3300 **Назален фаринкс**

s3301 **Орален фаринкс**

s3308 **Структура на фаринкс, поинаку дефинирана**

s3309 **Структура на фаринкс, недефинирана**

s340 **Структура на ларинкс**

s3400 **Гласни жици**

s3408 **Структура на ларинкс, поинаку дефинирана**

s3409 Структура на ларинкс, недефинирана

s398 Структури вклучени во глас и говор, поинаку дефинирани

s399 Структури на глас и говор, недефинирани

Поглавје 4

Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем

s410 **Структура на кардиоваскуларен систем**

s4100 Срце

s41000 Преткомори

s41001 Комори

s41008 Структури на срце, поинаку дефинирани

s41009 Структури на срце, недефинирани

s4101 Артерии

s4102 Вени

s4103 Капилари

s4108 Структури на кардиоваскуларен систем, поинаку дефинирани

s4109 Структури на кардиоваскуларен систем, недефинирани

s420 **Структури на имунолошки систем**

s4200 Лимфни садови

s4201 Лимфни јазли

s4202 Тимус

s4203 Слезина

s4204 Коскена срж

s4208 Структура на имунолошки систем, поинаку дефинирано

s4209 Структура на имунолошки систем, недефинирано

s430 **Структура на респираторен систем**

s4300 Трахеја (душник)

s4301 Бели дробови

s43010 Бронхијално стебло

s43011 Алвеоли

s43018 Структура на бели дробови, поинаку дефинирано

s43019 Структура на бели дробови, недефинирано

s4302 Граден кош

s4303 Респираторни мускули

s43030 Интеркостални мускули

s43031 Дијафрагма

s43038 Респираторни мускули, поинаку дефинирано

s43039 Респираторни мускули, недефинирано

s4308 Структура на респираторен систем, поинаку дефинирано

s4309 Структура на респираторен систем, недефинирано

s498 Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем, поинаку дефинирано

s499 Структури на кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем, недефинирано

Поглавје 5

Структури поврзани со дигестивен, метаболен и ендокрин систем

s510 **Структури на плунковни жлезди**

s520 **Структура на езофагус (хранопроводник)**

s530 **Структура на желудник**

s540 **Структура на црева**

s5400 **Тенко црево**

s5401 **Дебело црево**

s5408 **Структура на црева, поинаку дефинирано**

s5409 **Структура на црева, недефинирано**

s550 **Структура на панкреас**

s560 **Структура на црн дроб**

s570 **Структура на жолчен меур и жолчни канали**

s580 **Структура на ендокрини жлезди**

s5800 **Хипофиза**

s5801 **Тироидна жлезда**

s5802 **Паратиреоидна жлезда**

s5803 **Надбубрежна жлезда**

s5808 **Структура на ендокрини жлезди, поинаку дефинирано**

s5809 **Структура на ендокрини жлезди, недефинирано**

s598 **Структури поврзани со дигестивен, метаболен и ендокрин систем, поинаку дефинирано**

s599 **Структури поврзани со дигестивен, метаболен и ендокрин систем, недефинирано**

Поглавје 6

Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем

s610 **Структура на уринарен систем**

s6100 **Бубрег**

s6101 **Уретер (мочовод)**

s6102 **Мочен меур**

s6103 **Уретра (мочен канал)**

s6108 **Структура на уринарен систем, поинаку дефинирано**

s6109 **Структура на уринарен систем, недефинирано**

s620 **Структура на карлично дно**

s630 **Структура на репродуктивен систем**

s6300 **Јајници**

s6301 **Структура на матка (плодница)**

s63010 **Тело на матката (плодница)**

s63011 **Цервикс (грло на матка)**

s63012 **Јајцеводи**

s63018 **Структура на матка (плодница), поинаку дефинирано**

s63019 **Структура на матка (плодница), недефинирано**

s6302 **Дојка и брадавица**

s6303 **Структура на вагина (родница) и надворешни гениталии**

s63030 **Клиторис**

s63031 **Големи усни на срамницата**

s63032 **Мали усни на срамницата**

s63033 **Вагинален канал**

s6304 **Тестиси**

s6305 **Структура на пенис**

s63050 **Глава на пенис**

s63051 **Тело на пенис**

s63058 Структура на пенис, поинаку дефинирано

s63059 Структура на пенис, недефинирано

s6306 Простата

s6308 Структури на репродуктивен систем, поинаку дефинирано

s6309 Структури на репродуктивен систем, недефинирано

s698 Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем, поинаку дефинирано

s699 Структури поврзани со генитоуринарен и репродуктивен систем, недефинирано

Поглавје 7

Структури поврзани со движење

s710 Структури во регионот на главата и вратот

s7100 Коски на черепот

s7101 Коски на лицето

s7102 Коски на вратниот регион

s7103 Зглобови на регионот на главата и вратот

s7104 Мускули во регионот на главата и вратот

s7105 Лигаменти и фасција во регионот на главата и вратот

s7108 Структури на регионот на главата и вратот, поинаку дефинирани

s7109 Структури на регионот на главата и вратот, недефинирани

s720 Структура на регионот на рамото

s7200 Коски во регионот на рамото

s7201 Зглобови во регионот на рамото

s7202 Мускули во регионот на рамото

s7203 Лигаменти и фасција во регионот на рамото

s7208 Структура на регионот на рамото, поинаку дефинирано

s7209 Структура на регионот на рамото, недефинирано

s730 Структура на горни екстремитети

s7300 Структура на надлактица

s73000 Коски на надлактица

s73001 Зглоб на лактот

s73002 Мускули на надлактица

s73003 Лигаменти и фасција на надлактица

s73008 Структура на надлаткица, поинаку дефинирано

s73009 Структура на надлактица, недефинирано

s7301 Структура на подлактица

s73010 Коски на подлактица

s73011 Рачен зглоб

s73012 Мускули на подлактица

s73013 Лигаменти и фасција на подлактица

s73018 Структура на подлактица, поинаку дефинирано

s73019 Структура на подлактица, недефинирано

s7302 Структура на дланка

s73020 Коски на дланката

s73021 Зглобови на дланката и прстите

s73022 Мускули на дланката

s73023 Лигаменти и фасција на дланката

s73028 Структура на дланката, поинаку дефинирано

s73029 Структура на дланката, недефинирано

s7308 Структура на горен екстремитет, поинаку дефинирано

s7309 Структура на горен екстремитет, недефинирано

s740 Структура на карличен регион

s7400 Коски во карличен регион

s7401 Зглобови во карличен регион

s7402 Мускули во карличен регион

s7403 Лигаменти и фасција во карличен регион

s7408 Структури на карличен регион, поинаку дефинирани

s7409 Структури во карличен регион, недефинирани

s750 Структура на долни екстремитети

s7500 Структура на надколеница (бут)

s75000 Коски на надколеница

s75001 Зглоб на колкот

s75002 Мускули на надколеница

s75003 Лигаменти и фасција на надколеница

s75008 Структура на надколеница, поинаку дефинирано

s75009 Структура на надколеница, недефинирано

s7501 Структура на потколеница

s75010 Коски на потколеница

s75011 Зглоб на коленото

s75012 Мускули на потколеница

s75013 Лигаменти и фасција на потколеница

s75018 Структура на потколеница, поинаку дефинирано

s75019 Структура на потколеница, недефинирано

s7502 Структура на глужд и стопало

s75020 Коски на глужд и стопало

s75021 Глужд и зглобови на стапала и прсти

s75022 Мускули на глужд и стапала

s75023 Лигаменти и фасција на глужд и стапала

s75028 Структура на глужд и стапала, поинаку дефинирано

s75029 Структура на глужд и стапала, недефинирано

s7508 Структура на долни екстремитети, поинаку дефинирано

s7509 Структура на долни екстремитети, недефинирано

s760 Структура на трупот

s7600 Структура на кичма

s76000 Цервикална кичма

s76001 Торакална кичма

s76002 Лумбална кичма

s76003 Сакрална кичма

s76004 Тртична коска

s76008 Структура на кичма, поинаку дефинирано

s76009 Структура на кичма, недефинирано

s7601 Мускули на трупот

s7602 Лигаменти и фасција на трупот

s7608 Структура на трупот, поинаку дефинирано

s7609 Структура на трупот, недефинирано

s770 **Други мускулоскелетни структури поврзани со движењето**

s7700 Коски

s7701 Зглобови

s7702 Мускули

s7703 Екстраартикуларни лигаменти, фасција, екстрамускуларна апоневроза, ретинакула (врска), септа (преграда), бурза (ќесе), недефинирано

s7708 Други мускулоскелетни структури поврзани со движењето, поинаку дефинирани

s7709 Други мускулоскелетни структури поврзани со движењето, недефинирани

s798 **Структури поврзани со движењето, поинаку дефинирани**

s799 **Структури поврзани со движењето, недефинирани**

Поглавје 8

Кожа и сродни структури

s810 **Структури на регионот на кожата**

- **s8100** **Кожа во регионот на главата и вратот**
- **s8101** **Кожа во регионот на рамото**
- **s8102** **Кожа на горни екстремитети**
- **s8103** **Кожа во карличен регион**
- **s8104** **Кожа на долни екстремитети**
- **s8105** **Кожа на трупот и грбот**
- **s8108** **Структури на регионот на кожата, поинаку дефинирани**
- **s8109** **Структури на регионот на кожата, недефинирани**

s820 **Структура на кожни жлезди**

- **s8200** **Потни жлезди**
- **s8201** **Лојни желзди**
- **s8208** **Структура на кожни жлезди, поинаку дефинирано**
- **s8209** **Структура на кожни жлезди, недефинирано**

s830 **Структура на нокти**

- **s8300** **Нокти на прстите на рацете**
- **s8301** **Нокти на прстите на нозете**
- **s8308** **Структура на нокти, поинаку дефинирано**
- **s8309** **Структура на нокти, недефинирано**

s840 **Структура на коса**

- **s898** **Кожа и сродни структури, поинаку дефинирано**
- **s899** **Кожа и сродни структури, недефинирано**

АКТИВНОСТ И УЧЕСТВО

Дефиниции:	***Активност** е извршување на задача или постапка од страна на поединецот.*
	***Учество** е вклученост во животна ситуација.*
	***Лимитираност на активноста** се тешкотиите што може да ги има поединецот при извршување на активностите.*
	***Ограничувања на учеството** се проблемите што поединецот може да ги доживее при вклучување во животни ситуации.*

Квалификатори

Домените за компонентата „Активност и учество" се дадени во една листа, која го опфаќа целиот спектар на животни области (од основно учење и гледање, па сé до сложени области како на пр., општествени задачи). Оваа компонента се користи за означување активност (а), учество (р), или и двете.

Двата квалификатора за компонентата „Активност и учество" се квалификаторот за *изведба* и квалификаторот за *капацитет*. Со квалификаторот за изведба се опишува што лицето прави во актуелната средина. Бидејќи во актуелната средина постои општествен контекст, изведбата, како што ќе се евидентира со овој квалификатор, може да се сфати и како „вклученост во животна ситуација", т.е. „преживеано искуство" на лицата во конкретниот контекст во кој живеат. Овој контекст ги вклучува факторите на средината - сите аспекти на физичкиот, општествениот и светот на ставовите, кои може да се кодираат со помош на компонентата „Фактори на средината".Со квалификаторот за капацитет се опишува способноста на поединецот да изврши задача или постапка. Со овој квалификатор се утврдува највисокиот веројатен степен на функционирање што лицето може да го достигне во даден домен, во даден момент. Капацитетот се мери во униформна или стандардна средина, па така, ја одразува способноста на поединецот прилагодена за средината. Компонентата „Фактори на средината" може да се употреби за да се опишат карактеристиките на ваквата униформна, т.е. стандардна средина.

И двата квалификатора за капацитет и изведба може да се користат како со, така и без асистивни уреди или личен асистент, а во согласност со следнава скала:

xxx.0	НЕМА тешкотија	(нема, отсутна, занемарлива,...)	0-4%
xxx.1	БЛАГА тешкотија	(мала, ниска,…)	5-24%
xxx.2	УМЕРЕНА тешкотија	(средна, прилична,...)	25-49%
xxx.3	СЕРИОЗНА тешкотија	(висока, екстремна,…)	50-95%
xxx.4	ЦЕЛОСНА тешкотија	(тотална,…)	96-100%
xxx.8	недефинирано		
xxx.9	не е применливо		

Предвиден е широк опсег на проценти за оние случаи при кои се достапни калибрирани инструменти или други стандарди за процена, со цел да се измери проблемот во изведбата, т.е. ограничувањето на капацитетот. На пример, кога се кодира со „нема проблем во изведбата“ или со „целосен проблем во изведбата“, оваа скала има отстапување (маргина на грешка) до 5%. Умерениот проблем во изведбата изнесува до половина од скалата за целосниот проблем во изведбата. Во различните домени, процентите треба да се калибрираат како перцентили во однос на стандардите за населението. Со цел ваквото мерење да се користи истоветно, преку истражувања, треба да се изработат постапки за процена. За натамошно објаснување околу конвенциите за кодирање во МКФ, видете Анекс 2.

Поглавје 1

Учење и примена на знаењето

Ова поглавје се однесува на учење, примена на наученото знаење, размислување, решавање проблеми и носење одлуки.

Целисходни сетилни искуства (d110-d129)

d110 Гледање
Намерно користење на сетилото за вид за да се доживеат визуелни дразби, како што е гледање спортски настан или деца како си играат.

d115 Слушање
Намерно користење на сетилото за слух за да се доживеат аудитивни дразби, како што е слушање радио, музика или предавање.

d120 Друго целисходно користење на сетилата
Намерно користење на други основни телесни сетила за да се доживеат дразби, како што е допирање и чувствување текстури, вкусување слатки или мирисање цвеќиња.

d129 Целисходни сетилни искуства, поинаку дефинирани и недефинирани

Основно учење (d130-d159)

d130 Имитирање
Имитирање или подражавање како основна компонента на учењето, како што е копирање на гест, звук или букви од азбуката.

d135 Вежбање
Повторување на редослед на настани или симболи како основна компонента на учењето, како што е броење во десетки или вежбање рецитација на песна.

d140 Учење да се чита
Развивање способност за течно и точно читање пишан материјал (вклучувајќи Брајово писмо), како што е препознавање на знаци и писма, изговарање зборови со правилен изговор, и разбирање зборови и фрази.

d145 Учење да се пишува
Развивање способност за продуцирање симболи кои претставуваат гласови, зборови или фрази со цел да се пренесе значење (вклучувајќи пишување Брајово писмо), како што е ефективен правопис и користење правилна граматика.

d150 **Учење да се смета**
Развивање способност за манипулирање со бројки и изведување едноставни и сложени математички операции, како што е користење на математичките знаци за собирање и одземање и примена на точната математичка операција за некој проблем.

d155 **Стекнување вештини**
Развивање основна и сложена способност за интегрирани низи на активности или задачи со цел да се започне со стекнување на некаква вештина и нејзино натамошно развивање, како што е ракување со алати или играње игри како на пр. шах.

Вклучува: стекнување основни и сложени вештини

d1550 Стекнување основни вештини
Учење основни, целисходни активности, како што се учење да се ракува со прибор за јадење, молив или едноставен алат.

d1551 Стекнување сложени вештини
Учење интегрирани низи на активности со цел да се следат правила, да се подредат и да се координираат движењата, како што е учење да се играат игри како фудбал или да се користи градежен алат.

d1558 Стекнување вештини, поинаку дефинирано

d1559 Стекнување вештини, недефинирано

d159 **Основно учење, поинаку дефинирано и недефинирано**

Примена на знаењето (d160-d179)

d160 **Фокусирање на вниманието**
Намерно фокусирање на конкретни дразби, како на пример преку филтрирање на небитните звуци.

d163 **Размислување**
Формулирање и манипулирање со идеи, концепти и претстави, без оглед дали се ориентирани кон некаква цел или не, индивидуално или заедно со другите, како на пример креирање книжевни дела, докажување на теорема, разгледување идеи, нафрлање идеи, медитирање, драбоко размислување, шпекулирање, или рефлексија.
Не вклучува: решавање проблеми (d175); носење одлуки (d177)

d166 **Читање**
Изведување активности опфатени при разбирање и толкување на пишан јазик (на пример, книги, упатства или весници во текст или Брајово писмо), со цел добивање општи знаења или конкретни информации.

Не вклучува: учење да се чита (d140)

d170 Пишување
Користење или продуцирање симболи или јазик за да се пренесат информации, како што е продуцирање писмен запис за настани или идеи, или составување писмо.

Не вклучува: учење да се пишува (d145)

d172 Сметање
Изведување пресметки со примена на математички принципи за решавање проблеми кои се опишани со зборови и продуцирање или прикажување на резултатите, како што е пресметување збир од три броја, или наоѓање резултат од делење на еден број со друг.

Не вклучува: учење да се смета (d150)

d175 Решавање проблеми
Наоѓање решенија за прашања или ситуации преку идентификување и анализа на проблеми, развивање опции и решенија, оценување на потенцијалните ефекти од решенијата, како и извршување на избраното решение, како на пример решавање спор меѓу две лица.

Вклучува: решавање едноставни и сложени проблеми

Исклучува: размислување (d163); носење одлуки (d177)

d1750 Решавање едноставни проблеми
Наоѓање решенија за едноставен проблем кој содржи една ситуација или прашање, преку идентификување и анализа на прашањето, развивање решенија, оценување на потенцијалните ефекти од решенијата и извршување на избраното решение.

d1751 Решавање сложени проблеми
Наоѓање решенија за сложени проблеми кои вклучуваат повеќе и меѓусебно поврзани прашања, или неколку поврзани проблеми, преку идентификување и анализа на прашањето, развивање решенија, оценување на потенцијалните ефекти од решенијата и извршување на избраното решение.

d1758 Решавање проблеми, поинаку дефинирано

d1759 Решавање проблеми, недефинирано

d177 Носење одлуки
Правење избор од опциите, спроведување на изборот, и оценување на ефектите од изборот, како на пример избирање и купување одреден предмет, или одлучување да се преземе и преземање една задача од неколку задачи што треба да се извршат.

Не вклучува: размислување (d163); решавање проблеми (d175)

d179 Примена на знаењето, поинаку дефинирано и недефинирано

d198 Учење и примена на знаењето, поинаку дефинирано

d199 Учење и примена на знаењето, недефинирано

Поглавје 2

Општи задачи и барања

Ова поглавје се однесува на општите аспекти на извршување една или повеќе задачи, организирање рутини и справување со стресот. Овие елементи може да се употребат во комбинација со поконкретни задачи или активности со цел да се идентификуваат основните карактеристики на извршување на задачите во различни околности.

d210 Преземање поединечна задача
Спроведување едноставни или сложени координирани активности поврзани со менталните и физичките компоненти на поединечна задача, како што се започнување на задачата, организирање на времето, просторот и материјалите за задачата, утврдување на ритамот на изведба на задачата, и извршување, завршување, и одржување на задачата.

Вклучува: преземање едноставна или сложена задача; преземање поединечна задача самостојно или во група

Не вклучува: стекнување вештини (d155); решавање проблеми (d175); носење одлуки (d177); преземање повеќе задачи (d220)

d2100 Преземање едноставна задача
Подготовка, започнување и уредување на просторот и времето потребни за едноставна задача; извршување едноставна задача со една главна компонента, како што е читање книга, пишување писмо, или местење кревет.

d2101 Преземање сложена задача
Подготовка,започнување и уредување на просторот и времето за поединечна сложена задача; извршување сложена задача со повеќе од една компонента, која може да се изврши во низа или истовремено, како на пример уредување на мебелот во нечиј дом или завршување домашна задача за на училиште.

d2102 Преземање поединечна задача самостојно
Подготовка, започнување и уредување на просторот и времето за едноставна или сложена задача; успевање и извршување на задачата самостојно и без помош од други.

d2103 Преземање поединечна задача во група
Подготовка, започнување и уредување на просторот и времето за поединечна задача, едноставна или сложена; успевање и извршување на задачата со лица кои се вклучени во одредени или во сите чекори од задачата.

d2108 Преземање поединечни задачи, поинаку дефинирано

d2109 Преземање поединечни задачи,недефинирано

d220 **Преземање повеќе задачи**
Спроведување едноставни или сложени и координирани активности како компоненти од повеќе интегрирани и сложени задачи во низа или истовремено.

Вклучува: преземање повеќе задачи; завршување повеќе задачи; преземање повеќе задачи самостојно и во група

Не вклучува: стекнување вештини (d155); решавање проблеми (d175); носење одлуки (d177); преземање поединечна задача (d210)

d2200 Извршување повеќе задачи
Подготовка, започнување и уредување на просторот и времето потребно за неколку задачи, како и успевање и извршување повеќе задачи, заедно или по ред.

d2201 Завршување повеќе задачи
Завршување неколку задачи, заедно или по ред.

d2202 Преземање повеќе задачи самостојно
Подготовка, започнување и уредување на просторот и времето за повеќе задачи, како и успевање и извршување повеќе задачи заедно или по ред, самостојно и без помош од други.

d2203 Преземање повеќе задачи во група
Подготовка, започнување и уредување на просторот и времето за повеќе задачи, успевање и извршување повеќе задачи заедно или по ред, со други кои се вклучени во одредени или во сите чекори од повеќето задачи.

d2208 Преземање повеќе задачи, поинаку дефинирано

d2209 Преземање повеќе задачи, недефинирано

d230 **Вршење на секојдневната рутина**
Спроведување едноставни или сложени координирани активности со цел да се испланираат и да се успее со завршување на барањата во секојдневните постапки или задолженија, како на пример распределување на времето и планирање одделни активности во текот на денот.

Вклучува: управување и завршување со секојдневната рутина; управување со сопствената активност

Не вклучува: преземање повеќе задачи (d220)

d2301 Управување со секојдневната рутина
Спроведување едноставни или сложени координирани активности со цел да се испланираат и да се успее со барањата во секојдневните постапки или задолженија.

d2302 Завршување на секојдневната рутина
Спроведување едноставни или сложени координирани активности со цел да се исполнат барањата во секојдневните постапки или задолженија.

d2303 Управување со сопствената активност
Спроведување активности и однесување со кои се организираат потребите за енергија и време во секојдневните постапки или должности.

d2308 Спроведување на секојдневната рутина, поинаку дефинирана

d2309 Спроведување на секојдневната рутина, недефинирана

d240 Справување со стресот и со другите психолошки потреби
Спроведување едноставни или сложени координирани активности за управување и контрола на психолошките барања за извршување на задачите кои бараат значајна одговорност и вклучуваат стрес, вознемиреност, или кризи, како што се возење возило за време на густ сообраќај или грижа за многу деца.

Вклучува: справување со одговорност; справување со стрес и криза

d2400 Справување со одговорност
Спроведување едноставни или сложени координирани активности заради успевање со должностите при изведбата на задачите и заради проценување на барањата во ваквите должности.

d2401 Справување со стресот
Спроведување едноставни или сложени координирани активности заради справување со притисокот, итните ситуации или стресот поврзани со изведбата на задачите.

d2402 Справување со кризи
Спроведување едноставни или сложени координирани активности заради решавање на одлучувачки пресврти во некоја ситуација или во време на акутна опасност или тешкотии.

d2408 Справување со стресот и со други психолошки барања, поинаку дефинирано

d2409 Справување со стресот и со други психолошки барања, недефинирано

d298 Општи задачи и барања, поинаку дефинирани

d299 Општи задачи и барања, недефинирани

Поглавје 3

Комуникација

Ова поглавје се однесува на општите и посебните карактеристики на комуникацијата со помош на јазик, знаци и симболи, вклучувајќи примање и продуцирање пораки, водење разговори, и користење комуникациски уреди и техники.

Комуницирање - примање (d310-d329)

d310 **Комуницирање преку - примање - говорни пораки**
Разбирање буквални и преносни значења на пораките во говорниот јазик, како на пример, разбирање дека со исказот се тврди некаков факт или дека е идиоматски израз.

d315 **Комуницирање преку - примање - невербални пораки**
Разбирање на буквалното и преносното значење на пораките пренесени со гестови, симболи и слики, како на пример сфаќање дека детето е уморно кога ги трие очите или дека ѕвонењето на алармот значи дека има пожар.
Вклучува: комуницирање преку - примање - гестикулации со телото, општи знаци и симболи, цртежи и фотографии

d3150 **Комуницирање преку - примање - гестикулации со телото**
Разбирање на значењето пренесено со изрази на лицето, движења или знаци со рацете, држење на телото, и други форми на говор на телото.

d3151 **Комуницирање преку - примање - општи знаци и симболи**
Разбирање на значењето претставено со јавни знаци и симболи, како што се сообраќајни знаци, симболи на предупредување, музичка нотација или научни ознаки и икони.

d3152 **Комуницирање преку - примање - цртежи и фотографии**
Разбирање на значењето претставено со цртежи (на пример, линиски цртежи, графички прикази, слики, тродимензионални претставувања), графикони, дијаграми и фотографии, како на пример, разбирање дека нагорната линија на шемата за висина покажува оти детето расте.

d3158 **Комуницирање преку - примање - невербални пораки, поинаку дефинирано**

d3159 **Комуницирање преку - примање - невербални пораки, недефинирано**

d320 **Комуницирање преку - примање - пораки со формален знаковен јазик**
Примање и разбирање пораки на формален знаковен јазик со буквално и преносно значење.

d325 Комуницирање преку - примање - пишани пораки
Разбирање на буквалното и преносното значење на пораките што се пренесуваат преку писмен јазик (вклучувајќи и Брајово писмо), како што се следење политички настани во дневен весник или разбирање на намерата на светите книги.

d329 Комуницирање - примање, поинаку дефинирано и недефинирано

Комуницирање - продуцирање (d330-d349)

d330 Зборување
Продуцирање зборови, фрази и подолги пасоси преку говорни пораки со буквално и преносно значење, како што е изразување факт или усно раскажување приказна.

d335 Продуцирање невербални пораки
Користење гестикулации, симболи и цртежи за пренесување пораки, како што е мавтање со главата за да се покаже несогласување или цртање слика или дијаграм за да се пренесе факт или комплексна идеја.
Вклучува: гестикулации со телото, знаци, симболи, цртежи и фотографии

d3350 Продуцирање говор на телото
Пренесување значење со движења на телото, како што се изрази на лицето (на пример, насмевнување, муртење, трепкање), гестови и движења со рацете, и држење на телото (на пример, прегрнување и гушкање за да се покаже наклоност).

d3351 Продуцирање знаци и симболи
Пренесување значење со помош на знаци и симболи (на пример, слики, Блисборд (идеограмски систем на знаци измислен од Блис во XX век, заб.пр.), научни симболи) и системи за симболичко означување, како што е користење музичка нотација за да се пренесе некоја мелодија.

d3352 Продуцирање цртежи и фотографии
Пренесување значење преку цртање, сликање, скицирање, и правење дијаграми, слики или фотографии, како што е цртање карта за да се дадат насоки за локација.

d3358 Продуцирање невербални пораки,поинаку дефинирано

d3359 Продуцирање невербални пораки, недефинирано

d340 Продуцирање пораки на формален знаковен јазик
Пренесување буквално и преносно значење со формален знаковен јазик.

d345 Пишување пораки
Продуцирање буквални и преносни значења на пораките што се пренесуваат преку писмен јазик, како што е пишување писмо до пријател.

d349 Комуницирање - продуцирање, поинаку дефинирано и недефинирано

Разговор и употреба на уреди и техники за комуникација (d350-d369)

d350 Разговор

Започнување, одржување и завршување размена на мисли и идеи, што се врши со помош на говорен, пишан, знаковен или други форми на јазик, со едно или повеќе лица кои се познати или непознати, во формална или неформална средина.

Вклучува: започнување, одржување и завршување разговор; разговарање со едно или повеќе лица

d3500 Започнување разговор
Започнување дијалог или размена, како на пример, преку свое претствување, изразување вообичаен поздрав, и воведување тема или поставување прашања.

d3501 Одржување разговор
Продолжување и обликување дијалог или размена преку додавање идеи, воведување нова тема или навраќање на тема што била претходно спомената, како и преку наизменично зборување или знаковно изразување.

d3502 Завршување разговор
Завршување дијалог или размена со употреба на вообичаени искази или изрази на прекинување и преку затворање на темата на дискусија.

d3503 Разговарање со едно лице
Започнување, одржување, обликување и прекинување дијалог или размена со едно лице, како на пример, муабетење за времето со пријател.

d3504 Разговарање со многу лица
Започнување, одржување, обликување и прекинување дијалог или размена со повеќе од едно лице, како што е започнување и учество во групна размена.

d3508 Разговор, поинаку дефиниран

d3509 Разговор, недефиниран

d355 Дискусија

Започнување, одржување и завршување со испитување на некоја тема, со аргументи за или против, или дебата со помош на говорен, пишан, знаковен или други форми на јазик, со едно или повеќе лица кои се познати или непознати, во формална или неформална средина.

Вклучува: дискусија со едно или повеќе лица

d3550 Дискусија со едно лице
Започнување, одржување, обликување или завршување на расправа или дебата со едно лице.

d3551 Дискусија со повеќе лица
Започнување, одржување, обликување или завршување на расправа или дебата со повеќе од едно лице.

d3558 Дискусија, поинаку дефинирана

d3559 Дискусија, недефинирана

d360 Користење комуникациски уреди и техники
Користење уреди, техники и други средства за комуникација, како што е повикување пријател по телефон.

Вклучува: користење телекомуникациски уреди, користење машини за пишување и комуникациски техники

d3600 Користење телекомуникациски уреди
Користење телефони и други машини, како што се факс или телекс-машини, како средство за комуникација.

d3601 Користење машини за пишување
Користење машини за пишување, како што се машини за чукање, компјутери и пишувачи за Брајово писмо, како средства за комуникација.

d3602 Користење комуникациски техники
Изведување активности и задачи опфатени во техниките за комуникација, како што е читање од усни.

d3608 Користење комуникациски уреди и техники, поинаку дефинирани

d3609 Користење комуникациски уреди и техники, недефинирани

d369 Разговор и употреба на средства и техники за комуникација, поинаку дефининрани и недефинирани

d398 Комуникација, поинаку дефининрана

d399 Комуникација, недефинирана

Поглавје 4

Мобилност

Ова поглавје се однесува на движење преку менување на положбата на телото или местото, или преку преместување од едно до друго место, преку носење, движење или ракување со предмети, преку одење, трчање или качување, како и преку користење различни форми на транспорт.

Менување и одржување на положбата на телото (d410-d429)

d410 Менување на основната положба на телото
Влегување и излегување од некаква положба на телото и движење од едно место до друго, како што е станување од стол за да се легне на кревет, и влегување и излегување од положба на клечење на колена или клекнување

Вклучува: менување на положбата на телото од лежење, од клекнување или клечењена колена, од седење или стоење, наведнување и менување на тежиштето на телото

Исклучуваа: преместување (d420)

d4100 Лежење
Влегување и излегување од легната положба или менување на положбата на телото од хоризонална во друга положба, како што е станување или седнување.

Вклучува: влегување во испружена положба ничкум (на стомак)

d4101 Клекнување
Влегување и излегување од положба на чучење со бедрата, при што колената се составени, или седење потпирајќи се на петиците, како што е потребно во нужник на ниво на подот, или менување на положбата на телото од клекнување во друга позиција, како што е стоење.

d4102 Клечење на колена
Влегување и излегување од положба во која телото се потпира врз колената со свиени нозе, како за време на молитва, или менување на положбата на телото од клечење на колена во друга позиција, како што е стоење.

d4103 Седење
Влегување и излегување од седечка положба и менување на положбата на телото од седење во друга позиција, како што е стоење или лежење.

Вклучува: влегување во седечка положба со свиени или скрстени нозе; влегување во седечка положба со потпрени или непотпрени нозе

d4104 Стоење
Влегување и излегување од стоечка положба или менување на положбата на телото од стоење во друга позиција, како на пример, лежење или седење.

d4105 Веднење
Поместување на грбот надолу или на страна, во делот на торзото, како при поклонување или посегање по некаков предмет што се наоѓа долу.

d4106 Менување на тежиштето на телото
Приспособување или движење на тежината на телото од една положба во друга, при седење, стоење или лажење, како што е префрлање од една нога на друга при стоење.

d4108 Менување на основната положба на телото, поинаку дефинирано

d4109 Менување на основната положба на телото, недефинирано

d415 Одржување на положбата на телото
Останување во истата положба на телото според потребите, како што е останување во седната или стоечка позиција за работа или на училиште.

Вклучува: одржување на лежечка, чучната, клечечка, седечка и стоечка позиција

d4150 Одржување на лежечка положба
Останување во лежечка положба некое време според потребите, како на пример, останување во испружена позиција в кревет.

Вклучува: останување во положба на стомак (со лицето надолу, т.е. ничкум), на грб (со лицето нагоре) или на страна (бочно)

d4151 Одржување на чучната положба
Останување во чучната положба некое време според потребите, како при седење на земја без седиште.

d4152 Одржување положба на клечење на колена
Останување во клечечка позиција каде телото се потпира на колена со свиени нозе, некое време според потребите, како за време на молитва в црква.

d4153 Одржување на седечка положба
Останување во седечка положба на седиште или на земја, некое време, според потребите, како на пример кога се седи на биро или на маса.

Вклучува: останување во седечка положба со прави или со прекрстени нозе, со потпрени или непотпрени стапала

d4154 Одржување на стоечка положба
Останување во стоечка позиција некое време, според потребите, како на пример кога се стои во ред.

Вклучува: останување во стоечка позиција на косина, на лизгави или цврсти површини

d4158 Одржување на положбата на телото, поинаку дефинирано

d4159 Одржување на положбата на телото, недефинирано

d420 Самостојно преместување
Движење од една површина на друга, како што е лизгање долж клупа или префрлање од кревет на стол, без да се менува положба на телото.

Вклучува: преместување при седење или лежење

Исклучува: промена на основната положба на телото (d410)

d4200 Преместување при седење
Префрлање од седечка позиција на едно место во седечка позиција на друго место, на исто или различно ниво, како што е префрлање од стол на кревет.

Вклучува: префрлање од стол на друго место, како што е ве-це шолја; префрлање од инвалидска количка на седиште во кола

Исклучува: промена на основната положба на телото (d410)

d4201 Преместување при лежење
Префрлање од една лежечка положба во друга на исто или на различно ниво, како што е префрлање од еден кревет на друг.

Исклучува: промена на основната положба на телото (d410)

d4208 Преместување, поинаку дефинирано

d4209 Преместување, недефинирано

d429 Менување и одржување на положбата на телото, поинаку дефинирано и недефинирано

Носење, преместување и ракување со предмети (d430-d449)

d430 Кревање и носење предмети
Подигање на предмет или носење нешто од едно на друго место, како на пример кревање чаша или носење дете од една соба во друга.

Вклучува: кревање, носење в раце или на раце, или на рамената, колковите, грбот или главата; спуштање

d4300 Кревање
Подигање предмет за да се пренесе од пониско кон повисоко ниво, како на пример кревање чаша од маса.

d4301 Носење в раце
Носење или префрлање предмет од едно на друго место со помош на дланките, како на пример кога се носи чаша или куфер.

d4302 Носење на раце
Носење или префрлање предмет од едно на друго место со помош на рацете и дланките, како на пример кога се носи дете.

d4303 Носење на рамена, на колкови и на грб
Носење или пренесување на предмет од едно на друго место со помош на рамената, колковите или грбот, или со комбинација од нив, како на пример кога се носи голем пакет.

d4304 Носење на глава
Носење или пренесување предмет од едно на друго место со помош на главата, како кога се носи сад со вода на главата.

d4305 Спуштање предмети
Користење на дланките, рацете или други делови од телото за да спушти предмет долу на површина или место, како на пример кога се спушта сад со вода на земја.

d4308 Кревање и носење, поинаку дефинирано

d4309 Кревање и носење, недефинирано

d435 Движење на предмети со долните екстремитети
Изведување координирани дејствија во насока на движење на предмет со помош на нозете и стапалата, како што е шутирање топка или вртење педали на велосипед.

Вклучува: туркање со долните екстремитети; шутирање

d4350 Туркање со долните екстремитети
Користење на нозете и стапалата за да се примени сила врз предмет со цел тој да се придвижи, како што е оттурнување на стол со нога.

d4351 Шутирање
Користење на нозете и стапалата за да се оттурне нешто, како што е шутирање топка.

d4358 Движење предмети со долните екстремитети, поинаку дефинирано

d4359 Движење предмети со долните екстремитети, недефинирано

d440 Прецизно користење на шаката
Изведување координирани дејствија на ракување со предмети, нивно подигање, манипулација и пуштање со помош на прстите и палецот од една рака, како што е потребно за подигање парички од маса, вртење телефон или притискање копче.

Вклучува: подигање, фаќање, манипулирање и пуштање

Не вклучува: кревање и носење предмети (d430)

d4400 Подигање
Подигање или земање мал предмет со дланките и прстите, како на пример кога се подига молив.

d4401 Фаќање
Користење на една или на двете раце за да се фати и да се држи нешто, како на пример кога се фаќа алат или квака на врата.

d4402 Манипулирање
Користење на прстите и шаките за да се контролира, насочува или води нешто, како при ракување со парички или со други ситни предмети.

d4403 Пуштање
Користење на прстите и шаките за да се пушти или да се ослободи нешто, за тоа да падне или да ја промени положбата, како на пример кога се остава облека.

d4408 Прецизно користење на шаката, поинаку дефинирано

d4409 Прецизно користење на шаката, недефинирано

d445 Користење на раката и шаката
Изведување координирани дејствија потребни за движење предмети или нивно манипулирање со помош на шаките и рацете, како на пример притискање рачка од врата, фрлање или фаќање предмет

Вклучува: влечење или туркање предмети; посегање; вртење или извртување на шаките или рацете; фрлање; фаќање

Не вклучува: прецизно користење на шаката (d440)

d4450 Влечење
Користење на прстите, дланките и рацете за приближување на предмет кон себе или за негово движење од место до место, како на пример кога се повлекува врата за да се затвори.

d4451 Туркање
Користење на прстите, шаките и рацете за да се оттурне нешто од себе, или да се придвижи од место до место, како на пример кога се оттурнува животно.

d4452 Посегање
Користење на шаките и рацете за да се протегне нанадвор и да се допре и да се фати нешто, како на пример кога се посега преку маса или биро за да се земе книга.

d4453 Вртење или извртување на шаките или рацете
Користење на прстите, шаките и рацете за да се ротира, сврти или свитка предмет, како што е потребно за користење алати и прибор за јадење.

d4454 Фрлање
Користење на прстите, шаките и рацете за да се крене нешто и да се одбутне со сила низ воздухот, како на пример кога се дофрла топка.

d4455 Фаќање
Користење на прстите, шаките и рацете за да се фати предмет во движење со цел да се запре и да се држи, како на пример, кога се фаќа топка.

d4458 Користење на шаката и раката, поинаку дефинирано

d4459 Користење на шаката и раката, недефинирано

d449 Носење, движење и ракување со предмети, поинаку дефинирано и недефинирано

Одење и движење (d450-d469)

d450 Одење

Движење долж површина пешки, чекор по чекор, така што едната нога да биде секогаш на земја, како на пример при шетање, лутање, одење напред, назад, или странично.

Вклучува: одење на кратки или долги растојанија; одење по различни површини; одење околу пречки

Не вклучува: преместување (d420); движење наоколу (d455)

d4500 Одење на кратки растојанија
Одење помалку од еден километар, како што е шетање низ соби, ходници, во зграда или на кратки растојанија надвор.

d4501 Одење на долги растојанија
Одење повеќе од еден километар, како низ село или град, меѓу села или преку отворени површини.

d4502 Одење на различни површини
Одење по стрмни, нерамни, или подвижни површини, како на пример, по трева, чакал или мраз и снег, или качување на брод, воз или друго возило.

d4503 Одење околу пречки
Одење на начин што е потребен за да се избегнат подвижни и неподвижни предмети, луѓе, животни и возила, како на пример, шетање низ пазар или продавница, околу или низ сообраќај, или низ други прометни површини.

d4508 Одење, поинаку дефинирано

d4509 Одење, недефинирано

d455 Движење наоколу

Преместување на целото тело од едно на друго место на поинаков начин освен одење, како на пример, качување по карпа или трчање по улица, прескокнување, потскокнување, скокање, преметнување или трчање околу пречки.

Вклучува: ползење (лазење), качување, трчање, џогирање, скокање, и пливање

Исклучува: преместување (d420); одење (d450)

d4550 Ползење (лазење)
Движење на целото тело во положба на стомак од едно до друго место, со потпирање на дланките, или на дланките, рацете и колената.

d4551 Качување
Поместување на целото тело нагоре или надолу, врз површини или предмети, како што е качување по скалила, карпи, на скала или скали, рабници од тротоари или други предмети.

d4552 Трчање
Движење со брзи чекори, така што и двете нозе може да не ја допираат земјата истовремено.

d4553 Скокање
Поместување нагоре од земјата преку свивање или испружување на нозете, како што е скокање на една нога, подрипнување, прескокнување, или скокање или нурнување во вода.

d4554 Пливање
Движење на целото тело низ вода со помош на екстремитетите и движења на телото без потпирање врз земјата одоздола.

d4558 Движење наоколу, поинаку дефинирано

d4559 Движење наоколу, недефинирано

d460 Движење наоколу на различни локации
Одење и движење наоколу во разни места и ситуации, како што е одење меѓу соби во куќа, во зграда, или по улица на град.

Вклучува: движење низ домот, лазење или качување во домот; одење или движење во згради освен домот, и надвор од домот и во други објекти

d4600 Движење низ домот
Одење и движење низ домот, во една соба, меѓу соби, и низ целото живеалиште или станбена површина.

Вклучува: движење од кат на кат, на висечки балкон, во двор, на трем или во градина

d4601 Движење низ други објекти освен домот
Одење и движење низ други објекти освен живеалиштето, како на пример, движење низ домови на други луѓе, други приватни објекти, објекти во заедницата, и приватни или јавни згради и оградени површини.

Вклучува: движење низ сите делови од зградите и оградените површини, меѓу катови, внатре, надвор и околу зградите, како јавни, така и приватни

d4602 Движење надвор од домот и од други објекти
Одење и движење во близина или далеку од домот и други објекти, без користење превоз, јавен или приватен, како што е одење на кратки или долги растојанија низ град или село.

Вклучува: одење или движење по улици низ маало, населба, село или град; движење меѓу градови и на поголеми растојанија, без користење превоз

d4608 Движење низ различни локации, поинаку дефинирано

d4609 Движење низ различни локации, недефинирано

d465 Движење со помош на опрема
Поместување на целото тело од место до место, на било каква површина или простор, со користење специфични направи за олеснување на движењето или за создавање други начини на движење, како на пример со лизгалки, скии, или со опрема за нуркање, или движење по улица во инвалидска количка или со одалка.

Не вклучува: преместување (d420); одење (d450); движење наоколу (d455); користење превоз (d470); возење (d475)

d469 Одење и движење, поинаку дефинирано и недефинирано

Движење со помош на превоз (d470-d489)

d470 Користење превоз
Користење превоз заради движење наоколу како патник, како на пример, возење во автомобил или со автобус, со рикша, џитни, возило на животински погон, приватно или јавно такси, со автобус, воз, трамвај, метро, брод или авион.

Вклучува: користење транспорт на човечки погон; користење приватен моторизиран или јавен превоз

Не вклучува: движење со помош на опрема (d465); возење (d475)

d4700 Користење возила на човечки погон
Да се биде превезуван како патник со помош на транспорт што го движат едно или повеќе лица, како што е возеше во рикша или чун.

d4701 Користење приватен моторизиран транспорт
Да се биде превезуван како патник со помош на приватни моторизирани возила по копно, море или воздух, како на пример со такси или со приватен авион или брод.

d4702 Користење јавен моторизиран транспорт
Да се биде превезуван како патник со моторизирани возила по копно, море или воздух наменети за јавен превоз, како на пример да се биде патник во автобус, воз, подземна железница или авион.

d4708 Користење превоз, поинаку дефинирано

d4709 Користење превоз, недефинирано

d475 Возење
Контролирање и движење на возило или животно што го влече, патување во сопствена режија или имање на располагање било каква форма на превоз, како што е автомобил, велосипед, брод или возило на животински погон.

Вклучува: возење превозно средство на човечки погон, моторни возила, возила на животински погон

Не вклучува: движење со помош на опрема (d465); користење превоз (d470)

d4750 Возење превозно средство на човечки погон
Управување со возило на човечки погон, како што е велосипед, трицикл, или чун.

d4751 Возење моторни возила
Управување со возило со мотор, како што е автомобил, мотоцикл, моторен чамец или авион.

d4752 Возење возила на животински погон
Управување со возило на животински погон, како на пример кола или кочија со коњи.

d4758 Возење, поинаку дефинирано

d4759 Возење, недефинирано

d480 Јавање животни за превоз
Патување на грбот на животно, како што е коњ, вол, камила или слон

Не вклучува: возење (d475); рекреација и разонода (d920)

d489 Движење со помош на превоз, поинаку дефинирано и недефинирано

d498 Мобилност, поинаку дефинирана

d499 Мобилност, недефинирана

Поглавје 5

Грижа за себе

Ова поглавје се оденсува на грижата за себе, миење и сушење на себеси, грижа за телото и деловите од телото, облекување, јадење и пиење, и грижа за сопственото здравје.

d510 Самостојно миење
Миење и сушење на целото тело, или делови од телото, со употреба на вода и соодветни материјали или методи за чистење и сушење, како што се капење, туширање, миење на рацете и нозете, лицето и косата, и бришење со крпа.

Вклучува: миење на деловите од телото, на целото тело; и сушење на себеси

Не вклучува: грижа за делови од телото (d520); вршење нужда (d530)

d5100 Миење делови од телото
Примена на вода, сапун и други супстанци на делови од телото, како што се рацете, лицето, нозете, косата и ноктите, со цел да се исчистат.

d5101 Миење на целото тело
Примена на вода, сапун и други супстанци на целото тело, со цел да се исчисти себеси, како што се капење или туширање.

d5102 Самостојно сушење
Употреба на крпа или други средства заради сушење на некој дел или делови од телото, или на целото тело, како на пример, по миење.

d5108 Самостојно миење, поинаку дефинирано

d5109 Самостојно миење, недефинирано

d520 Грижа за деловите од телото
Грижа за оние делови од телото, како што се кожата, лицето, забите, скалпот, ноктите и гениталиите, кои бараат повеќе од само миење и сушење.

Вклучува: грижа за кожата, забите, косата, ноктите на прстите од рацете и нозете

Не вклучува: самостојно миење (d510); вршење нужда (d530)

d5200 Грижа за кожата
Грижа за текстурата и хидратацијата на кожата, како што е преку отстранување пликови или мозолки и преку употреба на навлажнувачки лосиони или козметика.

d5201 Грижа за забите
Грижа за денталната хигиена, како на пример со четкање заби, чистење со конец и грижа за стоматолошките протези и ортози.

d5202 Грижа за косата
Грижа за косата на главата и влакната на лицето, како на пример со чешлање, обликување, бричење, или поткастрување.

d5203 Грижа за ноктите на рацете
Чистење, поткастрување или лакирање на ноктите на рацете.

d5204 Грижа за ноктите на нозете
Чистење, поткастрување или лакирање на ноктите на нозете.

d5208 Грижа за деловите од телото, поинаку дефинирана

d5209 Грижа за деловите од телото, недефинирана

d530 Вршење нужда
Планирање и елиминирање на човечкиот отпад (менструација, уринирање и дефекација), и чистење на себеси потоа.

Вклучува: регулирање на мокрењето, дефекацијата и нега за време на менструацијата

Не вклучува: миење на себеси (d510); грижа за деловите од телото (d520)

d5300 Регулирање на мокрењето
Координација и контрола на мокрењето, како на пример со посочување потреба, поставување во сооветна положба, избирање и одење на соодветно место за мокрење, ракување со облеката пред и по мокрење, и чистење на себеси по мокрењето.

d5301 Регулирање на дефекацијата
Координација и контрола на дефекацијата, како на пример со посочување потреба, поставување во соодветна положба, избирање и одење на соодветно место за дефекација, ракување со облеката пред и по дефекацијата, и чистење на себеси по дефекацијата.

d5302 Грижа за време на менструација
Координација, планирање и грижа за време на менструација, како на пример, со предвидување на менструацијата и користење хигиенски влошки и бришачи.

d5308 Вршење нужда, поинаку дефинирано

d5309 Вршење нужда, недефинирано

d540 Облекување
Изведување координирани дејствија и задачи на облекување и соблекување алишта и обувки по редослед и во согласност со климатско-општествените услови, како на пример преку облекување, местење и отстранување на кошули, здолништа, блузи, панталони, долна облека, сари, кимона, хулахопки, капи, ракавици, палта, чевли, чизми, сандали и влечки.

Вклучува: облекување или соблекување облека и обувки, и избирање соодветна облека

d5400 Облекување алишта
Изведување координирани задачи на ставање облека на различни делови од телото, како што е ставање облека на главата, врз рацете и рамената, и на долната и горната половина од телото; ставање ракавици и капа.

d5401 Соблекување алишта
Изведување координирани задачи за вадење на облеката од различни делови на телото, како што е извлекување на алиштата од и преку главата, од рацете и рамената, и од горната и долната половина на телото; вадење ракавици и капа.

d5402 Облекување обувки
Изведување координирани задачи на облекување чорапи, хулахопки и обувки.

d5403 Соблекување обувки
Изведување координирани задачи на соблекување чорапи, хулахопки и обувки.

d5404 Избирање соодветна облека
Следење имплицитен или експлицитен кодекс на облекување, како и на конвенциите на општеството или културата, и облекување во согласност со климатските услови.

d5408 Облекување, поинаку дефинирано

d5409 Облекување, недефинирано

d550 Јадење
Вршење координирани задачи и дејствија на јадење храна која е послужена, носејќи ја до устата и конзумирајќи ја на културно прифатлив начин, сечење или кршење на храната на парчиња, отворање шишиња и конзерви, користење прибор за јадење, имање оброци, гоштевање или обедување.

Не вклучува: пиење (d560)

d560 Пиење
Земање пијалак, носење на пијалакот до устата, и конзумирање на пијалакот на културно прифатлив начин, мешање, размешување и истурање течности за пиење, отворање шишиња и лименки, пиење преку слама или вода која тече, како што е вода од чешма или од извор; цицање од дојките.

Не вклучува: јадење (d550)

d570 Грижа за здравјето
Обезбедување физичка удобност, здравје, физичка и ментална благосостојба, како и преку одржување балансирана исхрана и соодветен степен на физичка активност, затопленост или разладеност, избегнување штети по здравјето, следење безбедни сексуални практики, вклучувајќи и користење кондоми, добивање вакцини и редовни здравствени прегледи.

Вклучува: обезбедување физичка удобност; контрола на исхраната и физичката форма; одржување на здравјето

d5700 Обезбедување физичка удобност
Грижа за себе така што се има свест дека треба да се обезбеди и се обезбедува удобна положба на телото, дека не треба на човек да му биде претопло или престудено, и да има соодветно осветлување.

d5701 Контрола на исхраната и физичката форма
Грижа за себе така што се има свест за потребата да се избере и конзумира здрава храна и да се одржува физичката форма.

d5702 Одржување на здравјето
Грижа за себе така што се има свест за потребата да се прави она што е потребно за грижа за здравјето, да се одговори на ризиците по здравјето и да се спречи болест, како на пример со барање стручна помош; следење медицински и други здравствени совети; и избегнување ризици по здравјето, како што се физички повреди, заразни болести, земање дрога и сексуално преносливи болести.

d5708 Грижа за здравјето, поинаку дефинирана

d5709 Грижа за здравјето, недефинирана

d598 Грижа за себе, поинаку дефинирана

d599 Грижа за себе, недефинирана

Поглавје 6

Живот во домот

Ова поглавје се однесува на извршување домашни и секојдневни активности и задачи. Областите на домашниот живот вклучуваат стекнување место за живеење, храна, облека и задоволување на другите основни потреби, чистење и поправки во домаќинството, грижа за личните и други предмети во домаќинството, и помагање на другите.

Задоволување на основните потреби (d610-d629)

d610 Стекнување место за живеење
Купување, закупување, опремување и уредување на куќа, стан или друго живеалиште.

Вклучува: купување или закупување место за живеење и опремување на местото за живеење

Не вклучува: стекнување стоки и услуги (d620); грижа за предметите во домаќинството (d650)

d6100 Купување место за живеење
Стекнување сопственост врз куќа, стан или друго живеалиште.

d6101 Закупување место за живеење
Стекнување употреба на куќа, стан или живеалиште што му припаѓа на друг, во замена за плаќање.

d6102 Опремување на местото за живеење
Опремување и уредување на животниот простор со мебел, инсталации и друга опрема, како и внатрешно уредување на собите.

d6108 Стекнување место за живеење, поинаку дефинирано

d6109 Стекнување место за живеење, недефинирано

d620 Стекнување стоки и услуги
Избор, набавка и транспорт на сите стоки и услуги потребни за секојдневно живеење, како на пример, набавка, транспорт и чување храна, пијалаци, облека, средства за чистење, гориво, предмети за домаќинство, прибор за јадење, прибор за готвење, домашни апарати и алати; набавка на комунални и други услуги за домаќинството.

Вклучува: купување и собирање продукти за дневните потреби

Не вклучува: стекнување место за живеење (d610)

d6200 Пазарење
Стекнување, во замена за пари, на стоки и услуги потребни за секојдневно живеење (вклучувајќи и инструирање и надзирање на посредник кој ќе испазари, како на пример, избор на храна, пијалак, средства за чистење, предмети за домаќинство или облека во продавница или на пазар; споредување на квалитетот и цената на потребните предмети, преговарање и плаќање за избраните стоки или услуги, како и превоз на стоките.

d6201 Собирање продукти за дневните потреби
Добивање, без размена на пари, на стоки и услуги потребни за секојдневното живеење (вклучувајќи инструирање и надзирање посредник да ги собере продуктите за дневни потреби), како на пример, преку берење зеленчук и овошје и обезбедување вода и гориво.

d6208 Стекнување стоки и услуги, поинаку дефинирано

d6209 Стекнување стоки и услуги, недефинирано

d629 Стекнување со неопходни потреби, поинаку дефинирано и недефинирано

Домашни задачи (d630-d649)

d630 Подготовка на јадења
Планирање, организирање, готвење и послужување едноставни и сложени јадења за себе и за другите, како на пример, со составување мени, избирање храна за јадење и пијалак, спојување на состојките за подготовка на јадењата, готвење со топлина и подготовка на ладна храна и пијалаци, и послужување на храната.

Вклучува: подготвување на едноставни и сложени јадења

Не вклучува: јадење (d550); пиење (d560); стекнување стоки и услуги (d620); домашна работа (d640); грижа за предмети во домаќинството (d650); грижа за другите (d660)

d6300 Подготовка на едноставни јадења
Организирање, готвење и послужување јадења со мал број состојки за кои се потребни лесни методи на подготовка и сервирање, како на пример,ужина или мал оброк, и трансформирање на прехранбените состојки со сецкање и мешање, варење и загревање на храна како ориз или компири.

d6301 Подготовка на сложени јадења
Планирање, организирање, готвење и послужување јадења со голем број состојки за кои се потребни сложени методи на подготовка и сервирање, како на пример, планирање оброк со неколку јадења, и трансформирање на прехранбените состојки со комбинирани активности на лупење, сецкање, мешање, месење, размешување, презентирање и послужување на храната на начин соодветен за пригодата и културата.
Не вклучува: користење апарати за домаќинство (d6403)

d6308 Подготовка на јадења, поинаку дефинирана

d6309 Подготовка на јадења, недефинирана

d640 Работа низ домот

Водење на домаќинството преку чистење на куќата, перење алишта, користење апарати за домаќинство, чување храна и отстранување отпад, на пример, со метење, бришење, миење работни површини, ѕидови и други површини; собирање и отстранување на ѓубрето од домаќинството; средување на собите, плакарите и фиоките; собирање, перење, сушење, диплење и пеглање на алиштата; чистење на обувките; користење метли, четки и правосмукалки; користење машини за перење, машини за сушење и пегли.

Вклучува: перење и сушење алишта и облека; чистење на просторот за готвење и на приборот; чистење на просторот за живеење; користење апарати за домаќинство, чување продукти за дневните потреби и отстранување на ѓубрето

Не вклучува: стекнување живеалиште (d610); стекнување стоки и услуги (d620); подготовка на јадења (d630); грижа за предмети во домаќинството (d650); грижа за другите (d660)

d6400 Перење и сушење алишта и облека

Перење алишта и облека на рака, нивно пружање да се исушат на воздух.

d6401 Чистење на просторот за готвење и на приборот

Чистење по готвење, како на пример со миење садови, тави, тенџериња и прибор за готвење, како и со чистење маси и подови околу просторот за готвење и јадење.

d6402 Чистење на просторот за живеење

Чистење на просторот за живеење во домаќинството, како на пример, со средување и бришење прашина, метење, пребришување, бришење подови, чистење прозорци и ѕидови, чистење бањи и тоалети, чистење покуќнина.

d6403 Користење апарати за домаќинство

Користење на сите видови апарати за домаќинство, како што се машини за перење, машини за сушење, пегли, правосмукалки и машини за садови.

d6404 Чување продукти за дневните потреби

Чување храна, пијалаци, облека и други предмети во домаќинството потребни за секојдневно живеење; подготовка на зимница со конзервирање, солење или замрзнување, чување на храната свежа и надвор од дофатот на животни.

d6405 Отстранување на ѓубрето

Отстранување на ѓубрето од домаќинството, како на пример со собирање на отпадоците и ѓубрето околу куќата, подготвување на ѓубрето за одлагање, користење апарати за отстранување отпадоци; горење на ѓубрето.

d6408 Работа низ домот поинаку дефинирана

d6409 Работа низ домот недефинирана

d649 Задачи низ домот

Грижа за предмети во домаќинството и помагање на другите (d650-d669)

d650 Грижа за предмети во домаќинството
Одржување и поправка на апарати за домаќинство и други лични предмети, вклучувајќи ја и куќата и нејзината содржина, облеката, возилата и помагалата, како и грижа за растенијата и животните, потоа, варосување на собите или лепење тапети, поставување мебел, поправка на водоводните инсталации, обезбедување исправна работна состојба на возилата, залевање на растенијата, чешлање и хранење на миленичињата и домашните животни.

Вклучува: изработка и поправка на облека; одржување на живеалиштето, мебелот и апаратите за домаќинство; одржување на возилата; одржување на помагалата; грижа за растенијата (внатре и надвор) и за животните

Не вклучува: стекнување живеалиште (d610); стекнување стоки и услуги (d620); домашна работа (d640); грижа за другите (d660); платено вработување (d850)

d6500 Изработка и поправка на облека
Изработка и поправка на облека, како на пример со шиење, производство или поправање облека; прешивање копчиња и затворачи; пеглање облека, поправање и полирање обувки.

Не вклучува: користење апарати за домаќинство (d6403)

d6501 Одржување на живеалиштето и мебелот
Поправка и грижа за живеалиштето, неговата надворешност, внатрешност и содржини, како на пример со варосување, поправка на инсталациите и мебелот, и користење алати потребни за поправката.

d6502 Одржување на апаратите за домаќинство
Поправка и грижа за сите домашни апарати за готвење, чистење и поправање, како на пример, подмачкување и поправање на алатот и одржување на машината за перење.

d6503 Одржување на возилата
Поправка и грижа за моторизирани и немоторизирани возила за лична употреба, вклучувајќи велосипеди, коли, автомобили и бродови.

d6504 Одржување на помагалата
Поправка и грижа за помагалата, како што се протези, ортози и специјализирани алати и помагала за одржување на домаќинството и за лична нега; одржување и поправка на помагалата за лична мобилност, како што се бастуни, одалки, инвалидски колички и скутери; и одржување на комуникациски и рекреативни помагала.

d6505 Грижа за растенијата внатре и надвор
Грижа за растенијата внатре и надвор од куќата, како на пример со садење, залевање и ѓубрење на растенијата; градинарство и одгледување храна за лична употреба.

d6506 Грижа за животните
Грижа за домашните животни и миленици, како на пример со хранење, чистење, чешлање и шетање на милениците; грижа за здравјето на животните или милениците; планирање на грижата за животните или милениците при отсуство.

d6508 Грижа за предмети во домаќинството, поинаку дефинирана

d6509 Грижа за предмети во домаќинството, недефинирана

d660 Помагање на другите
Помагање на членовите на домаќинството и на другите при учење, комуникација, грижа за себе, движење во домот или надвор; заинтересираност за благосостојбата на членовите на домаќинството и на другите.

Вклучува: помагање на другите околу грижата за себе, движењето, комуникацијата, меѓучовечките односи, исхраната и одржувањето на здравјето

Не вклучува: платено вработување (d850)

d6600 Помагање на другите околу грижата за себе
Помагање на членовите на домаќинството и на другите при грижата за себе, како и помагање на другите околу јадење, капење и облекување; грижа за децата или членовите на домаќинството кои се болни или имаат тешкотии со основната грижа за себе; помагање на другите околу вршењето нужда.

d6601 Помагање на другите при движење
Помагање на членовите на домаќинството и на другите при движење и одење надвор од дома, како на пример, низ маалото или в град, до или од училиште, до местото на работа или до друго одредиште.

d6602 Помагање на другите при комуникација
Помагање на членовите на домаќинството и на другите околу комуникацијата, како на пример, помош при зборување, пишување или читање.

d6603 Помагање на другите во меѓучовечките односи
Помагање на членовите на домаќинството и на другите при меѓучовечките интеракции, како на пример преку помагање да започнат, одржуваат или да прекинат односи.

d6604 Помагање на другите при исхраната
Помагање на членовите на домаќинството и на другите при исхраната, како на пример, помагање да подготват и да јадат оброци.

d6605 Помагање на другите при одржување на здравјето
Помагање на членовите на домаќинството и на другите при формалната и неформалната грижа за здравјето, како на пример, редовни систематски прегледи на децата, или редовно земање потребни лекарства на постарите роднини.

d6608 Помагање на другите, поинаку дефинирано

d6609 Помагање на другите, недефинирано

d669 Грижа за предмети во домаќинството и помагање на другите, поинаку дефинирани и недефинирани

d698 Живот во домот, поинаку дефиниран

d699 Живот во домот, недефиниран

Поглавје 7

Меѓучовечки интеракции и односи

Ова поглавје се однесува на спроведување активности и задачи потребни за основни и сложени интеракции со луѓето (непознати лица, пријатели, роднини, членови на семејството и љубовни партнери) соодветно на контекстот и социјалната ситуација.

Општи меѓучовечки интеракции (d710-d729)

d710 **Основни меѓучовечки интеракции**
Интеракција со луѓето соодветно на контекстот и социјалната ситуација, како на пример, покажување внимание и почит кога е потребно, или реагирање на чувствата на другите.

Вклучува: покажување почит, топлина, разбирање и толеранција во односите; одговарање на критиката и социјалните знаци во односите; и користење соодветен физички контакт во односите

d7100 **Почит и топлина во односите**
Покажување и реагирање на внимание и почит, соодветно на контекстот и социјалната ситуација

d7101 **Разбирање во односите**
Покажување и реагирање на задоволство и благодарност, соодветно на контекстот и социјалната ситуација.

d7102 **Толеранција во односите**
Покажување и реагирање на разбирање и прифаќање на однесувањето, соодветно на контекстот и социјалната ситуација.

d7103 **Критика во односите**
Обезбедување и одговарање на имплицитни и експлицитни разлики во мислењето или несогласувања, соодветно на контекстот и социјалната ситуација.

d7104 **Социјални знаци во односите**
Соодветно давање и реагирање на знаци и навестувања кои се јавуваат во социјалните интеракции.

d7105 **Физички контакт во односите**
Остварување и реагирање на телесен контакт со другите, соодветно на контекстот и социјалната ситуација.

d7108 **Основни меѓучовечки интеракции, поинаку дефинирани**

d7109 **Основни меѓучовечки интеракции, недефинирани**

d720 Комплексни меѓучовечки интеракции

Одржување и насочување интеракции со други луѓе, соодветно на контекстот и социјалната ситуација, како на пример, преку регулирање на емоциите и импулсите, контрола на вербалната и физичка агресија, независно постапување во социјалните интеракции, и постапување во согласност со општествените правила и конвенции.

Вклучува: формирање и прекинување односи; регулирање на однесувањето во интеракциите; интеракција според општествените правила; и одржување на социјалниот простор

d7200 Формирање односи

Започнување и одржување интеракции со другите во краток или долг временски период, соодветно на контекстот и социјалната ситуација, како на пример со претставување на себеси, наоѓање и создавање пријателства и професионални односи, започнување врска која може да стане постојана, романтична или интимна.

d7201 Прекинување односи

Завршување на интеракциите, соодветно на контекстот и социјалната ситуација, како на пример, со завршување привремени односи на крајот од некаква посета, завршување долгорочни односи со пријателите при селење во нов град или завршување на односите со колеги од работа, професионални колеги и даватели на услуги, како и ставање крај на романтични или интимни врски.

d7202 Регулирање на однесувањето во интеракциите

Регулирање на емоциите и импулсите, на вербалната и физичката агресија во интеракциите со другите, соодветно на контекстот и социјалната ситуација.

d7203 Интеракција според општествените правила

Независно постапување во социјалните интеракции и почитување на општествените конвенции со кои се регулира нечија улога, позиција или друг социјален статус во интеракции со другите.

d7204 Одржување социјален простор

Свест и одржување растојание меѓу себеси и другите, соодветно на контекстот, социјалната ситуација и културата.

d7208 Комплексни меѓучовечки интеракции, поинаку дефинирани

d7209 Комплексни меѓучовечки интеракции, недефинирани

d729 Општи меѓучовечки интеракции, поинаку дефинирани и недефинирани

Посебни меѓучовечки односи (d730-d779)

d730 Поврзување со непознати
Вклучување во привремени контакти и врски со непознати заради конкретни цели, како на пример, кога се прашува за насоки, или за да се купи нешто.

d740 Формални односи
Создавање и одржување конкретни односи во формални средини, како на пример, со работодавачи, професионални лица или даватели на услуги.
Вклучува: поврзување со лица од авторитет, со подредени и со еднакви на себе

d7400 Поврзување со лица од авторитет
Создавање и одржување формални односи со лица на позиција на моќ или со повисок ранг или престиж во однос на сопствената социјална позиција, како на пример, со работодавач.

d7401 Поврзување со подредени
Создавање и одржување формални односи со лица на позиција од понизок ранг или престиж во однос на сопствената социјална позиција, како на пример, со вработен или со прислужник.

d7402 Поврзување со еднакви на себе
Создавање и одржување формални односи со луѓето на иста позиција на авторитет, ранг или престиж во однос на сопствената социјална позиција.

d7408 Формални односи, поинаку дефинирани

d7409 Формални односи, недефинирани

d750 Неформални социјални односи
Влегување во односи со други, како на пример, површни односи со луѓе што живеат во иста заедница или живеалиште или со колеги, ученици, соиграчи или лица со слична заднина или професија.

Вклучува: неформални односи со пријатели, соседи, познајници, сожители и врсници

d7500 Неформални односи со пријатели
Создавање и одржување пријателски односи, кои се одликуваат со заемна почит и заеднички интереси.

d7501 Неформални односи со соседи
Создавање и одржување неформални односи со луѓето кои живеат во блиските станови или населби.

d7502 Неформални односи со познајници
Создавање и одржување неформални односи со луѓе кои се познати, но не се блиски пријатели.

d7503 Неформални односи со состанари
Создавање и одржување неформални односи со луѓе кои се состанари во куќа или во друго живеалиште, приватно или јавно, заради било која цел.

d7504 Неформални односи со врсници
Создавање и одржување неформални односи со луѓе кои се на иста возраст, делат исти интереси или други заеднички карактеристики.

d7508 Неформални социјални односи, поинаку дефинирани

d7509 Неформални социјални односи, недефинирани

d760 Семејни односи
Создавање и одржување роднински врски, како на пример, со членовите на потесното семејство, поширокото семејство, згрижувачкото и посвоителското семејство, како и врски со посинети деца и посвоители, подалечни врски со втори братучеди, или со законски старатели.

Вклучува: односи родител-дете и дете-родител, односи со браќа и сестри и со поширокото семејство

d7600 Односи родител-дете
Станување и бидување родител, биолошки и посвоителски, како на пример, преку имање дете и поврзување со него како родител или преку создавање и одржување родителски однос со посвоеник и обезбедување физичка, интелектуална и емоционална грижа за биолошкото или посвоеното дете.

d7601 Односи дете-родител
Создавање и одржување односи со родителот, како на пример, мало дете кое ги слуша родителите или полнолетно3кое се грижи за остарените родители.

d7602 Односи со браќа и сестри
Создавање и одржување братски или сестрински односи со лице кое дели еден или двајца заеднички родители по раѓање, посвојување или брак.

d7603 Односи со поширокото семејство
Создавање и одржување семејна врска со членовите на поширокото семејство, како на пример, со братучеди, тетки и чичковци, баби и дедовци.

d7608 Семејни односи, поинаку дефинирани

d7609 Семејни односи, недефинирани

d770 **Интимни врски**
Создавање и одржување блиски или романтични врски меѓу поединци, како што се маж и жена, љубовни партнери или сексуални партнери.

Вклучува: романтични, сопружнички и сексуални врски

d7700 **Романтични врски**
Создавање и одржување врска врз основа на емоционална и физичка привлечност, која потенцијално води до долгорочна интимна врска.

d7701 **Сопружнички врски**
Создавање и одржување интимна врска од правна природа со друго лице, како на пример, во законски брак, вклучувајќи станување и бидување законски венчана жена или маж или невенчан сопружник.

d7702 **Сексуални врски**
Создавање и одржување врска од сексуална природа, со сопружник или со друг партнер.

d7708 **Интимни врски, поинаку дефинирани**

d7709 **Интимни врски, недефинирани**

d779 **Посебни меѓучовечки односи, поинаку дефинирани и недефинирани**

d798 **Меѓучовечки интеракции и односи, поинаку дефинирани**

d799 **Меѓучовечки интеракции и односи, недефинирани**

Поглавје 8

Главни животни области

Ова поглавје се однесува на вршење задачи и активности потребни за вклучување во образование, работа и вработување и за изведување економски трансакции.

Образование (d810-d839)

d810 **Неформално образование**
Учење дома или во други неинституционални средини, како на пример, учење занаети и други вештини од родителите или од членовите на семејството, или школување дома.

d815 **Предучилишно образование**
Учење во почетно ниво на организирана настава, првенствено наменета за запознавање на детето со училишната средина и негова подготвка за задолжително образование, како на пример, преку стекнување вештини во градинка или во слична средина како подготовка за премин во училиште.

d820 **Училишно образование**
Стекнување прием во училиште, ангажирање во сите училишни обврски и привилегии, учење на наставниот материјал и предметите, и исполнување на другите барања во наставните планови и програми за основно или средно образование, вклучувајќи редовно присуство на училиште, соработка со другите ученици, следење на упатствата од наставниците, организирање, учење и завршување на поставените задачи и проекти, како и напредување во другите фази на образование.

d825 **Стручна обука**
Вклучување во сите активности на стручна програма, и учење на наставниот материјал при подготовка за вработување во занает, занимање или струка.

d830 **Високо образование**
Вклучување во активности на напредни образовни програми за универзитети, колеџи и факултети, и учење на сите аспекти на наставната програма потребни за обрзаовни степени, дипломи, сертификати и други акредитации, како на пример, завршување студиска програма за додипломски или магистарски студии, медицински факултет или друг факултет.

d839 **Образование, поинаку дефинирано и недефинирано**

Работа и вработување (d840-d859)

d840 Пракса (подготовка за работа)
Вклучување во програми поврзани со подготовка за вработување, како на пример, изведување задачи на пракса, стажирање, чиракување и обука на работното место.

Не вклучува: стручна обука (d825)

d845 Добивање, задржување и прекин на работа
Барање, наоѓање и избор на вработување, добивање и прифаќање работа, одржување и напредување во работата, занаетот, занимањето или струката, и напуштање на работата на соодветен начин.

Вклучува: барање вработување; подготовка на биографија или си-ви; контакт со работодавачите и подготовка за интервју; задржување на работата; следење на сопствената работа; давање отказ; и прекин на работата

d8450 Барање вработување
Наоѓање и избор на работа во занает, струка или друга форма на вработување, и изведување на потребните задачи за да се добие работата, како на пример, појавување на местото на вработување или учество во интервју за работа.

d8451 Задржување работа
Изведување работни задачи за да се задржи занимање, занает, струка или друга форма на вработување, како и добивање унапредување и друго напредување на работа.

d8452 Прекин на работа
Оставање или напуштање на работата на соодветен начин.

d8458 Добивање, задржување и прекин на работа, поинаку дефинирани

d8459 Добивање, задржување и прекин на работа, недефинирани

d850 Платено вработување
Ангажирање во сите аспекти на работата како занимање, занаает, струка или друга форма на вработување, за плата, како вработен, со полно или скратено работно време, или како самовработен, како на пример, барање и добивање работа, вршење на потребните работни задачи, навремено присуство на работа според барањата, надгледување други работници или работење под надзор и изведување на потребните задачи сами или во групи.

Вклучува: самовработување, вработување со скратено работно време и со полно работно време

d8500 Самовработување
Вклучување во платена работа која ја бара или ја произведува поединецот, или договор за дело со други, без формален работен однос, како на пример сезонска земјоделска работа, работа како слободен писател или консултант, краткорочен договор за работа, работа како уметник или занаетчија, поседување и водење на продавница или друга дејност.

Не вклучува: вработување со скратено работно време и со полно работно време (d8501, d8502)

d8501 Вработување со скратено работно време
Ангажирање во сите аспекти на работата платена врз основа на скратено работно време, како вработен, како на пример, барање вработување и добивање работа, вршење на потребните задачи на работното место, навремено присуство на работа според условите, надгледување на други работници или работење под надзор, и извршување на потребните задачи сами или во групи.

d8502 Вработување со полно работно време
Ангажирање во сите аспекти на работата платена врз основа на полно работно време, како вработен, како на пример, барање вработувње и добивање работа, вршење на потребните задачи на работното место, навремено присуство на работа според условите, надгледување на други работници или работење под надзор, и извршување на потребните задачи сами или во групи.

d8508 Платено вработување, поинаку дефинирано

d8509 Платено вработување, недефинирано

d855 Неплатено вработување
Ангажирање во сите аспекти на работата за која не е предвидена плата, со полно работно време или со скратено работно време, вклучувајќи и организирани работни активности, вршење на потребните задачи на работното место, навремено присуство на работа според условите, надгледување на други работници или работење под надзор и извршување на потребните задачи сами или во групи, како на пример, волонтерска работа, добротворна работа, работа за заедницата или за религиозна група, без надомест, работа низ дома без надомест.

Не вклучува: Полавје 6 Живот во домот

d859 Работа и вработување, поинаку дефинирани и недефинирани

Економски живот (d860-d879)

d860 Основни економски трансакции
Вклучување во било каква форма на едноставни економски трансакции, како што се користење пари за да се купи или да се размени храна, да се направи размена на стоки и услуги; или да се заштедат пари.

d865 Комплексни економски трансакции
Вклучување во било каква форма на комплексна економска трансакција која вклучува размена на капитал или имот, како и создавање профит или економска вредност, како што се купување на фирма, фабрика или опрема, водење сметка во банка, или тргување со стоки.

d870 Економска самостојност
Имање контрола врз економски средства од приватни или јавни извори, со цел да се обезбеди економска сигурност за сегашни и идни потреби.

Вклучува: лични економски средства и јавни економски права

d8700 Лични економски средства
Имање контрола врз лични или приватни економски средства, со цел да се обезбеди економска сигурност за сегашни и идни потреби.

d8701 Јавни економски права
Имање контрола врз јавни економски средства, со цел да се обезбеди економска сигурност за сегашни и идни потреби.

d8708 Економска самостојност, поинаку дефинирана

d8709 Економска самостојност, недефинирана

d879 Економски живот, поинаку дефиниран и недефиниран

d898 Главни животни области, поинаку дефинирани

d899 Главни животни области, недефинирани

Поглавје 9

Заедница, социјален и граѓански живот

Ова поглавје се однесува на активностите и задачите што се потребни за вклучување во организиран социјален живот надвор од семејството, во заедницата, социјалните и граѓанските области на животот.

d910 Живот во заедницата

Ангажирање во сите аспекти на општествениот живот на заедницата, како на пример, вклучување во добротворни организации, услужни клубови или професионални општествени организации.

Вклучува: неформални и формални здруженија; церемонии

Не вклучува: неплатено вработување (d855); рекреација и разонода (d920); религија и духовност (d930); политички живот и државјанство (d950)

d9100 Неформални здруженија

Вклучување во општествени или здруженија во заедницата организирани од луѓе со заеднички интереси, како на пример, локални социјални клубови или етнички групи.

d9101 Формални здруженија

Ангажирање во професионални или други ексклузивни општествени групи, како на пример, здруженија на адвокати, лекари или академици.

d9102 Церемонии

Ангажирање во неверски обреди или социјални церемонии, како што се венчавки, погреби или церемонии на иницијација.

d9108 Живот во заедницата, поинаку дефиниран

d9109 Живот во заедницата, недефиниран

d920 Рекреација и разонода

Вклучување во било каква форма на игра, рекреативни и слободни активности, како што се неформални или организирани игри и спорт, програми за физичка кондиција, релаксација, забава или разонода, посета на уметнички галерии, музеи, кина и театри; ангажирање во занаети или хобија, читање за уживање, свирење музички инструменти; излети, туризам и патување за задоволство.

Вклучува: игра, спорт, уметност и култура, занаети, хобија и дружење

Не вклучува: јавање животни за транспорт (d480); платена и неплатена работа (d850 и d855); религија и духовност (d930); политички живот и државјанство (d950)

d9200 Игра

Вклучување во игри со правила, или неструктурирани или неорганизирани игри и спонтана рекреација, како што се играње шах или карти или детска игра.

d9201 Спорт
Вклучување во натпреварувачки и неформални или формално организирани игри или спортски настани, кои се изведуваат поединечно или во група, како на пример, куглање, гимнастика или фудбал.

d9202 Уметност и култура
Вклучување или почитување на ликовната уметност или на културни настани, како на пример, одење на театар, кино, во музеј или уметничка галерија, или глумење во претстава, читање за уживање или свирење на музички инструмент.

d9203 Занаети
Ангажирање во ракотворби, како што се керамика или плетење.

d9204 Хобија
Ангажирање во занимации како што е собирање поштенски марки, монети или антиквитети.

d9205 Дружење
Вклучување во неформални или случајни средби со други, како што е посета на роднини или пријатели, или неформално сретнување на јавни места.

d9208 Рекреација и разонода, поинаку дефинирани

d9209 Рекреација и разонода, недефинирани

d930 Религија и духовност
Вклучување во верски или духовни активности, организации и практики за себеисполнување, наоѓање значење, верска или духовна вредност и воспоставување врска со божествена сила, како што е одење во црква, храм, џамија или синагога, молење или пеење за религиозна цел, и духовна контемплација.

Вклучува: организирана религија и духовност

d9300 Организирана религија
Вклучување во организирани религиозни церемонии, активности и настани.

d9301 Духовност
Вклучување во духовни активности или настани, надвор од организирана религија.

d9308 Религија и духовност, поинаку дефинирани

d9309 Религија и духовност, недефинирани

d940 Човекови права
Уживање на сите национално и меѓународно признати права кои се применуваат за луѓето само врз основа на тоа што се луѓе, како што се човековите права признаени во Универзалната декларација на ОН за човекови права (1948) и Стандардните правила на Обединетите нации за изедначување на можностите за лицата со попреченост (1993); правото на самоопределување или самостојност; и правото на контрола врз сопствената судбина.

Не вклучува: политички живот и државјанство (d950)

d950 Политички живот и државјанство
Ангажирање во социјалниот, политичкиот и јавниот живот на државјанин, имање правен статус на државјанин и уживање на правата, заштитата, привилегиите и должностите поврзани со таа улога, како што се правото на глас и на кандидирање за политичка функција, правото на политичко здружување; уживање на правата и слободите поврзани со државјанството (на пример, правото на слобода на изразување, здружување, религија, заштита од неразумен претрес и заплена, правото на бранител, на судење и други права, како и заштита од дискриминација); имање правен статус на државјанин.

Не вклучува: човекови права (d940)

d998 Заедница, социјален и граѓански живот, поинаку дефинирани

d999 Заедница, социјален и граѓански живот, недефинирани

ФАКТОРИ НА СРЕДИНАТА

Дефиниција: ***Факторите на средината*** *ги сочинуваат физичката, општествената и становишната средина во која луѓето живеат и го водат својот живот.*

Кодирање на факторите во средината

Факторите на средината претставуваат компонента од Дел 2 (Контекстуални фактори) на класификацијата. Тие мора да се разгледаат за секоја компонента на функционирањето и соодветно да се кодираат (види Анекс 2).

Факторите на средината треба да се кодираат од перспектива на лицето чија состојба се опишува. На пример, косините на тротоарите со плочки без текстура може да се кодираат како олеснувачки фактор за корисник на инвалидска количка, но како бариера за слепо лице.

Со првиот квалификатор се посочува степенот до кој факторот е олеснувачки или претставува бариера. Постојат неколку причини зошто срединскиот фактор може да биде олеснувачки или да биде бариера, и до кој степен. За олеснувачките фактори, кодерот треба да има на ум прашања како на пр., достапност на ресурсот, дали пристапот е сигурен или променлив, со добар или лош квалитет, итн. Во случај на бариери, може да биде релевантно колку често факторот го попречува лицето, дали пречката е голема или мала, дали може да се избегне или не. Исто така, треба да се има на ум дека срединскиот фактор може да биде бариера или поради своето присуство (на пр., негативни ставови кон лицата со попреченост), или поради своето отсуство (на пр., недостапност на потребна услуга). Ефектите што факторите на средината ги имаат врз животот на лицата со здравствени состојби се различни и комплексни, и постои надеж дека идните истражувања ќе доведат до подобро разбирање на оваа интеракција, а можеби и ќе ја покажат корисноста од постоење на втор квалификатор за овие фактори.

Во некои случаи, збир од разновидни фактори на средината се сумира со еден термин, како на пр., сиромаштија, развој, рурална или урбана средина, или социјален капитал. Ваквите сумарни термини ги нема во класификацијата. Напротив, кодерот треба да ги одвои составните фактори и нив да ги кодира. Уште еднаш, потребни се натамошни истражувања за да се утврди дали постојат јасни и доследни групи фактори што го сочинуваат секој од овие сумарни термини.

Прв квалификатор

Подолу се дадени негативната и позитивната скала за степенот до кој факторот на средината дејствува како бариера или е олеснувачки. Точката или самиот разделник означуваат бариера, а знакот + означува олеснувачки фактор, како што е наведено подолу:

xxx.0	НЕМА бариера	(нема, отсутна, занемарлива,…)	0-4%
xxx.1	БЛАГА бариера	(мала, ниска,…)	5-24%
xxx.2	УМЕРЕНА бариера	(средна, прилична...)	25-49%
xxx.3	СЕРИОЗНА бариера	(висока, екстремна, …)	50-95%
xxx.4	ЦЕЛОСНА бариера	(тотална,…)	96-100%

xxx+0	НЕМА олесн. фактор	(нема, отсутен, занемарлив,…)	0-4%
xxx+1	БЛАГ олесн. Фактор	(мал, низок,…)	5-24%
xxx+0	УМЕРЕН олесн. фактор	(среден, приличен,...)	25-49%
xxx+3	ЗНАЧИТЕЛЕН олесн. фактор	(висок, екстремен, …)	50-95%
xxx+4	ЦЕЛОСЕН олесн. фактор	(тотален,…)	96-100%

xxx.8	бариера, недефинирана
xxx+8	олеснувачки фактор, недефиниран
xxx.9	не е применливо

Предвиден е широк опсег на проценти за оние случаи при кои се достапни калибрирани инструменти или други стандарди за процена, со цел да се измери степенот на бариерата или олеснувачкиот фактор во средината. На пример, кога се кодира со „нема бариера“ или со „целосна бариера“, оваа скала има отстапување (маргина на грешка) до 5%. „Умерената бариера“ се дефинира со процент до половина од скалата за целосната бариера. Во различните домени, процентите треба да се калибрираат како перцентили во однос на стандардите за населението. Со цел ваквото мерење да се користи истоветно, преку истражувања, треба да се изработат постапки за процена.

Втор квалификатор: Треба да се развие.

Поглавје 1

Производи и технологија

Ова поглавје се однесува на природни производи, или на производи или системи на производи, опрема и технологија изработени од човекот во непосредната средина на поеинецот, а кои се собрани, создадени, произведени или изработени. Класификацијата на технички помагала ИСО 9999 ги дефинира како „било каков производ, инструмент, опрема или технички систем што ги користи лице со попреченост, посебно произведени или општо достапни, со кои се спречува, надоместува, следи, олеснува или се неутрализира“ попреченоста. Познато е дека секој производ или технологија може да бидат асистивни. (Видете ИСО 9999: Технички помагала за лица со попреченост - Класификација (втора верзија); ИСО/ТЦ 173/СЦ 2; ИСО/ДИС 9999 (рев)) Меѓутоа, за целите на оваа класификација на фактори во средината, асистивните производи и технологија се дефинирани потесно како било каков производ, инструмент, опрема или технологија приспособени или специјално дизајнирани за подобрување на функционирањето на лице со попреченост.

e110 Производи или супстанци за лична употреба
Секој природен или од човекот изработен предмет или супстанца собрани, преработени и изработени за голтање.

Вклучува: храна, пијалак и лекови

e1100 Храна
Секој природен или од човекот изработен предмет или супстанца собрани, преработени или произведени за јадење, како на пример, сурова, преработена и подготвена храна и течности со различна постојаност, билки и минерали (витамински и други додатоци).

e1101 Лекови
Секој природен или од човекот изработен предмет или супстанца собрани, преработени или произвдедени за медицински цели, како што се алопатски и натуропатски лекови.

e1108 Производи или супстанци за лична употреба, поинаку дефинирани

e1109 Производи или супстанци за лична употреба, недефинирани

e115 Производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот
Опрема, производи и технологии кои луѓето ги користат во секојдневните активности, вклучувајќи ги и оние адаптирани или специјално дизајнирани, поставени во, на, или во близина на лицето што ги користи.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологии за лична употреба

e1150 Општи производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот
Опрема, производи и технологии кои луѓето ги користат во секојдневните активности, како што се облека, текстил, мебел, апарати, производи за чистење и алати, а не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1151 Асистивни производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот
Приспособена или специјално дизајнирана опрема, производи и технологии кои им помагаат на луѓето во секојдневниот живот, како што се протетички и ортотички направи, невронски протези (на пример, уреди за функционална стимулација што ги контролираат цревата, мочниот меур, дишењето и отчукувањата на срцето), како и апарати за контрола на средината насочени кон олеснување на контролата на поединците врз условите внатре (скенери, системи за далечинско управување, системи на гласовна контрола, тајмер-прекинувачи).

e1158 Производи и технологија за лична употреба во секојдневниот живот, поинаку дефинирани

e1159 Производи и технологија за лична употреба во секојдневниот живот, недефинирани

e120 Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор
Опрема, производи и технологии кои луѓето ги користат при активности на движење внатре и надвор од објекти, вклучувајќи ги и приспособените или специјално дизајнираните, поставени во, на, или во близина на лицето што ги користи.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор

e1200 Општи производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор
Опрема, производи и технологии кои луѓето ги користат во активности на движење внатре и надвор од објекти, како што се моторизирани и немоторизирани возила кои се користат за транспорт на луѓе над земја, по вода и воздух (на пример, автобуси, автомобили, комбиња, други возила на моторен погон и транспортери на животински погон), а кои не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1201 Асистивни производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор
Приспособена или специјално дизајнирана опрема, производи и технологии кои им помагаат на луѓето да се движат внатре и надвор од објекти, како што се помагала за одење, специјални возила и комбиња, адаптации на возила, инвалидски колички, скутери и преносни уреди.

e1208 Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор, поинаку дефинирани

e1209 Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор, недефинирани

e125 Производи и технологии за комуникација

Опрема, производи и технологии кои луѓето ги користат при активности на испраќање и примање информации, вклучувајќи ги и оние кои се приспособени или специјално дизајнирани, поставени во, на, или во близина на лицето што ги користи.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологии за комуникација

e1250 Општи производи и технологии за комуникација
Опрема, производи и технологии кои луѓето ги користат при активности на испраќање и примање информации, како што се визуелни и слушни помагала, аудио рекордери и приемници, телевизиска и видео опрема, телефонски апарати, системи за пренос на звук и уреди за комуникација „лице-в-лице“, а кои не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1251 Асистивни производи и технологии за комуникација
Приспособена или специјално дизајнирана опрема, производи и технологии кои им помагаат на луѓето да испраќаат и примаат информации, како што се специјализирани визуелни уреди, електро-оптички уреди, специјализирани уреди за пишување, цртање или ракописно пишување, сигнални системи и специјален компјутерски софтвер и хардвер, кохлеарни импланти, слушни помагала, ФМ- аудитивни обучувачи, гласовни протези, комуникациски табли, очила и контактни леќи.

e1258 Производи и технологии за комуникација, поинаку дефинирани

e1259 Производи и технологии за комуникација, недефинирани

e130 Производи и технологија за образование

Опрема, производи, процеси, методи и технологии кои се користат за стекнување знаење, стручност или вештини, вклучувајќи ги и приспособените или специјално дизајнираните.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологии за образование

e1300 Општи производи и технологија за образование
Опрема, производи, процеси, методи и технологии кои се користат за стекнување знаење, стручност и вештина на било кое ниво, како што се книги, прирачници, едукативни играчки, компјутерски хардвер или софтвер, а кои не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1301 Асистивни производи и технологија за образование
Приспособена и специјално дизајнирана опрема, производи, процеси, методи и технологии кои се користат за стекнување знаење, стручност или вештини, како на пример, специјализирана компјутерска технологија.

e1308 Производи и технологија за образование, поинаку дефинирани

e1309 Производи и технологија за образование, недефинирани

e135 Производи и технологија за вработување
Опрема, производи и технологии кои се користат за вработување заради олеснување на работните активности.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологии за вработување

e1350 Општи производи и технологија за вработување
Опрема, производи и технологии кои се користат за вработување заради олеснување на работните активности, како што се алати, машини и канцелариска опрема, а кои не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1351 Асистивни производи и технологија за вработување
Приспособена или специјално дизајнирана опрема, производи и технологии кои се користат за вработување заради олеснување на работните активности, како што се прилагодливи маси, клупи и шкафчиња; влез и излез низ канцелариските врати на далечински управувач; компјутерски хардвер, софтвер, опрема и апарати за контрола на средината во насока на олеснување на работните задачи на поединецот и во насока на контрола на работната средина (на пример, скенери, системи на далечинско управување, системи контролирани со глас и тајмер-прекинувачи).

e1358 Производи и технологија за вработување, поинаку дефинирани

e1359 Производи и технологија за вработување, недефинирани

e140 Производи и технологија за култура, спорт и рекреација
Опрема, производи и технологии кои се користат за спроведување и унапредување на културни, рекреативни и спортски активности, вклучувајќи ги и оние кои се приспособени или специјално дизајнирани.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологии за култура, спорт и рекреација

e1400 Општи производи и технологија за култура, спорт и рекреација
Опрема, производи и технологии кои се користат за спроведување и унапредување на културни, рекреативни и спортски активности, како на пример, играчки, скии, тениски топчиња и музички инструменти, а кои не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1401 Асистивни производи и технологија за култура, спорт и рекреација
Приспособена или специјално дизајнирана опрема, производи и технологии кои се користат за спроведување и унапредување на културни, рекреативни и спортски активности, како на пример, модифицирани уреди за мобилност при спортот, адаптации за музички и други уметнички перформанси.

e1408 Производи и технологија за култура, рекреација и спорт, поинаку дефинирани

e1409 Производи и технологија за култура, рекреација и спорт, недефинирани

e145 **Производи и технологија за практикување на религијата и духовноста**
Производи и технологии, уникатни или масовно произведени, кои добиваат или преземаат симболичко значење во контекст на практикување религија или духовност, вклучувајќи ги и оние што се приспособени или специјално дизајнирани.

Вклучува: општи и асистивни производи и технологии за практикување на религијата и духовноста

e1450 **Општи производи и технологија за практикување на религијата и духовноста**
Производи и технологија, уникатни или масовно произведени, кои добиваат или преземаат симболичко значење во контекст на практикување религија или духовност, како што се храмови, мајски дрва, капи, маски, крстови, менори и простирки за молитва, а кои не се приспособени или специјално дизајнирани.

e1451 **Асистивни производи и технологија за практикување на религијата и духовноста**
Приспособени или специјално дизајнирани производи и технологии кои добиваат или преземаат симболичко значење во контекст на практикување религија или духовност, како на пример, верски книги во Брајово писмо, Брајови тарот карти, и посебна заштита на тркалата на инвалидска количка кога се влегува во храмови.

e1458 **Производи и технологија за практикување на религијата или духовноста, поинаку дефинирани**

e1459 **Производи и технологија за практикување на религијата или духовноста, недефинирани**

e150 **Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологии за објекти за јавна употреба**
Производи и технологии кои претставуваат затворена и отворена средина за поединецот направена од човекот, а кои се планирани, проектирани и изградени за јавна употреба, вклучувајќи ги и оние што се приспособени или специјално дизајнирани.

Вклучува: проектирање, конструкција и изградба на производи и технологија на влезовите и излезите, објектите и патеките

e1500 **Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологии за влегување и излегување од објекти за јавна употреба**
Производи и технологии за влез и излез од човечки направена средина, а кои се планирани, проектирани и изградени за јавна употреба, како што се проектирање, конструкција и изградба на влезовите и излезите на објекти за јавна употреба (на пример, работни места, продавници и кина), јавни згради, преносни и стационарни рампи, серво-врати, рачки на врати со лост, и прагови на ниво на вратата.

e1501 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија за пристап до погодности во објекти за јавна употреба
Производи и технологија за внатрешни погодности при проектирање, конструкција и изградба за јавна употреба, како што се тоалети, телефони, аудио-индукциски обрачи, лифтови или дигалки, ескалатори, термостати (за регулирање на температурата) и диспергирани пристапни седишта во сали или на стадиони.

e1502 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија за наоѓање на патот, означување на патеки и обележување на места во објекти за јавна употреба
Внатрешни и надворешни производи и технологија при проектирање, конструкција и изградба за јавна употреба, за да им се помогне на луѓето да се снајдат внатре и веднаш надвор од објектите и да ги лоцираат местата каде што сакаат да одат, како на пример, знаци, во Брајово писмо или напишани, големина на коридори, подни површини, пристапни киосци и други форми на насочување.

e1508 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија на објекти за јавна употреба, поинаку дефинирани

e1509 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија на објекти за јавна употреба, недефинирани

e155 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија на објекти за приватна употреба

Производи и технологии кои ја сочинуваат внатрешната и надворешната средина на поединецот направена од човекот, која е планирана, проектирана и изградена за приватна употреба, вклучувајќи ги и оние што се приспособени или специјално дизајнирани.

Вклучува: проектирање, конструкција и изградба на производи и технологија на влезовите и излезите, објектите и патеките

e1550 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија за влегување и излегување од објекти за приватна употреба
Производи и технологии за влез и излез од човечки направена средина, која е планирана, проектирана и изградена за приватна употреба, како што се влезовите и излезите на приватни куќи, преносни и стационарни рампи, серво-врати, рачки на врати со лост, и прагови на ниво на вратата.

e1551 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија за добивање пристап до погодности во објекти за приватна употреба
Производи и технологии поврзани со проектирање, конструкција и изградба во внатрешноста на згради за приватна употреба, како што се тоалети, телефони, аудио, кујнски елементи, апарати и електронски контроли во приватни домови.

e1552 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологии за наоѓање на патот, означување на патеки и обележување места во објекти за приватна употреба
Внатрешни и надворешни производи и технологија при проектирање, конструкција и изградба на патека, за приватна употреба, за да им се помогне на луѓето да се снајдат внатре и веднаш надвор од објектите и да ги лоцираат местата каде што сакаат да одат, како на пример, знаци, во Брајово писмо или напишани, големина на коридори и подни површини.

e1558 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија на објекти за приватна употреба, поинаку дефинирани

e1559 Проектирање, конструкција и изработка на производи и технологија на објекти за приватна употреба, недефинирани

e160 Производи и технологија за уредување на земјиште
Производи и технологија на земјишни површини, бидејќи влијаат врз надворешната средина на поединецот, преку имплементација на политики за користење на земјиштето, проектирање, планирање и уредување на просторот, вклучувајќи ги и оние што се приспособени или специјално дизајнирани.

Вклучува: производи и технологија на земјишни површини кои се организирани преку спроведување политики за користење на земјиштето, како што се рурални средини, приградски населби, урбани средини, паркови, заштитени подрачја и резервати на див свет

e1600 Производи и технологија за уредување на рурално земјиште
Производи и технологија во подрачја со рурално земјиште, бидејќи влијаат врз надворешната средина на поединецот, преку имплементација на политики за користење рурално земјиште, проектирање, планирање и уредување на просторот, како на пример, фарми, патишта и патокази.

e1601 Производи и технологија за уредување на приградско земјиште
Производи и технологија во приградски земјишни подрачја, бидејќи влијаат врз средината на поединецот, преку имплементација на политики за користење приградско земјиште, проектирање, планирање и уредување на просторот, како што се засечени рабови на тротоари, патишта, патокази и улично осветлување.

e1602 Производи и технологија за уредување на градежно земјиште
Производи и технологија во подрачја со градежно земјиште, бидејќи влијаат врз средината на поединецот, преку имплементација на политики за користење градежно земјиште, проектирање, планирање и уредување на просторот, како на пример, засечени рабови на тротоари, рампи, патокази и улично осветлување.

e1603 Производи и технологија за паркови, заштитени и подрачја со див свет
Производи и технологија на земјишни површини кои сочинуваат паркови, заштитени и подрачја со див свет, бидејќи влијаат врз надворешната средина на поединецот, преку имплементација на политики за користење на земјиштето, и проектирање, планирање и уредување на просторот, како што се патокази во паркови и патеки на дивиот свет.

e1608 Производи и технологија за уредување на земјиштето, поинаку дефинирани

e1609 Производи и технологија за уредување на земјиштето, недефинирани

e165 Средства

Производи или предмети за економска размена, како на пример, пари, стока, имот и други вредни предмети што ги поседува поединецот или врз кои има право на користење.

Вклучува: материјални и нематеријални производи и стоки, финансиски средства

e1650 Финансиски средства
Производи, како што се пари и други финансиски инструменти, кои служат како медиум за размена на труд, капитални добра и услуги.

e1651 Материјални средства
Производи или предмети, како што се куќи и земја, облека, храна и техничка стока, кои служат како медиум за размена на труд, капитални добра и услуги.

e1652 Нематеријални средства
Производи, како на пример, интелектуална сопственост, знаења и вештини, кои служат како медиум за размена на труд, капитални добра и услуги.

e1658 Средства, поинаку дефинирани

e1659 Средства, недефинирани

e198 Производи и технологија, поинаку дефинирани

e199 Производи и технологија, недефинирани

Поглавје 2

Природна средина и човечки промени на средината

Ова поглавје се однесува на живите и неживите елементи на природната или физичката средина, и на компонентите од таа средина кои се изменети од луѓето, како и на карактеристиките на човечкото население во таа средина.

e210 **Физичка географија**
Карактеристики на земјишните форми и водените маси.

Вклучува: карактеристики на географијата опфатени со орографија (релјеф, квалитет и површина на земјиштето и земјишните форми, вклучувајќи и надморска височина) и хидрографија (водени маси, како што се езера, реки, море)

e2100 **Земјишни форми**
Карактеристики на земјишните форми, како што се планини, ридови, долини и рамнини.

e2101 **Водени маси**
Карактеристики на водените маси, како што се езера, брани, реки и потоци.

e2108 **Физичка географија, поинаку дефинирана**

e2109 **Физичка географија, недефинирана**

e215 **Население**
Групи луѓе кои живеат во дадена средина и кои делат ист шаблон на адаптација кон животната средина.

Вклучува: демографски промени; густина на населеност

e2150 **Демографски промени**
Промени што се случуваат во рамките на групи луѓе, како што се составот и варирањето на вкупниот број на лица во некоја област предизвикани со раѓање, смрт, стареење на населението, и со миграција.

e2151 **Густина на населеност**
Број на лица на единица земјишна површина, вклучувајќи и карактеристики како што се висока и ниска густина.

e2158 **Население, поинаку дефинирано**

e2159 **Население, недефинирано**

e220 Флора и фауна
Растенија и животни.

Не вклучува: припитомени животни (e350); население (e215)

e2200 Растенија
Било кој од разните фотосинтетски, еукариотски, повеќеклеточни организми во царството Растенија, кои карактеристично произведуваат зачетоци што содржат хлоропласти, имаат целулозни клеточни ѕидови, и немаат моќ на движење, како што се дрвја, цвеќиња, грмушки и винови лози.

e2201 Животни
Повеќеклеточни организми во царството Животни, кои се разликуваат од растенијата во одредени типични карактеристики како што се способност за движење, нефотосинтетски метаболизам, нагласена реакција на дразби, ограничен раст, и фиксна телесна структура, како на пример, диви или домашни животни, влекачи, птици, риби и цицачи.
Не вклучува: средства (e165); припитомени животни (e350)

e2208 Флора и фауна, поинаку дефинирани

e2209 Флора и фауна, недефинирани

e225 Клима
Метеоролошки карактеристики и појави, како што се временски услови.

Вклучува: температура, влажност, атмосферски притисок, врнежи, ветер и сезонски варијации

e2250 Температура
Степен на топлина или студ, како што се високи и ниски температури, нормални или екстремни температури.

e2251 Влажност
Степен на влага во воздухот, како што се висока или ниска влажност.

e2252 Атмосферски притисок
Притисок на околниот воздух, како што е притисок во врска со надморска височина или метеоролошки услови.

e2253 Врнежи
Паѓање на влага, како на пример, дожд, роса, снег, лапавица и град.

e2254 Ветер
Воздух во побрзо или побавно природни движење, како на пример, ветрец, бура или налет.

e2255 Сезонски варијации
Природна, редовна и предвидлива промена од едно годишно време во друго, како што е лето, есен, зима и пролет.

e2258 Клима, поинаку дефинирана

e2259 Клима, недефинирана

е230 **Природни појави**
Географски и атмосферски промени кои предизвикуваат нарушување во физичката средина на поединецоот, се случуваат редовно или нередовно, како што се земјотреси и тешки или бурни временски услови, на пример, торнада, урагани, тајфуни, поплави, шумски пожари и снежни бури.

е235 **Човечки предизвикани настани**
Измени или нарушувања во природната средина, предизвикани од луѓето, кои може да доведат до нарушување на секојдневниот живот на луѓето, вклучувајќи настани или состојби поврзани со конфликти и војни, како што е раселување на лица, уништување на социјална инфраструктура, куќи и земјиште, еколошки катастрофи и загадување на почвата, водата или воздухот (на пример, токсични излевања).

е240 **Светлина**
Електромагнетно зрачење со чија помош работите стануваат видливи на сончева или на вештачка светлина (на пример, свеќи, маслени или парафински ламби, оган и струја), а кои може да обезбедат корисни или вознемирувачки информации за светот.
Вклучува: интензитет на светлина; квалитет на светлина; контрасти на боја

е2400 **Интензитет на светлина**
Степен или количество енергија што се емитира од природен (т.е., сонцето) или вештачки извор на светлина.

е2401 **Квалитет на светлина**
Природата на светлината што се обезбедува и поврзаните контрасти на боја создадени во видливата околина, а кои може да дадат корисни информации за светот (на пример, визуелни информации за присуство на скали или врата) или да го одвлечат вниманието (на пр., премногу визуелни слики).

е2408 **Светлина, поинаку дефинирана**

е2409 **Светлина, недефинирана**

е245 **Промени поврзани со времето**
Природни, редовни или предвидливи временски промени.

Вклучува: циклуси на ден/ноќ и месечеви мени

е2450 **Циклуси на ден/ноќ**
Природни, редовни и предвидливи промени од ден во ноќ и пак во ден, како што се ден, ноќ, зора и самрак.

е2451 **Циклуси на месечеви мени**
Природни, редовни и предвидливи промени на положбата на месечината во однос на земјата.

е2458 **Промени поврзани со времето, поинаку дефинирани**

е2459 **Промени поврзани со времето, недефинирани**

e250 **Звук**
Појава која се слуша или може да се слушне, како на пример, трескање, ѕвонење, тапо удирање, пеење, свиркање, викање или зуење, со било каква јачина, боја на звук или тон, а која може да обезбеди корисни или вознемирувачки информации за светот.

Вклучува: интензитет на звукот; квалитет на звукот

e2500 Интензитет на звукот
Степен или јачина на звучната појава определени со количеството енергија што се создава, при што високиот степен на енергија се смета за гласен звук, а ниското степен на енергија се смета за тивок звук.

e2501 Квалитет на звукот
Природата на звукот определена со брановата должина и брановото движење на звукот што се доживува како боја и тон на звукот, како на пример, рапавост или мелодичност, а кои може да дадат корисни информации за светот (на пример, звук на лаеж од куче во споредба со мјаукање од мачка) или да го одвлечат вниманието (на пример, странична бучава).

e2508 Звук, поинаку дефиниран

e2509 Звук, недефиниран

e255 **Вибрации**
Редовно или нередовно движење напред и назад на предмет или поединец предизвикано од физичко нарушување, како на пример, тресење, треперење, брзи нагли движења на предмети, згради или луѓе предизвикани со мала или голема опрема, авиони и експлозии.

Не вклучува: природни појави (e230), како што вибрации и тресење на земјата предизвикани од земјотреси

e260 **Квалитет на воздухот**
Карактеристики на атмосферата (надвор од објекти) или на затворени површини со воздух (внатре во објекти), а кои може да дадат корисни или вознемирувачки информации за светот.

Вклучува: квалитет на воздухот внатре и надвор

e2600 Квалитет на воздухот внатре
Природата на воздухот во внатрешноста на згради или затворени површини, определена со мирис, чад, влага, климатизација (контролиран квалитет на воздухот) или неконтролиран квалитет на воздухот, а која може да даде корисни информации за светот (на пример, мирис на протекување на гас) или да го одвлече вниманието (на пр., преовладување на мирис од парфем).

e2601 Квалитет на воздухот надвор
Природата на воздухот надвор од згради или затворени површини, определена со мирис, чад, влага, количества на озон и други карактеристики на атмосферата, а која може да даде корисни информации за светот (на пример, мирис на дожд) или да го одвлече вниманието (да вознемири) (на пример, токсични мириси).

e2608 Квалитет на воздухот, поинаку дефиниран

e2609 Квалитет на воздухот, недефиниран

e298 Природна средина и промени на средината направени од човекот, поинаку дефинирани

e299 Природна средина и промени на средината направени од човекот, недефинирани

Поглавје 3

Поддршка и односи

Ова поглавје се однесува на луѓе или животни кои обезбедуваат практична физичка или емоционална поддршка, нега, заштита, помош и односи со други лица, во нивниот дом, место на работа, училиште или при игра, или во другите аспекти на нивните секојдневни активности. Поглавјето не ги опфаќа ставовите на лицето или лицата што обезбедуваат поддршка. Срединскиот фактор што се опишува не е човек ниту животно, туку количеството физичка и емоционална поддршка што ги дава лицето или животното.

e310 **Потесно семејство**
Лица поврзани преку раѓање, брак или преку друг однос признаен од културата како потесно семејство, како што се сопружници, партнери, родители, браќа и сестри, деца, згрижувачки родители, посвоители и баби и дедовци.

Не вклучува: пошироко семејство (е315); давители на лична нега и лични асистенти (е340)

e315 **Пошироко семејство**
Лица поврзани преку семејство или брак, или преку други односи признаени од културата како пошироко семејство, како на пример, тетки, чичковци, внуци и внуки од браќа и сестри.

Не вклучува: потесно семејство (е310)

e320 **Пријатели**
Лица кои се блиски и постојани учесници во односи што се одликуваат со доверба и заемна поддршка.

e325 **Познајници, врсници, колеги, соседи и членови на заедницата**
Лица кои меѓусебно се познаваат како на пример, познајници, врсници, колеги, соседи и членови на заедницата, во ситуации на работа, училиште, рекреација, или други аспекти на животот, и кои делат демографски карактеристики како што се возраст, пол, верска или етничка припадност или следат заеднички интереси.

Не вклучува: здруженија и организациски услуги (е5550)

e330 **Лица од авторитет**
Поединци кои имаат надлежности за носење одлуки за другите и кои имаат општествено дефинирано влијание или моќ врз основа на својата општествена, економска, културна или верска улога во општеството, како на пример наставници, работодавачи, надзорници, верски лидери, заменски носители на одлуки, старатели или доверители.

е335 Лица во подредена положба
Поединците чиј секојдневен живот е под влијание на лица од авторитет на работа, во училиште или во други средини, како што се ученици, работници и членови на религиозна група.

Не вклучува: потесно семејство (е310)

е340 Даватели на лична нега и лични асистенти
Поединци кои обезбедуваат услуги потребни за поддршка на лицата при секојдневните активности и изведување на работата, при образование или во друга животна ситуација, што се обезбедуваат со јавни или приватни средства, или поинаку, на доброволна основа, како даватели на поддршка за создавање дом и одржување, лични асистенти, помошници при превоз, платена помош, дадилки и други кои функционираат како примарни даватели на нега.

Не вклучува: потесно семејство (е310); пошироко семејство (е315); пријатели (е320); општа социјална помош (е5750); здравствени работници (е355)

е345 Непознати лица
Поединци кои се непознати и не се поврзани, или оние кои сè уште не воспоставиле однос или здружување, вклучувајќи лица кои не му се познати на поединецот, но кои делат животна ситуација со него, како на пример, наставници на замена, соработници или даватели на нега.

е350 Припитомени животни
Животни кои обезбедуваат физичка, емоционална или психолошка поддршка, како што се домашни миленици (кучиња, мачки, птици, риби, и сл.) и животни за лична мобилност и транспорт.

Не вклучува: животни (е2201); средства (е165)

е355 Здравствени работници
Сите даватели на услуги кои работат во контекст на здравствениот систем, како што се лекари, медицински сестри, физиотерапевти, трудови терапевти, логопеди, аудиолози, ортотистички простетичари, медицински социјални работници.

Не вклучува: други професионалци (е360)

е360 Други професионалци
Сите даватели на услуги кои работат надвор од здравствениот систем, вклучувајќи правници, социјални работници, наставници, архитекти и дизајнери.

Не вклучува: здравствени работници (е355)

е398 Поддршка и односи, поинаку дефинирани

е399 Поддршка и односи, недефинирани

Поглавје 4

Ставови

Ова поглавје се однесува на ставовите кои се видливи последици од обичаи, практики, идеологии, вредности, норми, фактички и религиозни уверувања. Овие ставови влијаат врз однесувањето на поединецот и врз општествениот живот на сите нивоа, почнувајќи од меѓучовечките односи и здружувањето во заедница, па сè до политичките, економските и правните структури; на пример, индивидуалните или општествените ставови за веродостојноста и вредноста на поединецот како човечко суштество кое може да поттикне позитивни, чесни практики или негативни и дискриминаторски практики (на пример, стигматизирање, стереотипизирање и маргинализација или занемарување на лицето).
Класифицираните ставови се ставовите на луѓето што го опкружуваат лицето чија состојба се опишува. Тие не се ставови на самото лице.
Ставовите на поединецот се категоризирани според видовите односи наведени во Факторите на средината, Поглавје 3. Вредностите и уверувањата не се кодирани одделно од ставовите, бидејќи за нив се претпоставува дека се движечка сила зад ставовите.

e410 **Индивидуални ставови на членовите на потесното семејство**
Општи или посебни мислења и убедувања на најблиските членови на семејството за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e415 **Индивидуални ставови на членовите на поширокото семејство**
Општи или посебни мислења и убедувања на членовите на поширокото семејство за лицето или за други работи (општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e420 **Индивидуални ставови на пријателите**
Општи или посебни мислења и убедувања на пријателите за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e425 **Индивидуални ставови на познајниците, врсниците, колегите, соседите и членовите на заедницата**
Општи или посебни мислења и убедувања на познајниците, врсниците, колегите, соседите и членовите на заедницата за лицето или за други работи (општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e430 **Индивидуални ставови на луѓето од аворитет**
Општи или посебни мислења и убедувања на луѓето од авторитет за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e435 Индивидуални ставови на луѓето во подредена положба
Општи или посебни мислења и убедувања на луѓето во подредена положба за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e440 Индивидуални ставови на давателите на лична нега и на личните асистенти
Општи или посебни мислења и убедувања на давателите на лична нега и на личните асистенти за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e445 Индивидуални ставови на непознатите лица
Општи или посебни мислења и убедувања на непознатите лица за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e450 Индивидуални ставови на здравствените работници
Општи или посебни мислења и убедувања на здравствените работници за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e455 Индивидуални ставови на други стручни лица во врска со здравјето
Општи или посебни мислења и убедувања на професионалците поврзани со здравјето, за лицето или за други работи (на пр., општествени, политички и економски прашања), кои влијаат врз однесувањето и постапките на поединецот.

e460 Општествени ставови
Општи или посебни мислења и убедувања кои обично ги имаат луѓето на една култура, општество, супкултурна или друга општествена група, за други лица или за други општествени, политички и економски прашања, кои влијаат врз групното или индивидуалното однесување и постапки.

e465 Општествени норми, практики и идеологии
Обичаи, практики, правила и апстрактни системи на вредности и нормативни уверувања (на пример, идеологии, нормативни погледи на светот и морални филозофии) кои се јавуваат во општествен контекст и кои влијаат или создаваат општествени и индивидуални практики и однесувања, како што се општествените норми на морално и религиозно однесување или етика; религиозната доктрина и резултантните норми и практики; нормите што се однесуваат на ритуали или општествени собири.

e498 Ставови, поинаку дефинирани

e499 Ставови, недефинирани

Поглавје 5

Услуги, системи и политики

Ова поглавје се однесува на:

1. Услуги со кои се обезбедуваат бенефиции, структурирани програми и активности во различни сектори на општеството со цел да се задоволат потребите на поединците. (Во услугите се опфатени и лицата кои ги обезбедуваат). Услугите може да бидат јавни, приватни или на доброволна основа и може да се воспостават на локално, општинско, регионално, државно, покраинско, национално или на меѓународно ниво од страна на поединци, здруженија, организации, агенции или влади. Добрата што се обезбедуваат со ваквите услуги може да бидат општи или приспособени и специјално дизајнирани.
2. Системите се административни контролни и организациски механизми, и се основани од страна на владите на локално, регионално, национално и меѓународно ниво, или од други признати органи. Овие системи се осмислени за да се организираат, контролираат и да се мониторираат услугите со кои се обезбедуваат бенефиции, структурирани програми и активности во различни сектори на општеството.
3. Политиките се состојат од правила, прописи, конвенции и стандарди утврдени од страна на владите на локално, регионално, национално и меѓународно ниво, или од други признати органи. Со политиките се уредуваат и се регулираат системите со кои се организираат, контролираат и се мониторираат услугите, структурираните програми и активностите во различни сектори на општеството.

e510 Услуги, системи и политики за производство на стоки за широка потрошувачка

Услуги, системи и политики со кои се регулира и се обезбедува производство на предмети и производи кои ги консумираат или ги користат луѓето.

e5100 Услуги за производство на стоки за широка потрошувачка

Услуги и програми за собирање, создавање, производство и изработка на стоки и производи за широка потрошувачка, како на пример, производи и технологии кои се користат за мобилност, комуникација, образование, транспорт, вработување и домашна работа, вклучувајќи ги оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

Не вклучува: услуīи на образование и обука (е5850): комуникациски услуīи (е5350); Полавје 1: Производи и шехнолоīија

e5101 Системи за производство на стоки за широка потрошувачка

Административни контролни и механизми за мониторинг, како што се регионални, национални или меѓународни организации кои утврдуваат стандарди (на пример, Меѓународната организација за стандардизација) и тела на потрошувачи, кои го уредуваат собирањето, создавањето, производството и изработката на стоки и производи за широка потрошувачка.

e5102 Политики за производство на стоки за широка потрошувачка
Законодавство, прописи и стандарди за собирање, создавање, производство и изработка на стоки и производи за широка потрошувачка, како што се прописи за храна и лекови

e5108 Услуги, системи и политики за производство на стоки за широка потрошувачка, поинаку дефинирани

e5109 Услуги, системи и политики за производство на стоки за широка потрошувачка, недефинирани

e515 Архитектонско-градежни услуги, системи и политики

Услуги, системи и политики за проектирање и изградба на објекти, јавни и приватни.

Не вклучува: услуги, системи и политики за планирање отворен простор (e520)

e5150 Архитектонско-градежни услуги
Услуги и програми за проектирање, изградба и одржување на станбени, комерцијални, индустриски и јавни објекти, како на пример, градење куќи, операционализација на принципи на проектирање, градежни кодекси, прописи и стандарди, вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5151 Архитектонско-градежни системи
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира планирање, проектирање, изградба и одржување на станбени, комерцијални, индустриски и јавни објекти, како на пример, механизми за спроведување и мониторирање градежни кодекси, градежни стандарди, противпожарни и стандарди за безбедност на животот.

e5152 Архитектонско-градежни политики
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува планирање, проектирање, изградба и одржување на станбени, комерцијални, индустриски и јавни објекти, како што се политики за градежни кодекси, градежни стандарди, и противпожарни и стандарди за безбедност на животот.

e5158 Архитектонско-градежни услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5159 Архитектонско-градежни услуги, системи и политики, недефинирани

e520 Услуги, системи и политики за планирање отворен простор
Услуги, системи и политики за планирање, проектирање, уредување и одржување на јавни површини (на пример, паркови, шуми, крајбрежја, мочуришта) и приватно земјиште во рурален, приградски и урбан контекст.

Не вклучува: архитектонско-градежни услуги, системи и политики (e515)

e5200 Услуги за планирање отворен простор
Услуги и програми за планирање, креирање и одржување градски, приградски, рурален, рекреативен, заштитен и еколошки простор, простор за средби и комерцијални отворени простори (плоштади, пазари на отворено), како и патеки за пешаци и транспортни возила за наменска употреба, вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

Не вклучува: производи за проектирање, конструкција и изградба за јавна (e150) и приватна (e155) употреба; производи за уредување на земјиштето (e160)

e5201 Системи за планирање отворен простор
Механизми за административна контрола и мониторинг, како на пример, за имплементација на локални, регионални или национални акти за планирање, кодекси за проектирање, политики за наследство или конзервација, и политики за планирање на животната средина, со кои се уредува планирање, проектирање, уредување и одржување на отворен простор, вклучувајќи и рурално, приградско и градежно земјиште, паркови, заштитени подрачја и резервати на див свет.

e5202 Политики за планирање отворен простор
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува планирање, проектирање, уредување и одржување на отворен простор, вклучувајќи и рурално земјиште, приградско земјиште, градежно земјиште, паркови, заштитени подрачја и резервати на див свет, како што се локални, регионални или национални акти за планирање, кодекси за проектирање, политики за наследство или конзервација, и политики за планирање на животната средина.

e5208 Услуги, системи и политики за планирање отворен простор, поинаку дефинирани

e5209 Услуги, системи и политики за планирање отворен простор, недефинирани

e525 Услуги, системи и политики за домување
Услуги, системи и политики за обезбедување засолништа, станови или сместување за луѓето.

e5250 Услуги за домување
Услуги и програми за лоцирање, обезбедување и одржување куќи или засолништа во кои ќе живеат лица, како што се агенции за недвижнини, станбени организации, засолништа за бездомници, вклучувајќи ги оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5251 Системи за домување
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира домување или згрижување на луѓето, како што се системи за спроведување и мониторирање на политиките за домување.

e5252 Политики за домување
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува домувањето или засолнувањето на луѓето, како што се закони и политики за утврдување на подобност за домување или засолниште, политики во врска со вклученост на владата во изградба и одржување на станови, и политики за тоа како и каде ќе се развива домувањето.

e5258 Услуги, системи и политики за домување, поинаку дефинирани

e5259 Услуги, системи и политики за домување, недефинирани

e530 Комунални услуги, системи и политики
Услуги, системи и политики за јавно обезбедени комунални услуги, како што се вода, гориво, струја, канализација, јавен превоз и основни услуги.

Не вклучува: услуги, системи и политики за цивилна заштита (e545)

e5300 Комунални услуги
Услуги и програми за снабдување на целото население со основна енергија (гориво и електрична енергија), канализација, вода и други основни услуги (на пример, услуги на итна поправка) за станбени и комерцијални потрошувачи, вклучувајќи ги оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5301 Системи за комунални услуги
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира обезбедување на комунални услуги, како што се здравствено-безбедносни одбори и совети на потрошувачи.

e5302 Политики за комунални услуги
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува обезбедување на комунални услуги, како што се здравствено-безбедносни стандарди со кои се регулира испорака и снабдување со вода и гориво, канализациски практики во заедниците, како и политики за други основни услуги и снабдување во време на недостиг или природни катастрофи.

e5308 Комунални услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5309 Комунални услуги, системи и политики, недефинирани

e535 Комуникациски услуги, системи и политики

Услуги, системи и политики за пренос и размена на информации.

e5350 Комуникациски услуги

Услуги и програми за пренесување информации на различни начини, како што се по телефон, факс, копнена и авионска пошта, електронска пошта и други компјутерски-базирани системи (на пример, телефонско реле, телетип, телетекст, и интернет-услуги), вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

Не вклучува: медиумски услуīи (e5600)

e5351 Комуникациски системи

Административни механизми за контрола и мониторинг, како што се регулаторни органи за телекомуникации и други такви тела кои го регулираат преносот на информации на различни начини, вклучувајќи по телефон, факс, копнена и авионска пошта, електронска пошта и со компјутерски-базирани системи.

e5352 Комуникациски политики

Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува преносот на информации на различни начини, вклучувајќи по телефон, факс, пошта, електронска пошта и компјутерски-базирани системи, како на пример, подобност за пристап до комуникациски услуги, услови за поштенска адреса и стандарди за обезбедување телекомуникации.

e5358 Комуникациски услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5359 Комуникациски услуги, системи и политики, недефинирани

e540 Транспортни услуги, системи и политики

Услуги, системи и политики за овозможување лицата или стоките да се движат и да се преместуваат од едно место на друго.

e5400 Транспортни услуги

Услуги и програми за движење на лица или стоки по патишта, патеки, железница, по воздух или вода, со јавен или приватни транспорт, вклучувајќи ги оние кои ги обезбедуваат овие услуги.
Не вклучува: ӣроизводи за лична мобилносӣ и ӣрансӣорӣ (e115)

e5401 Транспортни системи

Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои са регулира движењето на лица или стоки по патишта, патеки, железница, по воздух или вода, како што се системи за утврдување подобност за работа со возила и спроведување и мониторирање на здравствено-безбедносните стандарди во врска со употребата на различни видови транспорт.

Не вклучува: услуīи, сисӣеми и ӣолиӣики за социјално осиīурување (e570)

e5402 Транспортни политики
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува движењето на лица или стоки по патишта, патеки, железница, по воздух или вода, како што се акти и политики за планирање на транспортот, политики за обезбедување јавен превоз и пристап до него.

e5408 Транспортни услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5409 Транспортни услуги, системи и политики, недефинирани

e545 Услуги, системи и политики за цивилна заштита

Услуги, системи и политики за заштита на лица и имот.

Не вклучува: комунални услуги, системи и политики (e530)

e5450 Услуги за цивилна заштита
Услуги и програми организирани од заедницата, заради заштита на луѓето и имотот, како што се противпожарни служби, полиција, служби за итни случаи и брза помош, вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5451 Системи за цивилна заштита
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира заштитата на луѓето и имотот, како што се системи со кои се организираат услугите на полицијата, противпожарните служби, и службите за итни случаи и брза помош.

e5452 Политики за цивилна заштита
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува заштитата на луѓето и имотот, како што се политики со кои се уредуваат услугите на полицијата, противпожарните служби, службите за итни случаи и за брза помош.

e5458 Услуги, системи и политики за цивилна заштита, поинаку дефинирани

e5459 Услуги, системи и политики за цивилна заштита, недефинирани

e550 Правни услуги, системи и политики

Услуги, системи и политики кои се однесуваат на законодавството и другото право на земјата.

e5500 Правни услуги
Служби и програми за обезбедување на авторитетот на државата дефиниран со закон, како на пример, судови, трибунали и други агенции за сослушување и решавање граѓански парници и кривични судски процеси, застапување од адвокати, нотарски услуги, медијација, арбитража и воспитно-поправни или казнени установи, вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5501 Правни системи
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се уредува спроведувњето на правдата, како што се системи за спроведување и мониторирање на формални правила (на пример, закони, прописи, обичајно право, верско право, меѓународни закони и конвенции).

e5502 Правни политики
Законодавство, прописи и стандарди, како што се закони, обичајно право, верско право, меѓународни закони и конвенции, со кои се уредува спроведувањето на правдата.

e5508 Правни услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5509 Правни услуги, системи и политики, недефинирани

e555 Услуги, системи и политики за здружување и организирање

Услуги, системи и политики кои се однесуваат на групи луѓе што се здружиле при следење заеднички, некомерцијални интереси, често со структура на придружно членство.

e5550 Услуги за здружување и организирање
Услуги и програми што ги обезбедуваат лица кои се здружиле заедно при следење заеднички, некомерцијални интереси, со луѓе кои имаат исти интереси, кога обезбедувањето такви услуги е поврзано со членство, како што се здруженија и организации кои нудат одмор и рекреација, спортски, културни, верски и услуги на меѓусебна помош.

e5551 Системи за здружување и организирање
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулираат односите и активностите на лица кои се здружиле околу заеднички некомерцијални интереси, како и основање и водење здруженија и организации како што се организации за меѓусебна помош, забавно-рекреативни организации, културни и религиозни здруженија и непрофитни организации.

e5552 Политики за здружување и организирање
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредуваат односите и активностите на лица што се здружиле околу заеднички некомерцијални интереси, како што се политики со кои се уредува основање и водење здруженија и организации, вклучувајќи и организации за меѓусебна помош, забавно-рекреативни организации, културни и верски здруженија, и непрофитни организации.

e5558 Услуги, системи и политики за здружување и организирање, поинаку дефинирани

e5559 Услуги, системи и политики за здружување и организирање, недефинирани

е560 **Медиумски услуги, системи и политики**
Услуги, системи и политики за обезбедување масовна комуникација преку радио, телевизија, весници и интернет.

е5600 **Медиумски услуги**
Услуги и програми насочени кон обезбедување масовна комуникација, како што се радио, телевизија, авторски услуги, услуги на новинско известување, весници, услуги во Брајово писмо и компјутерски-базирана масовна комуникација (Ворлд Вајд Веб, интернет), вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

Не вклучува: комуникациски услуги (е5350)

е5601 **Медиумски системи**
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира обезбедување вести и информации до широката јавност, како што се стандарди со кои се уредува содржината, дистрибуцијата, распространувањето, пристапот и начините на комуникација преку радио, телевизија, услуги на новинско известување, весници и компјутерски-базирана масовна комуникација (Ворлд Вајд Веб, интернет).

Вклучува: барања за обезбедување авторски прилози на телевизија, верзии на весници или други публикации во Брајово писмо, и телетекст-радио преноси

Не вклучува: комуникациски системи (е5351)

е5602 **Медиумски политики**
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува обезбедување вести и информации до широката јавност, како што се политики со кои се уредува содржината, дистрибуцијата, распространувањето, пристапот и начините на комуникација преку радио, телевизија, услуги на новинско известување, весници и компјутерски-базирана масовна комуникација (Ворлд Вајд Веб, интернет).

Не вклучува: комуникациски политики (е5352)

е5608 **Медиумски услуги, системи и политики, поинаку дефинирани**

е5609 **Медиумски услуги, системи и политики, недефинирани**

е565 **Економски услуги, системи и политики**
Услуги, системи и политики кои се однесуваат на целиот систем на производство, дистрибуција, потрошувачка и употреба на стоки и услуги.

Не вклучува: услуги, системи и политики за социјално осигурување (е570)

е5650 **Економски услуги**
Услуги и програми насочени кон вкупно производство, дистрибуција, потрошувачка и употреба на стоки и услуги, како што се приватниот комерцијален сектор (на пример, фирми, корпорации, приватни профитни претпријатија), јавниот сектор (на пример, јавни, комерцијални услуги како што се задруги и корпорации), финансиски организации (на пример, банки и осигурителни услуги), вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

Не вклучува: комунални услуги (е5300); услуги за работна сила и вработување (е5900)

e5651 Економски системи
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира производство, дистрибуција, потрошувачка и употреба на стоки и услуги, како што се системи за спроведување и мониторирање на економските политики.

Не вклучува: комунални системи (e5301); системи за работна сила и вработување (e5901)

e5652 Економски политики
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува производство, дистрибуција, потрошувачка и употреба на стоки и услуги, како што се економските доктрини усвоени и спроведувани од владите.

Не вклучува: комунални политики (e5302); политики за работна сила и вработување (e5902)

e5658 Економски услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5659 Економски услуги, системи и политики, недефинирани

e570 Услуги, системи и политики за социјално осигурување
Услуги, системи и политики за обезбедување поддршка на приходите на лица кои поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат државна помош што се финансира или преку општи даночни приходи или преку шеми на придонеси.

Не вклучува: економски услуги, системи и политики (e565)

e5700 Услуги за социјално осигурување
Услуги и програми за обезбедување поддршка на приходите на лица кои поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат државна помош што се финансира или преку општи даночни приходи или преку шеми на придонеси, како што се услуги за утврдување подобност, доставување или дистрибуција на парична помош за следните видови програми: програми за социјална помош (на пример, заштита без плаќање придонеси, надомест за сиромаштија или за други потреби), програми за социјално осигурување (на пример, осигурување со плаќање придонеси за случаи на несреќа или невработеност) и инвалидско и сродно пензиско осигурување (на пример, замена на приход), вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

Не вклучува: здравствени услуги (e5800)

e5701 Системи за социјално осигурување
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулираат програми и планови за обезбедување поддршка на приходите на лица кои, поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат државна помош, како на пример, системи за спроведување правила и прописи што се однесуваат на подобност за социјална помош, заштита, осигурување при невработеност, пензии и инвалидско осигурување.

e5702 Политики за социјално осигурување
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредуваат програми и планови за обезбедување поддршка на приходите на лица кои, поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат државна помош, како на пример, закони и прописи што се однесуваат на подобност за социјална помош, заштита, осигурување при невработеност, инвалидски и сродни пензии и инвалидско осигурување.

e5708 Услуги, системи и политики за социјално осигурување, поинаку дефинирани

e5709 Услуги, системи и политики за социјално осигурување, недефинирани

e575 Услуги, системи и политики за општа социјална помош
Услуги, системи и политики за обезбедување поддршка на оние кои бараат помош во области како што се пазарење, домашна работа, превоз, грижа за себе и грижа за другите, со цел поцелосно да функционираат во општеството.

Не вклучува: давачели на лична неīа и лични асисшенши (е340); услуīи, сисшеми и ūолишики за социјално осиīурување (е570);); здравсшвени услуīи, сисшеми и ūолишики (е580)

e5750 Услуги за општа социјална помош
Услуги и програми за обезбедување социјална поддршка на лицата кои, поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат државна помош во областите на пазарење, домашна работа, превоз, грижа за себе и грижа за другите, со цел поцелосно да функционираат во општеството.

e5751 Системи за општа социјална помош
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулираат програми и планови за обезбедување социјална поддршка на лица кои поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат таква поддршка, вклучувајќи ги и системите за спроведување на правила и прописи што се однесуваат на подобност за социјална помош и обезбедување на овие услуги.

e5752 Политики за општа социјална помош
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредуваат програми и планови за обезбедување социјална поддршка на лица кои поради старост, сиромаштија, невработеност, здравствена состојба или попреченост, бараат таква поддршка, вклучувајќи и закони и прописи со кои се уредува подобност за социјална поддршка.

e5758 Услуги, системи и политики за општа социјална помош, поинаку дефинирани

e5759 Услуги, системи и политики за општа социјална помош, недефинирани

e580 **Здравствени услуги, системи и политики**

Услуги, системи и политики за превенција и лекување на здравствени проблеми, обезбедување медицинска рехабилитација и промоција на здрав начин на живот.

Не вклучува: услуги, системи и политики за општа социјана помош (e575)

e5800 **Здравствени услуги**

Услуги и програми на локално, општинско, регионално, или на национално ниво, а во насока на обезбедување интервенции за поединци, заради нивна физичка, психичка и социјална благосостојба, како што се услуги за унапредување на здравјето и превенција на болестите, услуги во примарната здравствена заштита, акутна нега, рехабилитација и услуги на долготрајна нега; услуги што се финансираат јавно или приватно, обезбедени врз краткорочна, долгорочна, периодична или еднократна основа, во различна поставеност, како на пример, во заедницата, дома, на училиште и на работа, во општи болници, специјалистички болници, клиники и установи за здравствена заштита со и без престој, вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5801 **Здравствени системи**

Административни механизми за контрола и мониторинг со кои се регулираат низата услуги што им се даваат на лицата заради нивна физичка, психичка и социјална благосостојба, во различна поставеност, вклучувајќи и во заедницата, дома, на училиште и на работа, во општи болници, во специјалистички болници, клиники, и во установи за здравствена заштита со и без престој, како на пример, системи за спроведување прописи и стандарди со кои се утврдува подобност за услуги, обезбедување на помагала, асистивна технологија или друга приспособена опрема, и законодавство, како што се здравствени акти со кои се уредуваат карактеристиките на здравствениот систем како што се пристапност, универзалност, преносливост, јавно финансирање и сеопфатност.

e5802 **Здравствени политики**

Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредуваат низа услуги што им се даваат на лицата заради нивна физичка, психичка и социјална благосостојба, во различна поставеност, вклучувајќи во заедницата, дома, на училиште и на работа, во општи болници, специјалистички болници, клиники, и во установи за здравствена заштита со и без престој, како на пример, политики и стандарди со кои се утврдува подобност за услуги, обезбедување на помагала, асистивна технологија или друга адаптирана опрема, и законодавство како што се здравствени акти со кои се уредуваат карактеристките на здравствениот систем како пристапност, универзалност, преносливост, јавно финансирање и сеопфатност.

e5808 **Здравствени услуги, системи и политики, поинаку дефинирани**

e5809 **Здравствени услуги, системи и политики, недефинирани**

e585 Услуги, системи и политики за образование и обука
Услуги, системи и политики за стекнување, одржување и подобрување на знаењата, експертизата и стручните или уметнички вештини. Види Меѓународна стандардна класификација на образованието, на УНЕСКО (ISCED-1997).

e5850 Услуги на образование и обука
Услуги и програми за образование и стекнување, одржување и подобрување на знаењата, експертизата и стручните или уметнички вештини, како на пример, оние за различни нивоа на образование (на пр, предучилишно, основно, средно училиште, институции за пост-средно образование, стручни програми, програми за обука и вештини, пракса и континуирана едукација), вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

e5851 Системи за образование и обука
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира реализацијата на образовни програми, како што се системи за спроведување на политики и стандарди со кои се утврдува подобност за јавно или приватно образование и посебни програми според потребите; локални, регионални или национални одбори за образование или други авторитетни тела кои ги уредуваат карактеристиките на образовните системи, вклучувајќи наставни планови и програми, големина на паралелки, број на училишта во регионот, надоместоци и субвенции, специјални програми за оброци и услуги на грижа по наставата.

e5852 Политики за образование и обука
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува спроведување на образовни програми, како што се политики и стандарди со кои се утврдува подобностза јавно или приватно образование и за посебни програми според потребите, и со кои се диктира структурата на локални, регионални или национални одбори за образование или други авторитетни тела кои ги уредуваат карактеристиките на образовниот систем, вклучувајќи и големина на паралелки, број на училишта во регионот, надоместоци и субвенции, специјални програми за оброци и грижа по наставата.

e5858 Услуги, системи и политики за образование и обука, поинаку дефинирани

e5859 Услуги, системи и политики за образование и обука, недефинирани

e590 **Услуги, системи и политики за работна сила и вработување**
Услуги, системи и политики во врска со наоѓање соодветна работа за лица кои се невработени или се во потрага по поинаква работа или, за поддршка на лица кои се веќе вработени, а кои бараат унапредување.

Не вклучува: економски услуги, системи и политики (е565)

е5900 **Услуги за работна сила и вработување**
Услуги и програми што ги обезбедуваат локални, регионални или национални влади, или приватни организации за наоѓање соодветна работа на лица кои се невработени или се во потрага по поинаква работа, или за поддршка на лица кои се веќе вработени, како што се услуги на барање и подготовка за вработување, повторно вработување, распоредување на работно место, разрешување од работно место, стручна надградба, здравје и безбедност на работа, како и услуги за работната средина (на пример, ергономија, услуги на човечки ресурси и управување со кадри, услуги за работни односи, услуги на професионално здружување), вклучувајќи ги и оние кои ги обезбедуваат овие услуги.

е5901 **Системи за работна сила и вработување**
Административни механизми за контрола и мониторинг, со кои се регулира распределбата на занимања и други форми на платена работа во стопанството, како што се системи за спроведување политики и стандарди за создавање нови работни места, безбедност на работното место, наменско и конкурентно вработување, стандарди и закони за работни односи, и синдикати.

е5902 **Политики за работна сила и вработување**
Законодавство, прописи и стандарди со кои се уредува распределбата на занимања и други форми на платена работа во стопанството, како што се стандарди и политики за создавање нови работни места, безбедност на работното место, наменско и конкурентно вработување, стандарди и закони за работни односи, и синдикати.

е5908 **Услуги, системи и политики за работна сила и вработување, поинаку дефинирани**

е5909 **Услуги, системи и политики за работна сила и вработување, недефинирани**

e595 **Политички услуги, системи и политики**
Услуги, системи и политики поврзани со гласање на избори и владеење на земји, региони и заедници, како и со меѓународни политички организации.

е5950 **Политички услуги**
Услуги и структури како што се локални, регионални и национални влади, меѓународни организации и лица кои се избрани или назначени на позиции во рамките на овие структури, како што се Обединетите нации, Европската унија, влади, регионални власти, локални селски власти, традиционални лидери.

e5951 Политички системи
Структури и поврзани активности со кои се организира политичко-економската власт во општеството, како што се извршната и законодавната власт, и уставните или други правни извори од кои тие го црпат својот авторитет, како што се политичко-организациски доктрини, устави, органи на извршната и законодавната власт, војската.

e5952 Политички политики
Закони и политики формулирани и спроведувани преку политички системи со кои се уредува функционирањето на политичкиот систем, како што се политики за изборни кампањи, регистрација на политички партии, гласање, како и членство во меѓународни политички организации, вклучувајќи договори, уставно и друго законодавство и регулатива за правно уредување.

e5958 Политички услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e5959 Политички услуги, системи и политики, недефинирани

e598 Услуги, системи и политики, поинаку дефинирани

e599 Услуги, системи и политики, недефинирани

МКФ

Анекси

Анекс 1

Таксономски и терминолошки прашања

Класификацијата МКФ е организирана во хиерархиска шема, земајќи ги предвид следниве стандардни таксономски принципи:

- Компонентите „Телесни функции и структури", „Активност и учество" и „Фактори на средината" се класифицирани независно. Оттука, термин опфатен во една компонента не се повторува во друга.
- Во секоја компонента, категориите се подредени во шема „стебло-гранка-лист", така што категоријата од пониско ниво ги има атрибутите на категориите од повисоко ниво во кои е член.
- Категориите меѓусебно се исклучуваат, т.е. не постојат две категории од исто ниво што делат сосема исти атрибути. Сепак, ова не треба да се меша со употребата на повеќе од една категорија за класификација на функционирањето на одреден поединец. Таквата пракса се дозволува, па дури и се поттикнува, кога е потребно.

1. Термини за категориите во МКФ

Термините претставуваат означување на дефинирани концепти со јазични изрази, како што се зборови или фрази. Повеќето од термините за кои се појавува конфузија се користат со здраворазумско значење во секојдневниот говор и пишување. На пример, оштетување/нарушување, попреченост и хендикеп често се користат наизменично во секојдневниот контекст, иако во верзијата на ICIDH од 1980 г., овие термини се утврдени со дефиниции, кои им даваат прецизно дефинирано значење. Во текот на процесот на ревизија, терминот „хендикеп" беше напуштен, а „попреченост" се користеше како општ термин за сите три перспективи - телесна, индивидуална и општествена. Меѓутоа, потребни се јасност и прецизност за да се дефинираат различните концепти, за да може да се изберат соодветни термини со кои недвосмислено ќе се изразат основните поими. Ова е особено важно затоа што МКФ, како пишана класификација, ќе биде преведена на многу јазици. Подалеку од заедничкото разбирање на концептите, од суштинско значење е и да се постигне договор околу терминот кој најдобро ја одразува содржината на секој јазик. Може да има многу алтернативи, па треба да се донесат одлуки врз основа на прецизноста, прифатливоста, и вкупната корисност. Се надеваме дека корисноста на МКФ ќе оди рака под рака со нејзината јасност.

Со оваа цел на ум, во продолжение се дадени забелешки за некои од термините што се користат во МКФ:

Благосостојба претставува општ термин кој го опфаќа целиот универзум на домени на човечкиот живот, вклучувајќи ги физичките, менталните и општествените аспекти што сочинуваат нешто што може да се нарече „добар живот". Домените на здравјето се подмножество на домените кои го сочинуваат целиот универзум на човечкиот живот. Овој однос е прикажан во следниот дијаграм кој ја претставува благосостојбата:

Сл. 1 Универзум на благосостојбата

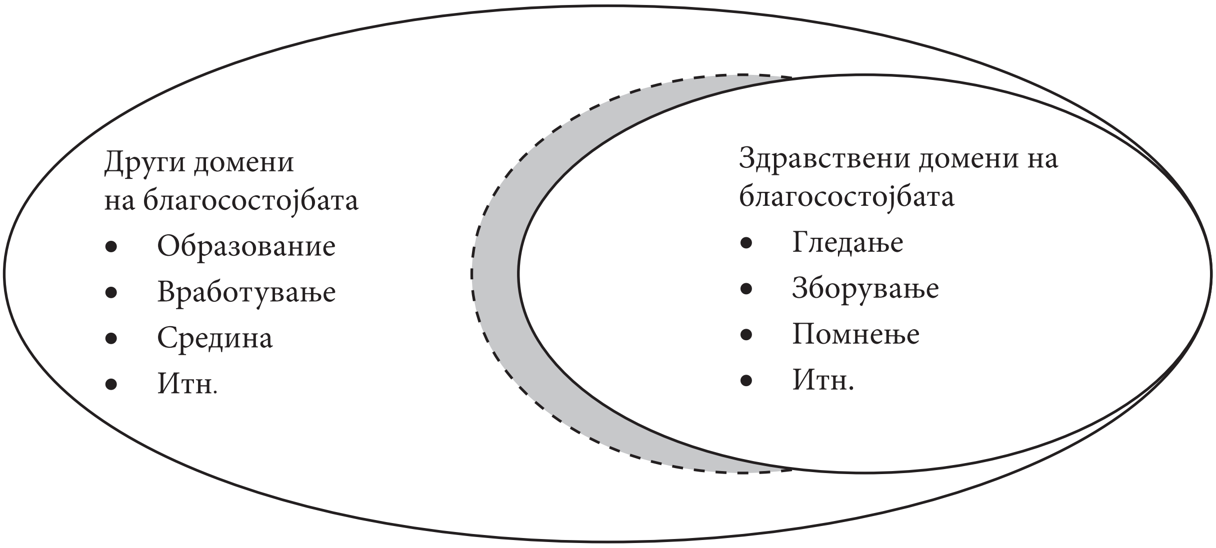

Здравствени состојби и домени на здравјето: Здравствена состојба е степенот на функционирање во даден домен на здравјето на МКФ. Домените на здравјето означуваат области од животот кои се толкуваат под поимот „здравје“ , како што се оние кои, за целите на здравствените системи, се дефинираат како примарна одговорност на здравствениот систем. МКФ не диктира фиксна граница меѓу здравјето и домените поврзани со здравјето. Може да постои и сива зона, во зависност од различните теории за здравјето и елементите поврзани со здравјето кои потоа може да се мапираат во домените на МКФ.

Состојби поврзани со здравјето и домени поврзани со здравјето: Состојба поврзана со здравјето е степенот на функционирање во даден домен поврзан со здравјето на МКФ. Домените поврзани со здравјето се оние области на функционирање кои иако имаат силна поврзаност со здравствената состојба, најверојатно не се примарна одговорност на здравствениот систем, туку на други системи кои придонесуваат кон севкупната благосостојба. Во МКФ се опфатени само таквите домени на благосостојба поврзани со здравјето.

Засегната здравствена состојба е општ термин за болест (акутна или хронична), нарушување, повреда или траума. Засегнатата здравствена состојба може да вклучи и други околности, како што се бременост, стареење, стрес, конгенитална аномалија, или генетски предиспозиции. Засегнатите здравствени состојби се кодирани со помош на МКБ-10.

Функционирање е општ термин за телесни функции, телесни структури, активност и учество. Тој ги означува позитивните аспекти на интеракцијата меѓу поединецот (со засегната здравствена состојба) и контекстуалните фактори на тој поединец (срединските и индивидуалните фактори).

Попреченост е општ термин за оштетувања, лимитираност на активноста и ограничувања на учеството. Тој ги означува негативните аспекти на интеракцијата меѓу поединецот (со засегната здравствена состојба) и контекстуалните фактори на тој поединец (срединските и индивидуалните фактори).

Телесни функции се физиолошките функции на телесните системи, вклучувајќи ги и психичките функции. „Тело“ се однесува на човечкиот организам во целост, па така, го вклучува и мозокот. Оттука, менталните (или психичките) функции се подведени под телесните функции. Статистичката норма за луѓето се смета како стандард за овие функции.

Телесни структури се структурните или анатомски делови од телото, како што се органите, екстремитетите и нивните составни делови класифицирани според телесните системи. Статистичката норма за луѓето се смета како стандард за овие структури.

Оштетување/нарушување е загуба или абнормалност во телесната структура или физиолошката функција (вклучувајќи ги и менталните функции). Абнормалност овде се користи строго за означување значајни варијации од утврдените статистички норми (т.е. како отстапување од стандардната вредност за популацијата во рамките на измерените стандардни норми) и треба да се користи само во оваа смисла.

Активност е извршување на задача или постапка од страна на поединецот. Таа претставува индивидуална перспектива на функционирањето.

Лимитираност на активноста[17] се тешкотиите што може да ги има поединецот при извршување на активностите. Лимитираноста на активноста може да варира од мало до сериозно отстапување во смисла на квалитетот или квантитетот на извршување на активноста, на начин и во обем што се очекува од лица кои немаат засегната здравствена состојба.

Учество е вклученоста на лицето во животни ситуации. Тоа ја претставува општествената перспектива на функционирањето.

Ограничувања на учеството[18] се проблемите што поединецот може да ги доживее при вклучување во животни ситуации. Присуството на ограничување на учеството се определува со споредување на учеството на поединецот со она што се очекува од поединец без попреченост во таа култура или општество.

Контекстуални фактори се факторите кои заедно го сочинуваат целосниот контекст на животот на поединецот, и особено заднината во однос на која се класифицираат здравствените состојби во МКФ. Постојат две компоненти на контекстуалните фактори: Фактори на средината и Индивидуални фактори.

Фактори на средината претставуваат компонента од МКФ и се однесуваат на сите аспекти на екстерниот или надворешниот свет, кои го формираат контекстот на животот на поединецот и како такви, имаат влијание врз функционирањето на тоа лице. Факторите на средината го вклучуваат физичкиот свет и неговите карактеристики, физичкиот свет создаден од човекот, другите луѓе во различни односи и улоги, ставовите и вредностите, општествените системи и услуги, и политиките, правилата и законите.

Индивидуални фактори се контекстуалните фактори кои се однесуваат на поединецот, како што се возраста, полот, социјалниот статус, животните искуства и така натаму, а кои во моментов не се класифицирани во МКФ, но кои корисниците може да ги вклучат во својата примена на класификацијата.

---

17 „Лимитираност на активноста“ го заменува терминот „инвалидност“ што се користи во верзијата на ICIDH од 1980 година.

18 „Ограничување на учеството“ го заменува терминот „хендикеп“ употребен во верзијата на ICIDH од 1980 година.

Олеснувачки факшори се факторите во средината на лицето кои, преку своето отсуство или присуство, го подобруваат функционирањето и ја намалуваат попреченоста. Тие опфаќаат аспекти како што се пристапна физичка средина, достапност на релевантна асистивна технологија, и позитивни ставови на луѓето кон попреченоста, како и услуги, системи и политики чија цел е да се зголеми вклученоста на сите луѓе со засегната здравствена состојба во сите области на животот. Отсуството на некаков фактор, исто така, може да биде олеснувачка околност, како на пример, отсуството на стигма и негативни ставови. Олеснувачките фактори може да спречат оштетувањето или лимитираноста на активноста да станат ограничување на учеството, бидејќи реалната изведба на активностите се подобрува и покрај проблемот што лицето го има со капацитетот.

Бариери се факторите во средината на лицето кои, преку своето отсуство или присуство, го ограничуваат функционирањето и создаваат попреченост. Тие опфаќаат аспекти како што се непристапна физичка средина, недостаток на релевантна асистивна технологија, и негативни ставови на луѓето кон попреченоста, како и услуги, системи и политики кои или не постојат, или пак го попречуваат учеството на сите луѓе со засегната здравствена состојба во сите области од животот.

Капацишеш е конструкт кој го посочува, како квалификатор, највисокиот веројатен степен на функционирање што лицето може да го достигне во некој домен од листата „Активност и учество“ во даден момент. Капацитетот се мери во униформна или стандардна средина, па така ја одразува средински прилагодената оспособеност на поединецот. Компонентата „Фактори на средината“ може да се употреби за опишување на карактеристиките на ваквата униформна или стандардна средина.

Изведба е конструкт, со кој се опишува, како квалификатор, што поединците прават во својата актуелна средина, па така, се внесува аспектот на вклученост на лицето во животни ситуации. И актуелната средина се опишува со помош на компонентата „Фактори на средината“.

Сл. 2 Структура на МКФ

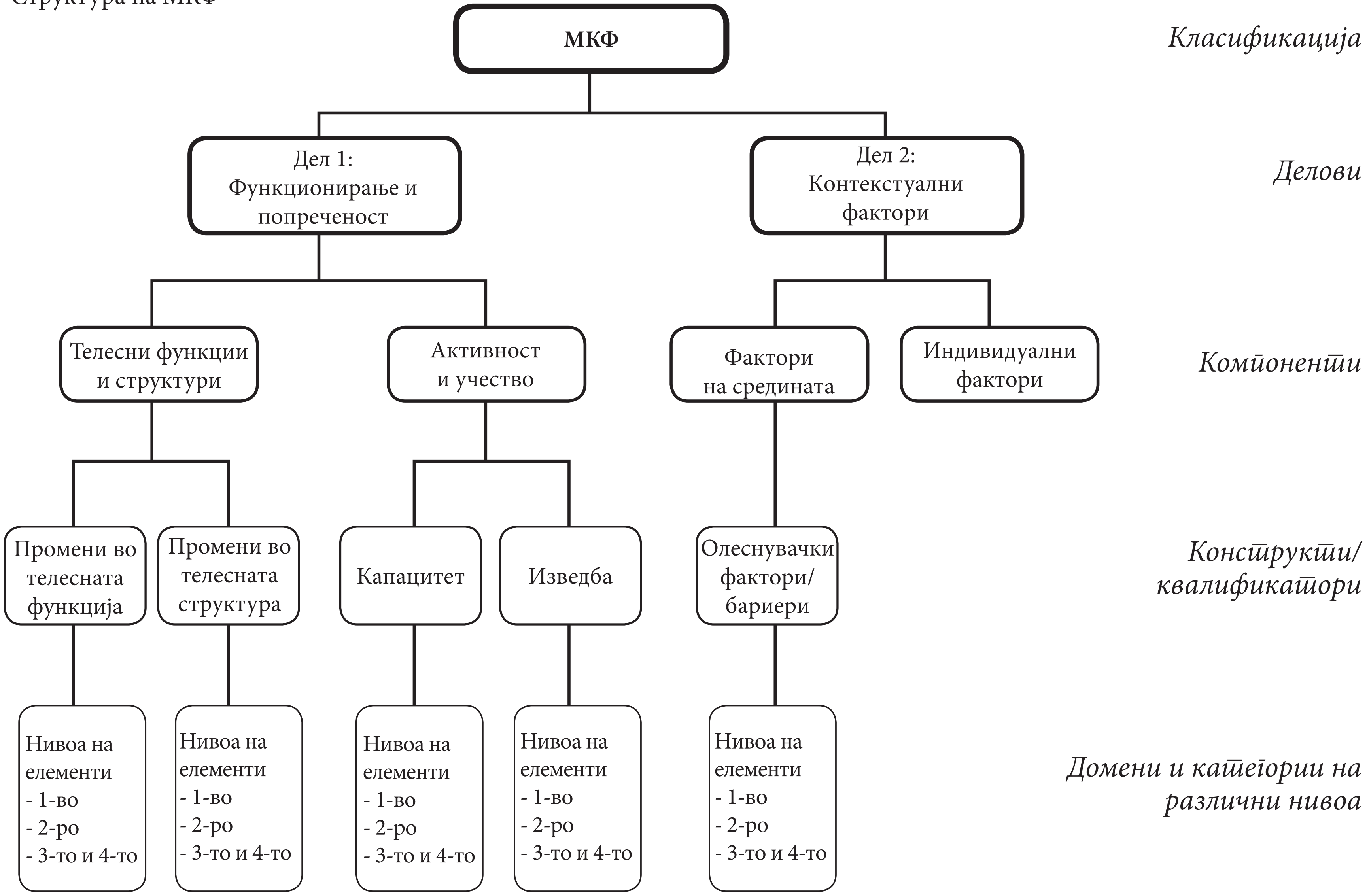

2. МКФ како класификација

За да се разбере вкупната класификација на МКФ, важно е да се разбере нејзината структура. Ова е одразено во дефинициите на следниве термини и илустрирано на Сл. 2.

Класификација е целокупната структура и универзумот на МКФ. Во хиерархијата, ова е главниот термин.

Дел на класификацијата е секоја од двете главни поделби на класификацијата.

- Дел 1 опфаќа „Функционирање и попреченост"
- Дел 2 опфаќа „Контекстуални фактори".

Компоненти се секоја од двете главни поделби на деловите.

Компонентите на Дел 1 се:

- Телесни функции и структури
- Активност и учество.

Компонентите на Дел 2 се:

- Фактори на средината
- Индивидуални фактори (кои не се класифицирани во МКФ).

Конструктите се дефинирани со помош на квалификатори со релевантни кодови.

Има четири конструкта за Дел 1 и еден за Дел 2.

За Дел 1, конструктите се:

- Промени во телесната функција
- Промени во телесната структура
- Капацитет
- Изведба

За Дел 2, конструктот е:

- Олеснувачки фактори или бариери во факторите на средината

Домени се практичната, целисходна низа од поврзани физиолошки функции, анатомски структури, активности, задачи, или области на животот. Домените ги сочинуваат различните поглавја и блокови во рамките на секоја компонента.

Категории се класи и поткласи во рамките на еден домен од некоја компонента, т.е. единици на класификација.

Нивоата ја сочинуваат хиерархиската подреденост наведувајќи ги деталите во категориите (т.е. зрнестата структура на домените и категориите). Првото ниво ги опфаќа сите елементи од второто ниво, и така натаму.

3. Дефиниции за категориите во МКФ

Дефинициите се искази во кои се изнесени основните атрибути (т.е. квалитети, својства или односи) на концептот означен со категоријата. Со дефиницијата се наведува каков вид работа или појава означува терминот, а оперативно, се посочува како таа се разликува од другите поврзани работи или појави.

За време на формулацијата на дефинициите за категориите во МКФ, беа земени предвид следниве идеални карактеристики на оперативните дефиниции, заедно со она што тие го вклучуваат и не го вклучуваат:

- Дефинициите треба да бидат целисходни и логички доследни.
- Со нив концептот замислен со категоријата мора еднозначно да се определи .
- Во нив мора да се изнесат основните атрибути на концептот - како наменските (она што концептот го означува во суштина), така и пошироките атрибути (т.е. на кои предмети и појави концептот се однесува).
- Дефинициите треба да бидат прецизни, недвосмислени, и да го опфаќаат целосното значење на терминот.
- Тие треба да бидат изразени во оперативна смисла (на пример, во смисла на сериозноста, времетраењето, релативната важност, како и можната поврзаност со други аспекти).
- Тие треба да избегнуваат кружност, т.е. самиот термин, или некој негов синоним не треба да се појавува во дефиницијата, ниту пак треба да вклучува термин дефиниран на друго место со помош на првиот термин објаснет во дефиницијата.
- Кога е соодветно, тие треба да се однесуваат на можни етиолошки или интерактивни фактори.
- Тие мора да одговараат на атрибутите на термините од повисок ранг (на пр., термин од трето ниво треба да ги содржи општите карактеристики на категоријата од второ ниво на која ѝ припаѓа).
- Тие мора да бидат во согласност со атрибутите на подредените термини (на пр., атрибутите на термин од второ ниво не смее да бидат противречни со термините од трето ниво под него).
- Тие не смее да бидат фигуративни или метафорични, туку оперативни.
- Тие треба да содржат емпириски искази кои може да се набљудуваат, да се испитаат или да се констатираат преку индиректни средства.
- Тие треба да бидат изразени со што понеутрални термини, без непотребна негативна конотација.
- Тие треба да бидат кратки и кога е можно, да избегнуваат стручни термини (со исклучок на некои термини во „Телесни функции и структури“).
- Во нив треба да се наведе што вклучуваат, преку давање синоними и примери во кои се земени предвид културните разлики и разликите низ животот.
- Во нив треба да се наведе што не вклучуваат, со цел да се предупредат корисниците на можни забуни со сродни термини.

4. Дополнителна забелешка за терминологијата

Во основата на терминологијата на секоја класификација е темелната разлика меѓу појавите што се класифицираат и структурата на самата класификација. Како општо прашање, важно е да се разграничи меѓу светот и термините што ги користиме за да го опишеме светот. На пример, термините „димензија" или „домен" може прецизно да се дефинираат за да се однесуваат на светот, а „компонента" и „категорија" да се дефинираат за да се однесуваат само на класификацијата.

Во исто време, постои усогласеност (т.е. соодветна функција) меѓу овие термини, па широк спектар корисници може да ги користат наизменично. За поспецијализирани барања, на пр., за база на податоци и за научно моделирање, од суштинско значење е корисниците, одвоено и со јасно разграничена терминологија, да ги утврдат елементите на концепцискиот модел и елементите на структурата на класификацијата. Меѓутоа, се чинеше дека прецизноста и чистотата што ќе ги обезбеди таков пристап не вреди за цената што ќе се плати за нивото на апстракција кое може да ја поткопа корисноста на МКФ, или уште поважно, да го ограничи опсегот на потенцијални корисници на оваа класификација.

Анекс 2

Упатства за кодирање во МКФ

МКФ е наменета за кодирање на различни здравствени и состојби поврзани со здравјето[19]. На корисниците цврсто им се препорачува да го прочитаат воведот на МКФ пред да ги проучат правилата и упатствата за кодирање. Исто така, многу е препорачливо корисниците да добијат обука за користење на класификацијата преку СЗО и нејзината мрежа на центри за соработка.

Во продолжение се дадени карактеристиките на класификацијата што имаат влијание врз нејзината употреба.

1. Организација и структура

Делови на класификацијата

МКФ е организирана во два дела.

Дел 1 се состои од следниве компоненти:

- Телесни функции и телесни структури
- Активност и учество.

Дел 2 се состои од следниве компоненти:

- Фактори на средината
- Индивидуални фактори (во моментов не се класифицирани во МКФ).

Овие компоненти се означени со префикси во секој код.

- *b* за телесните функции и
- *s* за телесните структури
- *d* за активноста и учеството
- *e* за факторите на средината

Префиксот *d* ги означува домените во компонентата за активност и учество. По избор на корисникот, префиксот *d* може да се замени со *a* или *p*, за да означи активност и учество, соодветно.

19 Самата болест не треба да се кодира. Ова може да се направи со помош на Меѓународната статистичка класификација на болести и сродни здравствени проблеми, десетта ревизија (МКБ-10), која претставува класификација изработена за да се овозможи систематско евидентирање, анализа, толкување и споредување на податоците за морталитет и морбидитет околу дијагнози на болести и други здравствени проблеми. Корисниците на МКФ се поттикнуваат да ја користат оваа класификација во врска со МКБ-10 (видете страница 3 од Воведот, за преклопување меѓу класификациите)

Буквите *b*, *s*, *d* и *e* се проследени со нумерички код, кој започнува со бројот на поглавјето (една цифра), по кој следува второто ниво (две цифри), па третото и четвртото ниво (секое со по една цифра). На пример, во класификацијата на телесни функции постојат овие кодови:

b2	Сетилни функции и болка	(елемент од прво ниво)
b210	Функции на гледање	(елемент од второ ниво)
b2102	Квалитет на видот	(елемент од трето ниво)
b21022	Чувствителност на контраст	(елемент од четврто ниво)

Во зависност од потребите на корисникот, на секое ниво, може да се користи било кој број на применливи кодови. За да се опише состојбата на поединецот, може да се примени повеќе од еден код на секое ниво. Тие може да бидат независни или меѓусебно поврзани.

Во МКФ, на здравствената состојба на лицето може да ѝ се припишат низа кодови низ сите домени од компонентите на класификацијата. Максималниот број на кодови достапен за секоја примена е 34 на ниво на поглавје (8 за телесните функции, 8 за телесните структури, 9 за изведбата и 9 кодови за капацитетот), и 362 на второто ниво. На третото и четвртото ниво, има околу 1.424 кодови на располагање, кои заедно ја сочинуваат целосната верзија на класификацијата. Во реалната примена на МКФ, низа од 3 до 18 кодови може да биде доволна за опишување на случајот со прецизност на две нивоа (со три цифри). Општо земено, подеталната верзија на четири нивоа е наменета за специјалистички услуги (на пример, исход од рехабилитација, геријатрија, или ментално здравје), додека класификацијата на две нивоа може да се користи за истражувања и евалуација на здравствениот исход.

Домените треба да се кодираат според потребите во даден момент (т.е. како пресек на сликата добиена при средбата), што претставува стандардна позиција. Меѓутоа, можна е и употреба со текот на времето, со цел да се опише траекторија низ времето или процес. Во тој случај, корисниците треба да го посочат својот стил на кодирање и временската рамка што ја користат.

Поглавја
Секоја компонента на класификацијата е организирана во наслови на поглавја и домени, под кои се дадени вообичаените категории или конкретните елементи. На пример, во класификацијата на телесни функции, Поглавје 1 се занимава со сите ментални функции.

Блокови
Поглавјата често се поделени на „блокови“ од категории. На пример, во поглавјето 3 на класификацијата „Активност и учество“ (Комуникација), има три блока: Комуницирање—Примање (d310–d329), Комуницирање—Продуцирање (d330–d349), и Разговор и употреба на средства и техники за комуникација (d350–d369). Блоковите се дадени заради погодност на корисникот и, строго земено, не се дел од структурата на класификацијата, па нормално, нема да се користат за целите на кодирање.

Категории
Во секое поглавје има поединечни категории на две, три или на четири нивоа, секоја со кратка дефиниција и што вклучува, а што не вклучува, како што е погодно за да се помогне во изборот на соодветниот код.

Дефиниции
МКФ дава оперативни дефиниции на категориите на здравјето и категориите поврзани со здравјето, наспроти „народските“, т.е. лаичките дефиниции. Овие дефиниции ги опишуваат основните атрибути на секој домен (на пример, квалитет, својства и односи) и содржат информации за тоа што е вклучено, а што не е вклучено во секоја категорија. Дефинициите, исто така, ги содржат најчесто користените точки на процена, заради примена во анкети и прашалници, или алтернативно, за резултатите од инструментите на процена кодирани во смисла на МКФ. На пример, функциите на остринатa на видот се дефинирани во поглед на острина на едното и на двете очи на блиски и далечни растојанија, така што сериозноста на тешкотиите со остринатa на видот може да се кодира како „не постои“, „блага“, „умерена“, „тешка“ или „тотална“.

Термини во полето „Вклучува“
Термините во полето „Вклучува“ следуваат по дефиницијата на многу категории. Тие служат како водич за содржината на категоријата и не се сеопфатни. Во случај на елементи од второ ниво, термините во полето „Вклучува“ ги опфаќаат сите втемелени елементи од трето ниво.

Термини во полето „Не вклучува“
Термините во полето „Не вклучува“ се дадени кога, поради сличноста со друг термин, нивната примена може да се покаже како тешка. На пример, може да се помисли дека категоријата „Вршење нужда“ ја вклучува категоријата „Грижа за деловите од телото“. Меѓутоа, за двете да се разграничат, „Вршење нужда“ се исклучува од категоријата d520 „Грижа за деловите од телото“ и се кодира во d530.

Поинаку дефиниран(а,о,и)
На крајот од секоја втемелена група елементи од трето и четврто ниво, и на крајот од секое поглавје, дадени се категориите „поинаку дефиниран(а,о,и)“ (уникатно идентификувани со крајниот број во кодот, 8). Тие овозможуваат кодирање на аспекти на функционирањето кои не се опфатени во било која друга конкретна категорија. Кога ќе употреби „поинаку дефиниран(а,о,и)“, корисникот треба го наведе новиот елемент во дополнителна листа.

Недефиниран(а,о,и)

Последните категории во секоја втемелена група елементи од трето или четврто ниво и на крајот од секое поглавје, се категориите „недефиниран(а,о,и)“, со кои се овозможува кодирање на функциите кои се вклопуваат во групата, но за кои нема доволно информации за да се припишат на поконкретна категорија. Овој код има исто значење како терминот од второ или трето ниво веднаш над него, без дополнителни информации (кај блоковите, категориите „поинаку дефиниран(а,о,и)“ и „недефиниран(а,о,и)“ се споени во еден елемент, но секогаш се идентификуваат со крајниот број во кодот, 9).

Квалификатори
Кодовите на МКФ налагаат употреба на еден или повеќе квалификатори, со кои се означува, на пример, големината на степенот на здравје или сериозноста на проблемот во прашање. Квалификаторите се кодирани како еден, два или повеќе броја што следуваат по точката. Употребата на било кој код треба да биде придружена со барем еден квалификатор. Без квалификаторите, кодовите немаат битно значење (автоматски, СЗО ги толкува нецелосните кодови како означување отсуство на проблем -- xxx.00).

Првиот квалификатор за телесните функции и структури, изведбата и капацитетот, активноста и учеството, како и првиот квалификатор за факторите на средината сите го

опишуваат степенот на проблеми во соодветната компонента.

Сите компоненти се мерат со иста генеричка скала. Имањето проблем може да значи оштетување, лимитираност, ограничување или бариера, во зависност од конструктот. Соодветни квалификувачки зборови, како што е прикажано во заградите подолу, треба да се изберат во согласност со релевантниот домен на класификација (каде xxx го претставува бројот на доменот од второ ниво):

xxx.0	НЕМА проблем	(не постои, отсутен, занемарлив,…)	0–4 %
xxx.1	БЛАГ проблем	(мал, низок,…)	5–24 %
xxx.2	УМЕРЕН проблем	(среден, приличен,...)	25–49 %
xxx.3	СЕРИОЗЕН проблем	(висок, екстремен, …)	50–95 %
xxx.4	ЦЕЛОСЕН проблем	(тотален,…)	96–100 %
xxx.8	недефиниран(а,о,и)		
xxx.9	не е применливо		

Широк опсег на проценти е предвиден за оние случаи во кои се достапни калибрирани инструменти за процена или други стандарди за мерење на оштетувањето, лимитираноста на капацитетот, проблемот со изведбата или бариерата/олеснувачкиот фактор во средината. На пример, кога се кодира „нема проблем“ или „целосен проблем“, може да има отстапување (маргина на грешка) до 5%. „Умерен проблем“ се дефинира како вредност до половина на скалата за тотални тешкотии. Во различните домени, процентите треба да се калибрираат како перцентили во однос на стандардите за популацијата. За ваквата квантификација да се користи универзално, преку истражување треба да се развијат постапки за процена.

Во случајот на компонентата „Фактори на средината“, овој прв квалификатор може да се употреби и за означување на степенот на позитивни аспекти во средината, т.е. олеснувачки фактори. За нивно означување, може да се искористи истата скала 0-4 , но точката се заменува со знакот плус: на пример е110 + 2. Факторите на средината може да се кодираат или (i) во врска со секоја компонента; или (ii) без поврзаност со секоја компонента (види дел 3 подолу). Се претпочита првиот стил, бидејќи со него појасно се утврдуваат влијанието и атрибутивноста.

Дополнителни квалификатори

За различни корисници, можеби е соодветно и корисно да се додадат други видови информации за кодирањето на секој елемент. Постојат низа дополнителни квалификатори што би можеле да бидат корисни, како што се споменува подоцна.

Кодирање на позитивните аспекти
По избор на корисникот може да се развијат скали за кодирање со кои ќе се доловат позитивните аспекти на функционирањето:

Позитивни	Негативни
Телесни функции	Оштетување/Нарушување

Позитивни	Негативни
Активност	Лимитираност на активноста

Позитивни	Негативни
Учество	Ограничување на учеството

2. Општи правила за кодирање

Следниве правила се од суштинско значење за прецизно наоѓање информации за различните начини на употреба на класификацијата.

Изберете низа кодови за оформување на профилот на поединецот

Со МКФ се класифицираат здравјето и /состојбите поврзани со здравјето, па затоа е потребно да се доделат серија кодови кои најдобро го опишуваат профилот на функционирање на лицето. МКФ не е „класификација на настани“ како МКБ-10 во која одредена здравствена состојба се класифицира со единствен код. Бидејќи функционирањето на лицето може да биде засегнато на ниво на телото, на индивидуално и на општествено ниво, корисникот секогаш треба да ги земе предвид сите компоненти на класификацијата, имено, телените функции и структури, активноста и учеството, и факторите на средината. Иако не е реално да се очекува дека сите можни кодови ќе се употребат за секоја средба, во зависност од околностите на средбата, корисниците ќе ги изберат најистакнатите кодови за нивната намена да го опише даденото здравствено доживување.

Релевантни информации за кодовите

Кодираните информации се секогаш во контекст на здравствената состојба. Иако за користење на кодовите не е неопходно да се откријат врските меѓу здравствената состојба и аспектите на функционирање и попреченост кои се кодираат, МКФ е класификација на здравјето, па така се претпоставува присуство на некаков вид засегање на здравствената состојба. Затоа, информациите за тоа што лицето избира или не избира да прави не се поврзани со проблем во функционирањето што е во врска со некаква здравствена состојба, па не треба да се кодираат. На пример, ако лицето одлучи да не започнува нови односи со соседите поради други нездравствени причини, тогаш не е соодветно да се користи категоријата d7200, која ги опфаќа активностите на формирање односи. Спротивно на тоа, ако одлуката на лицето е поврзана со некакво засегање на здравствената состојба (на пример, депресија), тогаш кодот треба да се примени.

Информациите кои го одразуваат чувството на лицето за вклученост или задоволство со степенот на функционирање во моментов не се кодираат во МКФ. Натамошните истражувања може да обезбедат дополнителни квалификатори со кои ќе се овозможи кодирање и на овие информации.

Треба да се кодираат само оние аспекти на функционирањето на лицето релевантни за претходно дефинирана временска рамка. Функциите што се однесуваат на некаква претходна средба и кои немаат влијание врз сегашната средба не треба да се евидентираат.

Јасни информации за кодовите

При доделување на кодовите, корисникот не треба да изведува заклучоци за односот меѓу оштетувањето на телесните функции или структури, лимитираноста на активноста или ограничувањето на учеството. На пример, ако лицето има ограничување во функционирањето при движење наоколу, не е оправдано да се претпостави дека лицето има оштетување на функциите на движење. Слично на тоа, од фактот што лицето има ограничен капацитет за движење наоколу, неоправдано е да се заклучи дека има пробле-

ми со изведбата на движење наоколу. Корисникот мора да добие одделни експлицитни информации за телесните функции и структури, како и за капацитетот и изведбата (во некои случаи, како на пример, кај менталните функции, потребен е заклучок од други опсервации, затоа што самата телесна функција што се набљудува не е директно видлива).

Конкретни информации за кодовите

Здравјето и состојбите поврзани со здравјето треба да се евидентираат што поконкретно, со доделување на најсоодветната категорија во МКФ. На пример, најконкретниот код за лице со ноќно слепило е b21020 „Чувствителност на светлина“. Меѓутоа, ако поради некоја причина не може да се примени ова ниво на деталност, може да се употреби соодветниот „матичен“ код во хиерархијата (во овој случај, b2102 Квалитет на видот, b210 Функции на гледање, или b2 Сетилни функции и болка).

За лесно и брзо откривање на соодветниот код, цврсто се препорачува употреба на МКФ-пребарувач, што обезбедува функција на пребарување со електронски индекс на целосната верзија на класификацијата. Алтернативно, може да се користи азбучниот индекс.

3. Конвенции за кодирање на компонентата „Фактори на средината“

За кодирање на факторите на средината, за употреба се отворени три конвенции на кодирање:

Конвенција 1

Рединските фактори се кодираат одвоено, без овие кодови да се поврзуваат со телесните функции, телесните структури или со активноста и учеството.

Телесни функции	________________
Телесни структури	________________
Активност и учество	________________
Средина	________________

Конвенција 2

Факторите на средината се кодираат за секоја компонента.

Телесни функции________________	Код „е“ ________________
Телесни структури________________	Код „е“ ________________
Активност и учество ______________	Код „е“ ________________

Конвенција 3

Факторите на средината се кодираат за квалификаторите на капацитетот и изведбата во компонентата „Активност и учество“ за секој елемент.

Квалификатор на изведбата _________ Код „е“ _______________

Квалификатор на капацитетот _______ Код „е“ _______________

4. Компонентно-специфични правила за кодирање

4.1 Кодирање на телесните функции

Дефиниции

Телесни функции се физиолошките функции на телесните системи (вклучувајќи ги и психичките функции). Оштетувања/ *Нарушувања* се проблемите во телесната функција или структура како на пример, значително отстапување или загуба.

Користење на квалификатор за телесните функции

Телесните функции се кодираат со еден квалификатор кој укажува на степенот или големината на оштетувањето/нарушувањето. Присуството на оштетување/нарушување може да се идентификува како загуба или недостаток, намалување, додаток или вишок, или како отстапување.

Оштетувањето на лице со хемипареза може да се опише со кодот b7302 Мускулна сила на една страна од телото:

Степен на оштетување (прв квалификатор)

b7302.__

Откако ќе се утврди присуство на оштетување, неговата сериозност може да се степенува со помош на генерички квалификатор. На пример:

b7302.1	БЛАГО оштетување на мускулната сила на една страна од телото	(5–24 %)
b7302.2	УМЕРЕНО оштетување на мускулната сила на една страна од телото	(25–49 %)
b7302.3	СЕРИОЗНО оштетување на мускулната сила на една страна од телото	(50–95 %)
b7302.4	ЦЕЛОСНО оштетување на мускулната сила на една страна од телото	(96–100 %)

Отсуството на оштетување (според однапред дефиниран праг) се посочува со вредност „0“ за генеричкиот квалификатор. На пример:

b7302.0 НЕМА оштетување на мускулната сила на една страна од телото

Ако нема доволно информации за да се определи сериозноста на оштетувањето, треба да се употреби вредноста „8“. На пример, ако во здравственото досие на лицето се наведува дека лицето страда од слабост на десната страна од телото без да се дадени повеќе детали, тогаш може да се примени следниов код:

b7302.8 Оштетување на мускулната сила на една страна од телото, недефинирано

Може да има ситуации каде што не е соодветно да се примени одреден код. На пример, кодот b650 „Функции на менструација“ не е применлив за жени пред или по одредена возраст (пред пубертетот или по менопаузата). За овие случаи, се доделува вредноста „9“:

b650.9 Функции на менструација, не е применливо

Структурни корелати на телесните функции

Класификациите на телесните функции и телесните структури се замислени да бидат паралелни. Кога се користи код за некоја телесна функција, корисникот треба да провери дали е применлив и кодот за соодветната телесна структура. На пример, телесните функции ги опфаќаат основните човекови сетила, како што се b210-b229 „Функции на гледање и сродни функции“, а нивните структурни корелати се појавуваат меѓу s210 и s230 како „око и сродни структури“.

Поврзаност меѓу оштетувањата/нарушувањата

Оштетувањата/нарушувањата може да доведат до други пречки; на пример, мускулната сила може да ги попречи функциите на движење, срцевите функции може да бидат поврзани со респираторните функции, перцепцијата може да е во врска со мисловните функции.

Утврдување оштетувања/нарушувања во телесните функции

За оние нарушувања што не може секогаш директно да се набљудуваат (на пример, менталните функции), корисникот може да изведе заклучок преку набљудување на однесувањето. На пример, во клинички околности, меморијата може да се процени преку стандардизирани тестови, и иако не е можно конкретно „да се набљудува“ функцијата на мозокот, во зависност од резултатите од овие тестови, можеби ќе биде разумно да се претпостави дека менталните функции на меморијата се нарушени.

4.2 Кодирање на телесните структури

Дефиниции

Телесни сѿрукѿури се анатомските делови од организмот, како што се органите, екстремитетите и нивните составни делови. *Ошѿеѿувања/нарушувања* се проблемите во функцијата или структурата на телото како на пример значително отстапување или загуба.

Корисѿење квалификаѿори за кодирање на ѿелеснииѿе сѿрукѿури

Телесните структури се кодираат со три квалификатори. Првиот го опишува степенот или големината на оштетувањето, вториот се користи за да се наведе природата на промената, а третиот квалификатор го означува местото на оштетувањето.

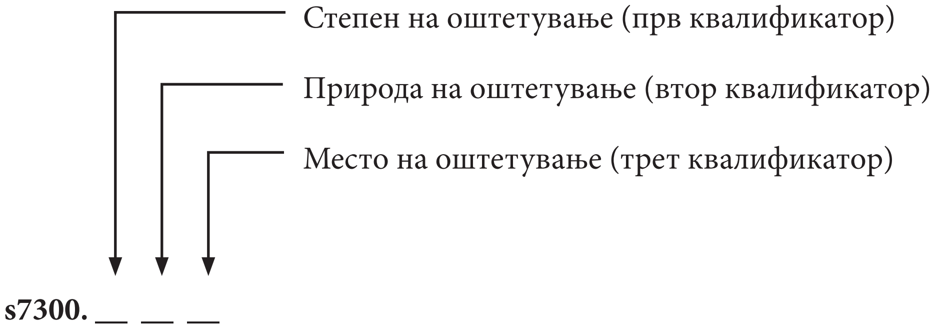

Описите што се користат за трите квалификатори се наведени во Табела 1.

Табела 1. Степенување на квалификаторите за телесните структури

Прв квалификатор Степен на оштетување	Втор квалификатор Природа на оштетување	Трет квалификатор (препорачлив) Место на оштетување
0 НЕМА оштетување **1** БЛАГО оштетување **2** УМЕРЕНО оштетување **3** СЕРИОЗНО оштетување **4** ЦЕЛОСНО оштетување **8** недефинирано **9** не е применливо	**0** без промени во структурата **1** тотално отсуство **2** делумно отсуство **3** дополнителен дел **4** отстапување во димензиите **5** дисконтинуитет **6** отстапувања во положбата **7** квалитативни промени во структурата, вклучувајќи и акумулација на течност **8** недефинирано **9** не е применливо	**0** на повеќе од еден регион **1** десно **2** лево **3** на двете страни **4** напред **5** назад **6** проксимално **7** дистално **8** недефинирано **9** не е применливо

4.3 Кодирање на компонентата „Активност и учество“

Дефиниции

Активност е извршување на задача или постапка од страна на поединец. Учество е вклучување во животна ситуација. *Лимитираност на активноста* се тешкотиите што може да ги има поединецот при извршување активности. *Ограничувања на учеството* се проблемите што може да ги доживее поединецот при вклучување во животни ситуации.

Класификацијата „Активност и учество“ претставува една единствена листа на домени.

Користење на квалификаторите за капацитет и изведба

Компонентата „Активност и учество“ се кодира со два квалификатора: квалификаторот за *изведба*, кој го зазема местото на првата цифра по точката, и квалификаторот за *капацитет*, кој го зазема местото на втората цифра по точката. Кодот со кој се идентификува категоријата од листата „Активност и учество“ и двата квалификатора ја формираат стандардната матрица со информации.

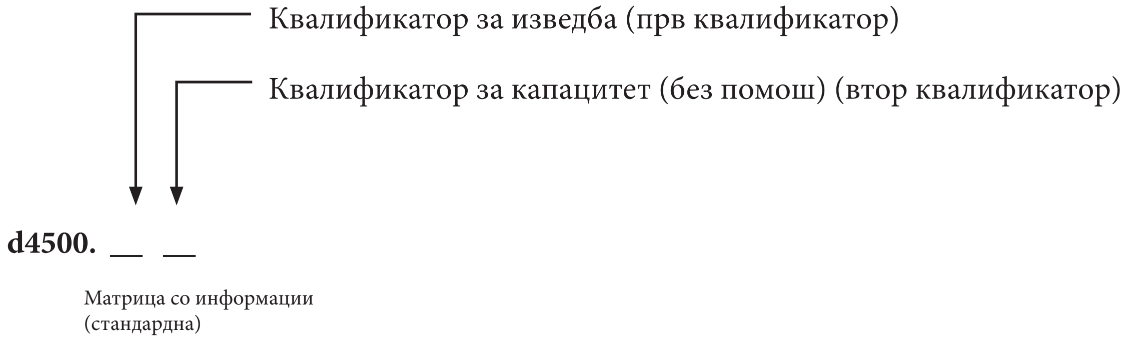

Со квалификаторот за изведба се опишува што поединецот прави во својата актуелна средина. Бидејќи актуелната средина внесува општествен контекст, изведбата забележана со овој квалификатор може да се сфати и како „вклучување во животна ситуација“ или „доживеано искуство“ на лицата во конкретниот контекст во кој живеат. Овој контекст ги опфаќа факторите на средината - т.е. сите аспекти на физичкиот и општествениот свет, како и на ставовите во него. Ваквите карактеристики на актуелната средина може да се кодираат со помош на класификацијата „Фактори на средината“.

Квалификаторот за капацитет ја опишува способноста на поединецот да изврши задача или активност. Целта на овој конструкт е да се посочи највисокиот веројатен степен на функционирање што лицето може да го достигне во даден домен, во даден момент. За да се оцени целосната способност на поединецот, треба да има „стандардизирана“ средина со цел да се неутрализира влијанието од различни средини врз неговата способност. Ваквата стандардизирана средина може да биде: (а) конкретната средина што обично се користи за процена на капацитетот во експериментални услови; (б) во случаи кога тоа не е можно, претпоставена средина за која се смета дека има истоветен ефект како стандардизираната средина. Оваа средина може да се нарече „униформна“ или „стандардна“. Така, конструктот за капацитет ја одразува способноста на поединецот прилагодена за средината. Ова прилагодување мора да биде исто за сите лица во сите земји,

за да се овозможи компарација на меѓународно ниво. Поточно, карактеристиките на униформната или стандардната средина може да се кодираат со помош на компонентата „Фактори на средината“. Јазот меѓу капацитетот и изведбата ја одразува разликата меѓу ефектите од актуелната и униформната средина и на тој начин се обезбедува корисна насока за тоа што може да се направи со средината на поединецот за да се подобри неговата изведба.

Обично, квалификаторот за капацитет без помош се користи за да се опише вистинската способност на поединецот која не е подобрена со помагало или со лична помош. Бидејќи квалификаторот за изведба се однесува на актуелната средина на поединецот, присуството на помагала, лична помош или бариери може директно да се забележи. Природата на олеснувачкиот фактор или бариерата може да се опише со помош на класификацијата „Фактори на средината“.

Опциони квалификатори

Третиот и четвртиот (опционен) квалификатор на корисниците им даваат можност да ги кодираат капацитетот со помош и изведбата без помош.

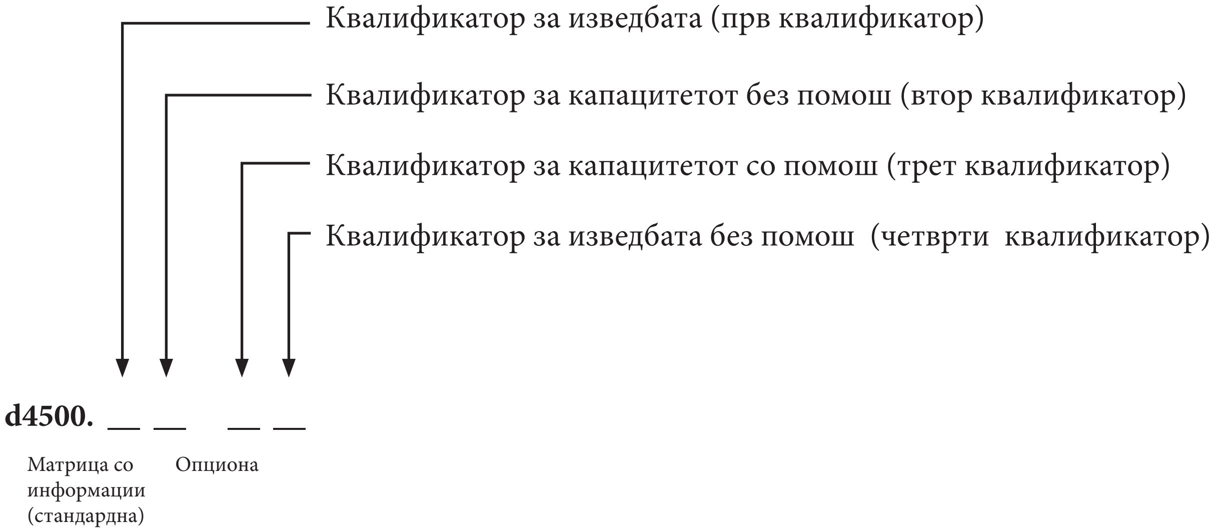

Дополнителни квалификатори

Петтото децимално место е резервирано за квалификатори кои можеби ќе бидат развиени во иднина, како на пример квалификатор за вклученост или за субјективно задоволство.

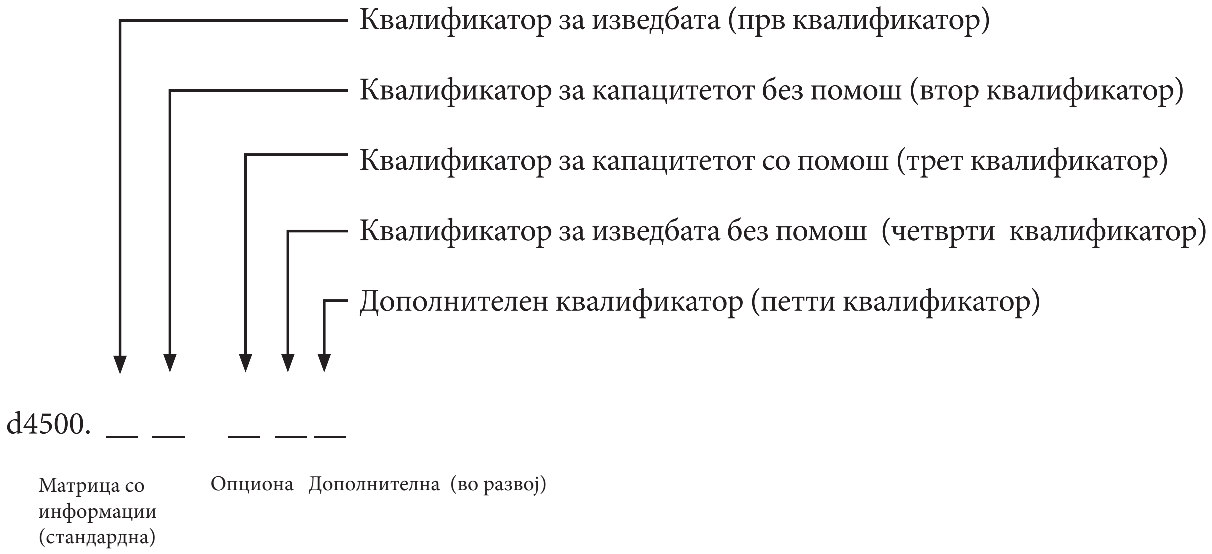

Квалификаторите за капацитет и за изведба може уште да се користат со, или без, помагала или лична помош, а во согласност со следнава скала (каде xxx стои за бројот на доменот од второ ниво):

xxx.0 НЕМА тешкотија

xxx.1 БЛАГА тешкотија

xxx.2 УМЕРЕНА тешкотија

xxx.3 СЕРИОЗНА тешкотија

xxx.4 ЦЕЛОСНА тешкотија

xxx.8 недефинирано

xxx.9 не е применливо

Кога да се користат квалификаторот за изведба и квалификаторот за капацитет

Секој квалификатор може да се употреби за секоја наведена категорија. Меѓутоа, информациите што се пренесуваат во секој случај се поинакви. Кога се користат двата квалификатора, резултатот е збир од два конструкта, т.е.:

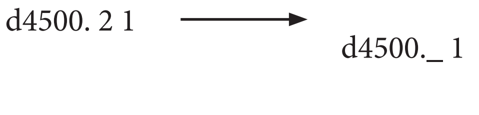

Ако се користи само еден квалификатор, тогаш неупотребениот простор не треба да се пополни со .8 или .9, туку да се остави празен, затоа што и двете претставуваат вистински вредности од процената и би значело дека се користи конкретниот квалификатор.

Примери за примена на двата квалификатора

d4500 Одење на кратки растојанија

Кај *квалификаторот за изведба*, овој домен се однесува на движење наоколу пеш, во конкретната средина на лицето, како на пример, по различни површини и услови, со помош на бастун, одалка, или со друга асистивна технологија, за растојанија помали од 1 km. На пример, изведбата на лице кое ја изгубило ногата во несреќа на работа и оттогаш користи бастун, но се соочува со умерени тешкотии при одењето наоколу бидејќи тротоарите во околината се многу стрмни и имаат многу лизгава површина, може да се кодира:

d4500.3 _ умерено ограничување при одење на кратки растојанија

Кај *квалификаторот за капацитет*, овој домен се однесува на способноста на поединецот да оди наоколу без помош. За да се неутрализира променливото влијание на различни средини, способноста може да се оцени во „стандардизирана" средина. Ваквата стандардизирана средина може да биде: (а) конкретната средина што најчесто се користи за процена на капацитетот во експериментални околности; или (б) во случаи кога тоа не е можно, претпоставена средина за која се смета дека има истоветно влијание како стандардизираната средина. На пример, вистинската способност на горенаведеното лице да оди без бастун во стандардизирана средина (т.е. средина со рамни и нелизгави површини) би била многу ограничена. Затоа, капацитетот на лицето може да се кодира на следниов начин:

d4500._ 3 сериозна лимитираност на капацитетот при одење на кратки растојанија

Корисниците кои сакаат да ја наведат актуелната или стандардизираната средина истовремено користејќи го квалификаторот за изведба или капацитет треба да ја употребат класификацијата за фактори на средината (види конвенција за кодирање бр. 3 за факторите на средината во делот 3, погоре).

4.4 Кодирање на факторите на средината

Дефиниции

Факторите на средината ја претставуваат физичката и општествената средина, како и ставовите во неа, а во која луѓето живеат и го водат својот живот.

Употреба на факторите на средината

Факторите на средината се компонента од Дел 2 (Контекстуални фактори) во класификацијата. Факторите на средината мора да се земат предвид за секоја компонента од функционирањето и да се кодираат според една од трите конвенции опишани во делот 3, погоре.

Факторите на средината треба да се кодираат од перспектива на лицето чија состојба се опишува. На пример, засеците на тротоари без плочки со текстура може да се кодираат како олеснувачки фактор за корисник на инвалидска количка, но, како бариера за слепо лице.

Со квалификаторот се посочува степенот до кој факторот е олеснувачки или претставува бариера. Постојат неколку причини зошто факторот на средината може да биде

олеснувачки или да претставува бариера, и до кој степен. Кај олсенувачките фактори, кодерот треба да има на ум прашања како што се достапност на средството, како и дали пристапот зависи од некаква варијабла, дали средството е со добар или лош квалитет и така натаму. Во случајот на бариери, можеби би било релевантно да се каже колку често факторот го попречува лицето, дали пречката е голема или мала, дали може да се избегне или не и сл. Исто така, треба да се има на ум дека факторот на средината може да биде пречка или поради своето присуство (на пример, негативни ставови кон лицата со попреченост), или поради своето отсуство (на пример, недостапност на потребна услуга). Ефектите што факторите на средината ги имаат врз животот на лицата со засегната здравствена состојба се различни и комплексни, но, се надеваме дека идните истражувања ќе доведат до подобро разбирање на оваа интеракција, а можеби и ќе ја покажат корисноста на втор квалификатор за овие фактори.

Во некои случаи, разновидниот збир на срединскi фактори се сумира во еден термин, како на пример, сиромаштија, развој, рурална или урбана средина, или социјален капитал. Овие сумирани термини, самите по себе не се наоѓаат во класификацијата. Напротив, кодерот треба да ги одвои нивните составни фактори и нив да ги кодира. Уште еднаш, потребни се уште истражувања за да се утврди дали постојат јасни и доследни групи фактори во средината кои го сочинуваат секој од овие сумирани термини.

Прв квалификатор

Следниве се негативна и позитивна скала што го означува степенот до кој срединскиот фактор дејствува како бариера или е олеснувачки. Употребата на точка означува бариера, додека употребата на знакот плус (+) наместо точката означува олеснувачки фактор, како што е наведено подолу:

xxx.0 НЕМА бариера	xxx+0 НЕМА олеснувачки фактор
xxx.1 БЛАГА бариера	xxx+1 БЛАГ олеснувачки фактор
xxx.2 УМЕРЕНА бариера	xxx+2 УМЕРЕН олеснувачки фактор
xxx.3 СЕРИОЗНА бариера	xxx+3 ЗНАЧИТЕЛЕН олеснувачки фактор
xxx.4 ЦЕЛОСНА бариера	xxx+4 ЦЕЛОСЕН олеснувачки фактор
xxx.8 бариера, недефинирана	xxx+8 олеснувачки фактор, недефиниран
xxx.9 не е применливо	xxx.9 не е применливо

Анекс 3

Можни примени на листата за активност и учество

Компонентата за активност и учество е неутрална листа на домени во кои се посочени различни активности и животни области. Секој домен содржи категории на различни нивоа подредени од поопшто кон подетално (на пример, доменот во Поглавје 4 „Мобилност", содржи категории како што се d450 Одење, а под него е поконкретниот елемент, d4500 Одење на кратки растојанија. Листата со домени на активност и учество го опфаќа целосниот опсег на функционирањето, коешто може да се кодира на индивидуално и општествено ниво.

Како што се споменува во Воведот, оваа листа може да се користи на различни начини за да се укаже на конкретните поими за „Активност" и „Учество", кои се дефинирани во МКФ како што следува:

Во контекст на здравјето:

Активност претставува извршување задача или постапка од страна на поединец.

Учеството претставува вклучување во животна ситуација.

Постојат четири алтернативни опции за структурирање на односот меѓу активноста (а) и учеството (р) во смисла на листата на домени.

(1) Различни групи на домени на активност и домени на учество (не се преклопуваат)

Одредена група категории се кодира само како активност (т.е. задачи или постапки што ги врши поединецот), а друга група само како учество (т.е. вклучување во животни ситуации). Според тоа, двете групи меѓусебно се исклучуваат.

Кај оваа опција, групите категории на активност и категории на учество ги определува корисникот. Секоја категорија е или елемент на активност, или елемент на учество, но, не и на двете. На пример, домените може да се поделат на следниов начин:

а1 Учење и примена на знаењето

а2 Општи задачи и барања

а3 Комуникација

а4 Мобилност

р5 Грижа за себе

р6 Живот во домот

р7 Меѓучовечки интеракции

р8 Главни животни области

р9 Заедница, социјален и граѓански живот

Кодирање за оваа структура

а *код на категорија*. q_p q_c (категоријата се смета за елемент на активност)

р *код на категорија*. q_p q_c (категоријата се смета за елемент на учество)

Каде q_p = квалификатор за изведба, а q_c = квалификатор за капацитет. Ако се користи квалификатор за изведба, без оглед дали означува елемент на активност или елемент на учество, категоријата се толкува во смисла на конструкт за изведба; ако се користи квалификатор за капацитет, тогаш за толкување на категоријата се користи конструкт за капацитет, повторно без оглед дали е означен како елемент на активност или елемент на учество.

На овој начин, опцијата (1) дава целосна матрица со информации без вишок или преклопување.

(2) Делумно преклопување меѓу групите на активност и домените на учество

Кај оваа алтернатива, групата категории може да се толкува и како елементи на активност, и како елементи на учество; што значи дека истата категорија е отворена и за толкување од аспект на поединецот (т.е. како задача или активност што ја врши поединецот), и за толкување од аспект на општеството (т.е. вклученост во животна ситуација).

На пример:

а1 Учење и примена на знаењето	
а2 Општи задачи и барања	
а3 Комуникација	р3 Комуникација
а4 Мобилност	р4 Мобилност
а5 Грижа за себе	р5 Грижа за себе
а6 Живот во домот	р6 Живот во домот
	р7 Меѓучовечки интеракции
	р8 Главни животни области
	р9 Заедница, социјален и граѓански живот

Кодирање за оваа структура

Постои ограничување за тоа како може да се кодираат категориите за оваа структура. Не е можно за категорија што „се преклопува“ со друга да има различни вредности за ист квалификатор (мора да се земе или првиот квалификатор за изведба, или вториот квалификатор за капацитет), како на пример:

а *категорија*. 1 _ или а *категорија*. _ 1

р *категорија*. 2 _ р *категорија*. _ 2

Корисникот кој ќе ја избере оваа опција верува дека кодовите во категориите што се преклопуваат може да значат различни нешта кога се кодирани во активност, а не во учество, и обратно. Меѓутоа, треба да се внесе еден единствен код во матрицата за информации за наведената колона на квалификатори.

(3) Детални категории за активност и широки категории за учество, со или без преклопување

Со еден друг пристап кон примената на дефинициите за активност и учество во домените, учеството се ограничува на поопшти или пошироки категории во рамките на доменот (на пример, категориите од прво ниво како што се насловите на поглавјата), а подеталните категории се сметаат за активност (на пример, категориите од трето или четврто ниво). Со овој пристап категориите во некои или во сите домени се одвојуваат во смисла општо наспроти детално. Корисникот може да смета дека некои домени целосно се однесуваат на активност (т.е. на сите нивоа на деталност) или пак целосно се однесуваат на учество.

На пример, d4550 Ползење (лазење) може да се протолкува како активност, додека d455 Движење наоколу може да се протолкува како учество.

Постојат два можни начина да се реши овој пристап: (а) да нема „преклопување", т.е. ако некој елемент претставува активност, тогаш да не претставува учество; или (б) да има преклопување, затоа што некои корисници можеби ќе ја користат целата листа за активност, а само општите наслови за учество.

Кодирање за оваа структура

Слично како за опција (1) или опција (2).

(4) Користење на истите домени за активност и учество со тотално преклопување на домените

Кај оваа опција, сите домени во листата за активност и учество може да се набљудуваат и како активност, и како учество. Секоја категорија може да се толкува како индивидуално функционирање (активност), и како општествено функционирање (учество).

На пример, d330 Зборување може да се набљудува и како активност, и како учество. Лицето кое нема гласни жици може да зборува со помош на асистивен уред. Според процената со помош на квалификаторите за капацитет и изведба, ова лице има:

Прв квалификатор

Умерена тешкотија при изведбата (можеби поради контекстуални фактори како што се личен стрес или ставовите на другите) → 2

Втор квалификатор

Сериозна тешкотија во капацитетот без асистивен уред → 3

Трет квалификатор

Блага тешкотија во капацитетот со асистивен уред → 1

Според матрицата со информации во МКФ, состојбата на ова лице треба да се кодира како:

d330.231

Според опцијата (4), ова може да се кодира и како:

a330.231

p330.2

Во опцијата (4), кога се користат двата квалификатора за изведба и за капацитет, постојат две вредности за истата ќелија во матрицата со информации во МКФ: една за активност и една за учество. Ако овие вредности се исти, тогаш не постои конфликт, само вишок. Меѓутоа, во случај на различни вредности, корисниците мора да развијат правила за одлучување околу кодирањето за матрицата со информации, бидејќи официјалниот стил на кодирање на СЗО е следниов:

d *категорија* q_p q_c

Еден од можните начини за надминување на ваквиот вишок може да биде квалификаторот за капацитет да се разгледува како активност, а квалификаторот за изведба, како учество.

Друга можност е да се развијат дополнителни квалификатори за учество што ќе ја доловат „вклученоста во животни ситуации".

Се очекува дека со континуираната употреба на МКФ и со генерирањето емпириски податоци, ќе се обезбедат докази за тоа која од горенаведените опции ја претпочитаат различните корисници на класификацијата. Исто така, емпириските истражувања ќе доведат до појасна операционализација на поимите за активност и учество. Ќе бидат произведени податоци за тоа како овие поими се користат во различни поставки, во различни земји и за различни цели, кои потоа ќе послужат за натамошни информирани ревизии на шемата.

Анекс 4

Примери

Со примерите подолу опишана е примената на концептите во МКФ за различни случаи. Се надеваме дека тие ќе им помогнат на корисниците да ја разберат намерата и примената на основните концепти и конструкти во класификацијата. За повеќе детали, ве молиме погледнете во прирачниците на СЗО за обука и тренинг.

Оштетување што не доведува до лимитираност на капацитетот, ниту до проблеми при изведбата

Дете кое се родило без еден нокт. Оваа малформација е оштетување на структурата, но не влијае врз функцијата на раката на детето, ниту пак врз она што детето може да го прави со таа рака, па не постои лимитираност на капацитетот на детето. Слично на тоа, можеби нема ни проблеми со изведбата - како што е играње со други деца, без детето да го задеваат или да го исклучуваат од играта - поради ваквата малформација. Според тоа, детето нема лимитираност на капацитетот, ниту проблеми при изведбата.

Оштетување што не доведува до лимитираност на капацитетот, но доведува до проблеми при изведбата

Дете-дијабетичар кое има оштетување на функцијата на панкреасот, кој не произведува инсулин како што треба. Дијабетесот може да се контролира со лекови, имено со инсулин. Кога телесните функции (нивото на инсулин) се под контрола, нема лимитираност на капацитетот поврзана со оштетувањето. Меѓутоа, детето со дијабетес веројатно ќе доживее проблеми при изведбата, кога во дружењето со другарите или врсниците ќе има јадење, затоа што ќе треба да го ограничи внесувањето на шеќер. Недостатокот на соодветна храна ќе создаде бариера. Затоа, детето помалку ќе се социјализира во актуелната средина доколку не се преземат чекори за да се обезбеди соодветна храна, и покрај тоа што не постои лимитираност на капацитетот.

Друг пример е поединец со витилиго на лицето, но без други физички состојби. Овој козметички проблем не предизвикува лимитираност на капацитетот. Сепак, поединецот може да живее во средина каде за витилигото се мисли дека е лепра, па така да се смета за заразен. Затоа, во актуелната средина на лицето, ваквиот негативен став претставува бариера што води до значителни проблеми при изведбата на меѓучовечките интеракции.

Оштетување што доведува до лимитираност на капацитетот и - во зависност од околностите - до проблематична или непроблематична изведба

Големи варијации во интелектуалниот развој претставуваат ментално нарушување. Ова може да доведе до одредени ограничувања во различни капацитети на лицето. Меѓутоа, факторите на средината може да влијаат врз степенот на изведба на поединецот во различни животни домени. На пример, дете со вакво ментално нарушување може да доживее поповолна положба во средина каде за општата популација очекувањата не се високи и каде на детето му се задаваат низа едноставни, повтору-

вачки, но неопходни задачи што треба да ги изврши. Во ваква средина, детето добро ќе функционира во различни животни ситуации.

Слично дете кое расте во услови на конкуренција и високи очекувања за училишниот успех може да доживее повеќе проблеми со изведбата во различни животни ситуации во споредба со првото дете.

Овој пример нагласува две прашања. Првото е дека нормата за популацијата или стандардот во однос на кој се споредува функционирањето на лицето мора да бидат соодветни на конкретната актуелна средина. Второто е дека присуството или отсуството на фактори во средината може да има или олеснувачко или попречувачко влијание врз таквото функционирање.

Поранешно нарушување што не доведува до лимитираност на капацитетот, но сепак предизвикува проблеми во изведбата

Поединец кој закрепнал од акутна психотична епизода, но, кој го носи печатот дека бил „пациент со засегнато ментално здравје" може да доживее проблеми при изведбата во доменот на вработување или во меѓучовечките интеракции, поради негативните ставови на луѓето во неговата средина. Затоа, вклученоста на лицето во вработувањето и социјалниот живот е ограничена.

Различни оштетувања и ограничувања на капацитетот што доведуваат до слични проблеми во изведбата

Поединец кој може да не биде ангажиран за некоја работа, бидејќи се чини дека степенот на неговото оштетување (квадриплегија) спречува извршување на некои барања на работното место (на пример, користење компјутер со рачна тастатура). Работното место ги нема потребните адаптации за на лицето да му се олесни изведбата на овие работни барања (на пример, софтвер за гласовно препознавање кој ја заменува рачната тастатура).

Друг поединец со помалку сериозна квадриплегија може да има капацитет да ги извршува потребните работни задачи, но, може да не биде ангажиран, затоа што била пополнета квотата за вработување на лица со попреченост.

Трет поединец кој е способен за вршење на потребните работни активности може да не биде ангажиран затоа што има ограничување на активноста која е ублажена со помош на инвалидска количка, но, работното место не е достапно за инвалидски колички.

И на крај, поединец кој користи инвалидска количка може да биде ангажиран за работата, има капацитет да ги извршува работните задачи и всушност и ги извршува во работниот контекст. Сепак, сè уште може да има проблеми при изведбата во доменот на меѓучовечки интеракции со колегите, затоа што пристапот до местата за одмор на работа не му е достапен. Ваквиот проблем во изведбата при дружење на работното место може да спречи пристап до можности за напредување на работа.

Сите четири лица имаат проблеми со изведбата во доменот на вработувањето, поради различни фактори во средината кои содејствуваат со нивната здравствена состојба или оштетување. За првиот поединец, бариерите во средината се неприспособеност на работното место и веројатно, негативни ставови. Вториот поединец се соочува со негативни ставови за вработувањето на лица со попреченост. Третото

лице се соочува со недостапност на изградена средина, а последното со негативни ставови во врска со попреченоста воопшто.

Сомневање за оштетување што доведува до забележливи проблеми при изведбата, без лимитираност на капацитетот

Поединец кој работи со пациенти што имаат СИДА. Ова лице е инаку здраво, но, треба периодично да се тестира за ХИВ. Тој нема лимитираност на капацитетот. И покрај тоа, луѓето кои го познаваат во социјални ситуации се сомневаат дека можеби го префатил вирусот, па го избегнуваат. Ова води до значителни проблеми во изведбата на лицето во доменот на социјални интеракции и дружење, социјален и граѓански живот. Неговата вклученост е ограничена поради негативните ставови што ги усвоиле луѓето во неговата околина.

Оштетувања кои во моментов не се класифицирани во МКФ, а што водат до проблеми во изведбата

Жена која има мајка што починала од рак на дојката. Таа има 45 години, неодамна доброволно се прегледала и открила дека носи генетски код што ја става во ризик од рак на дојката. Нема проблеми во телесните функции или структури, ниту лимитираност на капацитетот, но, ѝ се одбива здравствено осигурување од осигурителната компанија поради зголемениот ризик од рак на дојка. Нејзината вклученост во доменот на грижа за сопственото здравје е ограничена поради политиката на компанијата за здравствено осигурување.

Дополнителни примери

10-годишно момче е упатено на логопед со дијагноза „пелтечење“. За време на прегледот, најдени се проблеми на дисконтинуитет во говорот, интер и интра-вербални забрзувања, проблеми со времето на говорно активирање и несоодветен говорен ритам (нарушувања). Постојат проблеми на училиште при читање на глас и при разговор (лимитираност на капацитетот). Во групни дискусии, детето не презема иницијатива да се вклучи во дискусиите, иако би сакало (проблем на изведбата во доменот на разговарање со многу лица). Вклученоста во разговор на ова момче е ограничена кога се наоѓа во група, поради општествените норми и практики во врска со уредното одвивање на разговорите.

40-годишна жена со повреда на вратот пред четири месеци, се жали на болки во вратот, тешка главоболка, вртоглавица, намалена мускулна сила и анксиозност (нарушувања). Нејзината способност да оди, готви, чисти, да ракува со компјутер и да вози автомобил е ограничена (лимитираност на капацитетот). Во консултација со лекарот, договорено е да се почека проблемите да се намалат пред да се врати на старото работно место со полно и фиксно работно време (проблеми при изведбата во доменот на вработување). Ако политиките на работа во нејзината актуелна средина дозволуваат флексибилно работно време, слободно време кога симптомите ѝ се особено лоши, и ако ѝ овозможуваат да работи од дома, нејзината вклученост во доменот на вработувањето ќе се подобри.

Анекс 5

МКФ и лицата со попреченост

Во процесот на ревизија на МКФ, уште од почетокот, се користат коментарите на лицата со попреченост и нивните организации. „Дисејбелд Пиплс Интернешонал“ особено вложи време и енергија во процесот на ревизија, па МКФ го одразува овој значаен придонес.

СЗО ја препознава важноста на целосното учество на лицата со попреченост и нивните организации во ревизијата на класификацијата на функционирање и попреченост. Како класификација, МКФ ќе послужи како основа за процена и мерење на попреченоста во повеќе научни, клинички, административни и социјални контексти на политики. Како таква, постои прашањето на загриженост дека МКФ може да се злоупотреби на начини што се на штета на интересите на лицата со попреченост (види Етички упатства во Анекс 6).

Конкретно, СЗО признава дека самите термини што се користат во класификацијата може, и покрај најдобрите заложби на сите, да стигматизираат и да етикетираат. Како одговор на оваа загриженост, во почетокот на процесот, донесена е одлука целосно да се отфрли терминот „хендикеп“ - поради неговата погрдна конотација во англискиот јазик - и да не се користи терминот „попреченост“ како назив на некоја компонента, туку да се задржи како општ, сеопфатен термин.

Меѓутоа, останува тешкото прашање како најдобро да се именуваат лицата кои се соочуваат со одреден степен на функционална лимитираност или ограничување. МКФ го користи терминот „попреченост“ за означување мултидимензионален феномен што произлегува од интеракцијата меѓу луѓето и нивната физичка и социјална средина. Поради разни причини, при именување на лицата, некои го претпочитаат терминот „лица со попреченост“, додека други претпочитаат „инвалидни лица“. Во смисла на ова разидување, не постои универзална пракса што СЗО би ја усвоила, ниту пак е соодветно МКФ ридигно да прифати еден наместо друг пристап. Наместо тоа, СЗО го потврдува важното начело дека луѓето имаат право да се нарекуваат онака како што ќе изберат.

Понатаму, важно е да се нагласи дека МКФ воопшто не е класификација на луѓето. Таа е класификација на здравствените карактеристики на луѓето во контекст на нивните индивидуални животни околности и влијанија од средината. Всушност, интеракцијата меѓу здравствените карактеристики и контекстуалните фактори е таа што произведува попреченост. Притоа, поединците не смее да се сведуваат или да се карактеризираат исклучиво во смисла на нивната попреченост, лимитираност на активноста, или ограничувања на учеството. На пример, наместо да се именува како „ментално хендикепирано лице“, во класификацијата се користи изразот „лице со проблеми во учењето“. МКФ го обезбедува ова преку избегнување лицето да се именува со помош на терминот за здравствената состојба или попреченоста, туку преку користење на неутрален, ако не и позитивен, конкретен јазик низ целиот текст.

За уште повеќе да се даде осврт на легитимната загриженост околу систематското етикетирање на луѓето, категориите во МКФ се изразени на неутрален начин со цел да се избегне омаловажување, стигматизација и несоодветни конотации. Меѓутоа, вакви-

от пристап со себе го носи проблемот на она што се нарекува „санација на термини". Негативните атрибути на здравствената состојба и како другите луѓе реагираат на неа се независни од термините што се користат за дефинирање на состојбата. Како и да се нарекува попреченоста, таа постои без оглед на етикетите. Проблемот не е само прашање на јазикот, туку главно, прашање на ставовите на другите поединци и на општеството кон попреченоста. Она што е потребно е исправна содржина и употреба на термините и класификацијата.

СЗО се залага за продолжување на напорите да се обезбеди лицата со попреченост да стекнат поголема моќ преку класификацијата и процената, а не да ги изгубат правата или да се дискриминираат.

Се надеваме дека лицата со попреченост самите ќе придонесат за користење и развој на МКФ во сите сектори. Како истражувачи, раководители и креатори на политики, лицата со попреченост ќе помогнат да се изработат протоколи и алатки кои се втемелени во класификацијата МКФ. Исто така, МКФ служи како потенцијално моќна алатка за застапување врз основа на докази. Таа обезбедува веродостојни и споредливи податоци со кои може да се поткрепи промената. Политичката идеја дека попреченоста е исто толку резултат на бариерите во средината колку што е резултат на здравствената состојба или оштетувањата мора да се трансформира, прво во агенда за истражување, а потоа во валидни и веродостојни докази. Ваквите докази може да донесат вистинска општествена промена за лицата со попреченост во целиот свет.

Застапувањето за лицата со попреченост исто така може да се подобри со помош на МКФ. Бидејќи примарната цел на застапувањето е да се идентификуваат интервенциите со кои може да се подобри степенот на учество на лицата со попреченост, МКФ може да помогне во утврдување на тоа каде лежи главниот „проблем"; дали се наоѓа во средината како некаква бариера или пак претставува отсуство на олеснувачки фактор, лимитиран капацитет на самиот поединец, или некаква комбинација од фактори. Со помош на оваа појаснување, интервенциите може соодветно да се насочат, а нивните ефекти врз степенот на учество да се следат и да се мерат. На овој начин, може да се постигнат конкретните цели што се раководат според докази, и да се поткрепат општите цели на застапувањето.

Анекс 6

Упатства за етичко користење на МКФ

Секоја научна алатка може погрешно да се користи или да се злоупотреби. Би било наивно да се верува дека системот на класификација како МКФ никогаш нема да се користи на начини што се штетни за луѓето. Како што е објаснето во Анекс 5, процесот на ревизија на ICIDH од самиот почеток ги вклучи лицата со попреченост и нивните организации за застапување. Нивниот придонес доведе до суштински промени во терминологијата, содржината и структурата на МКФ. Во овој анекс, утврдени се одредени основни упатства за етичко користење на МКФ. Очигледно е дека со ниеден збир упатства не може да се предвидат сите форми на злоупотреба на класификацијата или на други научни алатки, ниту пак самите упатства може да спречат злоупотреба. Овој документ не е исклучок. Се надеваме дека вниманието врз одредбите што следат ќе го намали ризикот од тоа МКФ да се користи на начини што се срамни и штетни за лицата со попреченост.

Почит и доверливост

(1) МКФ секогаш треба да се користи така што да се почитува вродената вредност и самостојност на поединците.

(2) МКФ не смее да се користи за етикетирање на луѓето или за нивно поинакво идентификување, исклучиво во смисла на една или повеќе категории на попреченост.

(3) Во клинички околности, МКФ секогаш треба да се користи со целосно знаење, соработка и согласност од лицата чии степени на функционирање се класифицираат. Ако лимитираноста на когнитивниот капацитет на лицето спречува вакво вклучување, застапникот на лицето треба да биде активен учесник.

(4) Информациите кодирани со помош на МКФ треба да се набљудуваат како лични информации и да подлежат на прифатените правила на доверливост соодветни за начинот на кој ќе се користат податоците.

Клиничка употреба на МКФ

(5) Секогаш кога е можно, клиничкиот работник треба да му ја објасни на поединецот или на неговиот застапник целта на употребата на МКФ и да го покани да постави прашања во врска со соодветноста на нејзината употреба за класифицирање на степените на функционирање на лицето.

(6) Секогаш кога е можно, лицето чиј степен на функционирање се класифицира (или неговиот застапник) треба да добијат можност да учествуваат, и конкретно, да ја оспорат или да ја потврдат соодветноста на категоријата што се користи и оценката што се дава.

(7) Бидејќи недостатокот што се класифицира е резултат како на здравствената состојба на лицето, така и на физичко-социјалниот контекст во кој живее, МКФ треба да се користи холистички.

Социјална употреба на информациите во МКФ

(8) Информациите во МКФ, во најголема можна мера треба да се користат во соработка со поединците за да им се подобри изборот што им е на располагање и контролата врз сопствениот живот.

(9) Информациите во МКФ треба да се користат во насока на развивање социјални политики и политички промени чија цел е да се подобри и да се поддржи учеството на поединците.

(10) МКФ, и сите информации што произлегуваат од нејзината употреба, не треба да се користат за да се негираат утврдените права или поинаку да се ограничат законските права на бенефиции за поединци или групи.

(11) Поединците класифицирани заедно според МКФ сè уште може да се разликуваат на многу начини. Законите и прописите кои се однесуваат на класификацијата МКФ не треба да претпоставаат поголема хомогеност отколку што било предвидено и треба да обезбедат лицата чии степени на функционирање се класифицираат да се сметаат за поединци.

Анекс 7

Краток преглед на процесот на ревизија

Развојот на ICIDH

Во 1972 година, СЗО разви прелиминарна шема за последиците од болести. Во рок од неколку месеци беше предложен посеопфатен пристап. Ваквите предлози беа дадени за два важни принципа: требаше да се разграничи меѓу оштетувањата и нивното значење, т.е. нивните функционални и социјални последици, и овие различни аспекти или оски на податоци требаше да се класифицираат одделно во различни полиња на цифри. Во суштина, овој пристап се состоеше од неколку различни, но паралелни класификации. Тоа беше во контраст со традициите на МКБ, каде повеќе оски (етиологија, анатомија, патологија, и сл.) се интегрирани во хиерархиски систем што зафаќа само едно поле на цифри. Почна да се истражува можноста за асимилирање на овие предлози во шема која е компатибилна со принципите на структурата на МКБ. Во исто време, беа направени прелиминарни обиди да се систематизира терминологијата применета на последиците од болеста. Овие предлози неформално беа распространети во 1973 година, и беше побарана помош, особено од групите со посебен интерес за рехабилитација.

Во 1974 година, беа циркулирани посебни класификации за оштетувања и за хендикеп, а дискусиите продолжија. Беа собрани коментари и изработени конечни предлози. Тие беа поднесени за разгледување до Меѓународната конференција за Деветтата ревизија на Меѓународната класификација на болести во октомври 1975 година. По разгледувањето на класификацијата, Конференцијата препорача нејзино објавување за истражувачки цели. Во мај 1976 година, на Дваесет и деветтото собрание на Светската здравствена организација, беше даден осврт на оваа препорака и беше усвоена резолуцијата WHA29.35, во која беше одобрено објавувањето, за истражувачки цели, на дополнителна класификација на оштетувања и хендикеп, како додаток, но, не и како составен дел на Меѓународната класификација на болести. Како резултат на тоа, беше објавено првото издание на ICIDH во 1980 година. Во 1993 година, таа беше препечатена со дополнителен предговор.

Почетни чекори во ревизијата на ICIDH

Во 1993 година, беше одлучено да се започне со процесот на ревизија на ICIDH. Потребите за ревидираната верзија, позната привремено како ICIDH-2, беа следниве:

- таа треба да послужи на различните цели што ги имаат различни земји, сектори и дисциплини на здравствената заштита;
- таа треба да биде доволно едноставна за практичарите да ја воспримат како целисходен опис на последиците од здравствени состојби;
- таа треба да биде корисна за праксата - т.е. за откривање на потребите на здравствената заштита и за осмислување интервентни програми (на пр, за превенција, рехабилитација, социјална акција);
- треба да даде кохерентен поглед на процесите кои се вклучени во последиците од здравствените состојби, така што да може објективно да се процени, евидентира и да се одговори на процесот на попреченост, а не само на димензиите на болестите/нарушувањата;

- треба да биде чувствителна на културните варијации (да може да се преведе и да се применува во различни култури и системи за здравствена заштита);
- треба да биде комплементарно употреблива со семејството на класификации на СЗО.

Првично, Францускиот центар за соработка ја доби задачата да изработи предлог за делот со оштетувања, како и во врска со јазикот, говорот и сетилните аспекти. Холандскиот центар за соработка требаше да предложи ревизија на делот за попреченост и локомоторни аспекти од Класификацијата и да подготви преглед на литературата, додека Северно-американскиот центар за соработка требаше да поднесе предлози за делот на хендикеп. Покрај тоа, две работни групи требаше да изложат предлози за аспектите на ментално здравје и за детските прашања, соодветно. Напредок беше постигнат на состанокот за ревизија на ICIDH-2 одржан во Женева во 1996 година; беше составен Алфа-нацрт во кој беа внесени различните предлози, и беше спроведено првично пилот-тестирање. На состанокот во 1996 година, беше одлучено дека секој Центар за соработка и секоја работна група сега ќе се занимаваат со предлогот во целост, а не со поранешните одделни области на ревизија. Од мај 1996 до февруари 1997 година, Алфа-нацртот беше дистрибуиран меѓу центрите и работните групи, а коментари и предлози беа собрани во седиштето на СЗО. Исто така, беше дистрибуирана листа со основни прашања што ги содржеше главните прашања околу ревизијата, со цел да се олесни собирањето коментари.

Следниве теми беа разгледани во процесот на ревизија:

- Тристепената класификација, т.е. за оштетувања, инвалидност и хендикеп, е корисна и треба да остане. Треба да се разгледа вклучување на контекстуални/срединчски фактори, иако повеќето предлози останаа во фаза на теоретско развивање и емпириско тестирање.
- Поврзаноста меѓу оштетувањата, инвалидноста и хендикепот, како и соодветниот однос меѓу нив, е прашање за дискусија. Многу критики го посочија причинско-последичниот модел во основата на верзијата на ICIDH од 1980 година, неменувањето со текот на времето, и еднонасочниот тек од оштетување преку инвалидност до хендикеп. Во процесот на ревизија беа предложени алтернативни графички претставувања.
- ICIDH-1980 беше тешка за користење. Беше неопходно да се поедностави за да се користи: ревизијата треба да се стреми кон поедноставување, а не кон додавање нови детали.
- Контекстуални фактори (надворешни - фактори на средината/внатрешни - индивидуални фактори): Овие фактори, кои беа главните компоненти на процесот на хендикеп (конципиран во верзијата на ICIDH од 1980), треба да се развијат како дополнителни шеми во ICIDH. Меѓутоа, бидејќи социјалните и физичките фактори на средината и нивната поврзаност со нарушувањата, инвалидноста и хендикепот се цврсто поврзани со културата, тие не треба да бидат посебна димензија во ICIDH. Сепак, се сметаше дека класификациите на срединските фактори може да се покажат како корисни при анализата на националните ситуации и при изработката на решенија на национално ниво.
- Оштетувањата треба да го одразат напредокот во сознанијата за основните биолошки механизми.

- Културната применливост и универзалност треба да бидат главна цел.
- Развивањето материјали за обуки и презентации, исто така, беше главна цел на процесот на ревизија.

ICIDH-2, нацрти Бета-1 и Бета-2

Во март 1997 година, беше произведен нацртот Бета-1, во кој беа интегрирани предлозите собрани во претходните години. Овој нацрт беше претставен на состанокот за ревизија на ICIDH во април 1997 година. По вклучувањето на одлуките од состанокот, во јуни 1997 година, беше издаден нацртот ICIDH-2 Бета-1 за теренски тестирања. Врз основа на сите податоци и другите коментари собрани како дел од теренските тестирања на Бета-1, нацртот Бета-2 беше напишан во периодот меѓу јануари и април 1999 година. Како резултат на тоа, нацртот беше презентиран и дискутиран на годишната средба на ICIDH-2 во Лондон, во април 1999 година. По вклучувањето на одлуките од состанокот, нацртот Бета-2 беше испечатен и издаден за теренски испитувања во јули 1999 година.

Теренски испитувања

Теренските тестирања на нацртот Бета-1 беа спроведени во периодот од јуни 1997 до декември 1998 година, а испитувањата на Бета-2 од јули 1999 до септември 2000 година.

Во теренските испитувања беше извлечено најшироко можно учество од земјите-членки на СЗО и од различни дисциплини, вклучувајќи сектори како што се здравствено осигурување, социјално осигурување, трудови прашања, образование, како и други групи вклучени во класификацијата на здравствените состојби (со помош на Меѓународната класификација на болести, Класификацијата на медицински сестри, како и Меѓународната стандардна класификација на образование-ISCED). Целта беше да се постигне консензус преку јасни функционални дефиниции. Теренските испитувања претставуваа континуиран процес на развивање, консултации, повратни информации, ажурирање и тестирање.

Следниве проучувања беа спроведени како дел од теренските тестирања на Бета-1 и Бета-2 :

- превод и јазична евалуација;
- евалуација на елементите;
- одговори на основните прашања преку состаноци за градење консензус и преку поединци;
- повратни информации од организации и поединци;
- тестирање на опциите;
- изводливост и веродостојност во евалуација на случаи (во живо или преку сумарни прегледи);
- друго (на пр., студии на фокусни групи)

Тестирањето беше фокусирано врз меѓукултурни и мултисекторски прашања. Повеќе од 50 земји и 1800 експерти беа вклучени во тестирањата на терен, за кои беа поднесени поединечни извештаи.

ICIDH-2, претфинална верзија

Врз основа на податоците од теренското испитување за Бета-2 и во консултација со центрите за соработка и Комитетот на експерти на СЗО за мерење и класификација, беше изработена претфинална верзија на ICIDH, во октомври 2000 година. Овој нацрт беше претставен на состанокот за ревизија во ноември 2000 година. По вклучувањето на препораките од состанокот, претфиналната верзија на ICIDH-2 (декември 2000) беше поднесена до Извршниот одбор на СЗО во јануари 2001 година. Финалниот нацрт на ICIDH-2 потоа беше претставен на Педесет и четвртото собрание на Светската здравствена организација, во мај 2001 година.

Одобрување на конечната верзија

По дискусијата за конечниот нацрт, со наслов „Меѓународна класификација на функционирање, попреченост и здравје“, Собранието на Светската здравствена организација ја одобри новата класификација во резолуцијата WHA54.21 од 22 мај 2001 година. Резолуцијата гласи:

Педесет и четвртото собрание на Светската здравствена организација,

1. ГО ОДОБРИ второто издание на Меѓународната класификација на оштетувања, инвалидност и хендикеп (ICIDH), со наслов „Меѓународна класификација на функционирање, попреченост и здравје“, во натамошниот текст скратено именувана како МКФ;
2. ГИ ПОВИКУВА земјите-членки да ја користат МКФ во своите истражувања, надзор и известување, според потребите, земајќи ги предвид специфичните ситуации во земјите-членки и особено, можните идни ревизии;
3. БАРА од генералниот директор да се обезбеди поддршка за земјите-членки, на нивно барање, при употребата на МКФ.

Анекс 8

Идни насоки за МКФ

Употребата на МКФ во голема мера ќе зависи од нејзината практична примена, т.е. степенот до кој таа може да послужи како мерка за ефикасноста на здравствените услуги преку индикатори засновани врз исходот за корисниците, како и степенот до кој може да се применува во различни култури, за да може да се прават меѓународни компарации со цел да се идентификуваат потребите и средствата за планирање и истражување. МКФ не е директно политички инструмент. Сепак, нејзината употреба може да даде позитивен придонес за определување политики, со тоа што ќе обезбеди информации за утврдување на здравствената политика, промовирање еднакви можности за сите луѓе, како и поддршка во борбата против дискриминацијата врз основа на попреченост.

Верзии на МКФ

Со оглед на различните потреби на различни типови корисници, МКФ ќе биде претставена во повеќе формати и верзии:

Главна класификација

Двата дела и нивните компоненти во МКФ се претставени во две верзии, со цел да се задоволат потребите на различни корисници со различен степен на деталност:

Првата верзија е *целосна (детална) верзија* во која се обезбедени сите степени на класификација и предвидени се 9999 категории по компонента. Меѓутоа, се користат многу помал број од нив. Категориите од целосната верзијата може да се сумираат во кратка верзија кога се потребни резимирани информации.

Втората верзија е *кратка (концизна) верзија* во која се дадени две нивоа на категории за секоја компонента и домен. Исто така, дадени се и дефиниции на овие термини, што тие вклучуваат и што не вклучуваат.

Специфични адаптации

(a) Верзии за клиничка употреба: Овие верзии ќе зависат од употребата на МКФ во различните области на клиничка примена (на пример, работна терапија). Тие ќе се засноваат врз главниот том за кодирање и терминологија; меѓутоа, ќе даваат и дополнителни детални информации, како што се упатства за процена и клинички описи. Исто така, може да се преуредат за конкретни дисциплини (на пример, рехабилитација, ментално здравје).

(b) Верзии за истражувања: Слично како кај клиничките верзии, овие верзии ќе одговорат на конкретни истражувачки потреби и ќе обезбедат прецизни и оперативни дефиниции за процена на состојбите.

Идна работа

Со оглед на мноштвото употреби и потреби за МКФ, важно е да се напомене дека СЗО и нејзините центри за соработка изведуваат дополнителна работа за да ги задоволат тие потреби.

МКФ е во сопственост на сите нејзини корисници. Таа е единствена таква алатка прифатена на меѓународно ниво. Нејзината цел е да се добијат подобри информации за појавите на попреченост и функционирање, и да се изгради широк меѓународен консензус. Со цел да се постигне признавање на МКФ од страна на разни национални и меѓународни заедници, СЗО ги вложува сите напори таа да биде лесна за користење и компатибилна со процесите на стандардизација, како што се оние утврдени од Меѓународната организација за стандардизација (ИСО).

Можните идни насоки за развој и примена на МКФ може да се сумираат на следниов начин:

- промовирање на употребата на МКФ на ниво на земјата заради развивање национални бази на податоци;
- воспоставување на група меѓународни податоци и рамка со која ќе се овозможат меѓународни компарации;
- утврдување алгоритми за подобност за социјална помош и пензии;
- студија за попреченост и функционирање на членовите на семејството (на пример, студија за попреченост на трети лица поради здравствената состојба на партнерите);
- развивање компонента за индивидуалните фактори;
- изработка на прецизни работни дефиниции на категориите за истражувачки цели;
- изработка на инструменти за процена заради идентификација и мерење;[20]
- обезбедување практична примена со помош на компјутеризација и обрасци за евиденција на случаите;
- воспоставување поврзаност со концептите за квалитет на животот и мерење на субјективната благосостојба ;[21]
- истражувања за третманот или усогласување на интервенциите;
- промовирање на употребата во научни студии заради споредба меѓу различни здравствени состојби;
- изработка на материјали за обука околу користењето на МКФ;
- формирање центри за обука и референтни центри за МКФ во светот.
- натамошни истражувања на срединските фактори со цел да се обезбедат потребни детали при опишување на стандардизираната и актуелната средина.

20 Инструментите за процена поврзани со МКФ ги развива СЗО заради применливост во различни култури. Тие се тестираат за веродостојност и валидност. Инструментите за процена ќе имаат три форми: кратка верзија заради скрининг/наоѓање случаи; верзија за секојдневна употреба од страна на старателите; и долга верзија за детални истражувачки цели. Тие ќе бидат достапни од СЗО.

21 Поврзаност со квалитетот на животот: Важно е да постои концепциска компатибилност меѓу конструктите за „квалитет на животот“ и конструктите за попреченост. Квалитетот на животот, сепак, се занимава со она што луѓето го „чувствуваат“ за својата здравствена состојба или нејзините последици; оттаму, тој е конструкт за „субјективна благосостојба“. Од друга страна, конструктите за болест/попреченост се однесуваат на објективните надворешни знаци на поединецот.

МКФ

Индекс

ICIDH 7, 231, 232, 233, 234

А

Абнормалност, 13, 199
Абортус, 86
Авион, пилотирање, 137
Автобус, 136, 164
Автобус, користење, 136
Автоматска бешика, 84
Автоматски рефлекс на локалниот зглоб, 93
Автомобил, возење, 226, 136, 137
Автомобил, поправка, 145
Автомобили, 164
Авторитет, лица на позиција на 150, 176, 177, 178
Авторски услуги, 187
Агалактореа
Агенции за недвижнини, 182
Агеузија, 66
Агитираност, 55
Агресија, контрола на вербалната и физичка, 149
Адаптации на возила, 164
Адекватност на емоцијата, 56
Административни контролни, 180
Аеробен капацитет, 77
Азооспермија, 86
Акинетички мутизам, 90
Акти за планирање, 182
Активност и учество, iii, 3, 11, 13, 14, 16, 29, 40, 117, 198, 200, 206, 215, 220, 222,
Активност и учество, компонента, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 117, 197, 202, 205, 211, 212, 215, 220,
Активност и учество, примени, iii, 220,
Активност, активности, 3, 10, 11, 14, 16, 19, 35, 199, 200, 202, 209, 210, 215, 220, 221, 222, 223, 225, 227
Алати , 120, 133, 142, 145, 164, 166
Алати, одржување и поправка на алати, 145
Алвеоли, 107
Алергии, 75
Алишта, 139, 140, 144
Алодинија, 67
Алопатски лекови, 163
Алопеција, 97
Амбитенденција, 55
Аменореа, 86
Амнезија, селективна, 54
Анаболизам, 81
Аналгезија, 67
Анартрија, 70
Анатомски делови, 199
Ангажирање во неверски обреди или социјални церемонии, 157
Ангажирање во хобија, 157, 158
Анестезија, 66, 67
Анестезија долороса, 67
Анксиозност, 226, 56,
Анопија, 63,
Аносмија, 66
Анурија, 84
Апарати за домаќинство, одржување, 145
Апарати, домаќинството, 143, 144, 145
Апетит, 52, 53
Апнеа, 76
Апраксија, говорна, 60
Апраксија, идеациска, 60
Апраксија, идеомоторна, 60
Апраксија, облекување, 60
Апраксија, окуломоторна, 60
Апсорпција на хранливите материи, 79
Апстрактно размислување, апстракција, 58
Аритмија, 72
Артериосклероза, 73
Артикулација на фонеми, 70
Артритис, 88
Архитекти, 177
Архитектонско-градежни политики, 181
Архитектонско-градежни системи, 181
Архитектонско-градежни услуги, 181
Архитектонско-градежни услуги, системи и политики, 181
Архитектонско, 158
Асиметричен од, 95

Асистивни производи и технологија за образование, 164, 165, 166, 167
Аспирација на храна, 78
Атаксична дисартрија, 70
Атеросклероза, 73
Атетоза, 94
Атетозни движења, 94
Атмосферски притисок, 172
Аудио рекордери и приемници, 165
Аудио-индукциски обрачи, 168
Аудиолози, 177
Аудитивна перцепција, 56
Аудитивни обучувачи, 165
Аутизам, 51
Афазијата на Брока, 59
Афект, 56
Афонија, 70

Б

Баби и дедовци, 151, 176
Базален метаболизам, 81
Базални ганглии, 101
Баланс на водата,одржување, 35, 82, 83
Баланс на електролити, 82
Баланс на минерали, 82
Банки, 187
Барање вработување, 154, 155
Бариера, средина, 162
Бели дробови, 107, 108
Белодробен емфизем, 76
Берење зеленчук и овошје, 143
Бешика, автоматска , 84
Бешика, функции на, 84
Билки, 163
Бинокуларна острина на гледање близу, 62
Бинокуларна острина на гледање на далеку, 62
Биографија, Подготовка, 154
Биомедицинскиот статус, 12
Благ темперамент, 52
Благосостојба, 3, 7, 197, 198, 236, 140, 146, 190, 198
Блисборд (идеограмски систем на знаци измислен од Блис во XX век, заб.пр.), 126
Бнформација за морбидитетот, 4
Болест, 3, 4, 8, 13, 15, 18, 19, 92, 192, 198, 205, 236
Болка, 29, 33, 34, 62, 64, 65, 67, 68, 69, 77, 81, 85, 87, 93, 95, 96, 206, 211, 226
Болка во главата и вратот, 68
Болка во горните екстремитети, 68
Болка во грбот, 68
Болка во дел на телото, 68
Болка во долниот дел на грбот, или болки, 68
Болка во долните екстремитети, 68
Болка во зглобовите, 68
Болка во карличниот регион, 68
Болка во колкот, 68
Болка во повеќе делови на телото, 68
Болка во рамото, 68
Болка во трупот, 68
Болка, зрачење во во одреден дел или регион, 69
Болка, зрачење во дерматомот, 69
Болници, 190
Брадикардија, 72
Брадилалија, 70, 71
Брадипнеа, 76
Брајово писмо, комуницирање со, 126, 187
Брајово писмо, пишување, 119, 126, 128
Брајово писмо, читање, 119
Браќа и сестри, 151, 176
Бранови топлина при менопауза, 87
Брборење, 71
Бременост, 86, 198
Бричење, 138
Бришење подови, 144
Бришење прашина, 144
Брод, користење приватен, 136
Бронхијално стебло, 107
Бронхоспазам, 76
Бруксизам (стегање и триење на забите), 94
Бубрег, 110
Бубрези, Функции, 84
Будност, 50, 53

В

Вагина, 85, 110
Вагинален канал, 110
Вагинизам, 85
Вазомоторни функции, 73
Варење и загревање, 143
Веѓа, 103
Ведрина, чувствување, 52
Вежбање, 40, 119
Веќе видено, 61
Велосипед, возење, 132, 136, 157
Велосипед, поправка, 145
Вени, 73
Вени, функции на, 73
Венска, 73
Вентрикуларни мускули, сила за контракција, 72
Венчавки, погреби или церемонии на иницијација, 157
Вернике афазија, 59
Веродостојност, ii, 51, 52, 178, 233, 236
Весници, 120, 187, 188
Весници или други публикации во Брајово писмо, 188
Вестибуларни функции, 33, 56, 64, 65, 66
Вестибуларни функции поврзани со положбата, рамнотежата на телото и движењето, 65
Ветар, 173
Вештини, стекнување, 40, 120, 122, 123, 153
Вибрации, 45, 67, 175
Визуелна осетливост на контрасти, 63
Визуелна перцепција, 56
Визуелни и слушни помагала, 165
Визуелнопросторна перцепција, 56, 57
Вилица, 105
Високо образование, 43, 153
Виталност, 53, 77
Витамински и други додатоци, 164
Витилиго, 224
Вклученост во некаква животна ситуација, 10
Вклучува: поврзување со лица од авторитет, 150
Вкочанета карлица, 89
Вкочанета лопатка, 89
Вкочанети зглобови, 88
Вкочането рамо, 88
Вкочанетост на мускулите, чувство, 95
Вкусови, 56
Вкусување, 119
Влада, локална, регионална и национална, 183
Влажнење на вагината, 85
Влажност, 173
Влез и излез на далечински управувач, 167
Влечење предмети, 133
Вметнување на идеи, 57
Внимание, 33, 52, 54, 55, 56, 59, 60 148
Внуки од браќа и сестри, 177
Внуци од браќа и сестри, 177
Вода и гориво,обезбедување, 143
Вода, маси, 171
Возење возила на животински погон, 137
Возење возило, 124
Возење моторни возила, 137
Возење превозно средство на човечки погон, 136, 137
Возила, одржување, 145
Возила, човечки погон, употреба на, 136
Вознемиреност, одржување, 124
Возраст, стареење, 17, 19, 73, 151, 171, 176, 198, 213
Војни, 173
Вокализација, алтернативна, 35, 71
Вокални тикови, 94
Волева контрола, 57
Волево движење, контрола на, 88
Волево движење, координација на, 94, 95
Вонматерична бременост, 86
Воочување бои, 63
Воочување на звук, 64
Воспитание, 18
Вработени, 192
Вработување со полно работно време, 156
Вработување со скратено работно време, 155, 156
Вработување, барање, 55
Вработување, барање и добивање работа, 155
Вработување, добивање и прифаќање работа, 155
Вработување, добивање унапредување и друго напредување на работа, 155
Вработување, задржување на работата, 155
Вработување, изведување на потребните задачи за да се добие работата, 155
Вработување, краткорочен договор за работа, 156
Вработување, навремено присуство на работа според барањата, 155

Вработување, надгледување на други работници, 156
Вработување, напредување во работата, 155
Вработување, напуштање на работата, 155
Вработување, обезбедување, 192
Вработување, прекин на работа, 44, 155
Вработување, продукти и технологија, 167, 168
Вработување, работење под надзор, 155, 156
Враќање, 78, 79
Вредности, 171, 179, 217, 219, 221, 223, 225
Време, 50, 53, 54, 58, 87, 124, 129, 130, 139, 154, 155, 172, 183, 203, 204, 226, 227, 231
Време, распоредување на количина на време за настани, 58
Време, распределување, 124
Вриштење, 71
Врнежи, 174
Врсници, 17, 46, 47, 151, 152, 178, 180, 226
Вртење или извртување на шаките или рацете, 134
Вртоглавица, 65, 66, 228
Вршење нужда, 43, 135, 139, 140, 208

Г

Галакторea, 86
Гасови во желудникот, 81
Генетска абнормалност, 13
Генетска предиспозиција, 15
Гениталии, 251, 110, 138
Генитални и репродуктивни функции, 36, 85
Генитоуринарни и репродуктивни структури, 29, 35, 36, 84, 87
Геријатрија, 23, 206
Глава на пенис, 110
Главни животни области, 14, 29, 43, 153, 156, 220, 221
Главоболка, 226
Глас, квалитет на, 70
Глас, продукција ја, 70
Гласање, 192, 193
Гласни жици, 105 , 222
Гласови, создавање на низа, 71
Гласовни протези, 165
Гледање, 7, 12, 21, 33, 56, 62, 63, 64, 119, 206, 211, 213
Гледање звезди или блесоци, 63
Гледање и сродни функции, 33, 56, 62, 64, 213
Гледање лебдечка или мрежеста, 63
Глужд и зглобови на стапала и прсти, 114
Глужд и стопало, Структура, 114
Глумење во претстава, 158
Говор артикулација, 70
Говор на телото, изразување и продуцирање, 125, 126
Говор, брзина на, 71
Говор, монотон, 71
Говор, нерекинат тек на, 71
Говор,прилагодување на обрасците на висината на гласот, 71
Говор,течност и ритам на, 34, 70, 71
Големи усни на срамницата, 110
Голтање, 78, 79, 163
Голтање воздух, 78
Горен екстремитет, структура, 113
Гориво, обезбедување на, 143
Горна усна, 105
Готвење, 142, 143, 144, 145, 250, 266
Граѓански парници, 185
Градежни кодекси, 181
Градежни стандарди, 181
Граден кош, 108
Градење куќи, 181
Градна болка, 68
Гребење, 97
Грижа за делови од телото, 138
Грижа за забите, 138
Грижа за здравјето на поединецот, 42, 140, 141, 147
Грижа за кожата, 138
Грижа за косата, 138
Грижа за ноктите на нозете, 139
Грижа за ноктите на рацете, 139
Грижа за предмети во домаќинството и помагање на другите, 42, 145
Грижа за предметите во домаќинството, 142
Грижа за себе, 14, 29, 42, 138, 140, 141, 146, 189, 220, 221
Грижа за себе и грижа за другите, помош, 189
Гризење, 78
Грчеви во абдоменот, 181
Губење здив, 77
Ѓубре, отстранување на, 144
Густина на населеност, 171

Д

Да се успее во секојдневните постапки на барањата, 123
Даватели на лична нега и лични асистенти, 45, 176, 177, 189
Даватели на нега, 177
Дадилки, 177
Движењата на следење на окото, 63
Движење внатре, надвор и околу зградите, 135
Движење на предмети со долните екстремитети, 41, 132
Движење надвор од домот и од други објекти, 135
Движење наоколу, 41, 42, 134, 135, 136, 210, 211, 218, 222
Движење низ домот, 135
Движење низ други објекти освен домот, 135
Движење од кат на кат, 135
Движење со помош на опрема, 42, 136
Движење со помош на превоз, 42, 136, 137
Движење, структури поврзани со, 39, 112, 115
Дебело црево, 80, 109
Декубитус, 96
Делириум, 50
Деменција, 51
Демографски промени, 171
Дентална хигиена, 138
Деперсонализација, 62
Дереализација, 61
Детерминанти на здравјето, 4
Детска игра, 157
Дефекација, 35, 79, 80, 81, 159
Дефекација, регулирање на, 139
Дефекација, фреквенцијата на, 80
Дехидрација, 82
Деца, 224, 71, 119, 124, 146, 147, 151, 176
Дешифрирање пораки, 59
Дешифрирање на јазикот, 59
Дигестивен, метаболен и ендокринен систем, функции на, 29, 35, 78
Диенцефалон, 101
Дизајнери, 177
Дијабетес, 224
Дијагноза, 3, 4, 226
Дијаграми, правење, 126
Дијафрагма, 76, 108
Дијафрагма, функција на, 76
„Дисејбелд Пиплс Интернешонал", 227
Дисдијадохокинеза, 93
Дискинезија, 94
Дискриминација, социјална, 15, 19, 159, 235
Дискусија, 41, 127, 128, 232, 234
Дискусија со едно лице, 127
Дискусија, завршувајќи, 127
Дискусија, одржувајќи, 127
Дискусија, почнувајќи, 127
Дисменореја, 87
Дисоцијативна амнезија, 54
Диспареунија, 87
Диспнеа, 77
Дистонија, 91, 92
Дистонични движења, 94
Дисторзија на слика, 63
Дисфагија, 78
Дисфагија, езофагеална, 78
Дисфагија, орална, 78
Дисфагија. Фарингеална, 78
Дисфонија, 70
Дишење на уста, 77
Дишење, длабочина на, 76
Дишење, неправилно, 76
Дишење, површно или плитко, 76
Дневен циклус, 173
Дневна рутина, вршење на, 123
Дневна рутина, завршување, 123
Дневна рутина, управување, 123
Дневни потреби, собирање, 143
Дневни циклуси, 173
Добар живот, 197
Добротворни организации, ангажирање во, 157
Доверба, 51, 52, 176
Доверители, 176
Доверливост, етички упатства за употреба на МКФ, 229
Дожд, 172, 175
Доживување на преголема дебелина или преголема слабост, 61
Доживување на себе си и времето, 33, 61
Дојка и брадавица, 110
Долни екстремитети, структура, 39, 113, 114
Домашни животни, 172
Домени поврзани со здравјето, 3, 7, 8, 21, 198

Донесување на одлуки, 119, 120, 121, 122, 123, 176
Допир, 34, 57, 66, 67, 135
Допирање, 119
Дразби на видот, 56
Други сетилни функции, 34, 36, 66, 67
Други функции и сетилни доживувања, на кардиоваскуларниот и респираторниот систем, 35, 77
Дружење, 157, 158, 225, 226, 244
Дување, 77
Духовна контемплација, влегување во, 158
Духовност, влегување во, 158

Е

Евалуација на здравствениот исход, 206
Европска Унија, 192
Едукативни играчки, 165
Езофагеално голтање, 78
Ејакулација, 85
Екзекутивни функции, психолошки, 58
Еколошки катастрофи, 173
Економска самостојност, 43, 156
Економски доктрини, 188
Економски живот, 43, 156
Економски политики, 188
Економски права, јавни, имање контрола врз, 156
Економски ресурси, имање контрола врз, 156
Економски системи, 188
Економски трансакции, комплексни, 43, 156
Економски трансакции, основни, 43, 156
Економски услуги, 46, 187, 188, 192
Економски услуги, системи и политики, 46, 187, 188, 192
Екскреторни, 84
Екстраартикуларни лигаменти, фасција, екстрамускуларна апоневроза, ретинакула (врска), септа (преграда), бурза (ќесе), 115
Екстроверзија, 51
Електронска пошта, 184
Електро-оптички уреди, 165
Емоции, регулирање на, 56, 149
Емоционални функции, 33, 51, 52, 56
Ендокрини жлезди, 39, 109
Енергија, психолошки, 52
Ерекција на клиторисот, 85
Ерекција на пенисот, 85
Етиологија на здравствената состојба, 4, 13, 231
Етички насоки за употреба на ICF, 229, 235
Ехолалија, 55
Ехопраксија, 55

Ж

Ждригање, 78
Желба, 52, 53
Желудник, 39, 48, 78, 79, 81, 109
Желудочна или абдоминална болка, 68
Живот во домот, 14, 29, 42, 142, 147, 155, 220, 221
Живеалиште и мебел, одржување, 145
Животни, 46, 134, 137, 144, 145, 146, 157, 172, 176, 177
Животни за лична мобилност, 177
Животни области, 3, 11, 14, 29, 43, 117, 153, 156 220, 221
Животни случувања, 17
Животни, грижа за, 146
“Животните искуства“, 199
Животот во заедницата, ангажирање во, 157
Животот, варијации, 243
Жиговина, 81
Жлездести функции на кожата, 96
Жолчен меур и жолчни канали, 39, 109

З

Забава или разонода, вклучување во, 157
Заби, 78, 94, 105, 138
Заби,грижа за, 138
Загадување, почва, вода или воздух, 173
Задавување, 77
Задача, 10, 11, 14, 15, 40, 117, 121, 122, 199, 215, 220, 221
Задача, преземање едноставна, 122
Задача, преземање поединечна задача во група, 122
Задача, преземање поединечна задача самостојно, 122
Задача, преземање сложена, 122
Задачи и барања, општи, 14, 29, 40, 122, 124, 220, 221
Задачи низ домот, 42, 145
Задачи, завршување повеќе задачи, 123
Задачи, извршување повеќе задачи, 123
Задачи, преземање повеќе задачи, 40, 122, 123
Задачи, преземање повеќе задачи во група, 123
Задачи, преземање повеќе задачи самостојно, 123
Задоволување на основните потреби, 42, 142
Задоцнета ејакулација, 85

Задушување, 77
Заедница, социјален и граѓански живот, 14, 29, 44, 157, 159, 220, 221, 226
Законодавство и закони, 5, 6, 183, 189, 190, 192, 193
Законодавство, прописи и стандарди, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192
Закупување место за живеење, 142
Заматување на свеста, 50
Заменски носители на одлуки, 176
Занаети или хоби, ангажирање во, 157
Занаети, ангажирање во, 157
Зараснување, 96
Засечени рабови, 169
Засипнатост, 70
Засолништа за бездомници, 182
Застапување, 228, 185
Застапување од адвокати, 185
Заштедат пари, 156
Заштита, 3, 6, 19, 46, 75, 96, 97, 159, 167, 176, 183, 185, 188, 189, 190, 231, 232
Заштитен рефлекс на очниот капак, 64
Збирни мерки за здравјето на населението, 4
Зборување, 41, 55, 70, 126, 127, 146, 222
Звонење во ушите, 65
Звонење во ушите или тинитус, 65
Звук, 45, 64, 65, 119, 174, 245
Звуци, да го одвлечат вниманието, 174
Зглоб на коленото, 114
Зглоб на колкот, 113
Зглоб на лактот, 112
Зглоб, подвижност на, 56, 88, 89
Зглобови во карличен регион, 113
Зглобови во регионот на рамото, 112
Зглобови на дланката и прстите, 113
Зглобови на регионот на главата и вратот, 112
зглобови, опсегот и леснотијата во движење на, 88
Зглобовите и коските, функции на, 36, 88
Згоеност, 80
Зголемена желудочна киселина (хиперацидитет), 79
Згрижувачки родители, 176
Згрутчување на функциите на крв, 74, 76
Здрава храна, конзумирајќи, 141
Здравје и безбедност на работа, 192
Здравје на населението, 4
Здравствен исход, 5, 206
Здравствен систем, 198, 177, 190
Здравствена состојба, 3, 4, 15, 16, 17, 18, 19, 188, 189, 198, 199, 200, 210, 219, 225, 236
Здравствени детерминанти, 4, 5
Здравствени домени, 198
Здравствени информативни системи, 5
Здравствени политики, 5, 190
Здравствени работници, 46, 177
Здравствени системи, 190
Здравствени состојби, 4, 17, 161, 198, 231, 236
Здравствени услуги, системи и политики, 46, 189, 190
Здравствено осигурување, 326, 233
Здравствено-безбедносни одбори, 183,
Здруженија , вклучување во, 157
Здруженија и организациски услуги, 176
Здруженија на адвокати, лекари или академици, ангажирање во, 157
Здруженија, религиски, 186
Земјишните форми, 171
Земјотреси, 173, 174
Знаење, примена, 11, 29, 40, 119, 120, 121, 220, 221
Знаковен јазик, изразување со и продуцирање, 59
Знаци, 4, 11, 59, 59, 119, 120, 125, 126, 148, 168, 169, 236
Знаци и симболи, изразување со и продуцирање, 125, 126

И

Игра, вклучување во, 157
Игра, рекреативни и слободни активности, вклучување во 157
Играње шах или карти, 157
Игри, вклучување во, 157
Идеи, 57, 58, 60, 120, 121, 127
Идеологии, 46, 178, 179
Избегнување ризици по здравјето, 141
Избор на соодветна облека, 139, 140
Избор од опциите, правење, 121
Изведба, како конструкција, 167, 168
Извршување една или повеќе задачи, 122
Изговарање зборови со правилен изговор, 119
Изговорање, 70
Издржливост 35, 36, 53, 72, 73, 74, 76, 77, 90, 91, 92
Излети, 157
Изместувања на рамо, 88

Изместување на зглоб, 88
Изразување вообичаен поздрав, 127
Изразување на говорен јазик, 59
Изразување на знаковен јазик, 59
Изразување на јазик, 59
Изразување на пишан јазик, 59
Изразување преку гестови, 125, 126
Изразување со гестови, 126
Изразување со говорот на телото, 125, 126
Изразување со знаци и симболи, 125
Изразување со слики и фотографии, 125
Изразување со формален знаковен јазик, 41, 125, 126
Имагинативност, 52
Имитирање, 40, 112
Импотенција, 85
Имунолошка реакција, 75
Имунолошка реакција, неспецифична, 75
Имунолошка реакција, специфична, 75
Имунолошки систем, структура, 38, 107
Инвалидска количка, 136, 161, 131, 167, 218, 225
Инвалидска количка, движење наоколу со, 136
Инвалидски колички и скутери, одржување, 145
Инвалидско осигурување, 188, 189
Индекс на телесна маса, 80
Индивидуални фактори, 8, 16-19, 198, 236
Индивидуална перспектива на функционирање и инвалидност, 199
Индивидуални ставови на членовите на поширокото семејство, 46, 178
Индуцирана промена на свеста со лекови, 50
Инконтиненција, преоптоварување, 84
Инконтиненција, рефлексна, 84
Инконтиненција, стрес, 84
Инконтиненција, ургентна, 84
Инсомнија, 53
Институции за пост-средно образование, 191
Институционализација, 19
Инструменти за процена, 208
Инструменти за процена и МКФ, 208
Интелектуален равој, 51
Интелектуална ретардација, 51
Интелектуални функции, 33, 51, 54, 55, 57
Интензитет на звукот, 174
Интензитет на светлина, 173
Интеракција според општествените правила, 149
Интеракција, регулирање на однесувањето во, 149
Интересот за секс, 85
Интеркостални мускули, 108
Интермитентна клаудикација, 73
Интернационална класификација, Семејството на меѓународни класификации на СЗО, 3, 4
Интернет, 184, 187,
Интестинална опструкција, 79
Интестинална парализа, 79
Интимни врски, одржување, 43, 152
Интонација, 70, 71
Интроверзија, 51
Инхибиција, 52
Иритираност на окото, 64
Испружена позиција, останување во, 130
Испружена положба ничкум (на стомак), влегување во, 129
Истенчување на кожата, 96
Истражување, 52, 208, 228, 235
Истражување во здравството, 52, 208, 228, 235
Истражување, насоки за МКФ, 52, 208, 228, 235
Истурање течности за пиење, 140
Исфрлање на фецес, 80
Исхрана, одржување на балансирана исхрана, 140
Итни услуги, 125

Ј

Јавање животни за превоз, 42, 137
Јавање коњи, 137
Јавање слон, 137
Јавен транспорт, користење, 136
Јавни, комерцијални услуги, задруги, 187
Јадење, 42, 81, 120, 133, 138, 140, 142, 224
Јазик, 3, 5, 18, 33, 41, 50, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 65, 70, 71, 120, 121, 125, 126, 127, 197, 227
Јазик, ментални функции на, 24, 33, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 70, 71
Јајници, 110
Јајцеводи, 110

К

Камила, јавање, 137
Кандидирање за политичка функција, 159
Канцелариска опрема, 166
Капење или туширање, 138
Капилари, 73, 107
Капилари, функции на, 73

Капитални добра и услуги, 170
Карактерен стил, 17
Кардиоваскуларен систем, функции на, 34, 74, 77
Кардиоваскуларен, имунолошки и респираторен систем, структури, 29, 38, 107, 108
Кардиоваскуларниот, хематолошкиот, имунолошкиот и респираторниот систем, 34, 72, 77
Кардиомиопатија, 72
Карлица, подвижност на, 89
Карличен регион, структура, 39, 113
Карлично дно, 39, 110
Карпални коски, 89
Катаболизам, 81
Кататонија, 55
Категориите во МКФ, 197, 203, 227
Кахексија, 80
Качување, 129, 134, 135
Качување на брод, воз или друго возило, 134
Кашлање, 77
Квадриплегија, 225
Квалитет на вид, 62, 63, 206, 211
Квалитет на визуелни слики, 62
Квалитет на воздухот, 45, 174, 175
Квалитет на воздухот внатре, 174
Квалитет на воздухот надвор, 175
Квалитет на живот, 236
Квалитет на звукот, 174
Квалитет на светлина, 173
Квалификатор, 99
Квалификатор, структура на телото, 99
Квалификатор, телесни функции и структура, 99
Квалификатор, фактори на средина, iii, 117, 161
Квалификатори, Активности и Учество, 22, 24, 117
Квалификатори, дополнително за активности и учество, 22, 24, 117
Квалификатори, скала, 22, 24, 49
Кивање, 77
Кино или театар, ангажирање во, 158
Кино, посета, 158
Кичма, 114
Класификација на настан, 210
Класификација на образованието, 191
Класификација, во универзумот на МКФ, 202
Класификација, грануларност, 7
Класификација, делови од МКФ, 7
Класификација, единица на МКФ, 7
Класификација, категории, 7
Класификација, компоненти на МКФ, 7
Класификација, нивоа, 4, 12
Клекнување, 29
Клечење, 129, 130, 255
Клима, 45, 172
Климатизација, 174
Клиники, 190
Клиничка употреба на МКФ, етички насоки, 229, 235
Клинички апликации на МКФ,
Клиторисот, 85
Клупи и шкафчиња, 166
Книги, 120, 126, 165, 167
Коагулацијата на крвта, 74
Когнитивна флексибилност, 58
Когнитивни функции, 33, 51, 54, 57, 58, 59, 60
Когнитивни функции, на повисоко ниво, 33, 51, 54, 57, 58, 59, 60
Кодекс на облекување, следење, 140
Кодирање во МКФ, iii, 100, 118, 205
Кодирање конвенција, 211, 212, 218
Кодирање телесни структури, 214
Кодирање телесни функции, 212
Кодирање, генеричка скала, 22, 208
Кодирање, опции за активностите и учеството, 21
Кожа, 29, 36, 37, 39, 67, 69, 96, 97
Кожа во карличен регион, 116
Кожа во регионот на главата и вратот, 116
Кожа во регионот на рамото, 116,
Кожа жлезди, структура, 39, 116
Кожа и сродни структури, 29, 36, 37, 39, 96, 97, 116
Кожа на горни екстремитети, 116
Кожа на долни екстремитети, 116
Кожа на трупот и грбот, 116
Кожа, грижа за, 138
Кожа, затврднување, 96
Кожа, заштитни функции на, 36, 96
Кожа, квалитет на, 96
Кожа, регенеративни функции на, 36, 96
Кожа, фотосензитивност, 96
Колеги, 45, 46, 149, 150, 176, 178, 225, 261
Количества на озон, 175
Количина на спиење, 53

Кома, 50
Компјутери, користење, 225
Компјутерска технологија, прилагодена, 165
Компјутерски базирана масовна комуникација, 187
Компјутерски софтвер и хардвер, 165
Компјутерски хардвер или софтвер, 165
Компоненти на здравје, 4
Комунални, 46, 142, 183, 185, 187, 188
Комунални политики, 188
Комунални системи, 188
Комунални услуги, 46, 183, 185, 187
Комунални услуги, системи и политики, 46, 183, 185
Комуникација, 3, 5, 14, 29, 41, 45, 125, 127, 128, 165 206, 220, 221,
Комуникација, производи и технологии, 45, 165
Комуникациски политики, 186, 187
Комуникациски системи, 184, 187
Комуникациски табли, 165
Комуникациски техники, користење, 128
Комуникациски уреди и техники, користење, 128
Комуникациски услуги, 46, 180, 184, 187
Комуникациски услуги, системи и политики, 46, 180, 184, 187
Комуницирање, 41, 125, 126, 206
Комуницирање - продуцирање, 41, 126
Комуницирање преку - примање - гестикулации со телото, 125
Комуницирање преку - примање - говорни пораки, 41, 125
Комуницирање преку - примање - невербални пораки, 41, 125
Комуницирање преку - примање - општи знаци и симболи, 125
Комуницирање преку - примање - пишани пораки, 41, 126
Комуницирање преку - примање - пораки со формален знаковен јазик, 41, 125
Комуницирање преку - примање - цртежи и фотографии, 125
Конгенитална аномалија, 198
Кондуктивна афазија, 59
Конзистентност на фецесот, 80
Конзумира здрава храна, 141
Конкретната средина, 15, 215, 218
Констипација (запек), 80
Контекстуални фактори, 10, 11, 16, 161, 168, 199, 202, 218, 232
Континуирана инконтиненција, 84
Контрола на вербалната и физичка агресија, 149
Контрола на импулси, 52, 53
Контрола на исхраната и физичката форма, 140, 141
Контрола на неволеви движења, 36, 53
Концентрација, 54
Коњуктива, склера (белка на окото), хориоидеја, 103
Координација на волеви движења, 93, 94
Координација на рацете и очите, 55
Координација око нога, 93
Координација око рака, 93
Копирање, 119
Копнена и авионска пошта, 184
Копролалија, 94
Користените точки, попреченост, 207
Користење на раката и шаката, 41, 133
Користењето услуги, 13
Коронарна инсуфициенција, 72
Коронарна исхемија, 72
Корпорации, 187
Кортикални лобуси, 101
Коса и нокти, функции на, 47, 97
Коса, раст, 97
Коса, структура, 39, 116
Коса, фунции на, 37, 97
Коскена срж, 74, 107
Коски во регионот на рамото, 112
Коски на вратниот регион, 112
Коски на глужд и стопало, 114
Коски на дланката, 113
Коски на лицето, 112
Коски на надколеница, 114
Коски на надлактица, 112,
Коски на подлактица, 112
Коски на потколеница, 114
Кохлеарни импланти, 165
Кохлеја, 104
Кранијални нерви, 101
Крв, пренесување кислород функции на, 74
Крв, пренесување метаболити функции на, 74
Крвен притисок, зголемен, 73
Крвен притисок, намален, 73
Крвен притисок, одржување на, 73
Крвни садови, функции на, 73
Кревање објекти, 41, 131, 132

Кривење, 95
Кривични судски процеси, 158
Кризи, справување, 124
Ксерофталмија, 63
Култура, рекреација и спорт, производи и технологии, 166
Културната применливост, 233
Културни настани, ангажирање во, 158

Л

Лажење, 130
Лактација, 86
Ларинкс, 38, 70, 105, 106
Ларинкс, функции, 70
Латерализација на звукот, 65
Лево десно координација, 93
Лево десно моторна координација, 93
Лежење, 129, 131
Лежечка положба, Одржување, 130
Леќа на очното јаболко, 103
Лекари, 157, 177
Лекови, 50, 62, 163, 181, 224
Лепра, 224
Лигавење, 78
Лигаменти и фасција во карличен регион, 113
Лигаменти и фасција во регионот на главата и вратот, 112
Лигаменти и фасција во регионот на рамото, 112
Лигаменти и фасција на глужд и стапала, 114
Лигаменти и фасција на дланката, 113
Лигаменти и фасција на надколеница, 113
Лигаменти и фасција на надлактица, 112
Лигаменти и фасција на подлактица, 113
Лигаменти и фасција на потколеница, 114
Лигаменти и фасција на трупот, 114
Лизгање, 131
Лимитираност на активноста, 3, 8, 11, 14, 117, 198, 199, 209, 215, 227
Лимфни јазли крвен сад, 75, 107
Лимфни јазли, функции на, 75, 107
Лимфни садови, функции на, 107
Лифтови или дигалки, ескалатори, 168
Лица со попреченост, 163, 225, 227
Лица со попреченост и МКФ, 163, 225, 227
Личност, 33, 51, 52, 56
Логопеди, 177
Лојни желзди, 116
Локални селски власти, 192
Луѓето во подредена положба, 176
Лумбална кичма, 114,
Лупење на храна, 143
Лутина, 56

Љ

Љубов, 56, 148
Љубопитност, 52

М

Мал мозок (церебелум), 101
Малапсорпција во желудникот, 79,
Мали усни на срамницата, 110
Малодушност, чувство, 52
Маниризми, 94
Маси, прилагодливи, 166
Математички принципи, Примена, 121
Математички, Изведување, 120, 121
Математички, преточување на проблеми зададени со зборови во аритметички постапки, 60
Математички, примена на операции, 60, 120
Математичките знаци, користење, 120
Материјални средства, 170
Матка, 110
Матрица со информации, 14, 215, 216, 217, 221
Мачнина, 65, 66, 81
Машини за перење, употреба, 144
Машини за пишување, користење, 128
Машини за чукање, користење, 128
Мебел, 122, 142, 145, 164
Мебел, уредување на животниот простор со мебел, 142
Меѓународна стандардна класификација на образованието, на УНЕСКО, 191
Меѓународната организација за стандардизација (ИСО), 180, 236
Меѓународни политички организации, 192, 193
Меѓучовечки интеракции и односи, 14, 29, 43, 148, 152
Меѓучовечки интеракции, основни, 43, 148
Меѓучовечки интеракции, општи, 43, 148, 149
Меѓучовечки интеракции, сложени, 43
Медиумски политики, 187
Медиумски системи, 187
Медиумски услуги, 46, 187

Медицински сестри, 177, 233
Медицински социјални работници, 177
Меко непце, 105
Мелодичност на говорот, 70, 71
Меморија, 43, 50, 51, 54, 55, 56, 59, 60
Меморија, семантичкото, 55
Меморија, автобиографска, 55
Меморија, долгорочна, 55
Меморија, краткорочна, 55
Меморија, присеќавање, 55
Менарха, 86
Менопауза, 86, 87, 213
Менорагија, 86
Менструални функции, 36, 83, 86, 87
Менструалниот циклус, Нелагодност, 87
Менструалниот циклус, редовност, 86
Менструално крвавење, обем на, 86
Менструалното крвавење, 86
Менструација,интервал на, 86
Менструација,ретроградна, 86
Ментална болест, 19
Ментална ретардација, 51
Ментална флексибилност, 58
Ментални функции, 24, 29, 33, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 70, 71, 206
Ментално здравје, 206, 225, 232, 235
Ментално здравје примени на МКФ, 235
Менување и одржување на положбата на телото, 41, 129, 131
Менување на ментален склоп, 58
Менување на тежиштето на телото, 129, 130
Месечеви мени, 173
Место за живеење, закупување, 142
Место за живеење, купување, 142
Место за живеење, стекнување, 142
Метаболизам на јаглехидрати, 81, 82
Метаболизам на масти, 82
Метаболизам на протеини, 82
Метаболизмот и ендокриниот систем, функции за, 35, 81
Метење, 144
Метро,користење на, 136
Миастенија гравис, 92
Миење на деловите од телото, 138
Миење на целото тело, 138
Миење садови, тави, тенџериња и прибор за готвење, 144
Миленичиња, 145
Минутен волумен, намален, 72
Миокардит, 72
Мирисање, 119
Мириси, 56, 175
Мисла, брзина на, 57
Мислења и убедувања, 178, 179
Мислење, 57, 58, 148
Мисли, 224, 57, 127
Мисли, контрола на, 57
Мисли, содржина на, 57
Мисли, форма на, 57
Мисловниот процес, 57
МКБ-10, 3, 4, 13, 198, 205, 210
МКФ бази на податоци, 236
МКФ конструкти, 224
МКФ пребарувач, 211
МКФ, Верзии за клиничка употреба, 235
МКФ, компјутеризација, 236
МКФ, Идни насоки, 235
МКФ, како рамка, 7
МКФ, Карактеристики на, 7
МКФ, користењето на, 25, 236, 229
МКФ, кратка (концизна) верзија, 235
МКФ, материјали за обука, 236
МКФ, обрасци за евиденција на случаите, 236
МКФ, Претставување на, 9
МКФ, структурни карактеристики, 21
МКФ, Термини во полето „Не вклучува“, 207
МКФ, Термините во полето „Вклучува“, 207
МКФ, целите на, 198, 5
МКФ, целосна (детална) верзија, 235
Мобилност и транспорт,производи и технологија, 45, 164, 165, 184
Модел на попреченост, биопсихосоцијален, 20
Модел на попреченост, интерактивен, 18
Модел на попреченост, медицински, 19
Модел на попреченост, МКФ, 19
Модел на попреченост, социјален, 19
Мозок, окципитален лобус, 101
Мозок, париетален лобус, 101
Мозок, темпорален, 101
Мозок, фронтален лобус, 101

Мозочен мост, 101
Мозочни обвивки (менинги), 38, 102
Монокуларна острина на гледање близу, 62, 251
Монокуларна острина на гледање на далеку, 62
Монопареза, 90, 91, 92
Моноплегија, 90, 91, 92
Монотон говор, 71
Мотивација, 52, 53
Моторен чамец, возење, 137
Моторизиран транспор, користење приватен, 136
Моторизирани и немоторизирани возила, 145, 164
Моторички рефлекс за истегнување, 93
Моторна персеверација, 94
моторни рефлекси, 36, 93
Мотоцикл, Возење, 137
Мочен меур, 84, 110
Мочен меур, чувство за полн, 85
Мрежница, 103
Музеј или уметничка галерија, одење на, 158
Музичка нотација, 125, 126
Музички вокални гласови, создавање на, 71
Мумлање, 71
Муртење, 126
Мускулен спазам, 95
Мускулен тонус, 36, 90, 91, 92, 95
Мускулен тонус, изолирани мускули и мускулни групи, 90, 91
Мускулен тонус, мускули на долниот дел на телото, 91
Мускулен тонус, мускули на едната страна на телото, 91
Мускулен тонус, мускули на едниот екстремитет, 91
Мускулен тонус, мускули на сите екстремитети, 91
Мускулен тонус, сите мускули на телото, 91
Мускулен тонус, труп, 91
Мускули во карличен регион, 113, 251
Мускули во регионот на главата и вратот, 112
Мускули во регионот на рамото, 112
Мускули на глужд и стапала, 114
Мускули на дланката, 113
Мускули на надколеница, 113
Мускули на надлактица, 112
Мускули на подлактица, 113
Мускули на потколеница, 114
Мускули на трупот, 114
Мускули, чувство на тежина, 95
Мускулна издржливост, 36, 90, 91, 92
Мускулна издржливост, изолирани мускули, 92
Мускулна издржливост, мускулни групи, 92
Мускулна издржливост, сите мускули на телото, 92
Мускулна парализа, 90
Мускулна пареза, 90
Мускулна сила, 13, 36, 90, 91, 92, 93, 95, 212, 226
Мускулна сила, сите мускули на телото, 90
Мускулна сила, изолирани мускули и мускулни групи, 91
Мускулна сила, мускули во долниот дел на телото, 91
Мускулна сила, мускули на едниот екстремитет, 91
Мускулна сила, мускули на сите екстремитети, 91
Мускулна сила, мускули на трупот, 91
Мускулна сила, на едната страна на телото, 91
Мускулна слабост, 90
Мускулна спастичност, 91
Мускулни функции, 36, 90, 92
Мускулоскелетни структури поврзани со движењето, други, 39, 115
Мускулна атрофија, 19

Н

Наведнување, 129
Навики, 17, 19
Надбубрежна жлезда, 109, 251
Надворешен нос, 105
Надворешни гениталии, 110
Надворешни мускули на окото, функции на, 103
Надворешно уво, 38, 103
Надзорници, 176
Надколеница, 113
Надлактица, 112
Надуеност, 80
Назален фаринкс, 105
Налудничавост, 57
Намален осет за вкус (хипогеузија), 66
Наоѓање и избор на работа, 154
Наоѓање решенија за прашања или ситуации, 121
Нарколепсија, 53
Нарушување, 3, 11, 13, 15, 18, 94, 173, 174, 197, 198, 199, 212, 224, 225,
Нарушување на движењето во врска со спиењето, 94
Население, 171

Насмевнување, 126
Наставници, 153, 176, 177
Натуропатски лекови, 163
Научни симболи, 126
Начин на живот, 17, 19, 190
Начин на одење, 36, 95
Начини на одење, 95
Начини на трчање, 95
Невербални пораки, изразување со и продуцирање, 41, 125, 126
Неволева мускулна контракција , 93
Неволеви контракции на големите мускули, 93
Неволни движења, 36, 94, 95
Неволни контракции на мускули, 94
Невромускулоскелетни функции и функции поврзани со движењето, 60
Невронски протези, 164
Нега за вреаме на менструацијата, 139
Негативизам, психолошки, 55
Недостаток на воздух, 77
Недостиг на железо, 82
Независно постапување во социјалните интеракции, 149
Неизразување емоции, 52
Нематеријални средства, 170
Немир, 55
Ненамерни контракции на мускул, 94
Неодговорен, 52
Неплатено вработување, 155, 157
Непознати лица, 46, 148, 177
Непосветување внимание, 52
Непоуздан, да се биде, 52
Неправилни срцеви отчукувања, 72
Неправилно дишење, 76
Непрофитни организации, 186
Непце, 105
Нерасположеност, 52
Нервен систем, структура, 58, 102
Нетолеранција на глутен, 79
Неутрални термини, во МКФ, 203
Неформални здруженија, ангажирање во, 157
Неформални или случајни средби, ангажирање во, 158
Неформални односи со врсници, создавање, 151
Неформални односи со познајници, создавање, 150
Неформални односи со пријатели, создавање, 150
Неформални односи со соседи, создавање, 150
Неформални односи со состанари, создавање, 151
Никогаш видено, 61
Нистагмус, 63
Ноќно потење при менопауза, 87
Ноќно слепило, 211, 62, 63
Нокти на прстите на нозете, 116
Нокти на прстите на рацете, 116
Нокти, функции на, 37, 97
Нокти, грижа за, 139
Нокти, структура, 39, 116
Нормативни уверувања, норми, 179
Нос, 38, 105
Носење в раце, 131
Носење на глава, 132
Носење на рамена, на колкови и на грб, 131
Носење на раце, 131
Носење одлуки, 4, 40, 119 , 120, 121, 122, 176
Носење предмети, 21, 41, 131, 132
Носење, преместување и ракување со предмети, 41, 131
Носна празнина, 105
Носна преграда, 105
Нотари, 185

О

Обединети Нации, 5, 159, 192, 261
Обезбедување квалитет, 5
Обезличување, 19
Обичаи, 178, 179
Облека, изработка и поправка, 145
Облекување, 42, 60, 138, 139, 140, 146
Облекување алишта, 139
Облекување во согласност со климатските услови, 140
Образец на однесување, 17
Образование, 5, 7, 17, 24, 43, 45, 46, 153, 165, 177, 180, 191, 233
Образование, асистивни производи и технологии, 165
Образование, учење и завршување на поставените задачи и проекти, 153
Образование, училишни обврски и привилегии, 153
Образование, институции за пост-средно образование, 191

Образование, колец, 153
Образование, медицински факултет или друг факултет, 153
Образование, неформално, 43, 153
Образование, производи и технологија, 45, 165
Образование, редовно присуство на училиште, 153
Образование, соработка со другите ученици, 153
Образование, стекнување прием во училиште, 153
Образование, универзитет, 153
Образование, факултети, 153
Оброци, имање, 140
Оброци, организирање, 140
Оброци, подготовка, 146
Обувки, облекување, 140
Обувки, поправање и полирање, 145
Обувки, соблекување, 140
Обука на работното место, 154
Одалка, движење наоколу, 218, 136
Одговорност, справување со, 124
Одење, 41, 218, 95, 129
Одење во близина или далеку од домот, градот, 135
Одење и движење, 41, 42, 134, 135, 136
Одење на долги растојанија, 134
Одење на кратки растојанија, 134, 218, 220
Одење на различни површини, 134
Одење околу пречки, 134
Одење по мраз и снег, 134
Одење по подвижни површини, 134
Одење по стрмни површини, 218
Однесување насочено кон некоја цел, 58
Односи родител дете, одржување, 151
Односи со браќа и сестри, одржување, 151
Односите со врсници, создавање, 151
Односите со познајници, создавање, 150
Односите со пријатели, создавање, 149, 150
Односите со соседи, создавање, 150
Односите со состанари, создавање, 151
Односите, покажување почит, 148
Односите, покажување почит и топлина, 148
Односите, покажување толеранција, 148
Односите, прекинување, 149
Односите, соочување со социјални знаци, 148
Односите, соочување со физички контакт, 148
Односите, формирање, 149
Односот кон самиот себе и кон другите, познавање и утврдување, 50
Одредување локација на изворот на звукот, 65
Одржување на вниманието, 54
Одржување на телесна тежина, 55, 80
Одржување на чучната положба, 130
Одржување социјален простор, 149
Означување на патеки, 168, 169
Око, внатрешни мускули, функции на, 63, 64
Око, уво и сродни структури, 29, 38, 103, 104
Око, фиксација на, 63
Олигозооспермија, 86
Олигурија, 84
Олфакторни функции, 66
Омраза, 56
Опрема и апарати за контрола на средината, 166
Опремување на местото за живеење, 142
Опсег на емоции, 56
Опсесивност/присилни мисли, 57
Опструкција на мочните канали, 84
Оптимизам, 51, 52
Општа болка, 67
Општа стабилност на зглобовите, 89
Општествена акција, 5, 20
Општествени норми, практики и идеологии, 46, 179
Општествените конвенции со кои се регулира нечија улога, почитување на, 149
Општи задачи и барања, 14, 40, 122, 124, 220, 221
Општи ментални функции, 33, 50, 51, 52, 53, 54
Општи психосоцијални функции, 33, 51, 254
Орален фаринкс, 105, 254
Орално голтање, 78
Оргазам, 85, 87
Организации за меѓусебна помош, 186
Организации, меѓународни политички, 192, 193
Организации, спортски, 186
Организации, финансиски, 187
Организирана религија, вклучување во, 158
Организирање во време, 58
Ориентација во време, 50, 254
Ориентација кон личност, 51
Ортотист, простетичари, 177
Осветлување, вештачка, 173
Осет за вибрации, 67
Осет за допир, 57

Осет за кисело, 56
Осет за ладно и топло, 67
Осет за мирис, 66
Осет за опасни дразби, 67
Осет за површината и нејзината текстура, 66
Осет за слатко, 56, 66
Осет за смрад, 66
Осет за солено, 56, 66
Осет за тресење и осцилации, 67
Осети поврзани со уринарните функции, 35, 85
Осетливост на вибрации, 67
Осетливост на притисок, 67
Осетливост на светлина, 63
Осетливост на температура, 67
Осигурителни услуги, 187
Осигурување при невработеност, 188, 189
Основно учење, 117, 14, 40, 119, 120
Основно училиште, 153, 191
Острина на видот, 62
Отапување, 66, 67
Отворање шишиња и конзерви, 140
Отвореност за стекнување искуства, 52
Отежнато дишење, 77
Отстранување на ѓубрето, 144
Очај, 52
Очен капак, 103
Очен капак, функции на, 64
Очила и контактни леќи, 165
Очна дупка, 38, 103
Очно јаболко, 103
Очно јаболко, стакловидно тело, 103
Оштетувања, 3, 4, 10, 12, 13, 19, 22, 25, 49, 61, 63, 64, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 198, 213, 225, 231, 232, 234,

П

Пазарење, 143
Палпитација, 77
Панкреас, 39, 109, 224
Парализа, општа, 92
Парапареза, 90, 91, 92
Параплегија, 90, 91, 92
Парасимпатички дел на вегетативен нервен систем, 98, 102
Паратиреоидна жлезда, 109
Пареза, 92
Парестезија, 66, 67
Пари, 132, 143, 170, 188
Паркинсонова болест, 92
Паркови, заштитени и подрачја со див свет, производи и технологија, 170
Партнери, 148, 152, 176, 236
Патеки за транспортни возила, 172
Патеки на дивиот свет, 170
Пателарен рефлекс, 93
Патишта и патокази, 169
Патокази и улично осветлување, 169
Патологија, 12, 231
Патолошка опширност, 57
Пеглање на алиштата, 144
Пеење, 71, 158, 174
Пензии, 188, 189, 236
Пенис, 85, 110, 111
Перење и сушење алишта и облека, 144
Перисталтика, 79
Персеверација, 57, 94
Перцепција на вкус, 56
Перцепција на допир, 57
Перцепција на мирис, 56
Пигментација, 96, 97
Пиење, 42, 81, 158, 140, 143
Пиење вода која тече, 140
Пиење преку слама, 140
Писмен запис, продуцирање, 121
Пишан јазик, разбирање, 59
Пишување, 40, 41, 121, 122, 126, 128, 146, 165
Пишување пораки, 41, 126,
Пишувачи за Брајово писмо, користење, 128
Планирање, 5, 46, 58, 123, 139, 143, 146, 169, 170, 181, 182, 235
Планирање и уредување на просторот, 169, 170
Планови, спроведување на, 58
Платено вработување, 33, 145, 146, 154, 155
Плачење на глас, 71
Плашливост, 52
Пливање, 134, 135,
Плодност, 86
Плунковни жлезди, 39, 109
Побудувањето, 56
Повраќање, 66, 78, 79, 81

Повреди, 3, 8, 141
Поврзување со вработен, 150
Поврзување со еднакви на себе, 150
Поврзување со непознати, 43, 150
Поврзување со подредени, 150
Поврзување со работодавач, 150
Повторување на звуци, 71
Повтролив ритам на говор, 71
Подвижност, 36, 88, 89
Подвижност на зглоб, повеќе, 88
Подвижност на зглоб, поединечен, 88
Подвижност на зглобовите, 88,
Подвижност на зглобовите, општа, 88
Подвижност на карлицата, 89
Подвижност на карпални коски, 89
Подвижност на скапулата (лопатка), 89
Подвижност на тарзални коски, 89
Поддршка и односи, 30, 45, 46, 176, 177
Подигање на предмети, 131, 132
Подлактица, структура, 112, 113
Подредување на настани, 58
Подуеност, чувство, 81
Познајниците, 16, 46, 178
поинаку дефиниран(а,о,и), 207
Покорност, 52
Пол, 199
Ползење (лазење), 134, 222
Полименорагија, 86
Политика за планирање на животната средина, 182
Политики за домување, 46, 183
Политики за здружување и организирање, 46, 186
Политики за користење градежно земјиште, 169
Политики за користење на земјиштето, 169, 170
Политики за користење рурално земјиште, 169
Политики за наследство или конзервација, 182
Политики за образование и обука, 46, 191
Политики за планирање на животната средина, 182
Политики за планирање на транспортот, 185
Политики за планирање отворен простор, 46, 181, 182
Политики за работна сила и вработување, 188, 192
Политики за социјална помош, 189
Политики за цивилна заштита, 183, 185
Политички живот и државјанство, вклучување во, 44, 157, 159
Политички политики, 193
Политички системи, 193
Политички услуги, 192, 193
Политички услуги, системи и политики, 46, 192, 193
Полиурија, 84
Полиција, 185
Положба на грб (со лицето нагоре), 130
Положба на клечење, одржување, 129, 130
Положба на телото, менување и одржување, 41, 129, 131
Положба на телото, менување основна, 129, 130
Положба на телото, одржување, 130
Помагала за одење, 164
Помагала, лична помош, 15, 216, 217
Помагалата, одржување, 145
Помагање на другите, 42, 142, 145, 146, 147
Помагање на другите во меѓучовечките односи, 146
Помагање на другите околу грижата за себе, 146
Помагање на другите при движење, 146
Помагање на другите при исхраната, 146
Помагање на другите при комуникација, 146
Помагање на другите при одржување на здравјето, 147
Помошни респираторни мускули, функции на, 76
Помошници при превоз, 177
Поплави, 173
Поправање, 145
Поправка на инсталациите и мебелот, 145
Поправни или казнени установи, 185
Попреченост, i, ii, iii, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 18, 19, 20, 21, 25, 61, 159, 163, 188, 189, 197, 199, 200, 201, 202, 210, 219, 225, 227, 228, 229, 231, 234, 235, 236
Попреченост, како медицински проблем, 19
Попреченост, како политичко прашање, 19, 20
Пореметување на течноста на говорот, 71
Породување, одложено, 86
Породување, предвремено, 86
Посегање по предмети, 130, 133
Поседување и водење на продавница или друга дејност, 155
Посета на роднини или пријатели, 158
Послужување јадења, 143
Послужување на храната, 133
Поставување прашања, 127
Постапување во согласност со општествените правила и конвенции, 149

Постапување со храната во устата, 78,
Постуларна хипотензија, 73
Потење, 87, 96
Потесно семејство, 45, 176
Потколеница, структура, 113
Потни жлезди, 116,
Потпорна функција на нога или рака, 93
Потрага по искуства, 52
Почит и топлина во односите , покажување, 148
Почит, упатства за етичко користење на МКФ, iii, 229
Пошироко семејство, 45, 176
Пошта, 184
Правен статус на државјанин, Уживање, 159
Правење избор од опциите, 121
Правни услуги, 186
Правни услуги, системи и политики, 46, 185, 186
Правопис, 119
Правосмукалки, употреба на, 144
Правото на самоопределување или самостојност, 159
Празнење на мочниот меур, 84
Пракса, (подготовка за работа), 43, 154
Превенција, 6, 13, 190, 231
Предвремена ејакулација, 85
Предменструална напнатост, 86
Предмети за домаќинство, 142, 143
Предучилишно, 43, 153, 191
Прекумерна тежина, 80
Премала телесна тежина, 80
Преместување, 41, 129, 131, 134, 136
Преместување при лежење, 131
Преместување при седење, 131
Пренасочување на вниманието, 54
Пренесување на храната преку желудникот и цревата, 79
Пренос на идеи, 57
Преносни и стационарни рампи, 167, 168
Преносни уреди, 164
Препознавање на знаци и писма, 119
Префрлање предмет, 131
Прецизно користење на шаката, 41, 132, 133
Приапизма, 85
Прибор за јадење, користење, 133, 140
Приватен авион, 136
Пријатели, 45, 46, 148, 149, 150, 158, 176, 177, 178
Пријателства, наоѓање и создавање на, 149
Пријателства, создавање на, 149
Пријателство, 52
Пријатност, 51
Примери, iii, 7, 19, 203, 218, 224, 226
Природна средина и промени во средината направени од човекот, 45,175
Природни катастрофи, итна помош, 183
Природни појави, 45, 173
Природни производи, 163
Пристап, 4, 12, 14, 15, 16, 20, 161, 168, 184, 200, 204, 219, 222, 225, 227, 228, 231
Пристапност, 190
Притисок во ушите, 65, 66
Причини за контакт со здравствените служби, 3, 4
Пркос, 52
Програми за обука и вештини, 191
Програми за социјална помош, 188
Програми за социјално осигурување, 188
Програми за физичка форма, вклучување во, 157
Продолжен мозок, 101
Проектирање, изградба и градежни производи и технологија за влегување и излегување во згради за јавна и приватна употреба, 168
Прозодија, 70, 71
Производи за чистење, 164
Производи и технологии за комуникација, 45, 165
Производи и технологии за комуникација, асистивни, 163
Производи и технологии за комуникација, општи, 163
Производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот, 45, 163, 164, 165, 166,167, 168, 169, 170, 180
Производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот, асистивни, 163
Производи и технологии за лична употреба во секојдневниот живот, општи, 163
Производи и технологија, 30, 45, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 180
Производи и технологија за вработување, 45, 166
Производи и технологија за вработување, асистивни, 166
Производи и технологија за култура, спорт и рекреација, 45, 166
Производи и технологија за култура, спорт и рекреација, асистивни, 166

Производи и технологија за култура, спорт и рекреација, општи, 166
Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор, 45, 164, 165
Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор, асистивни, 164,
Производи и технологија за лична мобилност и транспорт внатре и надвор, општи, 164
Производи и технологија за образование, 45, 165
Производи и технологија за паркови, заштитени и подрачја со див свет, 170,
Производи и технологија за практикување на религијата и духовноста, 45, 167
Производи и технологија за практикување на религијата и духовноста, асистивни, 167
Производи и технологија за практикување на религијата и духовноста, општи, 167
Производи и технологија за уредување на градежно земјиште, 169
Производи и технологија за уредување на земјиште, 169, 170
Производи и технологија за уредување на приградско земјиште, 169
Производи и технологија за уредување на рурално земјиште, 169
Производи изработени од човекот, 163
Производи или супстанци за лична употреба, 45, 163
Производство и изработка, услуги, системи, политики, 181
Промена на средината, 5
Променливо расположение, 52
Промени поврзани со времето, 45, 173,
Промоција на здравје, 190
Проприоцептивни функции, 34, 66
Простата, 111
Просудување, 58
Протези, невронски, 164
Протези, ортози, поправање, 145
Протетички и ортотички направи, 164
Противење, 52
Противпожарни и стандарди за безбедност на животот, 181
Противпожарни итни услуги, 185
Професионални односи, 149
Професионални општествени организации, вклучување во, 157
Професионалци, други, 46, 177
Проценка, клиничка, 5, 235
Проширени вени, 73
Психичка стабилност, 52
Психолошки барања и стрес, справување, 122, 24
Психолошки функции, 52
Психомоторна возбуденост, 55
Психомоторна контрола, 55
Психомоторна ретардација/забавеност, 55
Психомоторни функции, 33, 51, 52, 53, 54, 55, 60
Психомоторни функции, квалитет на, 55
Птоза, 63
Пуштање предмети, 133

Р

Работа и вработување, 43, 153, 154, 155
Работа како слободен писател или консултант, 155
Работа како уметник или занаетчија, 155
Работа, волонтерска, 155
Работата, 154, 177, 225
Работата, водење, 144, 155
Работата, Оставање или напуштање, 154
Работни задачи, Изведување, 154
Работодавачи, 150, 154, 176
Раѓање, 87, 151, 171, 176
Радио, 119, 187
Радост, 56
Разбирање буквални и преносни значења, 125
Разбирање зборови, 119
Разбирање на говорен јазик, 59
Разбирање на знаковен јазик, 59
Разбирање на јазик, 59
Разбирање на пишан јазик, 59
Разбирање на себеси, 58
Развој, 51, 161, 217, 219, 224, 228, 236
Разговарање со една личност, 127
Разговарање со многу лица, 127, 226
Разговор, 41, 127, 128, 206, 226
Разговор и употреба на средства за комуникација и техники, 41, 128
Разговор со многу луѓе, 127, 226
Разговор, завршување, 127
Разговор, одржување, 127
Разговор, почнување, 127
Раздвојување и мешање на звуците, 64
Раздразливост, 52, 55
Размена на капитал и имот, 156

Размена на стоки и услуги, 156
Размени, 156
Размешување храна, 147
Рак на дојка, 226
Рака; дланка, структура, 113
Ракотворби, ангажирање во, 158
Ракување со предмети, 3, 41, 129, 131, 132, 133
Раса, 7, 17, 19
Распознавање на говор, 64, 65
Распознавање на звуци, 64
Распределување на вниманието, 54
Распределување на времето, 123
Растенија, 145, 146, 172
Рачен зглоб, 113
Рачка од врата, 133
Раширување на артериите, 73
'Рбетен мозок, 101
Рбетен мозок, коњска опашка, 101
Рбетен мозок, лумбосакрален, 101
Рбетен мозок, торакални, 76
Рбетен мозок, цервикален (вратен), 101
Реакции за одржување рамнотежа, 93
Реакции за потпирање, 93
Реакции за прилагодување на телото, 93
Реакција на положбата на телото, 93
Реакција на преосетливост, 75
Ревизија на ICIDH, 229, 231, 232, 233
Регионални власти, 192
Регионот на рамото, структура, 39, 112
Регулаторни органи за телекомуникации, 184
Редоследот на комплексните движења, 55
Рекреација и разонода организации, 157
Рекреација и разонода, влегување во, 157
Релаксација, вклучување во, 157
Релации со поширокото семејство, создавање, 151
Религија и духовност, влегување во, 158
Религиозна доктрина, 179
Религиозни здруженија, 186
Религиозни лидери, 176
Религиозни уверувања, 178
Религиозни церемонии, активности и настани, влегување во, 158
Репродуктивен систем, структури, 39, 110, 111
Респираторен ритам, 76
Респираторен систем, структура, 29, 38, 107, 108
Респираторен систем, функции на, 76, 34
Респираторна стапка, 76
Респираторни мускули, структура, 76, 77
Респираторни функции, 34, 35, 76, 77
Респирација, неправилна, 76
Респирација, парадоксална, 76
Респирација, ритам и длабочина, 76
Ретенција на вода, 82
Рефлекс на бицепсот, 93
Рефлекс на глуждот, 93
Рефлекс на зеница, 64
Рефлекс на квадрицепсот, 93
Рефлекс на повлекување, 93
Рефлекс на радиусот, 93
Рефлекси кои се создаваат при други екстероцептивни стимулации, 93
Рефлекси предизвикани од штетни дразби, 93
Рефлексна инконтиненција, 84
Решавање едноставни проблеми, 121
Решавање на проблем, 58
Решавање проблеми, 121
Решавање сложени проблеми, 121
Ризик фактори, 4
Рикша, користење, 136
Родител, однесување како, 151
Родители, 176, 151
Рожница, 103
Романтични врски, креирање и одржување, 152
Романтични врски, одржување, 152
Руминација, 57
Рурална или урбана средина, 161, 219
Рутини, организирање, 122

С

Сакрална кичма, 114
Сали и стадиони, пристапни седишта, 168
Самовработување, 154, 155
Самодоверба, 52
Самостојно миење, 42, 138
Самоувереност, 52
Санација на термини, 228
Свежа храна, 144
Свесност, 30, 31, 58, 61
Свесноста, 60, 61
Свесноста за своето тело, 61
Свесноста за сопствениот идентитет, 61

Свест, 50, 56, 140, 141
Свест, губење на, 50
Свест, квалитет на, 50
Свест, континуитет на, 50
Свест, состојба на, 50
Светлина, 13, 45, 62, 63, 173, 211
Свирење на музички инструмент, 158
Свиркање, 174
Свое претствување, 127
Седење, 21, 129, 130, 131
Седечка положба, одржување, 130
Сезонски варијации, 172
Сеќавање, 54, 55
Секојдневен живот, производи и технологии, 163, 164
Сексуален интерес, 85
Сексуални односи, одржување, 156
Сексуални функции, 36, 83, 85, 86, 87
Сексуалниот чин, 85
Сексуалниот чин, нелагодност за време на, 87
Сексуално возбудување, 85
Сексуално преносливи болести, избегнување, 141
Семејни односи, создавање и одржување, 151
Семејството на меѓународни класификации на СЗО, 3, 4
Сервирање храна, 143
Серво-врати, 167, 168
Сетилни доживувања од игли, 96
Сетилни доживувања поврзани со гениталните и репродуктивните функции, 85
Сетилни доживувања поврзани со дигестивниот систем, 35, 78, 79, 80, 81
Сетилни доживувања поврзани со кардиоваскуларните и респираторните функции, 77
Сетилни доживувања поврзани со кожата, 36, 96
Сетилни доживувања поврзани со слушањето и вестибуларните функции, 65, 66
Сетилни осети поврзани со окото и структури околу окото, 33, 64
Сетилни функции за температура, 66
Сетилни функции за чувство на болка или нелагодност, 67
Сетилни функции и болка, 29, 33, 34, 62, 69, 206, 211
Сецкање храна, 143
Сечење или кршење на храната на парчиња, 140
Сигнални системи, 165
СИДА, 226
Симпатички дел на вегетативен нервен систем, 38, 102
Симптоми и знаци, 13
Синагога, присуство, 158
Синдикати, 192
Синтеза на звукот со двете уши, 64
Сиромаштија, 161, 219, 188, 189
Систем со информации, 188
Систематизација, 58
Систематичен, 52
Системи, 4, 5, 7, 8, 10, 16, 30, 34, 46, 49, 74, 126, 163, 164, 165, 166, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 198, 199, 200, 212, 232
Системи за домување, 183
Системи за надомест на попреченост, 9, 192, 195
Системи за образование и обука, 191
Системи за планирање отворен простор, 182
Системи за пренос на звук, 165
Системи за работна сила и вработување, 188, 192
Системи за симболичко означување, 126
Системи за социјална помош, 189
Системи за социјално осигурување, 188
Системи за цивилна заштита, 185
Системи на гласовна контрола, 164
Ситнење на храната, 78
Скапула(лопатка), латерoротација на, 89
Скапула(лопатка), ротација на, 89
Скенери, 164, 166
Скицирање, 126
Склоност кон заморување, 77
Скокање, 134, 135
Скотоми, 62
Скрупулозен, 52
Скутери, 246, 145, 164
Слабеење, 80
Слабост на аналниот свинктер, 80
Следење здравствен совет, 141
Следење медицински и други здравствени совети, 141
Следење на сопствената работа, 154
Слезина, 107
Слика, 4, 23, 61, 63, 126, 206
Служби за брза помош, 185

Служби за цивилна заштита, 183, 185
Служби за цивилна заштита, системи и политики, 185
Слушање, 7, 33, 40, 56, 64, 65, 66, 119
Слушни помагала, 165
Сметање, 40, 50, 54, 57, 58, 59, 60, 121
Сметање, едноставно, 60
Сметање, сложено, 60
Сметка во банка, водење, 156
Снабдување на срцето со крв, 72
Снег, 134, 172
Снежни бури, 173
Соблекување алишта, 139. 140
Собрание на Светската здравствена организација, 3, 291, 234
Совесност, 51, 52
Совети на потрошувачи, 183
Сожители, создавање на односи со, 150
Создавање ензими и активност, 79
Создавање крв, 74
Создавање модринки, 96
Создавање на говорни гласови, 70
Создавање на жолчка, 79
Создавање на келоид, 96
Создавање на красти, 96
Создавање на лузни, 96
Создавање односи со врсници, 151
Солзните жлезди, 63, 64
Солзните жлезди, Функции на, 63, 64
Соматизација, 57
Сон, квалитет на, 53
Сон, одржување на, 53
Сон, појава на, 53
Сон, РЕМ, 53
Сончева светлина, 173
Сопружници, 176
Сопружнички врски, создавање и одржување, 152
Соработка со двете очи, 64
Соседи, 45, 46, 210, 150, 176, 178
Соседи, создавање врски со, 150
Состојба на будност, будност, 50
Состојба на вегетирање, 50
Состојба на поседување, 50
Состојби поврзани со здравјето, 16, 198, 205
Социјален живот на државјанин, влегување во, 159
Социјален капитал, 161, 219
Социјален статус, 149
Социјална помош, 6, 46, 236, 177, 188, 189

социјална средина, 227
Социјална употреба на информациите во МКФ, етички упатства, 230
социјални односи, неформални, создавање, 43, 150, 151
Социјални политики, 230
Социјални работници, 177
Социјално осигурување, 5, 6, 46, 184, 187, 188, 189, 233
Социјално потекло, 17
Социоекономски карактеристики, 7
Спазам на желудникот, 81
Спастичен од, хемиплегичен, 95
Спастична дисартрија, 70
Спиење, 33, 50, 52, 63, 54, 94
Спинални нерви, 102
Споделување на вниманието, 54
Спојување слогови, 70, 71
Спонтани абортуси, 86
Спорт, вклучување во, 157, 158
Спортски организации, 186
Способност, 15, 86, 119, 120, 172, 215, 216, 218, 226,
Способноста на поединецот прилагодена за средината, 15, 117, 215
Справување со кризи, 124
Справување со одвлекување на вниманието, 54
Справување со одговорност, 124
Справување со стрес, 40, 122, 124
Справување со стрес и други психолошки барања, 40, 124
Справување со стресот, 40, 122, 124
Спроведување планови, 58
Спуштање предмети, 132
Среден мозок, 101
Средина, актуелна, 117, 7, 17, 14, 19, 200, 215, 224, 225, 236
Средина, социјална, 227
Средно училиште, 191
Средства, 18, 24, 41, 45, 128, 138, 142, 143, 156, 170, 172, 177, 203, 206, 235
Срце, 34, 213, 72, 73, 77, 107, 164
Срцев ритам, 72

Срцева слабост, 72
Срцеви комори, 107
Срцеви отчукувања, Пулс
Срцеви преткомори, 107
Срцеви функции, 34, 72, 73
Стабилност на неколку зглобови, 88
Стабилност на поединечен зглоб, 88
Ставови на давателите на лична нега и на личните асистенти, 46, 179
Ставови на здравствените работници, 46, 179
Ставови на луѓето во подредена положба, 46, 179
Ставови на луѓето од аворитет, 46, 178
Ставови на луѓето од авторитет, 178
Ставови на непознатите лица, 46, 179
Ставови на познајниците, врсниците, колегите, соседите и членовите на заедницата, 46, 178
Ставови на пријателите, 46, 178
Ставови на членовите на потесното семејство, 46, 178
Ставови, општествени, 46, 179
Ставовите, ii, 117, 10, 11, 15, 16, 19, 20, 199, 215, 218, 222, 228, 176, 178
Стажирање, 154
Станбени организации, 182
Станбени, комерцијални, индустриски и јавни објекти, 181
Стандарди и закони за работни односи, 192
Стандардните правила на Обединетите нации за изедначување на можностите за лицата со попреченост (1993), 159
Старатели, 176, 151, 236
Статистички норми, 199
Стекнување дом, 42, 142
Стекнување основни вештини, 120
Стекнување сложени вештини, 120
Стекнување стоки и услуги, 42, 142, 143, 144, 145
Стереотипен ритам на говор, 71
Стереотипии, 94, 95
Стерилитет, 86
Стеснување на артериите, 73
Стеснување на вени, 73
Стигма, 15, 19, 178, 200, 227
Стоење, 21, 129, 130
Стоечка положба, одржување, 130
Стоки за широка потрошувачка, политики за производство на, 180, 181
Стоки за широка потрошувачка, системи за производство на, 180
Стоки за широка потрошувачка, услуги за производство на, 180
Стоки за широка потрошувачка, услуги, системи и политики, 181
Стоматолошка протеза, се грижи за, 138
Страв, 56
Стрес, 198, 84, 122, 124, 222
Стрес инконтиненција, 84
Струја, 173, 183
Структура на карличен регион, 39, 113
Структури во регионот на главата и вратот, 39, 112
Стручна обука, 43, 153
Стручна обука за занает, 154
Стручна процена, 5
Студии и истражувања за населението, 5
Ступор, 50
Субјективна благосостојба и МКФ, 236
Субфертилност (намалена плодност), 86
Судови, трибунали и други агенции, 185
Супстанции кои може да се злоупотребат, 52
Сушење на себеси, 138

T

Тага, чувство на, 56
Тајмер-прекинувачи, 164, 166
Такси, употреба, 136
Таксономски и терминолошки прашања, iii, 10, 197
Таксономски принципи, 197
Тангенцијалност, 57
Тарзални коски,подвижност на, 89
Тахикардија, 72
Тахилалија (брзо зборување), 70
Тахипнеа, 76
Тврдо непце, 105
Театар, одење во, 158
Текстил, 164
Тела на потрошувачи, 180
Телевизија, 187
Телевизиска и видео опрема, 165
Телекомуникациски уреди, користење, 128
Телесен став, 55
Телесна структура, 3, 4, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 18, 23, 24, 29, 38, 49, 68, 69, 99, 172, 197, 198, 199, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 210, 211, 213, 214

Телесната слика, 61
Телесната температура, 83
Телесната температура, одржување на, 83
Телесни органи
Телесни системи, 4, 7, 10, 49, 199, 212
Телесни структури, стандардна, 99
Телесни функции, 49
Телетекст, 184
Телетип, 184
Телефон, 184
Телефони, употреба, 128
Телефонско реле, 184
Тело на пенис, 110, 262
Темно, адаптација на, 63
Темперамент, 51
Температура, 67
Тензија, 55
Тенко црево, 109
Теренски испитувања за време на ревизија на ICIDH, 233
Термини, во МКФ, 197
Тестиси, 110
Тетки, 176
Тетрапареза, 90
Тетраплегија, 90, 91, 92
Течна столица, 80
Течност и ритам на говорот, 70
Тикови, 94, 262
Тимус, 107, 262
Тироидна жлезда, 109, 262
Толеранција во односите, покажување, 148
Толеранција на студ, 83
Толеранција на топлина, 83
Толеранција на храна, 79, 263
Торакална кичма, 114
Торакални респираторни мускули, функции на, 76
Торнада, 173
Тортиколис, 91
Традиционални лидери, 192
Транс, 50
Транспортери на животински погон, 164
Транспортни политики, 185, 263
Транспортни системи, 184, 263
Транспортни услуги, 46, 184, 263
Транспортни услуги, системи и политики, 46, 184,
Траума, 198
Трахеја (душник), 107, 263
Тргување со стоки, 156
Тремор, 94, 263
Тренинг, употреба, 224
Трепкање, 126
Тромбоемболија, 73
Трпнење, 66
Тртична коска, 114, 263
Трудови терапевти, 177
Труп, структура, 39
Трчање, 135, 263
Тунелски вид, 62, 63
Туризам и патување за задоволство, вклучување во, 157
Туркање предмети, 133
Туркање предмети со долните екстремитети, 132

У

Увид, 58
Уво, 38
Уво, вестибуларен лавиринт (предворје на лавиринтот), 104
Уво, внатрешно, 104
Уво, внатрешно, функции на, 65
Уво, евстахиева туба, 103
Уво, семициркуларни канали, 104
Уво, средно, 103
Уво, тимпанична мембрана (ушно тапанче), 103
Уво, ковчиња, 103
Удобност, обезбедување удобност, 140
Уживање во граѓанските права, 159
Улично осветлување, 169
Уметнички галерии, посета на, 157
Уметност, вклучување или почитување на, 158
Умор во окото, 64
Универзалната декларација на ОН за човекови права,159
Униформна средина, 200, 216
Управување со кола или кочија со коњи, 137
Управување со сопствената активност, 124
Урагани, 173
Ургентна инконтиненција, 84
Уреди за пишување, специјализирани, 165
Уреди за функционална стимулација, 164

Уредување на градежно земјиште, Производи и технологија, 169
Уредување на животниот простор со мебел, 142
Уредување на земјиште, Производи и технологија, 169
Уредување на рурално земјиште, Производи и технологија, 169
Уретер (мочовод), 110
Уретер, функции на, 84
Уретра (мочен канал), 110
Урина, собирање на, 84
Уринарен систем, структура, 110
Уринарна континенција или задржување на урината, 84
Уринарна потреба, 84
Уринарна ретенција, 84
Уринарна ретенција,84
Уринарни функции, 84
Уринирање, зачестеност, 84
Услуги во примарната здравствена заштита, 190
Услуги за домување, 182
Услуги за планирање отворен простор, 182
Услуги за работна сила и вработување, 192
Услуги за работна сила и вработување, системи и политики, 192
Услуги за работната средина, 192
Услуги за работни односи, 192
Услуги за разрешување од работно место, 192
Услуги за рехабилитација, 23, 190
Услуги за унапредување на здравјето и превенција на болестите, 190
Услуги на долготрајна нега, 190
Услуги на новинско известување, 187
Услуги на образование и обука, 191
Услуги на обука, 46, 191
Услуги на професионално здружување, 192
Услуги на стручна надградба, 192
Услуги на човечки ресурси и управување со кадри, 192
Услуги, системи и политики, 46
Услуги, системи и политики за домување, 182, 264
Услуги, системи и политики за здружување и организирање, 186, 264
Услуги, системи и политики за образование и обука, 191, 264
Услуги, системи и политики за општа социјална помош, 189, 264
Услуги, системи и политики за планирање отворен простор, 182, 264
Услуги, системи и политики за производство на стоки за широка потрошувачка, 180, 264
Услуги, системи и политики за социјално осигурување, 188, 264
Услужни клубови, влегување во, 157
Усни, 78, 105, 110, 128
Усогласување на интервенциите, МКФ го користи, 236
Установи за здравствена заштита со и без престој, 190
Уста, 38, 77, 78, 79, 105, 140, 185, 190, 193
Ученици, 150, 153, 177
Учење да се пишува, 119, 264
Учење да се смета, 120, 264
Учење да се чита, 119, 264
Учење дома, 153
Учење и примена на знаењето, поинаку дефинирано, 40, 120
Учество, 117
Учество, стандард, 22
Училишно образование, 153

Ф

Фаќање предмети, 132, 133
Фактори на средината, 161
Фактори на средината, бариера, 11, 161, 162, 208, 216, 218, 219, 228
Фактори на средината, кодирање, 161
Фактори на средината, олеснувач (фацилитатор), 6, 8, 11, 16, 17, 22, 24, 161, 162, 200, 201, 202, 208, 216, 218, 219, 225, 228
Фантомски екстремитет, 61
Фарингеално голтање, 78,
Фаринкс, 38, 78, 105
Фарми, 169
Фекална континенција, 80
Физиолошки функции, 202
Физиотерапевти, 177
Физичка активност, обезбедување соодветен степен на, 35, 72, 77
Физичка географија, 171
Физичка издржливост, 77
Физички контакт во односите, справување со, 148
Фиксација на окото, 63
Филтрирање на урината, 84

Финансиски организации, 187
Финансиски средства, 170,
Фитнес, одржување, 35, 80, 81, 140, 141, 146, 147
Флакцидна дисартрија, 70
Флора и фауна, 172
Фокална дистонија, 91
Фокусирање на вниманието, 120
Фонација, 70
Фонеми, артикулација на, 70
Формален знаковен јазик, 41, 125, 126
Формални здруженија, ангажирање во, 157
Формирање на задебелување на кожата (калус), 96
Фотофобија, 63
Фригидност, 85
Фрлање предмети, 133
Фронтален лобус, 101
Фуга, 50
Функции за движење, 78
Функции за издржливост на физичка активност, 77, 264
Функции за подвижност на коските, 89, 264
Функции за прокреација, 86, 264
Функции за рамнотежна на телото и движењето, 65
Функции на апсорпција, 79
Функции на артерии, 73, 265
Функции на видно поле, 63, 265
Функции на вкус, 66, 265
Функции на внесување храна, 78, 265
Функции на гласот, 70, 265
Функции на гледање, 62, 265
Функции на говор и глас, 59, 265
Функции на дигестивниот систем, 78
Функции на ендокрината жлезда, 83
Функции на кожата за изолација, 96
Функции на крвен притисок, 73, 265
Функции на мирис, 66, 265
Функции на ориентација, 50, 265
Функции на перцепција, 56, 265
Функции на респираторни мускули, 34, 76
Функции на складирање на хранливите состојки во телото, 80
Функции на слушање, 33, 64, 65
Функции на срцеви залистоци, 72
Функции на стабилност, 88
Функции на терморегулација, 83, 265
Функции на уринирање, 84, 265
Функции на хематолошки систем, 34, 74, 265
Функција на допир, 34, 66
Функционирање, 18
Функционирање, процес на, 18

Х

Хематолошки и имунолошки системи, функции на, 74
Хемипареза, 212
Хемиплегија, 90
Хемиплегичен од, 95
Хендикеп, 3, 25, 197, 199, 227, 231, 232, 234
ХИВ-позитивност, 19
Хидрамнион, 86
Хидронефроза, 84
Хипалгезија, 67
Хиперадренализам, 83
Хипервентилација, 76
Хипергонадизам, 83
Хиперестезија, 66, 67
Хиперкалцемија, 82
Хиперменореја, 86
Хипермобилност на зглобовите (зголемена подвижност на зглобовите), 88
Хиперназалитет, 70
Хипернатриемија, 82
Хиперпаратиреоидизам, 83
Хиперпатија, 67
Хиперпитуитаризам, 83
Хиперсензитивност на светлина, 63
Хиперсомнија, 53
Хипертензија, 73
Хипертермија, 83
Хипертиреоидизам, 83
Хипертонија, 91
Хипоадренализам, 83
Хипогонадизам, 83
Хипокалиемија, 82
Хипокалцемија, 82
Хипоменореја, 86
Хипоназалитет, 70
Хипонатриемија, 82
Хипопаратиреоидизам, 83
Хипопитуитаризам, 83
Хипорсензитивност на светлина, 63

Хипосмија, 66
Хипотензија, 73
Хипотермија, 83
Хипотиреоидизам, 83
Хипотонија, 91
Хипотоничен мочен меур, 84
Хипофиза, 109
Холандскиот центар за соработка со ICIDH, 7, 231, 232, 233, 234
Хореатични движења, 94
Хореја, 94
Хормонален баланс, 83
Храм,одење, 158
Храна, 31, 49, 71, 74, 75, 76, 77, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 152, 159, 166, 177, 200, 236, 241, 244, 245, 246, 253, 255, 256, 257, 259, 261
Храна, варење и загревање, 143
Храна, манипулирање во устата, 78
Храна, разложување, 79
Хранопровод, 35, 74, 105
Хронолошки редослед, 58

Ц

Целисходно користење на сетилата, 119
Цервикална кичма, 114, 265
Цервикс (грло на матка), 110
Церемонии, ангажирање во, 157
Циклуси на ден/ноќ, 173
Циклусот на спиење, 53
Циркадијарен ритам, 53
Цицање, 78
Црква, храм, џамија или синагога, присутните, 158
Црн дроб, 109
Цртеж, 125
Цртежи и фотографии, 125

Ч

Череп, 112
Четкање заби, 138
Чешлање косата, 138
Чир (улкус), 96
Чистење маси и подови, 144
Чистење на бањи и тоалети, 144
Чистење на куќата, 144
Чистење на прозорци и ѕидови, 144
Чистење на просторот за готвење и на приборот, 144
Чистење на просторот за живеење, 144
Чистење покуќнина, 144
Читање, 120
Читање за уживање, 157-158
Читање од, 128
Чичковци, 176
Членови на заедницата, 176
Човекови права, 44, 159
Човечки предизвикани настани, 45, 173
Чување продукти за дневните потреби, 144
Чување храна, пијалаци, 144
Чувства, 52, 60, 144
Чувство да се биде надежен, 52
Чувство за релативната положба на одредени делови на телото, 66
Чувство за температура, 67
Чувство на горчина, 66
Чувство на движење на себе или на опкружувањето; чувство на вртење, нишање или навалување, 65
Чувство на дуење во желудникот
Чувство на жарење во окото, 64
Чувство на заобленост на желудникот, 81
Чувство на зашеметеност, 65
Чувство на иритација во увото, 66
Чувство на мачнина, 81
Чувство на мускулен спазам
Чувство на мускулна вкочанетост, 95
Чувство на паѓање, 66
Чувство на потполно исфрлање на урината
Чувство на прескокнато срцево отчукување
Чувство на притисок зад окото
Чувство на смиреност
Чувство на стегање во градите
Чувство на страно тело во окото
Чувство на умор во очите, 64
Чувство на функции на мускулите и движењето, 36

Џ

Џамија, присуство, 158
Џвакање, 78

Ш

Шареница, 103
Шиење, 140
Шишиња и конзерви, отварање, 140
Шумски пожари, 173
Шутирање, 132